Çağrı ve Yankı

[Sufilerin Rüya Çalışmaları Ve Ait Olma Psikolojisi]

Llewellyn Vaughan-Lee

insan yayınları
psikoloji

babil

Çağrı ve Yankı

SUFİLERİN RÜYA ÇALIŞMALARI

& AİT OLMA PSİKOLOJİSİ

insan yayınları : 353
psikoloji dizisi : 11

çağrı ve yankı
llewellyn vaughan-lee

çeviren:
enise ergün

birinci baskı: istanbul, aralık 2002

isbn 975-7732-33-8

içdüzen
insan

kapak düzeni
rıdvan kuyumcu

baskı-cilt
kurtiş matbaacılık

insan yayınları
keresteciler sitesi, mehmet akif cad.
kestane sok. no: 1 merter/istanbul
tel: 0212. 642 74 84 faks: 0212. 554 62 07
www.insanyayinlari.com.tr
insan@insanyayinlari.com.tr

Çağrı ve Yankı

SUFİLERİN RÜYA ÇALIŞMALARI & AİT OLMA PSİKOLOJİSİ

Llewellyn Vaughan-Lee

Çeviren

Enise Ergün

insan yayınları

Llewellyn Vaughan- Lee

1953 yılında Londra'da doğan yazar, 1970 yılında Nakşibendiyye tarikatıyla tanıştı. Çalışmalarını sufi rüya çalışmaları, özellikle de rüyaların geleneksel tasavvufî bakış açısı ve modern psikoloji ışığında çözümlenmesi üzerinde yoğunlaştıran yazar, Avrupa ve Amerika'da konuyla ilgili dersler verdi. Yazarın yayınlanmış eserlerinden bazıları: *Love Is a Fire, Sufism: The Transformation of the Heart, The Face Before I Was Born.*

İçindekiler

ÖNSÖZ (Irina Tweedie)...7

GİRİŞ ... 9

ALLAH ÂŞIKLARI ... 13
Akılda Devrim ... 15
Yeşil Adam: Hızır ... 19
Sevgilinin Hediyesi ... 27
Ruhun Şiiri ... 29
Kralın Metresi ... 31
Kadının İlâhî Güzelliği ... 34

KALBİN ÖZLEMİ ... 41
Aşk Acısı ... 41
Bu Yola Teslim Oluş ... 45
Manevî Yapı ... 47
Çabasız Yol Paradoksu ... 51
Varlığın Doğal Hali ... 55

GÖLGELERİN DÖNÜŞÜMÜ ... 59
Gölgelerin Doğumu ... 59
Üçüncü ve Dördüncü Kuşaklar Üzerine... ... 63
Mühendislerin Kabul Etmedikleri Taş ... 65
Şüphe Gölgesi ... 68
Belirsiz Yaranın Şifası ... 72
Yaralar Tanrıya Açılan Kapılardır ... 79
Savaşçının Dansı ... 82

İLÂHÎ MASKELER VE İÇTEKİ KADIN
KADININ İKİLİ DOĞASI ... 91
Merhametsiz Güzel ... 92
Bakire İle Ejderha ... 94
Çekici ve Kurnaz Kadın ... 97
Kaplanlar Ve Kaplan Zambakları ... 103
İllüzyonlar Dansı ... 107
Ruhun Gizli Mahzenleri ... 108
Anlamın Getirisi ... 112

TANRI'NIN VE İÇİMİZDEKİ KADININ TAKTIĞI MASKELER ... 117
Ulaşılmaz Gelin ... 117
Prenses ve Hizmetçisi ... 117
Tanrı'nın Kadın Kılığındaki Güzelliği ... 119
Koşulsuz Sevgi ... 123
Yusuf İle Züleyha ... 127
Ayrılık Acısı ... 128
Bir Yansımanın Kırılması ... 133
Leyla İle Mecnun ... 136
Kalp Potası ... 139

ÇAĞRI VE YANKI ... 147
Şeyh İle Olan İlişki ... 147
Yüzünüz ve İsminiz Olmadan ... 147
Ne Doğulu Ne De Batılı ... 151
Şeyhe Teslimiyet ... 153
Yansıtma Süreci ... 155
Kısırdöngü ... 157
Yanlış Önder ... 159
Benliğin Çağrısı ... 161
Üstad Hiçbir Şey Yapmaz ... 164
Üstad Sizi Bulur ... 166
Şeyh İle Bütünleşmek ... 169
Nur Üstüne Nur ... 176

KALBİN YOKSULLUĞU ... 177
Fakirlik Çulu ... 177
Sıkıntılı Yol ... 179
Nehirden Denize ... 182
Dar Yokuş ... 184
Dünyaya Geri Dönüş ... 186
Tanık ve Şeyh ... 188
Yoksulluk Kalbe Mühürlüdür ... 190
Boş Kitap ... 191

EK
NAKŞİBENDÎ TARİKATININ İNANÇLARI VE DAVRANIŞ KURALLARI ... 197
DİPNOTLAR ... 201
SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA ... 209
İNDEKS ... 213

ÖNSÖZ

Manevîyat, akılla anlaşılabilecek bir şey değildir. O, farklı bir boyuta, ruh boyutuna aittir. Böyle olduğu hâlde; *Çağrı ve Yankı* kitabında Llewellyn Vaughan-Lee mürid tarafından tecrübe edilen pek çok psikolojik ve manevî süreçleri, değişiklikleri, iniş-çıkışları, gerçeğe giden yoldaki yavaş ilerleyişi başarıyla tanımlamıştır. Şeyh ile olan ilişkinin kapsamına aldığı derinliği gösterebilmiştir. manevî literatürde büyük öneme sahip olan; müridin manevî değişimde gelmesi gereken noktaya geldiğinde şeyhi ile ruhunun nasıl birleştirildiğinden bahsetmiştir. Bu olay büyük bir gizemdir, tuzun, bir bardak suda erimesi gibidir. *Çağrı ve Yankı*'da içsel olayların tanımlanmasında rüyaları kullanılmış ve böylece tarikat yolunun daha açık bir şekilde anlaşılması sağlanmıştır. Kullanılan çağdaş bir dil, modern arayışçılar için özellikle yardımcı olacaktır. **IRINA TWEEDIE**

GİRİŞ

Rüya çalışmaları sufilerin eski öğretici hikayelerinin modern karşılığıdır.

Irina Tweedie[1]

Manevî yaşam, bir çağrının yanıtıdır. Bize kalsa, asla dünyadan yüz çevirip menzile giden bu uzun ve acı dolu yolculuğa çıkmazdık. Fakat bizi çağırmakta olan, en derin arzularımızı uyandırarak kalbimizin derinliklerinden bize seslenen biri var. Bu çağrı, bizi gittikçe daha da derinlere götüren, hep ötelere işaret eden altın bir iplik gibidir. Hem içten gelir hem de imalarda bulunur, akla değil, varlığımızın en derindeki özüne ait bir şeydir. Onun sesi, bilincimiz sessizken derin bir meditasyona girdiğimizde ya da doğada bulunduğumuzda daha duyulur bir hâl alır. Fakat sık sık da rüyalarımızda açık duyulur hâle gelir. Uykudayken dış dünya gözden kaybolduğunda, içsel sesimiz bizimle konuşur ve bu en zor yolculuk için bizlere rehberlik eder.

Rüyalar, kendimizi görebileceğimiz aynalar gibidirler. Saklı benliğimizi yansıtırlar kendi doğamızın gerçek yüzünü açığa vururlar. Rüyalar sayesinde bu tanıdık ama yabancı ülkeyi bilir hâle gelebiliriz. Uyandığımız zaman, rüyalarımız geri dönüp içeri girebileceğimiz bir kapı aralığı, ruh arazisine atılacak bir adım olabilirler.

Her manevîyat yolcusu için, kendi yolunu bulması gereken içsel arazi budur. manevî rehber; bizi ruhun büyük okyanuslarından, dağlarından ve nehirlerinden aşırarak derinlerdeki gizli mahzenlerine götürür. Bizler, Batı'da çok uzun zamandır sadece dış dünyaya baktık; öyle ki, içe giden bu büyük yolculuğu unuttuk. Oysa gerçek güzelliğin ve gizemin bulunacağı yer iç dünyamızdır. St. Augustine'nin sözleriyle:

> İnsanlar; dağların tepelerini, denizin büyük dalgalarını, uzun nehirleri, engin okyanusları, yıldızların dairevî hareketlerini merak ederler. Oysa kendilerini hiç merak etmez, es geçerler.

Bu yolculukta bize yardım edecek olan rehber içimizde, takip etmemiz gereken yol da tam orada, ruhumuzun içindedir. Bu, bilgeliğin yaşlı bir adam, yaşlı bir kadın ya da masum ve sınırsız bir çocuk şeklindeki içsel görünümüdür. Onlar uzun zamandır kendilerine geri dönüp, onlardan yardım istememiz için bizi beklemektedirler. Onlar, bizi menzile ulaştıracak en kestirme yolu bilirler ve rüyalarımızda bizi ziyarete gelirler. Çoğunlukla bizimle eski dildeki semboller ve şekiller aracılığıyla konuşurlar. Onların bilgeliğinden en faydalı şekilde yararlanmak için bu semboller dilini öğrenmemiz gerekir. Sufilerin rüyaların bilgeliğine ve onların anlaşılmasına verdikleri önem bu yüzdendir.

Manevî yaşam; arayışçının tüm ruh yapısının başka bir şekle büründüğü içsel bir değişim sürecidir. Bu değişimler, bilinçal-

tının derinliklerinde, varlığımızın köklerinde başlar zira çoğunlukla bilinç bu süreçten etkilenecek son şeydir. Yeryüzünün derinliklerine ekilen tohumlar gibi manevî süreç, yavaş yavaş filiz verir ve bilince çiçek açması uzun yıllar alır. Öte yandan rüyalar, içsel karanlıklarımızın altına dönüştüğü, ruhun olağanüstü simyasındaki değişiklikleri bize anlatırlar. Eğer bu rüyaların sesini dinlersek, içimizde açılan yolu görebiliriz. Böylece rüyalar bize hem içsel bir destek sağlar hem de bu içsel süreç ile nasıl uyum içinde yaşayacağımızı bize öğretirler. Bilincimiz, derinliklerde neler olduğunu bilirse, tam bir işbirliği içinde olur ve bu dinamik ama gizemli açılımların bizi engellememesini sağlar.

Modern psikoloji, bu içsel değişim sürecinde de deneyimleyebildiğimiz, anlayıp tartışabildiğimiz bir dil sunması açısından çok değerlidir. Hâlihazırda; Carl Jung'un çalışmaları ve Jungian psikoloji okulları, manevî yolculuk boyunca tecrübe edilen psikolojik dinamikleri detaylı bir şekilde açıklayan bilgiler sunmaktadır. Jungian psikolojinin var olmasından önce Batı kültüründe bu süreçleri her yönüyle açıklayan simyacılar vardı. Simyacıların imbik ve potalarında çalıştıkları şey, kendi bilinçaltılarının bir yansımasıydı ve simyayı anlatan bu sembolik, çoğunlukla da paradoksal doğa, ruhun rasyonel olmayan yönünü yansıtmaktaydı.[2] Jung, simyadaki "opus"un iç yapısını tekrar keşfetti ve simyacıların eski dildeki bilgeliklerini psikoloji diline çevirdi. Simya geleneğini kendi bilinçaltı deneyimleriyle birleştirerek yeni arayışçılar için ruhta nelerin olup bittiğini anlatan bir bilinçaltı haritası oluşturdu.

Sufizm, her zaman psikolojik çalışmaların önemini vurgulamıştır; fakat sufiliğin sadece psikolojik bakış açısıyla anlaşılamayacak pek çok yönü de mevcuttur. Arayışçı, bu yolculuğu egonun ötesinde, hatta ruhun sınırlarının da ötesinde bir yerde arar. Sonsuza uzanan bu yolda, psikolojik yaklaşım, manevî bakış açısıyla birleşmelidir. Bu özellikle rüya çalışmaları için çok gereklidir. Bazı rüyalar için sadece psikolojik anlayış yeterli olur fakat bu yolun yolcuları çoğu kez manevî içeriğe ihtiyaç duyan

rüyalar görürüler. *The Lover and the Serpent: Dreamwork within a Sufi Tradition* (Âşık ile Yılan: Sufi Geleneğinde bir Rüya Çalışması) kitabımda sufilerin hem manevî hem de psikolojik bakış açılarını birleştiren rüya çalışmalarına bakış açısını açıklamıştım. Öte yandan; rüya çalışmalarını bu yoldaki içsel çalışmaların bir dışa vurumu olarak da anlamlandırırım. Bazı rüyalar, rüya sahibine ifade ettiği kişisel anlamdan çok, bir efsane ya da peri masalı gibi bu yolun ilk örneklerinde görünen yapıyı bize anlatırlar. Eski sufi hikayelerinde olduğu gibi, bu rüyaları müzakere etmemiz, kalbin gizemli patikalarına aşina olmamızı sağlar ve bizleri menzile götürecek o görünmez yolu bulmamıza yardımcı olur.

Bu kitap *The Lover and the Serpent* kitabının devamı niteliğinde bir çalışmadır. Burada bir kez daha bana materyal ve ilham vererek (*prima materia)* bu kitabın yazılmasında ana malzemeyi oluşturdukları için bu rüyalara teşekkür etmek istiyorum. Umarım bu kitap kendi benliğimizin en derin yapılarını gözler önüne seren ve bizi Ait Olduğumuz'un kollarına geri döndüren rüyalara açılan daha geniş bir pencere olur. Tanrı, Ait Olunan; bu kitapta "O" olarak zikredilmiştir. Sadece uygunluğu açısından böyle kullanılmıştır. Gerçeklik ne erkek ne de kadındır. Sufiler âşıklardır ve ben âşık oldukları varlığın cinsiyetinin olmamasının, düşünülmesi kolay bir şey olduğunu sanmıyorum. Ve yine sadece uygunluğu açısından arayışçı (mürit) erkek kalıbında kullanılmıştır.

ALLAH ÂŞIKLARI

Âşıklar tarikatı; diğer tüm tarikatlardan ayrıdır
Çünkü Onların kendilerine özgü bir imanları ve itikatları vardır.[1]

Sufiler; Allah aşkı uğruna divâne olmuş kimselerdir, çünkü Allah'ın kendisinin aşkına yanmış bu kişilere özel bir yakınlığı vardır. İnsanoğlunu en çok seveni çılgınca sevmekten, ilâhî sevgilinin kollarında kaybolurcasına yaşanan çok derin bir aşktan ve kelimelerle ifadesi çok zor bir sırdan söz ediyoruz. Aşk, akılla asla anlaşılamayandır. Bu aşk kapısından girmek isteyenler de, kendilerini bu haneye dahil eden ilâhî sırları ne kendilerine ne de başkalarına açıklamamayı kabul etmek zorundadırlar. Kalbin içeriği, akıl ile idrak edilemeyecek bir hukuka sahiptir, bu yüzden bu yolun yolcusu olmak isteyen kişi daha en başta aklın her şeye yetmeyeceğini, aksine bu ruhanî yolculukta rasyonel düşünmenin kolaylaştırıcı olmaktan çok zorlaştırıcı

olacağını bilmelidir. Attar, bu konuda şöyle der: "Aşk geldiğinde 'sebepler' yok olur. 'Sebep' aşkın deliliği içerisinde varlığını sürdüremez, kaldı ki; aşkın, insanoğlunun 'niçin'leri için yapabileceği hiç bir şey yoktur."[2]

Aklın düşünme metodu bizim dış dünyaya ait olan yaşantımız için geliştirilmiştir. Araba kullanmayı öğrenmek ya da alışveriş listesini oluşturmak için de gerçekten büyük önem taşır. Lakin, manevîyat penceresinden baktığımızda akıl, 'sınırlanma' demektir. "Benliğin katili" olarak bilinir ve "arayan kişi" ile "gerçek benlik" arasında durur. Bu "akıl" engelinin varlığını devam ettirmesi, ruhanîyetimizi sağırlaştıran boş bir lakırdıdır. Akıl, fizikî dünyaya ait bir ikilemedir. Karşılaştırmalara dayanarak sonuçlara varır. Aklın işleyişine bakarsanız, onun daima karşılaştırmalar yaptığını görürsünüz (Bugün hava dünden daha sıcak ama her zamankinden daha rüzgârlı...). Akıl, her zaman zıtlıkları yakalar. Prens Hamlet der ki: "İyi ya da kötü yoktur. İyiyi iyi, kötüyü kötü yapan düşüncedir".[3] Manevî gerçeklik ise, zıtlıkların mevcudiyetinden fazlasını kuşatır. İkiliklerin tersine tekliği tecrübe eder. Gerçek doğru akılda değil kalptedir ve arayış yolcusu aklın ötesindeki, paradokslarla açıklanabilen bir dünyaya atılmıştır. Akıl, rasyonel olarak düşünüp, farklı kademeye ait bir gerçekliği tecrübe ederek özümsemeye çalışırken kendisini tam da bir karmaşanın ortasında bulur.

> Bir Arap ilk kez İran'a gittiğinde bu ülkenin gelenekleri karşısında şaşkınlığa uğramıştı. Bir gün, tesadüfen bir grup dervişin, tek kelime konuşmayan bir avuç adamın oturduğu bir eve yolu düştü. Bu dervişler hiç evlenmemişlerdi ve bir gümüş sikkesi kadar dahi değerli bir eşyaları yoktu. Buna karşın tertemiz, kirlenmemiş kalpleri vardı. Her birinin elinde, oturmadan önce dikkatle doldurdukları, çamurlu şarapla dolu küçük bir şişe vardı. Arap, bu adamlara karşı içinde bir yakınlık hissetti ve bir an için durdu işte, o an aklı ve kalbi kendisinden ayrıldı. Derviş-

ler: "Hiçliğin adamı, gel bize katıl" dediler. O da ne olduğunu bilmediği bir istek ve arzuyla onlara katıldı. Dervişler, ona daha ilk yudumda kendinden geçtiği bir şarap ikram ettiler ve Arap öyle sarhoş oldu ki takatsiz ve kuvvetsiz kaldı. Dervişlerden biri onun altınlarını, gümüşlerini ve değerli eşyalarını aldı. Sonra Arap'a daha fazla şarap verdiler ve onu evden çıkardılar. Arap, tek gözlü ve fakir olarak, hâli değişmiş, dudakları kurumuş bir hâlde ülkesine döndü. Memleketine ulaştığında dostları ona: "Neyin var senin böyle, paralarına ve değerli eşyalarına ne oldu, uyurken mi çaldırdın onları yoksa İran'da başına kötü şeyler mi geldi?" diye sordular ve neler olduğunu anlatmasını, belki kendisine yardım edebileceklerini söylediler. Arap: "Sokakta dolaşıyordum ve o ara dervişlerden oluşan bir grup gördüm. Şimdi hiçbir şeyim yok ve parça parça olmuş gibiyim. Bundan başka bir şey bilmiyorum."dedi. Dostları bu dervişlerin ona ne yaptığını sordular. Arap: "Bana sadece basitçe 'gel, bize katıl dediler' dedi. Arap bu olaydan sonra hep bir çocuk gibi şaşkın yaşadı, tek bir 'gel,bize katıl' cümlesi yüzünden başına gelenler yüzünden hayretler içerisinde kaldı.[4]

AKILDA DEVRİM

Sufilik yolu üzerinde yolculuk ederken, arayış içerisinde bulunan kişinin kalbinin enerjisi aşamalı olarak, yavaş yavaş aklın düşünce sistemini bozar. Çünkü aşkın gücü, aklın gücünden üstündür ve bu üstünlüğünü kullanarak aklı boşaltana ve onu manevî gerçekliği tecrübe edebilecek kıvama getirinceye kadar, sinsice yavaşlatır. Bu okuyacağınız rüya işte bu ele geçiriş sürecini anlatıyor. Öyle ki, rüya sahibi, daha önce hiç tatmadığı bir aşk hissini tecrübe etmiş olarak uyanıyor.

> Bulundukları kürsüler üzerinden etraflarındaki insanlara politik konuşmalar yapan adamların bulunduğu bir holdeydim. Holde, bu topluluğun düzenini bozar bir şekilde ellerindeki pusula kağıtlarını dağıtan bir grup adam daha vardı. Sonra, yavaş yavaş holdeki insanlar boşaldı ve kürsüde konuşma yapan adamlar da gittiler. Hol tamamen boşaldığında, gizlice ellerindeki pusula kağıtlarını dağıtan adamlar bir araya geldiler. Sanki bir değişik aşk hâli vardı üzerlerinde... Bu aşk hissiyle dopdolu olarak uyandım.

Bizim akıllarımız da çoğu kez bu adamın rüyasındaki hol gibidir. Bu hol, bizi üzerine çıktıkları kürsülerden bir sürü farklı fikir ve düşünce bombardımanına tutan adamlarla doludur. Bu bombardımanda bir de bilinçli olarak karşılaştırmalar yapmak demek, aklımız için daha fazla enerji beslemek ve holümüzü daha fazla adamla doldurmak demektir. Sufilik yolu, bu mukayeselerden daha tahripkâr bir yapıdadır. Kişinin iç dünyasıyla, bilinçaltının derinlikleriyle ve kalbinin iç yüzüyle ilgilenir. Değişim, müdahale edilemeyecek yerde, aklın bilinç düzeyinden uzaklarda başlar. Sonra yavaş yavaş benlik enerjisi süzgeçten geçer, düşünce yapımız düzenlenerek tabiri caizse hadımlaşarak bilinç yüzeyine ulaşır.

manevî boyut, bir hızlandırılma operasyonu gibidir. St. John'un da dediği gibi: "Hız, ruhanîdir."[5] Ve sufilik yolu üzerinde gezinirken ruhanîyetimizdeki hızın daha yüksek bir seviyeye ulaştığını hisseder ya da bu hızla demleniriz. Benliğimizin enerjisi; aklımızdan ya da bedenimizden çok daha hızlıdır. Düşündüğümüz ve arzu ettiğimiz zaman, "daha hızlı bir enerjinin bilinç düzeyimize çıkmasını sağlayan" daha yüksek bir benlik seviyesiyle, daha derin bir ilişki yaratırız. Bizi değiştirecek, yeni ve farklı bir kalıba sokacak olan da işte bu enerjidir. Kürsülerde konuşan adamların bulunduğu o rüyada, pusula kağıtlarını dağıtarak, gizlice devrimi kışkırtan beş kişiden başka herkes yavaş yavaş holü terk etmiş ve hol bomboş kalmıştı. Benliğimize ait bu

enerji, mertebe mertebe yeni bilinç düzeyimizin hızını arttırır, öte yandan da hızını azaltan ve yoğunlaştıran düşünce yapılarını kendisinden uzaklaştırır. Alışılmış bilinç düzeyi boşaldığında kişi, içsel gerçeklikte aşkı tecrübe etmeye ve hissetmeye başlar. İşte anlattığımız rüyanın sahibi de son olarak bunu tecrübe etmişti, benliğin aslını tatmıştı.

Bu değişim yavaş yavaş gelişen bir süreçte meydana gelir, çünkü içsel enerjiler çok güçlüdür ve bilinç yapısı bu enerjileri içselleştirmeye yavaş yavaş uyum sağlayacaktır. T.S Eliot'un deyişiyle "İnsanoğlu gerçekliğin fazlasına tahammül edemez".[6] Bundan dolayı alışılmış bilinç düzeyi, benliğin daha yüksek titreşimli frekansı tarafından parçalara ayrılmalıdır. Akıl hastanelerinde bulunan birçok kişi, bilinç düzeylerinin elverişli olmadığı bir zamanda içsel gerçekliği tecrübe etmişlerdir. Gerçek doğamıza bir göz attığımızda, bu dünyanın bize saygıyla karışık bir korku telkin ettiğini görürüz. Kişi, sufilik yoluna giriş yaptığında ve düşüncelere daldığında bazen bu saygıyla karışık korku ona bir an için gösterilir. Bu bir cesaretlendirmedir ve aynı zamanda bir korkutmadır. Çünkü bu egomuzun ve aklımızın ötesinde bir noktadır, bilinenin ötesinde, bilinmeyenin içindedir. Ve sonra, yol üzerinde küçük de olsa ileriye doğru adım atmış olan kişi bir şeyhe, bir yol göstericiye ihtiyaç duyar. Ve tecrübeli şeyhi ona şöyle der: "Hayır, delirmiyorsun. Tecrübe ettiğin şey gerçekten de olağan dışıdır. Sen maddî dünyadan çok farklı olan manevî boyuta dokundun. Bu iyi bir işaret".

Durum böyleyken, alışılmış bilinç düzeyimizin sert yapısını kırmak, bize yüklenmiş sınırları yıkmak için daha yüksek bir enerjinin gerektiği bir an gelebilir. Bu sadece şeyhin, öğrencisinin hazır olduğunu bildiği zaman olur. Bu hazırlanma süreci ise genelde uzun düşünce talimleri ve manevî çalışmaların sonucunda oluşan yeni bir iç damara bağlıdır. Bu içsel çalışmalar kişiyi daha mutlu ve daha güçlü kılar, bununla birlikte hem günlük hayatını idame ettirmesine ve hem de manevî benlik boyutunu yaşayabilmesine izin verir.

Manevîyata doğru bir değişim dramatik ve rahatsız edici boyutlarda da olabilir. Bu zorluklar dış dünyadan ya da özel olarak üstaddan kaynaklanabilir. Kişiyi dengesizliğe sürükleyen şoklar yaşanabilir. Sufi şeyhleri, şok taktiklerini kullanırlar ve hatta suçsuz yere öğrencilerini itham ederler. Bilincimiz tam olarak dengelendiğinde, daha yüksek bir boyuta ulaşabilmemiz için hiç yer kalmaz. Kanadalı bir psikiyatr bu konuda şöyle diyor:

> "İnsanoğlunun ayakları düzgün bir şekilde yere basıyorsa, iki bacağı üzerinde ayakta durabiliyorsa, biz doktorlar bu kişiyi 'gayet normal' olarak tanımlarız. manevî yaşam ise çok zordur, neredeyse imkansızdır. Fakat zihnimizde bir şeyler problem yaratıyorsa, zihinde küçük bile olsa çarklardan biri olması gerektiği gibi çalışmıyorsa, manevî hayat kolaydır."[7]

Dengesizleşmek, daha yüksek ve daha hızlı bir enerjinin bize gelmesini sağlar ve bu hızın titreşimleri bilinç düzeyinin bariyerlerini, şartlanmaya bağlı çalışan yapısını kırar. Bu noktada, acı verici ve gereksiz gibi görünse de kişinin bu davaya teslim olmuş olması çok önemlidir. Benlik değerleri, egodan ve aklın bilincinden çok farklıdır ve henüz bu içsel olarak yeniden yapılanma sürecinde her şeyi reddetmek için tüm olanaklar öğrencinin önündedir.

Egonun değerleri bir kısıtlanmadır ve samimî bir öğrenci için şeyhi ya da kendi hayatı, -eğer koşulsuz olarak kabul ederse- ona manevî özgürlüğün ve yapılanmanın olanaklarını sunacaktır. Fakat bu hâlin verdiği acı ve içsel panikle birlikte, kişinin geçmişine ailevî ya da sosyal hayatına sığınma isteği duyması ve bu enkazda sabit kalmayı denemesi tehlikesi de vardır. Benlik bombardımanından sonra toplu bir güvensizlikten başka güvenilecek şey kalmaz ve ego henüz benliğin sınırsız dönencesin-

den korkmaktadır, sebepler dünyasının tutuculuğuna ve sınırlı değerleri olan geçmişine sıkı sıkı sarılmıştır. Bu durumda kişi, kendisini artık herhangi bir limana götüremeyecek olan geminin enkazına sığınıp, o enkaza sımsıkı sarılmayı deneyebilir; çünkü bu enkaz onu, yüzebileceğini idrak etmekten, yalnız ve korunmasız olduğunu hatırlamaktan koruyacaktır. Bu enkaz zamanla çürüdüğünde ya da uzaklara sürüklendiğinde sonuç yine aynı olacaktır fakat bu daha uzun ve daha fazla acı veren bir süreç olur. manevî hayatın kendisine ait bir devri vardır, olayları tamamen yakalayıp, sarmaladığı zamanlar vardır. Bu anlar çoğunlukla kimlik değiştirmek ve "manevîyatsız" görünmek için büyük olanaklardır. Şeyhlerin tüm bu kimlik değiştirme çeşit ve olanaklarını öğrencilerinin karşısına koyup, onları test ettikleri söylenir. Hayat hep aynı şeyi yapar. Hayatın getirdiklerini asla reddetmemek en iyisidir ve hayat çoğunlukla en zor durumlar içinde, sınırsız değerlere ait bir şeyleri saklar. Işık karanlıkta saklıdır fakat ışık kendini açığa çıkarmadan önce karanlık olduğu gibi kabul edilmiş olmalıdır. "Sufilik neyi gerektirir?" diye Sufi Ebu Sa'id Ebi'l Hayr'a sorulduğunda: "Aklında ne varsa onu unut, elinde her ne varsa onu ver, ecelinde her ne varsa onunla yüzleş!" cevabını vermiştir."[8]

YEŞİL ADAM: HIZIR

Bütün insanların kendilerine ait arzuları, dilekleri vardır. Fakat gereksiz görünen; dahası acı verecek olan bir tecrübeye atılmak asla kolay değildir. Bundan dolayı sufi öğrencisinin, şeyhine ve hayata kayıtsız şartsız teslim olmasına büyük önem verilir. Bu teslim oluş, kişinin görünüşe aldanmayıp olayları ve kişileri görünüşüyle değerlendirmemesi demektir. Burada Kur'an'da anlatılan Musa (as.) ve Hızır (as.) kıssasından bir alıntı yapacağız:

İki denizin birleştiği bir boğazda Hz. Musa, Allah-u Teala'nın daha önce kendisine karşılaşacaklarını bildirdiği Hızır (as.) ile karşılaştı.

Musa (as.) Hızır'a (as.)'a sordu: "Öğrettiğin ilimden bana da öğretmen şartıyla sana tabi olabilir miyim?"

Hızır (as.): "Sen bana tahammül edemezsin. Şu an sahip olduğun bilginin ötesini bilmeye nasıl tahammül edebilirsin ki?" diye cevap verdi.

Musa (as.): "İnşaallah benim sabırlı olduğumu göreceksin, hiçbir emrine asi olmayacağım" dedi.

Hızır (as.)' da: "Benimle gelmek istiyorsan, ben sana kendim isteyerek bir şeyler anlatmadıkça, bana hiç bir şey hakkında hiçbir soru sormayacaksın"dedi. Bunun üzerine ikisi yola çıktılar. Bir gemiye bindiler. Hızır (as.) durup dururken aniden geminin dibine bir delik açtı.

"Ne yaptın sen?" diye haykırdı Musa (as.). "Gemideki yolcuların boğulması için mi açtın o deliği?"

"Sana dememiş miydim?" dedi Hızır (as.). "Sen bana tahammül edemezsin".

Musa (as.) üzülerek: "Düşüncesizliğim için beni bağışla ve bundan dolayı bana kızma" dedi. Seyahatlerine devam ettiler. Nihayet bir genç adama rastladıklarında Hızır (as.) onu öldürdü. Musa (as.) da bu olay üzerine: "Yanlış hiç bir şey yapmamış olan bir adamı öldürdün. Gerçekten sen çok kötü bir suç işledin" diye şikayette bulundu.

Hızır (as.) tekrar: "Sana söylememiş miydim? Sen bana tahammül edemezsin" diye cevapladı.

Musa (as.): "Bundan sonra sana tek bir soru daha sorarsam beni bırak. Doğrusu bunu hakettim" dedi. Bundan sonra yola devam ettiler ve nihayet bir şehre vardılar. Oranın ahâlisinden biraz yiyecek istediler; fakat ahâli onları misafir etmekten kaçındı. Şehirde yıkılmak üzere olan bir duvarın ya-

nına geldiklerinde Hızır (as.), bu duvarı tamir edip düzeltti. Musa (as.) böyle bir duvarın tamir edilmesine de itiraz etti ve Hızır (as.)'a: "Eğer isteseydin bu yaptığına karşı bir ücret isterdin" dedi.

Hızır (as.): "Ayrılmak zorunda olduğumuz ana geldik. Fakat öncelikle sabırla izlemeye tahammül edemediğin davranışlarımın anlamlarını sana anlatacağım" diyerek anlatmaya başladı: "O gemi bir takım fakir balıkçılara aitti. Geminin dibine bir delik açtım; çünkü o geminin açılacağı denizlere hükmeden kral, sağlam olan her gemiyi zorla alıkoyuyordu." "O genç adam bir suçlu olacak ve anne babası dahil bütün insanları kederlendirecek suçlar işleyecekti." "Duvara gelince; duvar şehirdeki iki yetim çocuğa aitti. Onların babaları salih bir adamdı. Duvarın altında bir hazine vardı. Allah-u Teala, bu çocukların olgunluğa erdikten sonra bu hazineyi çıkarmalarını diledi. Yaptıklarım benim isteğime dayanan şeyler değildi. Ve işte bunlar, sabırla izlemeye tahammül edemediğin davranışlarımın gerçek sebepleridir" dedi.[9]

Musa (as.) üç kez Hızır (as.)'ın yaptığı hareketlerin dış görünüşüne bakarak, onu yargıladı. Üç defasında da sessiz kalamadı. Allah'ın bildirmesiyle olayları farklı bir açıdan gören ve ona göre davranan Hızır (as.)'ın davranışlarını kabul edemedi. Allah'ın dilemesiyle bilgilendirdiği Hızır (as.) "İlâhî bilgi ile donatılan" içselliği, manevîyatı, tasavvufun anlaşılması güç yolunu temsil etmektedir. O, sufi ermişlerin ya da velilerin ilk örneğidir. Mutlak İlah ile manevî olarak dolaysız bir paylaşımı yaşayabilen, manevî kanunlara uyan, ilâhî -gizli bir yön çizilişle ipuçlarını gören ve görünüşe aldanmayan şeyhleri temsil etmektedir.

Veliler, nehirler gibidirler. Nereye yönlendirilirlerse oraya doğru akarlar... Eğer gizli bir yönlendiriliş varsa, istenen şeyi yapmak zorundadırlar, yapmazlarsa yaptırılırlar. İlâhî yönlen-

dirme belli bir sıraya, düzene göre yapılır. Zaman zaman ermişlerin dünyevî pencereden bakıldığında mahkum edilebilecek, "yanlış hüküm verilecek kişiler" e dair yaptıkları bir takım yardımlar olur. Çünkü dünya görünüşle ilgilenir ve ona göre hüküm verir. Oysa çok önemli yapı taşlarından biri, insanları asla görünüşe aldanarak yargılamamaktır. Çünkü çoğu zaman gerçek göründüğünden çok farklıdır. Yaradan için iyi ya da kötü yoktur. Sadece insanların iyi ya da kötü diye ifadelendirdikleri hükümler vardır. Veli kişiler, iyiliğin ve kötülüğün ötesinde olan kişilerdir. Öte yandan da erdem yönünden çok üstün kişilerdir ve asla kötü örnek olmazlar.[10]

Veliler soğuk bir görüntü sergileyebilirler; fakat onların davranışları benlik seviyesindedir. Onlar, fiziksel evrenimizden çok farklı bir âlemin kanunlarını izler ve egodan gelen bir özgürlük söylemiyle, iyi-kötü, gerekli -gereksiz ikilemleriyle arayış içinde bulunan kişinin gerçek özgürlüğü ile meşgul olurlar. Bu dünyanın izdüşümünde olan biten her şey Yaradan ile yaratılan ilişkisinden ibarettir. 8.yy sufi velilerinden "Rabi'a" bunu samimî bir dille şöyle anlatır:

> "Ey Allahım! Sana cehenneminden korktuğum için inanıyorsam, beni cennetine girmekten mahrum eyle! Lakin, sana yalnız senin için inanıyorsam, beni sonsuz güzelliğinden mahrum eyleme!"[11]

Dindar kişiler kötülüklerden kaçınıp, iyilikler için çabalıyor ve cennette yaptıklarının bir karşılığını umuyorken, sufiler tam tersine, cennet ve cehennem kavramlarını bir kısıtlama olarak kabul ederler. Dahası, Irina Tweedie'nin şeyhi olan Bhai Sahib'e göre; ahiret hayatı uğruna iyi amellerde bulunmanın bir tehlikesi vardır:

> "Demek istediğim şu ki; benliği daha yüksek bir seviyeye ulaştırabilecekken, koca bir yabanî ot dikmiş olabiliriz. Ve

asıl olan şu ki, pratikte bu otun kökünü kurutmak imkansız olabilir."[12]

Bu yolun yolcusu olan kişi, sadece "bir" olana inanır ve egosunu yok etme peşindedir. Manevî olarak bir bütünleşme arayışındadır, böylece iyi ve kötü ikileminin de ötesine geçer. Aynı zamanda bu yol üzerinde olduğu müddetçe kişi, içgüdüsel olarak ahlâkî açıdan kötü olan hareketlerden kaçınıp, iyi olan hareketlere doğru eğilim gösterecektir. Kötülük, daha ağır, daha hantal bir kavramdır ve iyilikten daha yavaştır. Arayış içinde olan kimse ise bir "hızlanma" süreci içerisindedir ve gerçekte o, kötü olmaya muktedir değildir. Bu ahlâkî bir seçimle olmaz; bu ilâhîdir ve "varoluştan" kaynaklanır.

Sufi, ne bu dünya ile, ne de öteki dünya ile, ne cennetle ve ne de cehennemle uğraşır. O, hayatın "gerçekliğine" ulaşmak için her türlü bedeli ödeyecek olan kimsedir. Bu bedel, "varılması gereken menzil" içindir ve her türlü ahlâkî inançta olduğu gibi bu yolda da "iyi ve kötü" kavramları birer sınırlamayı ifade edebilir.

Sufilik yolunda "vazgeçiş" unsuru bile çok uzaklarda bırakılmalıdır. Bir sufi şiiri der ki;

"Fakirlik külahının üzerinde üç şeyden vazgeçişin izi vardır: Dünyayı terk etmek, öteki dünyayı terk etmek, terk etmeyi terk etmek."[13]

Aklın fikir ve değerlerini kabul etmenin de ötesinde, arayış içerisindeki kimse kendisini varoluşun doğal özüne götürecek olan yol üzerinde ilerlemektedir. Aklın hükümdarlığı devredildiğinde, farklı bir varoluş mertebesi tecrübe edilir. Anlatacağımız rüya da bu farklı varoluş tasvir edilmiştir:

"Bir kitap okuyordum fakat odamın ışığı git gide azalıyordu. Işığı kitabın daha da yakınına getirdim, fakat kararma de-

vam etti ve biraz sonra ışık tamamen söndü. Kapı açıldı ve beyaz saçlı ihtiyar bir kadın göründü. Bana gelmemi işaret etti ve ben de onu alt kata doğru takip ettim. Alt kattaki oda ışıl ışıldı ve odanın içinde büyümekte olan harika ağaçlar vardı."

Bir kitap okumak, rüyayı gören kişinin bu dünyaya ait koşullandırılmış aklını gösterir. Bu durum, ışık tamamen sönene kadar yavaş yavaş zorlaşır. Sonra bu karanlığın boşluğu içerisinde yaşlı bir bilge kadının görünmesi, kişinin içsel doğrularını, manevî aklı simgeler. Bizler "bilinmeyen" noktasına, boş bir karanlığa ulaşmakla yükümlüyüzdür. Derin bilgilerimizi anlamadan önce, bizi ulaşılacak yere asla ulaştırmayacak olan dış dünyanın bilgeliğini terk etmemiz gerekir. Kendi özümüze geri dönmek için önce elimizdeki kitabı bir kenara bırakmalıyızdır.

Bu rüyanın da dokunaklı bir şekilde tasvir ettiği gibi, bu yolun yolcusu olan kişi aktif olarak hiçbir şeyden vazgeçmez, aksine vazgeçirilir, uzaklaştırılır. Işık, bilinçli davranışlara işaret etmektedir. İhtiyar kadının izlediği yol, dış dünyaya ait bilgeliği yavaş yavaş karartmış ve sonunda söndürmüştür. Yaşlı bilge kadın, rüya sahibini, hem içindeki en derin bilgeliğe ve hem de onu bilgeliğe götürecek olan yola rehberdir. Rüyayı gören kişiye işaret ederek onu alt kata çağırması, onu dış dünyaya ait akıldan uzaklaştırıp, kişinin aslındaki benliğe götürmesini temsil etmektedir. Hayat ağacı ise, kişinin manevî olarak en derinlere açılışıdır.[14]

Rüyalar sık sık kendi içlerinde, aynı şeyi anlatan yapıları farklı perspektiflerden tanımlayarak birbirlerini genişletirler. Ruh, mantıklı ve rasyonel bir boyut değildir. Sabit olmayarak hareket eder, açıklaması ve anlamları bir sürü farklı koşul ve manzaraları genelde en iyi şekilde taşıyan, ilişkiler arası bir oyundur. Bir önceki rüyada, rüyayı gören kişinin karşılaştığı

ağaç figürü ile aynı olan fakat bu defa bir aşk ilişkisini simgeleyen farklı bir rüyaya göz atalım:

> "Bir ailenin yanında kalan İrlandalı bir kızdım ve onların oğullarına âşıktım. Onu görmek için bir odanın kapısını açtım ve daha önce hiç karşılaşmadığım bir şeyle karşılaştım: âşık olduğum kişinin bir de ikizi vardı. Onlar yataklarında yatıyorlardı; ben de onları arkalarındaki pencereden gözlüyordum. Orada parlak yeşil, çok yakışıklı bir adam vardı. Ya adam bir ağaçtı ya da ağaç bir adamdı; parmaklarından dallar çıkıyordu."

Rüya sahibinin, âşık olduğu kişiye bakarken onun -daha önce varlığından hiç haberdar olmadığı- bir ikizinin olduğunu fark etmesi... Rüya da "ikiz" görmek eski gelenekteki "göksel ruhanîyet" ile tabir olunur. Her birimizin ışıklar dünyasında yaşayan bir ikizi vardır. Duyusal olarak gözle görülmez ve öldüğümüzde gene bizimle olacak olan da o dur. "Maniheizm"in kurucusu olan Mani'nin ölüm anında şu sözleri söylediği bilinir: "Işıktan gözlerimle öteki 'beni' seyrediyorum."[15] Sufi geleneğinde bu "ikiz", bizi Yaradan'ın gözleriyle, maddî olarak değil manevî olarak gören, bizlerin "semadaki ikizidir".(Şâhid fi's-semâ)

Kişi sadece ruhunun gelişimi ile ilgilenir ve bu gelişim kendini, yaşamın manevî yönlendirmelerinin önemli anlarında gösterir. (Manevî olarak itici bir kuvvet ortaya koyabilirler.) Bir rüya da dış dünyaya ait bir uyarıcı da sanki içsel bir kışkırtıcıdır. Bu genellikle böylesi bir uyaranın algılanmasından sonra ortaya çıkar. (İsa (as.)'ın Emmaus yolu üzerinde iki havarisine görünmesi gibi...) Sufi için, kendisine genellikle sıradan biri gibi görünen Hızır, içsel bir rehber gibidir. Kişi sadece onunla gittiği zaman onun üstün doğası görünür olur. Bu yolun yolcusu "ölmeden önce ölmeyi" şiddetle arzular ve semadaki şahidi ile da-

ha dünyada yaşarken bütünleşmek için uğraşır. Bu yolun izlenmesi ile iki dünya arasında manevî enerjinin maddî dünya düzeyinde görünmesini sağlayan bir link oluşturulabilir. Irina Tweedie bu yapıyı şöyle açıklıyor:

> "Bu, zihinde oluşmalıdır; havarinin işlevi, güç merkezi olarak çekici gelen, benzer fikirler içeren ve bu benzer fikirlere bağlı olarak düşünülen fiziksel dünyaya bağlı olarak bazı özel enerjilere konsantre olmaktır. Bu enerjiler, tek başlarına yaşamak için gücü olmayanlar üzerinde ya da insan bilinci üzerinde kat'i derecede güçlü bir etki yaparlar."[16]

Fiziksel dünya, gücün merkezi olarak çekici gelebilir, kendi içerisinde birbirine benzer yapılarla günlük hayatı oluşturur. Bu, bazılarına yaşamak için yeterli gücü sağlamaz fakat insanların bilinçleri içinde kâfi derecede bir etki yapar. Havarinin işlevi, fiziksel dünya üzerindeki bazı özel enerji akımlarına konsantre olmakta yatar ve bu işlev önce zihinde doğmalıdır.

O semavî ikizin etkisi yüzünden, arayış içindeki kişinin; diğer insanların da kendi içsel dünyalarında görüp algılayabileceği ve kendi öz benliklerine bu şekilde daha yakın olabilecekleri bir "ışık merkezi" hâline gelmesi istenir.

Rüyaya geri dönecek olursak; rüya sahibi, âşık olduğu kişiyi ararken onun daha önce hiç bilmediği bir ikizi olduğunu fark etmişti. Sonra da pencereden çok yakışıklı ve parlak yeşil ağaçtan bir adam ya da adamdan bir ağaç görmüştü. Bu doğal varlık onun kendisiydi. Meister Eckhart'ın deyişiyle: "Saf olan varlık her zaman Tanrı'dır ve kendisinin ebediliği bakidir."[17] Bu yeşil adam onun rüya sahibinin öz, manevî dünyasında görünen semavî ikiziydi.

Hızır (as.)'ın (yeşil adam) şahsiyeti, manevî özümüzü temsil etmektedir. Daha önce anlatmış olduğumuz rüyalardan birinde geçen ihtiyar kadın gibi bir bilgedir ve bizlere rehberlik yaparak

şu sırrı açıklar:

> "Ben üstün gerçekliği çok yakına getiren narin, ince bir ipliğim. Geniş varoluş çizgisindeki insanoğlunun sırrıyım. Görünmez olan Tanrı'nın objesi olan Mürşit'im. Asıl olan kutsal varlığım ve insanlık doğasının koruyucusuyum."[18]
>
> "Yeşil, özün, doğanın ve Tanrı'yı anlamanın rengidir. Sinai tasavvufunun en üst mertebesinde bulunan Emerald Kayası, sürgündeki kişinin en son *eve dönüşe* çağırılmadan önce, *kendi benliğinde* tırmanması gereken bir dağdır."[19]

Kendimi sana karşı kötü gösterecek olan birçok olasılığı düşünüyorum. Meselâ yaşam sana sun'î davranışlarda bulunman için izin verseydi buna dayanamazdın. Çünkü ben doğal bir varlığım. Kesinleştirip, beraklaştırmış olduğum bir çok tavrımla ben, bir maya gibi özü teşkil ederim.

İnsanların bana bilinçsizce sun'î davranışlarla karşılık verip, sun'î hisler duyması bir tehlikedir. Benimle ilgili olan her şey onları kızdırır: Konuşma tarzım, gülme tarzım vs. Çünkü bu tavırlarımda İlâhî sevgiliden gelen bir armağan olan doğallığı hissederler.[20]

SEVGİLİNİN HEDİYESİ

Sufilerin diğer insanlardan daha çok sevip, daha çok nefret ettikleri söylenir. Aşk, kainattaki hem yaratıcı ve hem de yıkıcı olan en doğal güçtür. O, benliği ortaya çıkarmak için dış dünyaya ait olan aklın ve mantığın düzenini parçalar. Aşk, maceranın hem sonu ve hem de başıdır. O, Tanrı'nın bir armağanıdır. Güzelliğin ve samimîyetin sahibinden gelen bir armağan... Şimdi anlatacağımız rüya da işe bu armağanı anlatmaktadır:

"Bana bir kutu içinde bir armağan verildi. Kutunun kapağını açtığımda içinin kırmızı ipekle kaplanmış olduğunu gördüm. Kutunun içinde ise tek bir saç teli duruyordu."

Sevgililer arasında, sevilenin sevene saçından bir bukle hediye etmesi gibi bir gelenek vardır ve seven için bundan daha değerli bir hediye yoktur. Victorion zamanında bu bir bukle saç, kalp şeklinde bir madalyon ya da bir yüzük içinde saklanırdı. Bu eski adetten, Attar'a ait 12. yy. şiirlerinden birinde bahsediliyor ki bu şiirde sevilen olarak zikr olunan Allah-u Teala'dır:

"Saçının buklelerinden bir tele sahip olabilseydim
Ona kalbimin en kıymetlisi,
Ruhumun gıdasını olan aşk gibi değer verirdim."[21]

Seven ile sevilen arasındaki ilişki sufi yolunun özünü oluşturur. Bhai Sahib'den aktarıldığı gibi "Koca bir kainatta sırf bu ikisi; seven ve sevilen vardır."[22] Sufilik yolunun başlarında "sevilen" (Tanrı) gerçeklikten farklı bir fikir, bir soyutlama olarak görülebilir. Kalbin sessiz, içten dönüşümleri içinde kalp öncelikle sevdiğimiz birinin aşkıyla doldurulur. Mümkünse bu şahsiyet Tanrı olur. Fakat çoğunlukla bu aşkın beşerî bir aşk olması durumu kolaylaştırıcı bir etkendir. Sonradan "sevilen" bir insanoğlunun olamayacağı kadar şefkatli ve yakın içsel bir gerçekliğe dönüştürülür.

Kişinin Tanrı ile arasındaki uzaklık "sonsuz yakınlık" olarak tanımlanır. Peygamber'in sözleriyle "O, bize şah damarımızdan daha yakındır". Bize kalbimizin içinden seslenir. Bizi ondan uzakta tutan sadece mantığımız ve egomuzdur. Kul-Yaradan ilişkisi çok yakın bir ilişkidir, çünkü manevîdir. "Hiç kimse size benden daha yakın değildir."[23] Bizi kendi varlığımız içinde hep daha derinlere götürür. Bu yüzden çok özeldir, paylaşılmazdır. Bu ilişki, özün özüdür. Krishna 16.000 süt sağan kızla dans ederken, bu kızların hepsi de Krishna'nın sadece kendisi ile danset-

tiğini düşünmüşlerdi. Bunun anlamı onun, Yaradan'ın hepimizi tek tek ve benzersiz yaratmasıdır. Bu yüzden bizim onunla olan ilişkimiz her birimiz için farklı ve kişisel olacaktır.

Bu ilişki, kendi kişisel benliğimizi Yaradan'a tekrar vermemizdir. O, dua eden kişinin en derin hisleriyle dua etmesini ister: "Her varlığın kendisine has bir dua ve ibadet etme tarzı vardır".[24] Arayış yoluna düşen her yolcu için manevîyat yolu farklı olacaktır; çünkü herkes birbirinden farklıdır. Aşk ışınları sonunda kaynağına döner ve her kişi kendi öz benliğine döndüğünde, kendi kalbi haccını gerçekleştirmiş olur. Yaratıcı hepimizi kendi kişisel benliğimiz ile sever. Farklı olduğumuz gerçeğini sever; çünkü bizleri öz benliğimizle farklı yaratan odur.

Bu aşk ilişkisi içinde karşılaştırmalar ya da rekabet bulunmaz. Herkes, onu sevmek ve onunla bütünleşmek için kendine has bir yol bulmakla yükümlüdür. Bu aşk o kadar içseldir ki kendi aşkımızı sadece onunla paylaşabiliriz; diğer âşıklarla değil. Bu hâliyle ona dair bir aşk, ondan başkasına karşı duyulan aşktan daha kolaydır. Biliriz ki, O asla bize ihanet etmez. beşerî aşkta çıplak olabildiğimiz gibi ona karşı da çıplak olabilmemiz gerekir. Elbiselerimiz bizi ondan, en derin benliğimizden ayıran bir perdedir. Çıplak olduğumuzda bize daha şefkatli dokunabilir ve daha yakın olabilir. "Öyle bir an gelir ki; kişi 1 saat daha fazla aşkı yaşayabilmek için, bir günün 24 saat değil 25 saat olmasını ister..."[25]

RUHUN ŞİİRİ

Yaradan ile olan ilişki egomuza ya da şahsiyetimize ait bir ilişki değildir. Bu ilişki ruhî ve öz bir ilişkidir. Arayış içindeki kişinin bilinci bu serüveni ancak düşünerek tecrübe edebilir. Kalbin dramı, düşünme yoluyla ve manevî çalışmalardaki ilerlemelerle rafine edilmiş, boşaltılmış olan akla yansır. Fakat gece bo-

bin dramı, düşünme yoluyla ve manevî çalışmalardaki ilerlemelerle rafine edilmiş, boşaltılmış olan akla yansır. Fakat gece boyunca, aklın bilinç düzeyi uykudayken, kalp rüyalar yoluyla kendini dile getirmeye muktedir hâle gelir. Bu çeşit rüyalar, efsaneler gibi, ruhun şiirleridir. Bazen bu rüyalar belli bir sıra hâlinde bütün hayatımızı yansıtırlar. Bu durum şimdi anlatacağımız rüya için de geçerlidir. Rüyayı gören kişinin "geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki" iç dünyasını yansıtmaktadır:

> "Modern görünüşlü bir eve girdim; fakat evin dışıyla içinin çok farklı olduğunu görünce hayretler içerisinde kaldım. Evin içi eskiydi. Orta Doğululara ait tarif edilemez güzellikte bir saraydı bu... Kralın emriyle çağırılmıştım. Onun metresiydim, doğru tarzı elbiseler giydirilip, mücevher ve parfümlerle süslenmiştim.
>
> Kralın yatak odasına girdiğimde kralı yatağında yatıyor hâlde gördüm. Yaklaşmam için bana işaret etti ve ben de onun yanına gittim. Zayıf ve yaşlıydı, bu anın onun son anları olduğunu biliyordum. Orada, benden sadece ona sarılmamı ve ona bakmamı istedi. Bir nesne gibiydim. Aniden kapıdan sol tarafıma doğru coşkulu bir rüzgâr esti ve yatak dile geldi. Bana:"Hayatım boyunca kazandığım her şeyden vazgeçmemi" söyledi. İçinde bulunduğum durumdan, davranışlarımdan, çaldıklarımdan, ailem ya da diğerleri tarafında bana verilenlerden... Tek tek sahip olduğum her şey benden ayrıldı ve geldiği yere geri gitti. Sonunda tamamen çıplak kalakaldım.
>
> Sonra bir ses, bana tanrılar tarafından hediyeler verileceğini söyledi. Her tanrı tek tek çağırıldı ve hediyeleri veren tanrı ya da tanrıçaların isimleri bana söylendi. Bu harika hediyelerle manevî olarak giydirildim. Tamamen ışıkla doldum ve hayatımda ilk kez bedenime baktım. Onun çok güzel, pırıl pırıl ve aşkla dolu olduğunu gördüm. Çıplak olmanın endişesi

kayboldu; çünkü artık insanların bana baktıklarında ya sadece bir ışık göreceklerini ya da o ışıktan yansıyan ışıkta kendilerini göreceklerini biliyordum.

Sonra yaşlı kralın (babammış), bana verdiği yüzüğü çıkardım. O an bana gümüş burmadan dört tel gösterildi ve sonra sahilde hayret ve şaşkınlıkla çok hoş altın bir tel buldum. Onu neredeyse fark etmeyecektim çünkü uzun zamandır aynı yerde olduğundan matlaşmıştı. Onu aldığımda, onun aslında ateşle dolu bir uçurumun üzerinden uzanan bir köprü olduğunu fark ederek titredim. manevî olarak gark olduğum tanımlanamaz bir aşk hissiydi bu.

Sonra sihirli bir şekilde daha önceden tanıdığım ve evleneceğim kişi olduğunu bildiğim prensin yatak odasında buldum kendimi. Ve bildiğim bir şey daha vardı: -Yaş sıralamasında en büyük olanın kral olması- hükmü gereğince o yakında kral olacaktı. Onun odadaki varlığını hissedebiliyor; fakat onun yüzünü göremiyordum. O ise yanına gitmem için beni bekliyordu.

Bu rüyadan heyecanlı bir şekilde menzile, varılacak olan yere gidiyordum. Fakat sonra rüyamı yazarken büyük bir keder, özlem dolu bir ayrılık acısı beni sardı. Bu rüya geçmişin, bu günün ve geleceğin rüyasıydı."

Rüyada geçen olaylar, ruhun sesinden gelen, kendisine has bir ahenge sahip. Fakat tabir edilirse, rüyanın içsel zenginliği daha iyi anlaşılır. Çünkü bu çeşit rüyalar bize, geçmişin motiflerinden gelip bizi onun ötesine götüren ruhumuzun iç yapısını öğretirler.

KRALIN METRESİ

Bu rüyada, rüyayı gören kişi, aslında kendi ruhunun evine girmekte, binanın modern görüntüsünün içindeki eski ve ta-

lar, kraliçeler, prensler, prensesler, büyüleyici güzellikteki kadınlar ya da erkekler olduğu peri masallarına benzer.

Rüyayı gören kişi kralın metresi konumundaydı. Kadınların takmaktan zevk aldıkları mücevherler takıyor ve parfümler kullanıyordu. Kral, rüya sahibinin gerçek hayattaki erkeklere dair sahip olduğu fikirleri simgelemekte ve daha sonra rüya sahibinin babasıyla ve kendi yaşamıyla özdeşleşmektedir. Zira bizler ebeveynlerimizden sadece fizikî özelliklerimizi değil, davranış şekillerimizi ve onların hayata bakış perspektiflerini de alırız. Onların değerleri bizim de değerlerimiz olur. Rüyada, rüyayı gören kişi kralın metresiydi. Bu, rüya sahibinin gerçek kadınsı hislerini bir başkasının kullanmasına izin verdiğine işaret etmektedir. O, kadınlığına ait kollektif bir söz vererek, yüzyıllarca saygı göstermesi gereken bir baskıya itaatkar olmaktan acı çekmektedir. Bugünün çoğu kadını ve koyu feministleri de, içlerindeki kraliçelik arzusunu ataerkil toplumlarda bir mihrap gibi kötüye kullanmaktadırlar. Bu baskının arka planında ise, kadını erkeklere karşı itaatkar yapan daha güçlü ve içsel bir sebep; kadınlık hislerinin bastırılması yatar. Böylece içsel bilgelik ve kadınlığın yaratıcı sırları gizlenir, unutulur ve geride hatırlanan sadece erkeklerin dıştan gelen müdahaleleri olur.

Kralın yatak odasına girişte, rüya sahibi metres rolünü oynuyordu. Fakat içten içe farklı bir anlam söz konusuydu. O kralın yaşlı ve zayıf olduğunu dahası hayatının son anlarını yaşadığını biliyordu. Yaşlı ve zayıf kral, güçlü bir efsanevî simgedir. Grail'de çok iyi bilinen "balıkçı kral" hikayesinde, kralın güçsüzlüğü ve zarar verici tutumları krallığın harabeye dönüşmesi ile sonuçlanıyordu. Anlattığımız rüyadaki "harabe" motifi burada, rüya sahibini kendini bir nesne olarak tanımlamasında gizlidir. Bir ilişkide, sadece bir nesne olmak, kişinin en değerli olan şeyini, kendi öz benliğini inkar etmesi anlamına gelir. Bir nesne için, içten içe bir pişmanlık duygusundan başka gerçek bir ilişki söz konusu olamaz. Kişinin kendisine değer verilmezse, kişi ihmal edilmiş, yalnız bırakılmış olur. Gerçek bir anlaşma

yoksa, yaratıcılık da olmaz, doğacak hiç bir yeni şey yoktur. Bu, maddî dünyadaki insan ilişkileri için ne kadar geçerliyse manevî dünya için de o kadar geçerlidir. Yani manevî aynada ve maddî aynalarda görüntü aynıdır. Kralın zayıflığı, rüya sahibinin kendi benliğine dair tutumundaki yetersizliğidir. Bundan dolayı, kral her ne kadar güç ve iktidar kavramlarını hatırlatıyorsa da, manevî bir gelişme meydana gelmeyebilir ve bu durumda doğacak hiçbir yeni şey de yoktur.

Genellikle ruhî bir sürecin yapısını öğrenmemiz, o sürecin bitimine rastlar, ki bu da yatağında son demlerini yaşayarak yatan kralla paralellik arz eder. Rüyayı gören kişi, ilişkideki kısır döngüyü görüyordu, sonra sol taraftan coşkulu bir rüzgâr esti ve iç dünyası sonsuza dek değişti. Rüzgâr, manevîdir ve canlılık getirir. Uzaktan esen manevî güçler ve geçmişe ait olaylar sol yandan, bilinçaltından eserler. Böylece manevî değişimlerin tohumları ruhun derinliklerine ekilir; bu tohumlar bilincin ışığından gizlenirler. Kalbin en iç odacığındaki "gerçek bahçıvan" bu tohumlarla ilgilenir; çünkü bu tohumlar gerçek bahçıvanın kendisini açıklamasıdır. Tohumlar bilinç yüzeyini zorlayarak, oraya ulaşıncaya dek orada filizlenir ve yetişirler daha sonra ise O (bahçıvan) kendisini açığa vurmaya başlar.

Rüzgârla birlikte yataktan–kadının kendisini krala teslim ettiği yerden- bir ses gelir. Rüyada duyulan ses her zaman "daha yüksek bir benlik" ten gelen sestir. Bu ses, rüya sahibine hayatında kazandığı her şeyi geri vermesini söylemişti. "İçinde bulunduğu durumu, davranışlarını, çaldıklarını, ailesi ya da diğerleri tarafından ona verilenleri..." Hepimiz dünyaya maddî ve manevî çıplak olarak doğarız, fakat çok kısa bir zaman sonra dünyanın değerlerince giydirilir, ortamlarımızın ağırlıklarını yüklenir ve egomuzun istekleri tarafından tutuklanırız. manevî yaşam, bizden bu yükümlülüklerimizden kurtulmamızı ister. Bhai Sahib bu konuda: "Dünyaya çıplak gelir, çıplak gideriz. manevî önderin önüne geldiğin zaman da çıplak olmalısın"[26] der.

manevî önderin önüne geldiğin zaman da çıplak olmalısın"[26] der.

Manevî yola ancak, kendi öz benliğinle ulaşabilirsin. Arayışta olan kişiyi bu yola hazırlayan içsel çalışmalar kişiyi, kendi benliğini kendisinden koruyan ve saklayan şartlanma katlarının yapısından sıyırır. Bu rüya çıplaklığın sırrını tanımlamaktadır. Ancak çıplak ve savunmasız olduğumuz zaman manevî hediyeleri kabul edebilir hâle geliriz. Dış örtülerimiz bizden uzaklaştığında daha derin içsel yapımızı fark ederiz. Bu manevî hediyeler, ruhun dünyasından gelen -Yunanlıların Olimpus tanrıçasına atfettikleri- Dionysus'un açgözlü keyfini, Hecade'nin karanlık bilgeliği ve iyi güçlerini, Hestia'nın yakın içtenliğini, Ares'in tesbitlerini kapsayabilen orijinal hediyelerdir. Tanrıların hediyeleri boldur ve hepimiz bundan payımızı alırız. Fakat çoğu kez, bu paylar kişisel ruhumuzun gölgesi altında saklanırlar. Özümüz yalnızca çıplaklığımızda parlar. Bu kendi güzelliğimizi daha açık görebileceğimiz bir ışıktır. "Tamamen ışıkla doldum ve hayatımda ilk kez bedenime baktım; onun çok güzel, pırıl pırıl ve aşkla dolu olduğunu gördüm".

KADININ İLÂHÎ GÜZELLİĞİ

Giysisiz ne isek oyuz; anlaşılır, parlak ve güzel varlıklarız. Çünkü "Tüm Işıkların Kaynağı", "Tüm Güzelliklerin Aslı" tarafından yaratıldık. Her insan onun ışığının biricik göstergesidir, onun güzelliğinin biricik yansımasıdır. Ve yaradılış sırrının bir parçası olarak konunun kadınsı ilkeleri bu sırları cisimlendirir. Kadın, bu daha derinlerdeki benliğini keşfederken, bu sırra girebilir ve kendi bedeninin ilâhî güzelliğine şahit olabilir. Afrodit'in hediyesi olan güzellik tüm kadınlara aittir, bu rüyadaki tecrübe de bunu bildirmektedir. Eski zamanlarda, dini yıkama ayinleri (vaftiz) ve bedenin süslenmesi, papazın tanrıçayı

şereflendirmesi, Tanrı'nın kadınlara ait yönleriydi. Bu çeşit dini ayinler kadınların parfümlere karşı olan zaaflarını ve saçlarına verdikleri önemi de hatırlatır. Gençlik çağındaki kızların, bir parti için yaptıkları hazırlıklar, tören girişinin kalitesini ortaya koyabilir. Derin manevî yönünde ise, genç kız sadece kendini diğerlerine karşı çekici kılmaz, aynı zamanda da tanrıça fikrini şereflendirir.

Kadınlar, tanrıçanın uygun beslenme ve egzersizlerle onların bedenlerini koruduklarının farkındadırlar. Yıkanma seremonilerini, kozmetikleri ve elbiseleri severler. Bu, sadece egonun memnuniyet duyduğu üstünkörü fiziksel bir çekicilik değildir, kadınlığın doğasına olan saygının dışa vurumudur. "Onun güzelliği benliği ile olan hayatî bağlarını sıkı tutar."[27]

Hâl böyleyken, kadının kadınlığının bastırılmasıyla, bu gizemin kutsallığı kötüye kullanılmış olur. Benlikle olan bu bağ da kaybolur. Rüyayı gören kişi, kralın zevki için kendisini şık elbiseler ve mücevherlerle süslerken kadın bedeninin güzelliği, erkeklerin zevki için kötüye kullanılmış oldu. Kadınlar kendilerine değer vermeyi kendi içsel benlikleriyle olan ilişkilerinde değil, erkeklerle olan ilişkilerinden öğrenirler.

O şartlardaki giyim şekline dönecek olursak rüya sahibinin keşfettiği şey "ilk olarak" gerçek doğasındaki bedeninin güzelliğini görmekti. Bu "parlak ve aşkla dolu" bir bedendi. Aşk, benliğin özüdür ve güzellik, aşkın dışa vurumudur. Bir kadın âşık olduğunda güzelliğinin doruklarına çıkar. Pırıl pırıldır. Fakat en parlak olan kadın ilâhî aşkla yanandır. Ve bunun sonucunda kişi aşkın tezgâhında dokunmuş elbiselerle giydirilir:

> Hazineniz neredeyse, kalbiniz de orada olacaktır.
>
> Bedenin ışığı gözdedir, eğer bunun da ötesinde, gözün bu dünyada tek ise, senin tüm bedenin ışıkla dolacaktır...
>
> Neden elbiseler seni düşündürür ki? Ovadaki zambakları düşün, nasıl büyüdüklerini... Onlar ne zahmet verir, ne de

> Şimdi sana söyleyeceğim şey bütün o saygınlığı ile Solomon'un dahi, bu zambaklar kadar gösterişli görünemediğidir.[28]

Yaratıcı, bizi gerçekte olduğumuz hâl üzere ister ve bizler bunu varlığımızın özünde bildiğimiz için ondan önce çıplaklığı isteriz. Çıplaklıkta gerçek doğamızı öğrenmeye başlarız ve sonra ilâhî gizemlerden biri ortaya çıkar. Elbiselerimizin altında bulduğumuz, ondan başkası değildir. Muhammed (sav.)'in dediği gibi "Kendini bilen Rabbini bilir". manevî olarak ne kadar derinlere inersek, o kadar açık ve net olarak ayrılıklardan ve ikilemlerden uzaklaşırız.Yaratıcı ile yaratılan birdir. Sadece egonun kışkırtması yüzünden ayrımları, farkları tecrübe ederiz. Bir sufi şiirinde Hâfız der ki; *"Seven ile sevgilisi arasında örtü olmamalıdır. Sen, kendince bir sanatsın ve bu senin kendi örtündür. Ey Hafız! Hadi yoldan çık!"*[29]

Manevî çıplaklık, bizlerin en derin ve en doğal hâlidir. Elbiselerimizi çıkarma sürecinde –bu dünyaya ait elbiselerimizi– yoğun bir çaba gerekebilir. Çıplaklık ise, çabasız bir hâldir. Varoluş hâlidir. Arayışçı, tüm enerjisini kullanarak kalp aynasını cilalamaya çalışır. Kalbinin dış yüzeyini temizlediğinde, onda kendi öz cevherini, doğmadan önce sahip olduğu ruhanîyeti görebilir. Bu aynada kişi aynı zamanda, ilâhî sevgilinin gözlerinin ışığı olan kendi ışığını da görebilir. Bu görebilme yetisi bir hediyedir ve kişiye tek başına verilmez. Kalbin aynası onun tüm görüntüsünü yansıtır. *"İmparatorun Yeni Elbiseleri"* isimli hikayede kralın çıplaklığı, onu görenler tarafından bir delilik ya da cahillik olarak görülmüştü. Sadece masum bir çocuk gerçeği görebildi: İmparatorun üzerinde hiçbir fazlalık yoktu... Aynı bunun gibi manevî çıplaklık da cahilliği değil bilgeliği anlatır. Bu şekilde bakmasını bilenler, üzerlerindeki güzelliği de hastalığı da görebilirler. Elbiselerin ardındaki kişiliğin daha derin katmanlarındaki ışığı ve karanlığı da görebilirler. Sadece kendi gibi olmakla kişi, diğerleri üzerinde bir etkiye sahip olabilir. O

bakmasını bilenler, kendilerini gerçekte oldukları gibi görmeğe muktedirdirler.

Rüya sahibi, diğer insanların onun çıplaklığını göremeyeceklerini, bakarlarsa da ya bir ışık ya da kendi yansımalarını göreceklerini anlayınca, çıplaklığına dair endişeleri son buldu. Sonra, bu yeni çıplaklıkta, geçmişine ait en son nesneyi de çıkarmayı başardı: Yaşlı kralın ona verdiği yüzüğü. Aynı anda rüya sahibi kralın kendi babası olduğunu da fark ediyordu. Babasının metresi olması, Oedipux Kompleksi'nin – cinsel kimliğin ilk basamağı olan kızın babasına, erkeğin annesine aşkının- bir göstergesidir. Bu bilinçsiz tepkide, babasıyla olan ilişkisi sayesinde kız çocuğu ilk kez kendi cinselliği ile, içgüdülerindeki kadınlıkla bir bağlantı kurar. Sonra bu yansıtma, genç kızın başka bir erkeğe âşık olmasıyla biter. Fakat bu durumda çoğunlukla, kız çocuğunun, babanın bir "anima" figürü olmasıyla ilişkilendirilmesi ve "babasının küçük kızı"nın bir başka erkek yüzünden kaybedilmek istenmemesi[30] söz konusudur. Gümüş, kadının rengidir ve dört de psikolojik bütünlüğün rakamıdır. Rüya sahibine bu ilk ilişkisinde verilmiş olan yüzük, rüyayı görenin kişisel bütünlüğünü sembolize eder.

Rüya sahibi için, toplumsal erkeklik figürünü temsil eden kral, gerçekte maddî zenginlik amacıdır. Babası tarafından desteklenmesinde ve onun metresi olmasında, rüya sahibi asla kendisine karşı dürüst değildi. Olmak istediği şey tarafından çevrelenmişti, ancak gerçek doğasını yaşamıyordu. Bilinçli olarak bir taraftan babasının değerlerine karşı asilik yaparken, diğer taraftan da hâlâ onun kölesi gibiydi,hâlâ onun metresiydi. Fakat ruhî yapı sebepler teşkil eden kuralları tanımaz ve bu yolun karakteristiği hakkında Jung şöyle der: "En uzun yol aslında en kısa olandır". Kral, yani babası rüya sahibine aslında çok değerli bir şeyi, tüm kadınlığını vermişti.

Yüzük, her ne kadar onun kadınlığını sembolize etse de, gerçekte dört burma gümüş tel, onun babasıyla yani kralla olan ilişkisini gösterir, kadınlığı burma gibidir. Kendisine karşı dürüst

kisini gösterir, kadınlığı burma gibidir. Kendisine karşı dürüst olamamış ve gerçek benliğinin telleri burma hâline gelmişti. Şimdi çıplak olarak ayakta durmaktaydı ve artık kralın metresi değildi. "Burma olmayan gümüşî ateşten dört tel" e sahip olmaya artık muktedirdi. Ve sonsuz değere sahip olan şeyin altında "çok hoş, altından bir saç teline" sahipti. Aslında bu altın saç, kendisine çok önceden verilmiş ilâhî bir hediyeydi:

"Erkekler dünyasından henüz hiçbir iz yokken,
Hatırımda saçlarının bukleleri vardı,
Bir başıboşluk vardı bende, bilinmeze doğru...
İlk nefesi aldığımız andan beri,
Aşk yaşıyor içimizde
Kalbin gizli mahzeninde, bir kilitli hazinede."[31]

Hediye kutunun içinde tek bir saç teli vardı. Güzel bir altın saç figürü aşk belirtisidir. Hepimiz bu aşk belirtisini kalplerimizde taşırız, bununla birlikte derinlik saklıdır. Bizi menzile ulaştıracak olan da işte bu altın teldir. Menzilin yolu, âşık olan kişinin İlâhî aşkın katmanlarına geri dönmesindedir. Hepimiz, içimizde olan bu altın teli takip etmeliyiz. Bazen bu teli bulamadığımız da olur çünkü bütün dünyada ararız ama hiç "kalbimizin gizli mahzenine" bakmayız. Bazen de, rüyada olduğu gibi onu zar zor fark ederiz. Çünkü o "uzun zamandır gizlenmiş olduğundan donuklaşmıştır". Aslında o her zaman bulunmayı bekleyerek olduğu yerde durur. Nyssa'nın Gregory'si der ki: "Aşkın yolu, ateş dolu bir uçurum boyunca uzanan saç telinden bir köprü gibidir". Rüya sahibi de altın saçın bu köprü olduğunu algılamıştı. Bu algılama ile birlikte kalbi açıldı ve "tanımlanamaz bir aşk hissiyle" doldu.

Aşk, yaradılışın en mükemmel gücüdür. Arayış içindeki kişiyi değiştirecek olan, ayrılığın örtüsünü eriten enerjidir. "İhtiyacımız olan tek şey aşktır". Kalbin bu gücü bizi hayal dahi edemeyeceğimiz yerlere götürür. Kalp, evren kadar büyüktür ve

her şeyi içine alır. Peygamber'in sözleriyle: "Benim dünyam ve cennetim beni içine alamaz fakat kalbim –güvenilir uşağım- beni içine alır".[32]

Seven ve sevilen... Onların dansı yaradılışın dansıdır ve onların buluşması tüm ikilikleri ortadan kaldıran bir kaynaşmadır. Bu buluşmada seven varlığından vazgeçer, "ego" yok olur. Akıl için bu bir "hiçlik"tir; fakat "hiçlik" aslında tam bir bütünleşmedir.

> "Tam bir mutluluk ve coşkunluk hâliyle İlâhî sevgiliyle birlikte olunan anlar vardır. Bu hiçliktir. Bu hiçlik sizi sever, size cevap verir, sizi bir bütün olarak tamamlar ve işte bu bütünlükte hiçlik vardır. Bu bir nehir misali azalmadan akar. Bu harika, gizemli bir deneyim, olağanüstü bir coşkunluktur."[33]

Cinsel haz, manevî sevgili ile birleşmenin bir yansımasıdır. İki insanın birleşmesinden de öte, her şeyin içine dahil edildiği, bedenin tüm organlarının mutluluk şarkısı söylediği, aşkın kendi hiçliğinde erimektir.

Rüya sahibi, İlâhî aşk tılsımını bulmuştu ve bu onu "sihirli bir dönüşüm" ile prensin yatak odasına götürdü. Evlenmek üzereydiler ve sonra prens yeni kral olacaktı. Bu sihirli evlilik, her şeyi aşkın ellerine bırakan kutsal bir taahhüttür. Eski kralın hükmü sona ermiştir. Bütün kalan İlâhî sevgilinin gözlerindeki bakıştır, onun ellerinin dokunuşudur. O sonsuza dek birlikte olmak rüya sahibini beklemektedir. Kalbin içinde o her daim beklemektedir ve bize bildiğimizden daha yakındır:

"Ve o, seninle beraberdir,
Seninledir.
Sen, onu ararken
O, senin arayışındadır.
Sen; ona bakarken
O;senin bakışındadır.

Sana senden daha yakındır,
Senden daha yakın."[34]

Rüya sahibi onu buldu, onun beklemekte olduğu yeri buldu, onun kendisini kollarına alacağı yatağı buldu. Prensin varlığını hissediyor ama onun yüzünü göremiyordu; çünkü o, gerçekte görünmez bir sevgiliydi. Kalıpların ve şekillerin dışındaydı. Sadece aşk dahi kendi başına kalıpların şekillerin dışındadır.

Rüya sahibinin prense olan aşkı, onu menzile ulaştıracaktır. Prens, rüya sahibi için "her şey" olacaktır ve aralarındaki aşk onları başka bir kalıba sokacaktır. Rüyadan uyandığında o bunu biliyordu, menzile gittiğini biliyordu. Fakat sonra büyük bir keder, özlem dolu bir ayrılık acısı onu sardı. Aşk şarabından bir yudum alan bu aşkta sonsuza dek kaybolur. Artık dünya acıyla döner. Kişi sadece bir yudum daha almak için her şeyi yapar ve hatta ölür. Ebu Sa'id ibn Ebi'l-Hayr'ın sözleriyle "Aşk, Tanrı'nın tuzağıdır ve ayrılık acısı kişiyi, varlığının son bulacağı noktaya kadar yavaş yavaş öldüren en son sadece Tanrı'yı bırakan bir zehirdir."

KALBİN ÖZLEMİ

Kederimin ve yalnızlığımın kaynağı gönlümün derinliklerindedir.
Bu, hiçbir tabibin çare bulamayacağı bir hastalıktır
Sadece gerçek dost ile bir olmak derdime deva olabilir.

Rabia[1]

AŞK ACISI

Kainattaki her şeyin yapısında bir ikilik vardır; pozitif-negatif, erkek-kadın gibi... Aşkın erkekler açısından dile getirilişi "seni seviyorum"dur. Aşkın kadın ruhuna yansıması ise "seni bekliyorum, seni özlüyorum"dur. Sufilikte aşk, kadınlarda oluşan hissiyat gibi "özlemi ve bir kap gibi doldurulmayı beklemek"tir. Bu bekleyiş kişiyi menzile, İlâhî sevgilinin kollarına götürür.

"Bana aşk acısı ver, aşkın acısını;
Aşkın sevincini değil, acısını sadece.
Ödememi istediğin her türlü bedele karşı;
Bütün varım bedenimle.
En yüksek bedeli istesen dahi hazırım.
Sevinci başkalarına, çileyi bana ver.
Seve seve aşkımın çilesinin bedelini ödeyeceğim."[2]

Bu özlem, bu kalpteki acı, bir tohum gibi ekilmiştir. Kalp kapımızı çalarak bizi ona çağırır. Ama biz onun için yollara düşmeden önce bizi gören odur. O; bizi kendisi için ister ve bizi "özlem zehri" ile zehirler. Zehir acı bir ölümü de, egonun ölümünü de beraberinde getirir. Bazen bu bir "hoşnutsuzluk" duygusu ile başlar. St. Thomas Aquinas'ın deyimiyle bu "ilâhî bir rahatsızlıktır". Kişiye hiç bir şey "tamam" gözükmez. Hep bir şeyler özlenmektedir; fakat kişi neyi özlediğini de bilmez. Böylece yavaş yavaş dış dünya çekiciliğini yitirir ve bilinç üzerinde yeni bir şafak sökmeye başlar. Başka bir şeyler ister kişi, bu dünyaya ait olmayan bir şeyler. Ve bunun devamında manevî arayış başlar. Kişi derin düşüncelere dalar, şiddetli bir özlem baş gösterir ve bir yol gösterici için arayışa girer. Bütün bunlar olup biterken kalpteki acı sızlamaya başlar, özlem büyür. Daha da şiddetli arzu ettikçe, kalpteki aşk ateşi daha da körüklenir. Ağladığımızda akan gözyaşları ruhun gurbetidir ve bu gözyaşları "yol"u çizerler. Aşk acısının sadece bir tek çaresi vardır: "Sevgili ile birlikte olmak..." Bu acı sadece bizim çektiğimiz bir acı da değildir. Bu, aynı zamanda onun bize olan aşkının da acısıdır. Bu durum bizi yanmakta olan bir yola çeker ki buda egonun ölümü demektir. O, artık onun dokunuşundan başka şeyde teselli bulmamıza izin vermeyecektir, onun kucaklamasından başka bir tedaviye de... 9.yy. sufilerinin yaşamlarına dair anlatılan bir hikayede Mısırlı Zünnun'un, anlatımına kulak verelim:

"Dağlarda dolaşıyordum, eziyet çekmiş bir grup insanın toplanmış olduğunu gördüm.

– Başınıza ne geldi? diye sordum.

– Burada bir hücrede yaşayan bir mecnun var diye cevap verdiler. Her yıl bir kez hücresinden çıkar ve bu insanlar üzerine okur üfler, böylece herkes iyileşir. Sonra mecnun hücresine döner ve bir dahaki yıla kadar hiç dışarı çıkmaz.

Bu mecnun adamın hücresinden çıkış zamanına kadar bekledim. Solgun yanaklı, harap olmuş, gözleri çöküк bir adamdı. Ona karşı duyduğum saygıyla karışık korku hissi, titrememe sebep oldu. O, kalabalığa merhametle baktı sonra da gözlerini semaya kaldırdı, hasta olan kimselere birkaç kez üfledi ve onların hepsi iyileştiler.

O hücresine çekilirken, onu eteğinden yakaladım: 'Allah aşkına' diye niyaz ettim; 'Bütün fizikî hastalıkları iyileştirdin, manevî hastalıkların iyileşmesi için de dua et!'

'Zunnun' dedi bana bir göz atarak: 'Ellerini üzerimden çek. İlâhî; haşmet ve iktidarın zirvesinden bizi seyrediyor. Eğer senin ondan gayrısına yalvardığını görürse, seni o yalvardığın kişiye bırakır ve o kişiyi de sana. Ve ikiniz de başkalarının ellerinde perişan olursunuz.'

Sonra mecnun hücresine geri çekildi.[3]

Bazen, bu acıdan kaçmaya çalışır, kendimizi hayatın diğer köşelerine gizleriz. Mantığın çıkardığı güçlükler ve şüphe barajında, bu çağrıyı inkar etmeye çalışabiliriz.

"Ondan kaçtım, geceleri ve gündüzleri yenerek,
Ondan kaçtım, yılların kemerlerini yenerek,
Ondan kaçtım, labirentli yolları delerek,
Kendi aklımın ve gözyaşlarımın ortasında,
Ondan saklandım, gülüşlerimin ardında."[4]

Fakat, İlâhî sevgili bir kez kalbimize girip, özlemini oraya yerleştirdikten sonra kaçmaya çalışsak bile gittiğimiz her yere kendi içimizdeki bu sırrı da taşırız. "O bizi kendisi için istemektedir". Ondan saklanmaya çalışabiliriz çünkü biliriz ödemek zorunda olduğumuz bedeli... Kalben bunun ne demek olduğunu, yalnızlığı ve acıyı biliriz. Özlem, aklımıza her türlü şüphe ve korkuyu da beraberinde getirir. Her şeyden ve hatta kendimizden, aklımızın bir "hiç" olduğunu bildiği şeyler uğruna vazgeçmeye hazır mıyız? Bu dünyaya ait şeyler bize sunulmuş olabilir, peki ya ötelerin ötesini istiyor muyuz? Bizim grubumuza ilk kez katıldıktan hemen sonra bir kadın şu rüyayı görmüştü:

> "Bir üstad, tam önümde ayakta duruyor ve: 'Saçlarını böyle geriye taramalı ve beyaz kaşmir süveter giymelisin' diyordu. Fakat ben: 'Hayır, ben ötelerin ötesini istiyorum' diye cevap verdim. Sonra üstad büyüdü, büyüdü ve anormal bir boyuta ulaştı. Kocaman ve tehdit edici görüntüsüyle: 'Gerçekten istediğin bu mu?' diye sordu. Ben de; 'Evet' dedim. Ve sonra üstad biraz küçüldü ve; 'Aslında bu çok zor olmayacak' dedi."

Bu rüyadaki kişi hayatı boyunca çok sıkıntı çekmiş ve onun manevî huzursuzluğu daha yıllar önce -bizim grubumuza geldiğinde- zaten onu dünyadan koparmıştı. Ne istediğini bildiği noktaya getirildi ve bedelini ödemek için hazırlandı ki bu bedel onun en derin korkularıyla ve kendi içsel acısıyla yüzleşmesiydi. Bizler süreci kendi işleyişine bırakır ve çile çekmeyi kabul edersek -ki bu çile kişiyi onun mührüyle mühürlenmeye götürür- onun bizi menzile ulaştırmasına izin vermiş oluruz. Ama eğer karşı koyarsak, o yine bizi bir şekilde kendisine yaklaştıracaktır. Ne kadar savaşırsak savaşalım, o bizden daha güçlüdür. Bu durumda en hızlı yol olup bitecek olanlara izin vermektir. Şimdi anlatacağımız rüyada başka bir arkadaş "bu fırsatı kaçırdı". Çünkü olacak olanlara –kendisinin öldürülmesine- izin vermedi.

"Etrafımda bir daire dönüyordu, ben de onunla dönüyor ve ondan ayrılamıyordum. Merkezden savrulan güç boynumu kıracak kuvvetteydi, ben ise boynumu gergin tuttum. Bana 'fırsatı kaçırdığım"söylendi."

Bu rüyayı gören kişi henüz bedellerin en büyüğünü –kendi canını- ödemek için hazır değildir. Başka fırsatlar da gelecektir elbet; fakat kendisini feda etmeyi öğrenmeli, kendisine, kendisinden geçmesi için izin vermelidir.

BU YOLA TESLİM OLUŞ

Sufilik yolu üzerinde en büyük önem "teslim oluş" a verilir. Bizi farklı bir kalıba sokacak olan manevî simyaya teslim olmayı öğrenmek zorundayız. Arayış içerisindeki kişi hiçbir şey yapmaz, sadece gelecek olan sürece izin verir. Bu, bizi "ego"muzun ötesine taşıyacak bir süreçtir. Bu asla akılla kavranılmaz çünkü bu kalbin sırlarındandır. Biz menzilin yolunu bilmeyiz; fakat kalbimizde yaşayan "o" bilir:

"Hiç kimse kendi kendine
Ona giden yolu bulamaz
Her kim bu yola girerse
Onun ayaklarıyla girer."[5]

Çünkü kişi nereye gitmekte olduğunu bilmez, teslim olmak zorundadır ve kişi kendisine kılavuzluk etmesi için, gözleri bağlı, varlığın özüne dönmek için kendisine izin vermelidir. Bu dairesel bir yolculuktur, kişi boyun eğer ve hızla yolunu kaybeder. Şimdi anlatacağımız rüyada bu süreç rüya sahibinin özlemi ile başlamaktadır:

"Bir topluluk içindeydim ve bu topluluk içindeki insanlar

kendi işleriyle meşguldüler. Fakat ben içimde bir özlem hissediyordum. Bu hisle dışarıya, açık bir ovaya çıktım ve bir iz, bir işaret için dua ettim. Ardından ufukta küçük, beyaz bir bulut gördüm. Bulut hızla büyümeye başladı ve altın kırmızısı bir renge büründü. Benim tam üzerime geldi ve altın ışıklar saçmaya başladı. Bu bulutun içine doğru çekildim ve bulut etrafımda hızla dönmeye başladı. Bu kendimi zayıf ve bitkin hissettiğim muazzam bir tecrübeydi. Fakat eşim geldi ve beni kollarına aldı. Sonra bir genç kız gelip benden yaşadığım bu tecrübeyi yaşaması için yardım istedi. Fakat sadece onun 'kalbine işaret ettim' ve 'O, işte tam burada, benim yapabileceğim hiç bir şey yok, her şeyi kendin yapmalısın' dedim."

Bu rüya alelade, günlük yaşamdan bir kesitte sunulan, herkesin işiyle ilgilenmekte olduğu bir manzara ile başlıyor. Fakat, rüya sahibi içinde bir özlem duyuyor ve sonra o topluluktan ayrılıyor, dışarıya bir ovaya çıkıyor. Yolun başlarında manevî bir özlem kişiyi dünyadan, hayatın hilelerinden ve kovalamacasından uzaklaştırır. Sonra aynı yol kişiyi geriye, hayatın günlük işleri içerisinde yer alması için meşgaleler dünyasına geri götürür. Yalnız bir farkla! Kişi dünyada olacak; fakat dünyanın olmayacaktır artık. Sufi uygulamalarında yer olan "kalabalıklar içinde yalnızlık"tır bu. Kişinin dış dünyada yaptığı ne olursa olsun, manevî olarak dikkatinin hep kalbi üzerinde olması ve günün her dakikasında sürekli bir hatırlama içinde olması söz konusudur. Ebu Sa'id ibn Ebi'l-Hayr'ın ifade ettiği gibi:

"En mükemmel gizem; coşkulu bir sufinin vahdeti düşünerek düşüncesinde kaybolması ya da kutsi bir el çekişle tüm ticarî işlerinden, evinden ve insanlardan sakınması değildir. 'Gerçek kutsilik' içtedir ve bu kişi görünüşte insanların ara-

sındadır. Onlarla yer-içer, çarşı alanlarında bir şeyler alır-satar, evlenir ve sosyal ilişkilerde yer alır; öte yandan Allah'ı tek bir dakika dahi unutmaz."[6]

MÂNEVÎ YAPI

Bu manevî ayrım mertebesine ermek için bir "geri çekilme" evresi gereklidir. Kişinin dikkatini dış dünyadan uzaklaştırıp, kendi varlığının özüne yöneltmesi için bu gereklidir. Geri çekilme evresi, arayış içindeki kişinin bir köşeye çekilmesi değildir, fakat çoğunlukla bir içe dönüş evresi yaşanır. Bilinçaltının derinliklerine inerek kişinin, kendi gerçekliğini, benlik kayasını bulması gerekir. Bu içe dönüş çoğunlukla yalnızlıktadır ve egonun perspektifinin ve şartlanma kalıbıyla yaşanmış olan dış dünyaya ait eski yapıların parçalanmasını kapsar. Simyacılar bu safhaya "opus" ya da "çürüme" derler. "Çürüme" ölü bedenlerin parçalanıp yok olmasıdır. Bilincin eski yapıları, yenisi doğmadan önce parçalanmalıdır.

Bu iç gözlem safhası bir "kuluçka" döneminin özelliklerini taşır. Bilincin enerjisinin bilinçsizliğe doğru geri çekilimi yaşanır. C.G. Jung'un sözleriyle;

> "Bilinçsizliğe uzanan dikkat, kuluçka döneminin etkilerine sahiptir. Alçak bir ateşle kuluçkaya yatış, çalışmaların ilk safhasını getirir. Bu gerçekten, bilinçsizlikle ısıtılmış bir dikkattir ve bunu harekete geçirmektir. Bundan dolayı onu bilinçten ayıran bariyerleri parçalamak gerekir."[7]

Bilinçaltına çekilen enerji, yumurtadan yavru çıkması için gereklidir. Muhtemelen bu yavrular bütünlüğün ve yeni doğumların sembolüdür. Bu bütünlük, "benlik" olacaktır, benlik

bilinçlilik evreni ve bilinçaltından oluşur fakat bilinçaltının bilinçten daha önce var olduğu bilinmelidir. Bir yumurta gibi, her zaman ruhun derinliklerinde var olur. Fakat bu manevî enerji konsantrasyona, bir kuluçka dönemine ve devamında gelen bir bilinçlenmeye ihtiyaç duyar. Bir depresyon devresinden sonra bir arkadaşın gördüğü ve onu günlerce mutlu eden şu rüyaya bakalım:

> "İçinde bir sürü minik çiçek olan bir çiçek vardı ve içindeki bu minik çiçeklerin içinde de yumurtalar vardı. Bu yumurtaların kabukları kırıldı ve içlerinden beyazlar giymiş bir çocuk çıktı. O an, yaşanabilecek en güzel duyguyu hissediyordum ve çocuk bana şöyle dedi: 'Bu sefer doğum çok zor olmayacak".

Benliğin doğumu, en doğal süreçlerden biridir ki bu doğum ruhun tabii çiçek açışıdır. Fakat bütün doğal süreçler gibi korunmaya ve bakıma ihtiyaç duyar. Kişi içselliğini dinlemeyi öğrenmeli ve ruhun ihtiyaçlarına özen göstermeli, onu dış değerlerle yargılamamalıdır. Rüyada görünen "depresyon" kuluçka sürecinin önemli bir safhası olabilir.

Bu içsel çalışma safhası en çok, kişinin bu olaya ehemmiyet vermesine ve ruhsal enerjisini vermesine ihtiyaç duyar. Dahası bu safha boyunca, kişinin dış dünyasına ayırabileceği çok az bir enerji vardır; "durgunluk" anına katlanmalıdır. Bu süre boyunca kişiye harekete kalkışmaması ya da hayat projelerini talep etmemesi tavsiye edilir. Ruhun görevi, haddini bilmeyi öğrenmektir, nefsi köreltmektir, adam etmektir. Bu yüzden en yüksek dozda dikkat bu içe eğilim çalışmasına verilmelidir. Derin bir danışmanlık ve tedavi yöntemleri öğrenmiş bir dost, bu süreci, en olağan işlerini yaparak, garaj görevlisi olarak geçirmişti. Her defasında bu arkadaş sahip olduğu işini daha ilginç bir işle değiştirmeyi denedi fakat; her seferinde de bu bir şekilde engellen-

di. En önemi olan şudur ki; dış dünyadan gelebilecek ekstra talepler başlamadan, bu içsel yeniden yapılanma süreci tamamlanmalıdır. Eğer tamamlanmazsa, bu dış basınç uygulandığında, kişi daha önceki hâline geri döner. Şartlanmış cevap veriş ve benlik merkez alınarak yapılan bu çalışma kullanışsız hâle gelir. Kişi kendi süreci içinde olgunlaşmak ve ruhundaki boşluğu yani egonun arzularını yakalamak için ya da kültürlerin karşı koymadığı doğu yönelimli erkek davranışlarını ele geçirmek için "sabır"- ki bu sürece izin veren sabırdır- derecesini yükseltmeye ihtiyaç duyar. Dahası bu kadınsı ruhanî çalışma bizim kültürümüze yabancıdır, büyük bir intibak sorunu ortaya çıkarır ve cesaret işe yaramaz. Lao Tsu'nun deyişiyle:

"Beklemek için sabrın var mı?
Çamur gidip, su temizleninceye kadar.
Hareketsiz kalabilir misin?
Doğru hareket kendiliğinden ortaya çıkıncaya kadar."[8]

Bu hareketsiz kalma durumu aslında varoluşun doğal bir hâlidir. Fakat kadınlığın pek çok beklentisi gibi bu da bastırılmış ve unutturulmuştur. Sufilik yolu bize -kadınsı değerlere ait bekleyiş ve sabrı öğretmek için- egodan daha derin olan şeylere güvenmeyi ve teslim olmayı öğretir. Böylece, bizler kendi doğal yapımızın açılan bilgilerini hatırlamaya ve iç-dış dünyamızın nasıl uyumla birlikte gideceğini bilmeye malik olabiliriz. İçsel süreç tamamlandığında dış dünya da, kendi faaliyetlerini düzenleyecek ve gerekli akordu yapacaktır. Garaj görevlisi olarak hâlinden memnun olmadığı zamanlarda bu dostumuzun manevî potansiyeli bir terapist gibi işe koyulur ve bu meslekte en iyi bir şekilde çalışmasını sağlar.

Doğrusu şu ki, manevî çalışmalara değer vermeyen bir kültür içinde yaşıyoruz, öyle ki bu kültürde dış dünyadan uzaklaşarak kendi iç dünyasına yönelen kişilere karşı bir negatif şart-

lanma bile geliştirilmiş. Bu toplumsal baskı, yapmakta olduğumuz şey üzerinde bizi şüphelere sürükler. Eski arkadaşlarımız bizlere sorular soracak ve hatta içe dönüşe yönelik girişimlerimizi sorgulayacaklardır. Egonun dış dünyaya ait çağrılarından vazgeçerek, güçlü bir toplumsal kuvvet ile yüz yüze geliriz. Bu, içtenlikle daha derin bir şeyler bulmak için yola düşen herkes için başlı başına şartlı bir tehdittir. Dahası, dünyadan uzaklaşma (yüz çevirme) dürtüsü egodan değil, bilinçaltının derinliklerinden geldiğinden, bilinç ne olup bittiğini anlayamaz ve toplumsal baskıdan kolayca etkilenir. Bu yüzden "manevî grup" çok önemlidir. Samimî bir arayış içinde olan kimselerin bulunduğu bir grup; dış dünya içerisinde manevî yapıya önem veren daha güvenli bir alan sunar. Grup üyelerini bir dereceye kadar, manevî yapıyı çökertmeye çalışan toplumsal güçlerden korur. Bu, sufilerin "birlikte olmaya" verdikleri önemin sebeplerinden biridir. Çay içerken, konuşurken, sessizce otururken grup üyeleri birbirlerini desteklerler. manevî yoldaşlıklarına saldırılmadığı, bilakis kabul görüp anlaşıldıkları kendi evlerinden başka bir de grup evi edinirler.

Sufi grubu, bu anlamda harika bir destektir fakat yolun üzerinde her zaman -her türlü desteğin bir sınırlama olabileceği- tehlikesi vardır. Bu yoldaki kişinin kendi ayakları üzerinde durup, kendi serüveninde yol alması için bu desteğin bir engel olma ihtimali vardır. Böyle bir durumun oluşmasına yol açacak bir tehlike varsa, şeyhi onu eski bir geleneği izleyerek grup dışına atacaktır. Irina Tweedie; Bhai Sahib'in onu kızgınlıkla dışlayarak "Git... Senin o çirkin yüzünü bir daha görmek istemiyorum. Defol!" diyerek İngiltere'ye göndermesinden önce 1.5 yıllık zamanını onunla geçirmişti. Kovulmak, kişinin kendi başına bırakılmasıdır. Her ne kadar sufi grubu gerektiğinde bir sığınak görevi üstlense de, bu sığınağın kişinin gelişimini engellemesine asla izin verilmez. Bu sığınak yaratıcı çalışmaların yapılacağı bir yerdir, sığınılacak yer değil...

ÇABASIZ YOL PARADOKSU

Rüya sahibinin insanlardan uzaklaşma özlemi duyduğu ve kendisini dışarıya –bir ovaya- attığı rüyada, içe dönüş ve dünyadan yüz çeviriş süreci henüz başlıyordu. Fakat rüya, kişinin içsel serüveninin altını çizerek, ona neler olacağını anlaması konusunda yardımcı oldu. Rüyalar işaret levhaları gibidirler ve hayatımızdaki önemli anlarda sık sık bize izleyeceğimiz yolu gösterirler. Böylece biz de bilinçli olarak iç ve dış dünyamızda meydana gelen değişimleri fark ederiz.

Açık ovada, rüyayı gören kişi bir işaret için dua etmişti. Özlem, kalbimizde yanmaya başladığı zaman çok içten bir yakarışla dua ederiz ve böylesi bir duaya her zaman icabet olunur. Fakat zaman zaman bu duanın kabulü, göremediğimiz ya da anlayamadığımız bir şekilde olur. Rüya sahibi için bu işaret ufukta beliren beyaz bir buluttu. Bilinç düzeyinde belirip kişiye doğru yaklaşan, büyüyüp altın kırmızısı bir renk alan bulut "Tanrı'dan gelen bir mesaj"ı simgeler. Nakşibendî sufileri "Altın Sufiler" olarak bilinirler ve altın kırmızısı, hayatın parlak kırmızı rengidir. Bu rüya bir kardeşimizin bizim grubumuza katılmasından hemen sonra görülmüştü. Bu rüyaya müteakip bu yolun enerjisi kardeşimizin hayatına girdi. Bu enerji onun duasının kabulüydü. Rüyada onun tam üstüne gelmiş ve "altın ışıklar saçarak" üzerine yağmur gibi yağmıştı. Tanrının lütfu bir yağmur gibi yağar ve bu onun dünyadan yüz çevirerek kendisini arayan kişilere bir hediyesidir.

Rüya sahibi daha sonra bulutun içine çekilmiş ve çok hızlı bir şekilde döndürülmüştü. O, kendisini tamamen değiştirecek olan bu yolun enerjisinin içine alındı. Bu yol çok hızlı bir şekilde döner, öyle ki tüm yön duyumuzu kaybeder ve en sonunda her şeyimizi yitiririz. Her şey bu dönüşle birlikte etrafa savrulur, gider. Sufilik sisteminde, kalp faaliyete geçirilir ve gittikçe artan bir hızla döndürülür. Bu dönüş, manevî değişimin yön ve-

ral, hiç bir şey yapmamak, sadece ve sadece bu enerjinin bizi değiştirmesine her şeyimizin alınmasına izin vermektir. Daha önce anlatılan bir rüyada, rüya sahibi bu enerjiye karşı koyup, boynunu germiş, boynunun kırılmasına izin vermemiş ve kendisine "fırsatı kaçırdığı" söylenmişti. Bu rüyada ise kişi bulutun içine çekilip, döndürülmesine izin veriyor... Bu gerçekten muazzam bir deneyimdir.

Bu muazzam deneyimin ardından rüya sahibi kendisini zayıf ve bitkin hissetmişti. Irina Tweedie'nin gördüğü bir rüyada "kendini aynada çok zayıf ve soluk, saçlarını da karışık görmesi" bu rüyadaki hisle aynı kapıya çıkar. Üstadı Bhai Sahib, ona şu yorumu yapmıştı: "Bu çok güzel bir rüya, daha da zayıfla, öyle ki geride hiç bir şey kalmasın."[9] Her şey tükenmek zorundadır bütün bağlılıklar, bütün arzular... "Sonsuz hiçlik" gerçeğini anlamak için ego ölmeli ve biz bir hiç olmalıyız.

Rüya sahibinin "zayıf ve bitkin" olması, bu değişimi yaratan manevî enerjinin çok güçlü olduğunu gösterir. Bu gücün şiddeti çoğunlukla sersemleticidir ve içsel değişim süreci hem fizyolojik ve hem de psikolojik olarak çok zahmetlidir. Aslında bu enerji, simpatetik ve parasimpatetik sinir sisteminde çalışır. Bunlar otomatik sinir sistemleridir ve bilinç eşiğinin altında işlev görürler. Jung' göre; " Bilinçaltı simpatetik ve parasimpatetik sistemle aynıdır. Bilinçaltının içeriği bu ikisinin akranı olan başka bir uçtur."[10] Bu manevî enerji bu sinir sistemleri içinde de işlev görür ve bilinçaltını harekete geçirir. Dahası, fiziksel açıdan, fiziksel bünyemizi dengede tutmak için iyi beslenmelidir ve duygusal stres için hazırlanmalıdır. Çünkü tüm bastırılmış duygular ve eski acılar yüzeye çıkıp temizlenecektir. Bu, her şeyin bize verildiği çaba harcanmayan bir yol olsa da, her şeye karşın bu acı dolu ve gerçekten gereksinim duyulan o içsel yapıya kavuşmak için büyük bir çaba harcanmasını, emek verilmesini şart koşar.

Rüya sahibi kendisini zayıf ve bitkin hissettiğinde "kocası gelmiş ve onu kollarına almıştı." Kocası ona, kadın ruhunun er-

kekten beklediği bu değişim süreci içinde kendisine güç verecek olan "animus"u sunmuştu.[11] Animus; kadınların içsel dünyası ile dış dünyalarına aracılık eden bir figürdür. Bu pozitif destek, rüya sahibinin manevî deneyimlerini günlük hayatının yapısıyla tamamlamasına yardım edecektir.

Rüyanın son aşamasında, bir genç kız vardı ve rüya sahibine bu deneyimi yaşamasında kendisine yardımcı olmasını istemişti. Fakat; "İşte hepsi burada, ben hiçbir şey yapamam, her şeyi sen kendin yapmalısın" cevabını almıştı. Bu cevap çabasız yolun paradoksuna işaret eder, her şeyin verilmesine karşın, her şeyi kişi kendisi yapmak zorundadır. Bir keresinde bir adam grubumuza gelip, gruptan birine üstadın ne yaptığını sormuştu. "O, size öğretiyor mu?" diye sordu. "Hayır" cevabını aldı. "O size pratik mi yaptırıyor?" diye sordu, gene "hayır" cevabını aldı. "Öyleyse ne yapıyor" diye sordu; "Hiçbir şey; her şeyi sen kendin yapmak zorundasın" cevabını aldı. Adam oradan ayrıldı ve bir daha gelmedi.

Nakşibendî Tarikatı'nın, benim de bizatihi içlerinde bulunuşum ile bildiğim kadarıyla, şekil ve yapılarında az miktarda bir dışa dönüklük vardır. Toplantılarımızda düşünür, çay içer ve rüyalarımızı tartışırız. Grup içerisinde düşünmesi, arzu etmesi, bilinçaltının derinliklerine inmesi ve o derinlikte bulunan ışığı ve karanlığı kabul etmesi için, kişiye kendisini geliştirme imkanı tanınır. Fakat yolun ötesine gitmek her arayışçı için kişiseldir. İnsanoğlunun Tanrı'yı bulması için birçok yol vardır ve bu serüvenlerin her biri her birimizin sonsuz gayret göstermesini talep eder. Bu yolu takip etmek, hayatta istenebilecek en külfetli görevdir. Hoca sadece yolu işaret eder ve İsa, Muhammed ve Buda gibi büyük üstadlar bundan fazlasını yapmamışlardır. Buda'nın Ananda'ya son sözleri bu manevî gerçekliği açıklar:

> "Bundan dolayı, sen Ananda! Kendini ışığa ada, kendini bir sığınağa al. Bir sığınak arayışında olma, kendi kurtuluşun

"Bundan dolayı, sen Ananda! Kendini ışığa ada, kendini bir sığınağa al. Bir sığınak arayışında olma, kendi kurtuluşun için gayretle çalış."

Kılıç kenarı kadar keskin olan tarikat yolunda yürürken her türlü çabaya gereksinim vardır. İki kişi birlikte aynı yolda yürüyemez; çünkü bu ruhun kaynağına geri dönüş serüvenidir. Kendi öz ve tek benliğimizin Yaratıcı'ya dönmesi için bir olanaktır. Grup içindeki kişilere fevkalade bir destek sunulur. Fakat dıştan gelen her türlü desteğin bir sınırlama anlamı taşıyacağı bir an gelir ve bu noktadan sonra kişi yalnız devam etmek zorundadır. Aile hayatının içerisinde ve bir sürü sevdiği arkadaşlarının arasında kişi kendisini yalnız hisseder. Bu sadece esen rüzgârın uğultusunun duyulduğu bomboş bir çölün orta yerinde olmak gibidir. İçsel hâller bütünüyle kişinin dış dünyasını gölgeler. "Çabasız Yol" daki bu durum insanların altın bir kayakla kaydıkları bir rüyada çok güzel tasvir edilmektedir. Fakat kayılacak yerin öyle daraldığı bir yer gelir ki herkes oradan tek başına kaymak zorunda kalır. onu kalbimizde buluşumuz, sadece tamamen yapayalnız olduğumuz anlarda gerçekleşir. Bu öylesine yakın bir ilişkidir ki, arada hiçbir boşluk bulunmaz.

Manevî açıdan bakıldığında hiçbir zaman yalnız değiliz. Bilmediğimiz kadar çok bizimle ilgileniliyor. Ona yöneldiğimizde, O bizi kollarına alır ve ihtiyacımız olan her şeyi sunar. Bu tarikat "Çabasızlık Yolu" olsa da, manevî yolculukta her türlü çabaya gereksinim vardır. Menzile, Tanrı'ya doğru kayarız ve bunun bedelini kalbimizden akan kan ile öderiz. "İlâhî şeyler için nasıl bir çaba olabilir ki? Onlar zaten verilirler".[12] Fakat verilenleri alabilmek için kabımızı boşaltmamız ve onun boşluğu'nu istemek için her türlü çabayı göstermemiz gerekir. Ebu Sa'id Harraz bu çatışık gibi görünen konuyu şöyle özetler:

"Her kim inanırsa, kendi faydasız zahmetli çabalarıyla Tanrı'ya ulaşır.

Her kim inanırsa, çabasızlık ancak gayret yolu üzerindeki bir yolcu olarak ona ulaşabilir."[13]

VARLIĞIN DOĞAL HALİ

Tanrı'nın sevgisini kazanmanın iki yolu vardır: Ya mükemmelliği yakalar ve onun bizi sevmesini sağlarız ya da tüm benliğimizi ona adar ve tam bir boyun eğişle teslim oluruz. Bu durumda Tanrı yardımcı olmaz ama bizi sever. Sufiler ikinci yolu, bir âşık olarak onu beklemeyi seçerler. Şimdi anlatacağımız iki rüya manevîyat hayatında kadın-erkek farkına eğiliyor. Birinci rüyayı dostumuz grubumuza katılmadan önce ve ikinci rüyayı da bizimle bir ikindi vaktini geçirdikten sonra görmüştü:

> BİRİNCİ RÜYA: Gökyüzüne doğru uzanan bir yolda çok hızlı bir şekilde araba kullanıyordum. Arabamı güneşin içine doğru sürdüm ve artık gözlerim göremez oldu. Yol sağa doğru kıvrılıyor; fakat ben dümdüz gidiyordum.
>
> İKİNCİ RÜYA: Yanımda Dhyana meditasyonunda, bir Kızılderili oturuyordu ve gökteki güneş bize doğru geliyordu.

Birinci rüya, manevî hayatta hedefe yönelmiş olan erkekleri temsil ediyor. Güneşe varabilecek hızla kişi araba sürmekte... manevî arayış her zaman bilinmeyene doğru bir serüvendir ve kişi nereye gittiğini göremez. Fakat rüya sahibi yol sağa doğru döndüğü hâlde dümdüz gidiyordu. İkinci rüyadaki davranış ise çok farklıdır. Dhyanada oturan bir Kızılderiliden bahsolunuyordu. Dhyana; mistisizm yolu üzerindeki kalp eğitimi meditasyonudur. Arayışçı kalbini sevgiyle doldurur, aklına düşünceler geldikçe bunları kalbine yollar. Teknik olarak bu bir meditasyon değildir.Kalbin harekete geçirildiği, kişinin zihninin bir "Evren-

sel Zihn"e dönüştürüldüğü yoga formunda bir rahatlama tarzıdır. Zihnin kalbe adanması boyunca, kişi egosunu, ruhu değiştirecek olan ve benliği doğuracak olan aşkın enerjisine adar. Rüyada kişinin arabayı benliğin sembolü olan güneşe doğru sürmesin de aslında olan "gökteki güneşin bize doğru gelmekte olduğudur".

Kızılderili, bu tarikatın -doğallığının en derin güçleriyle uyum hâlinde yaşayan-kadınlara ait yönünü açıklar. Kızılderililer doğa ile uyum içerisinde yaşarlar ve her şeyi ilâhî bütünlüğün bir parçası olarak görürler. Onlar hayatın doğal ritmini ve manevî amaçları anlamış insanlardır. Sufiler; manevî doğalarını uyum içinde yaşamak ve ruhun derinliklerini takip eden içgüdüsel enerjiyi almak için öğrenirler. Kızılderililer için dış dünyaya ait çalışmalar semboliktir. İlâhî göründüğü için kadınların içsel çalışmaları da kutsaldır. Bilinçaltı güçleri bizi bütüne eriştirir ve değiştirir. Benliğin Altın Çiçeği "doğanın kendi çalışmasının bir doğumunu simgeler ve bu bütün bilinçli amaçlardan oldukça uzaktır."[14]

"Yolu Olmayan Yol"da gidilecek hiçbir yer yoktur. Her şey verilmeyi bekler ve hatta bir hedefin olması sınırlanma demektir. Bir dost ölmeden önce şu rüyayı görmüştü:

> "'Hedefler' üzerine düşünen bir takım insanlarla birlikteydim ve benim bir hedefim olmadığı fikrine kapıldım. Fakat bu fikrimden vazgeçip, zihnimden bu düşünceyi attım. Rüyamın devamında kelimelerle anlatılamayacak bir neşe, barış ve gerçeklik beni sardı. Üstadım geldi ve beni kucakladı. Bu harika duyguyu nereye gitsem hissederim. Bu amacı olmayan doğal bir hâldi."

Benlik, varlığın doğal hâlidir. Fakat bu bizim doğal hâlimiz olduğu hâlde asla ona tek başımıza ulaşamayız. O, bize gösterilmeden onu asla bulamayız. Ama yine de, bu verilen bir hediye

olsa da bu hediyeyi almak için her türlü çabayı harcamamız gerekir. Ebu'l-Hasan Harakani'den aktarıldığına göre:

> "Kim Tanrı'ya ulaştığını söylerse, ulaşamamıştır. Lakin kim Tanrı'ya ulaştırıldığını söylerse o gerçekten Tanrı ile bir olma katına ulaşmıştır."

Kişinin kendisini bilmesi için Yaradan'ını bilmesi gerekir. Kişi kendisiyle bütünleşmek için Yaradan'ı ile bütünleşmelidir. Bunda farklılık ve ikilik yoktur. Bu Tanrı'nın kendisini seven ile kaynaştığı bir –bir olma- deneyimidir. Bu tanımlanamaz bir hâldir fakat üstü kapalı bir şekilde ima ile anlatılabilir. Bir önceki rüyayı gören o adam hedeften vazgeçmişti şimdi anlatacağımız rüyadaki kişi ise benliğini anlama yolunda bir tecrübe geçirmiştir:

> "Rüyamda kendimi bütünleşmiş olarak gördüm. Tanrı bende ben gibi duruyordu. Rüyamda, uyandığımı ve bütün bunları yazdığımı gördüm. Bu çok güzeldi, kusursuz ve mükemmeldi. Geleceği düşünmek için "vakit" yoktu. Tanrı beni mükemmele ulaştırıyordu. Hiçbir şeye ihtiyacım yoktu. Bütün bunları yazdığımı düşündüm ve en son hiçbir şey yazmadığımı fark ettim. Bu yazmış olduğumu sandığım şeyleri bir daha ele geçirebilir miydim? Tabii ki! Bu bendim –bu Tanrıydı- Son derece dehşet verici ve mahçuptum, O bendim. Cinsel bir yakınlığın ötesinde, en yüksek derecede bendim. Sadece beni alçakgönüllülüğe çekti ve beni alçakgönüllü yaptı, fakat gücü rahatsız edici değildi. Nasıl bir güçtü bu? Hiçbir şey daha üstün bir güce sahip olamazdı. Bu eskilerde bilinen bir coşkunluk değildi. Demek istediğim, nesnesi ve objesi yoktu sadece mükemmelleştirmesi vardı- küçük ben olarak Tanrı- bu dokunulmaz, izah edilmez bir tecrübeydi... Rüyamda tüm kelimelere sahip olduğumu sandım ama onları yazamadım. Bu sorun değildi, çünkü bir şekilde bunu onaylıyordum."

Dinle! Yol gösteren biri ya da bu tarz hiçbir şey yoktu, ben tamamen yalnızdım. Bir grup yoktu, olması da gerekmiyordu. Grupta bulunan ve bunu deneyimleyen herkes bir başkasına ihtiyacı olmadığını biliyordu. Sevgi dolu olarak bütünüyle kendim olduğumda, ben hepsi olurdum.

Böyle olduğum müddetçe, olmasına izin vermem. Tam da Bhai Sahib'in dediği gibi: "Etraftaki diğer tarzlardan farklı olarak Yaradan benimle kaynaşır". Bu öyle farklı bir şeydir ki!..

GÖLGELERİN DÖNÜŞÜMÜ

Kişi, ışığın yapısını düşünerek aydınlanamaz; fakat karanlığı düşünerek aydınlanabilir. Öte yandan, kağıttaki prosedür, hoş olmayan, dahası rağbet gösterilmeyendir.

C.G.Jung[1]

GÖLGELERİN DOĞUMU

Sadece güneş tam tepedeyken hiçbirimizin gölgesi yoktur ve benliğin ışıl ışıl olduğu anda da karanlık hiçbir yönümüz kalmaz. Aksi durumda ise bilinçaltının gölgelerini algılayan kendi kişisel karanlığımız her zaman bir hediyedir. Bizi, karanlık, dar yollara kovalayarak, rüyalarımızda kapıları yumruklayarak gölgemiz bizimle buluşmaya gelir. Jung, gölgeleri şöyle tanımlar:

"Gölgeler; kişiliğimizin negatif yönü, bütün gizlemeyi sevdiğimiz hoş olmayan özelliklerimizin toplamı, yetersiz gelişen işlevlerimiz ve kişisel bilinçaltımızın içeriğidir."[2]

Bilinçaltının bir çok yönü gibi, gölgeler de ilk olarak "yansıtma" ile tecrübe edilir. Çocuğun iyi kalp ve kötü kalbi deneyimlemesi, iyi-kötü, aydınlık-karanlık gibi temelde zıt olan şeylerin yansıması olarak görülebilir. Daha sonra kişinin içsel karanlık yönleri başka bir insana yansıtılmaya başlanır. O insanı sevmez hatta kendi gölgemizi yansıttığı için bir sınıf arkadaşımızı ya da komşumuzu çekilmez biri olarak algılayabiliriz. İçimizde olan şeye karşı tepki geliştirir ve kendi benliğimiz içinde yapmaya cesaret edemediğimiz şeyi bir başkasında hoş karşılamayız.

Peki, gölgeler nereden gelir? Bu sırtımızda taşıdığımız ve komşumuza yansıttığımız reddedilen, karanlığın ağır yükünün kaynağı nedir? *A Little Book on the Human Shadow* (İnsan Gölgesi Üzerine Küçük Bir Kitap) adlı kitabında Robert Bly bir ya da iki yaşlarımızdayken "ebeveynlerimizin bu kürenin bazı yönlerini sevmediklerini"[3] fark edene kadar hepimizin bir enerji küresi olduğunu söyler. Sevilen ve kabul gören biri olmak için çocuk bu kürenin hoşlanılmayan yönlerini sırtında taşıdığı görünmez bir çantaya atmaya başlar. Bize sinirli olmamamız söylenir ve kızgınlık çantaya atılır. Eğer ailede belli duyguların meselâsevgi ve şefkat duygularının ifade edilmesine izin verilmiyorsa, bu duygular da görünmez çantaya giden yola düşerler. Bu çanta kişinin dış dünyada yeri olmayan kendi enerjisi ile yavaş yavaş büyür. Alice Miller, *The Drama of the Gifted Child* (Üstün zekâlı Çocukların Dramı) adlı kitabında; daha akıllı, daha zeki olan bu çocukların nasıl dış dünyanın değerlerine adapte olduklarını anlatır. Aşk ve sevgi, kişinin kendi değerli kişiliğinden -en doğal hâlinden- çoğunlukla hoş olmayan istekleri "karşılığında" çantaya atılmıştır.

Sonra çocuk büyüyüp okula gittiğinde, kişiliğinin kuvvetli gün ışığından uzak, karanlık yönlerine yapılan farklı baskılar

ortaya çıkar. Daha fazla çalışmaya yönelten rekabet ve benzeri baskılar kendi gerçek benliğimizin yaşantısını kasvete boğarak, mizacımızın ve tepkilerimizin iltihaplanıp bozulmasına sebep olabilir.

Yetişkinliğe doğru giden yolda bilinçli olarak kişiliklerimizi geliştirir ve bireyler hâline geliriz. Fakat aynı zamanda, bu durumun tam zıddı olarak –olmak istemediğimiz karanlık yönlerimizi- da karanlıklara atarız. Ego içinde karanlık yönlerimizin bulunduğu bir ikizini oluşturur ve çoğunlukla ego ne kadar büyürse gölge de o kadar karanlık olur. Bilinçli benliğimizin gücü ne kadar fazlaysa istenmeyen davranışların bilinçaltına atılması ve bastırılması içinde daha fazla güç var demektir. Kişi bağımsızlığını ve kişisel yeterliliğini geliştirdikçe, içindeki çocuk, karanlıklarda ağlamaya başlayacaktır. Bağımsızlığa yönelten dürtü arttıkça, çocuğun duyulmayan sesiyle ağlayışı daha da yükselecektir. Kişinin hassasiyeti ve ihtiyaçlarına karşı, kabul edilmemiş, karşılık bulamamış, anne tarafından sevilmemiş ve bakılmamışlığın duygusu, kolayca içsel çocuğa karşı olan buzları katılaştırabilir. Sonra bu çocuk bir yansıma olarak ortaya çıkar. Bu yansıma, aslında kendi zayıflıklarını ifade etmekte olan insanlarda kızgınlık ve nefret olarak kimlik kazanır: "Neden kendileriyle ilgilenmezler. Neden çok zayıftırlar ve bir annenin çocuğuna yaptığı gibi bakılmaya ve savunulmaya muhtaçtırlar?"

Eğer başkalarına karşı gösterdiğimiz negatif tepkilerimizi izlersek bu tepkiler bizi kendi gölgemize götürecektir:

> "Baktım ve tekrar baktım, gördüm ve anladım ki düşündüğüm sendin.
> Ve sen; Gerçek Ben'dim. Ben..."

Gölge, bir kez kabul edilmediği zaman bu benimsenebilir. Bunu dış hayatımızda yaşamaya ihtiyaç duymayız. Ama muhtaç bir çocuk olmak için kendi gölgemizi ve doğamızı ve içimiz-

deki çocuğu kabul etmeliyiz. Aslında reddedilmiş, kirletilmiş ve dahası içerisinde acı ve zayıflık barındıran, üzüntülü ve sıkıntılı bir ruh için gölge ile yüzleşmek kolay bir iş değildir. Dahası, gölgeyi saran karanlığın içinde, ruhsal enerji kolayca akamaz ve durgun bir su gibi kirlenmeye başlar ve böylece hayatımızın enerjisini bozar. Bilinçaltının kirletilmiş karanlık odalarına şifa bulunmaz, orada sadece derinleşen bir ümitsizlik, kızgınlık ve güceniklik vardır. Reddedilmiş ve incitilmiş çocuk, acı ve kızgınlıkla anlatır ve cevap verir, çünkü gölgelerin içeriğinde dargınlık vardır. Rüyalarımızda gördüğümüz figürler bize saldırmak için gelirler. Hayat içerisinde de kızgınlıklarımız ve acılarımız kolayca ortaya çıkarlar, aslında ortaya çıkan, tetikte bekleyen gölgemizdir.

Öte yandan, gölgenin ille de negatif olmasına gerek yoktur. Gölgeler, anlaşılamamış bir potansiyeli ve yaratıcılığı da barındırıyor olabilirler. Batı dünyasında içgüdüsel benliğimizin (genelde) gölgemiz olduğu, aşırı "bireysel" kişiler hâline geldik. Yani, kendi doğal ritmimiz ile uyum içinde olmadan yaşıyoruz. İlkel bir kişi, bir zenci adam ya da kadında kişiliğini bulan kendi öz canlılığımız karanlıklar içinde kilitli. Bu hem yeryüzü hem de-kendisi de gölgeye ait olan- hayatla bağlantımız açısından sağlıksız bir durumdur. Batı'da sadece isteklerimizin gücüyle doğayı fethetmeye çalışmadık, aynı zamanda da Hıristiyanlardan miras kalan -madde dünyasını uğursuzlukla bağdaştıran ve bize bedenin "utanç verici arzularından" vazgeçmemizi söyleyen- söylevini de yıkmaya çalıştık. Annemizle yeryüzü ve hayatın dişilikten gelen kaynağına içgüdüsel olarak bağlı olup bunlara değer vermek yerine, yıllardır bunu gelişen bir gölge koleksiyonuyla yüz yüze bıraktık.

Gölgede pusuya yatmak ve bunu hayatımızda tecrübe edip anlatmaya çalışmak mümkünâtı olmayan bir şeydir. Kültürümüzün millî olana daha çok değer vermesi gibi sadece "maddenin ötesinde bir akıl" a değer vermeye şartlandırıldık. Hayalci doğamız çoğunlukla karanlıkların içine doğru bastırıldı. Genel-

likle, zekice yönlendirilmiş eğitimimiz içinde hayalciliğe çok küçük bir yer vardır. Çocuklar doğal olarak hayal dünyasında yaşarlar; fakat okula gittiklerinde sol beyine ağırlık veren bir sistemin parçası olmaya başlarlar. Analitik yaklaşım ilâhî ve hayalî düşünen sağ beyni hemen hemen köşede bırakır.Böylece hayalcilik yavaş yavaş bozuma uğrar ve yaratıcı düşüncelerin yerini televizyon alır. Bastırılmış, hayalci benliğimiz artık sadece bilinç yüzeyimiz uykudayken, rüyalarımızda ortaya çıkar. Ya da gölge sayesinde kendini ifade eder, garip fantaziler olarak ve hatta –eğer tek ilgi çekme yolu buysa- ruhsal bir acı olarak ortaya çıkabilir. Bir kişinin içsel hayalci benliğine yanlış davranması ve onun dönüştürülebilir enerjisini ihmal etmesi, yanlış yere yönlenen bir enerji olarak sonuçlanabilir. Sonraları, bir rüya figürü olan yaralı bir yılan, bizi yatakta kalmak zorunda bırakacak bir sırt ağrısı hâline gelebilir. Önceden, tıp adamları iç ve dış karşılıklı etkileşimlerini-sembolik ve fiziksel olanı- dinlerlerdi, işte bizde bu bilgeliği yeniden uyandırmaya başlıyoruz. manevî dünyamız, inandırıldığımızdan çok daha güçlüdür.

ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KUŞAKLAR ÜZERİNE...

Bizler sadece kendi gölgemizi değil, başkalarının gölgelerini de taşırız. Belirli bir şeydir ki, ebeveyninin acısını çocuk da taşıyacaktır. Bu şu demektir: "Babalarının suçları üç ve dördüncü kuşak çocukları bile etkileyecektir." Babam, insanların duygularını asla ifade edemedikleri "ağzını bıçak açmayan" olarak deyimleşmiş İngiliz kökeninden gelmekte. O, ben iki yaşımdayken ölen annesine karşı çok derin bir sevgi duyuyordu. Fakat babamın o yumuşak, kadınsı özellikteki duyguları için onun kültüründe yer yoktu. 30 yıl sonraydı. Babamın ölümünden sonra, onun yaşamış olduğu bu duyguların benim ruhumda da yeşer-

diğini fark ettim. İki yaşımdan beri onun savunmasız ve hassas olan kadınsı hislerini taşımıştım.

Nesilden nesile bu çeşit duygular bilinçaltı yoluyla geçebilir. Sadece, bilinçli olarak bu duygular kabul edildiğinde kelepçeler kırılır ve sonra hem geçmiş ve hem de gelecek bundan şifa bulur. Bir dostun, ailesinden kendisine kalan bir gölgesi vardı. Devamlı "kendisinin başarısız olmadığını" ispat etmeye çalışıyordu. O başarıya olan ihtiyacı ile yönlendirilmişti fakat "başarısızlık" çok güçlüydü. Başarı, yakın bir şeymiş gibi görünüyor fakat bir şeyler "yanlış gidiyor" ve iş planı ya da yeni bir proje başarısızlığa uğruyordu. Uzun bir zaman boyunca git gide büyüyen bir ümitsizlik vardı. Dostumuz bu başarısızlığı kırmak için sahip olduğu gücü aşan bir şeylerin söz konusu olduğunu fark etti. Fakat sonunda özgürlüğü başarı sayesinde değil, bu olayları gözlemleyerek-kendisi ve babası için aynı şekilde gelişen bu süreci inceleyerek- yakaladı. Bilinçlilik, bizi hapseden psikolojik durumumuza karşı güçlü bir kuvvettir. Onun ışığı gölgelerin karanlık dünyasına girer ve onları değiştirir. Ancak varlığın ve gözlemin gücüyle unuttuğumuz davranışlarımıza değer vermeye şartlanmaya başlarız. Sufi terminolojisinde karşılığı "murakabe" olan gözlem sayesinde, arkadaşımız onu zorlayarak başarıya yönlendiren ve sonra da kaçınılmaz bir şekilde başarısız kılan gölgeyi dönüştürdü ve bu arkadaş kendi özgürlüğünü yakaladı. O, aynı zamanda babasının omzundan laneti de kaldırmış oldu ve yıllardır ilmek ilmek dokunan bu ağı üzerlerinden attı.

Bizler, hem ailemizin gölgelerinin ve hem de kendi gölgemizin ağırlığını taşırız. "Ailenin günah keçisi" deyimi, bir ailedeki tek bir kişinin o ailenin gölgelerini omuzlarına yüklenişini yansıtır. Bilinçaltı güçlerinin işleyiş tarzı, eğer aileye ait bir gölge, bir karanlık yön varsa bunun ailenin en hassas ferdine yüklenmesi yönündedir. Bu kişiler hassas oldukları için, toplumun baskısına karşı duyarlıdırlar ve bilinçaltının yönlendirmesiyle, ailenin karanlık sırlarını onlar yüklenirler. Daha derin bir algılamada ise, bu kişilerin etraflarında olan biteni gözlemlemeleri,

bu karanlığı aydınlığa çıkarma sorumluluğunu doğurur. Bu yüzden, bu kişiler genelde ağı, ailenin üzerinden çıkaran kimseler olurlar.

MÜHENDİSLERİN KABUL ETMEDİKLERİ TAŞ

Gölgeler, karanlığın ve intikamın ikili yapısından oluşurlar. Onlar, bütünlüğümüzü, bütünlenmemizi sağlayacak olan karanlık ikizimizi taşırlar. Sadece kendi gölgemizi kabul ederek, kendi esas doğamızı yani "doğduğumuz anda sahip olduğumuz çehreyi" keşfedebiliriz. Eski simyacılar tarafından incelenen gölgelere ait başka sırlar da vardır. Bir kişinin gölgesi üzerine çalışmak bizleri iç dünyanın derinliklerine götürür. Ve iç dünyanın derinlikleri benliğimizin ışığının bulunacağı yerdir. Bu,"Karanlıkta gizlenmiş olan bir ışıktır". Öldüğü sanılarak denizin karanlık derinliklerinde bırakılan fakat hâlâ hayatta olan kralın oğlu derinliklere şöyle sesleniyordu: "Beni her kim sudan kurtarır, karaya ulaşmamı sağlarsa onu sonsuz bir zenginlikle zenginleştireceğim."[4] Simyanın esrarengizliklerinden biri de, değişimin ancak, içsel ışığın ortaya çıktığı içsel karanlığı deneyimledikten sonra başlamasıdır. Tüm bu süreç şimdi anlatacağımız rüyada belirgin bir şekilde anlatılıyor:

> "Alt katta bulunan ve insanda tehlike hissi uyandıran kilitli odaya uzanan bir merdivenin olduğu bir zemin kat vardı. Ben oraya gitmek istemiyordum ama biliyordum ki, birileri oraya gitmeliydi. Tam ben uzaklaşırken, benim peşimden büyük dişleri olan vahşî bir hayvan geldi. Ben kaçtım, o da beni kovaladı. Sonra farklı bir şekle büründü: Önünde büyük demir ızgaraları olan gri bir Volvo marka araba hâline geldi. Araba durdu ve içinden bir kadın çıktı. Kadın zalim

bir hava ile çıkıyordu arabadan... Kadının güven verici tarzına karşı ben onun çok tehlikeli olduğunu biliyordum. Ve rüyamın sonunda bir geçit töreni izledim. Geçitte, altın harflerle üzerine "SİMYA" yazılı çok güzel yeşil bir yıldız vardı."

Gölge, kilitli kapının arkasında, zemin katta yaşıyordu. Bilinçaltına itilmiş ve yansıtılmış kişiliğimiz çoğunlukla uzak bir yerlere kilitlenir ve sonra hapsedilmiş bir vahşî hayvan gibi tehlikeli hâle gelir. Karanlığın içinde ruhumuzun yansımaları çürür ve öte yandan da bilinçaltının diğer bölmelerindeki enerjileri kendine doğru çeker. Kişinin kızgınlığı farklı derinliklerdeki kaynaklardan geliyor olabilir. Ruhun farklılaştırılmamış dünyasında, kişisel gölgelerimiz daha derin simya enerjileri ile kaynaşır.

Zemin katlardaki tehlike kolay bir durum ve kolay üstlenilebilecek bir olay değildir. Orada bir sürü canavarlar bulunabilir. Hâl böyleyken, çoğu rüyamız bunu erteler. Bu rüyada rüya sahibi bu yolun onun kaderi olduğunu biliyordu. Birilerinin, daha doğrusu kendisinin "içeri girmek" zorunda olduğunu biliyordu. Bütün manevî çalışmalar gölgemiz üzerinde çalışmakla başlar. Bu, psikolojik ya da manevî yolun en temel dayanağıdır. Bir dost, grubumuzda bulunduğu ilk günde şanslı bir gün geçirdi. Tuvaletin boruları tıkanmıştı ve o, boruları temizlemek için yardım etmeyi teklif etti. Düşünceye dalarak oturmak yerine o, bütün bir öğleden sonrasını kanalizasyonun içinde, tıkanık boruların arasında ayakta durarak geçirdi. Onun için, yaptığı bu davranış çok anlamlıydı. Devam eden birkaç yıl boyunca sembolik olarak başladığı şey üzerinde psikolojik olarak çalıştı. Gölgelerin dünyasına girdi ve kendi pisliklerini temizledi.

Rüyadaki kilitli kapıya uzanan merdivende, rüya sahibi kapının kilidini açmak hususunda gönülsüzdü. "Büyük yırtıcı bir hayvan peşinden geldi". Muhtemelen, eğer kapıyı açmış olsaydı ve tehlikeye baksaydı, bunun o kadar da yırtıcı ve vahşî olmadığını görecekti. Gölgenin gücü, arkamızdan gelir ve bizi bi-

linmeyene karşı duyduğumuz korkuyla yüz yüze bırakır. Karanlıktan korkan, sadece çocuklardır fakat bizler de kendi iç karanlığımızdan korkarız. Bilinçlilik bu karanlığa ışık saçar ve onun gücünü küçültür. Fakat rüya sahibinin iç canavarının büyük dişleri, onun kilitli kapının ardında yüzyüze gelebileceği şeyden daha saldırgandı. Bu yüzden o kaçtıkça canavar da peşinden geliyordu.

Sonra canavar, bilinçaltının ustalıklı başkalaşımıyla şekil değiştirdi. Bilinçaltı şekilleri farklı maskelere bürünür, yerini değiştirir bir görünüp bir kaybolur. Canavarın dişleri, Volvo'nun önündeki demir ızgaralar hâline geldi ve sonra arabanın sürücüsü arabadan indi. Zalim bir havayla arabadan inişiyle sürücü, gölgeyi karakterize ediyordu. Ve "tehlikeli olmasına rağmen", "çok güven verici" bir hâli vardı bu sürücünün... Bu yolla bilinçaltı, rüya sahibinin anlayacağı bir formla kendi gölgesini ona sundu. Önce, kilitli kapının ardında bilinmez bir tehlike vardı, sonra vahşî bir canavar ve en sonda zalim bir kadın ortaya çıktı. Bilinçaltının enerjisi bilinç düzeyine yaklaştıkça daha insanî maskelere bürünür. (Başka bir arkadaşın rüyası timsahla şekillenen bir varlığı 2 çocuğun yumruklaması ile başlıyordu. Sonra timsah iki çocuğun kendisiyle dansettiği, insan yüzlü bir gorile dönüşüyordu.) En sonunda rüyayı gören kişi içindeki en karanlık canavarla yüzleşmek zorunda kalacaktı. Bu yüzleşmeye giden yol (karanlığın kalbine giden yol) onun kişisel zalimliği ile yüzleşmesiyle başlıyordu. Rüyanın anlattığı artık onun bunu anlayıp, kabul edebileceğiydi.

Fakat bu rüyanın son sahnesi çok farklıdır. Gölgenin ötesindeki Benlik Ülkesi'ne işaret etmektedir. Rüya sahibi "altın harflerle üzerinde 'SİMYA' yazan çok güzel yeşil bir yıldız"ın olduğu bir geçit törenini izliyordu. Benliğin kıvılcımı kalpte bir yıldız gibi yanar ve bu kıvılcım, bizim bu dünyanın yolunu izlerken takip etmemiz gereken rehberdir. Daha da şiddetli olarak arzu ettikçe bu yıldız daha da parlak gelişir ve daha açık, daha net olarak bize rehberlik eder. Karışıklık, bulutlarının ardında

parlar ve bizi benliğin doğduğu yere götürür. Yıldızın renginin yeşil olması yüksek bir anlama sahiptir ki bu bir sufi için Tanrı'yı anlamanın rengidir.[5] Menzile gidiş doğal bir açılımdır. Bu iç ışığı "lümen doğası" –kişiyi aydınlatan, doğallığı üzerine çalışma çalışma yoluyla doğal şeyleri anlama yeteneği veren[6]- olarak adlandıran simyacılar tarafından incelenmişti. Varlığımızın en doğal çekirdeği ile gerçek benliğimize ulaşabiliriz böylece çiçeğin yapraklarını güneşe doğru açması gibi, arayıştaki kişi de kalbini "Ait Olunan"a açar.

Altın harflerle üzerinde "SİMYA" yazan yeşil yıldız, rüya sahibini değiştirip temizleyecek olan doğal simya sürecini simgeler. Bu hayat boyu sürecek içsel bir çalışma ve sonu olmayana giden bir yolculuktur. Bu rüyayı gören kişinin benliğin sınırsızlığına girişi, kendi zalimliğini tanımasıyla gerçekleşmiştir. Kendi karanlığımızın, manevî hayatımızın söylediği de işte bunu açıklar: "Mühendislerin kabul etmedikleri taş, köşenin baş taşı hâline gelir."[7] Simyada *opus* (şarkı); "en minik ama en kıymetli"[8] *nigredo* (siyah nokta) ile başlar. Kendi gölgemiz, fevkalade bir dönüştürebilme kapasitesine sahiptir fakat alçak gönüllülükle ve içtenlikle kendi doğasını kabul etmeyenler tarafından bu potansiyel göz ardı edilir, ihmal edilir. manevî ve psikolojik çalışmaların manası, kişinin kendi karanlığına, elinde bulundurduğu bir ışıkla gitmesi ve o karanlıkta her ne bulursa, onu sevmesi ve kabul etmesidir. En basit ve aynı zamanda da en zor dönem, tüm içsel dönüşüm sürecinden daha çok, gölgeler üzerine yapılan çalışmalardadır.

ŞÜPHE GÖLGESİ

Daha derinlere inersek kişisel gölgeler, birikmiş gölgeleri ve "bütün milletleri hayvanî canavarlara çevirebilen" güçleri ortaya sererler. 1930'larda Almanlar'ın gölgesi kiralanmıştı ve Yahudiler

onların zulmü altında sıkıntı çekmişlerdi. Günümüz dünyasının sahnesinde de kollektif gölgeler dünyayı Doğu ve Batı olarak ikiye böldü. Komünizm ve Kapitalizm, Rusya ve Amerika bu bariyerler içinde parçalanmaya başladı. Jung, Rusya ve Amerika arasında yaşanan uçak kazalarındaki – sırasıyla bir kırmızı bir beyaz beş noktalı yıldız olan amblemlerden oluşan - tesadüf "şansını" gözlemledi. Beş, insan oluşa ait (5 duyu) bir sayıdır:

> Binlerce yıldır kırmızı erkeğin ve beyaz da kadının rengi olarak itibar görmüştür. Simyacılar buna *servus rubus* (kırmızı köle) ve *femina candida* (beyaz kadın) derler ki, bu ikisinin birleşmesi zıtların birleşmesini ifade eder.[9]

Eğer Iron Curtain'in açıklaması böyle bir birleşmeyi ilan etseydi bu gerçekten anlamlı olurdu.

Fakat şimdilerde ortaya çıkan ve bütün dünya ile ilişkisi bulunan, maddîyatın aç gözlü hırsı sebebiyle oluşan ekolojik krizler ve görünen sürecin karanlık yüzü belki de daha büyük bir gölgedir. Dahası bizlerin, anamıza, yeryüzüne karşı olan kibri ve zalimliği, -içsel tepkilerimizin Büyük Ana'ya karşı, kendi dişi yönümüze karşı gösterisi- böylesi bir yara ile sonuçlandı. Ataerkil kültürümüz, bilinçaltının sık sık uğranılan yolunda şiddetli acı ve ümitsizlikle bağıran yaralı bir kadının doğmasına sebep oldu. Bu gölge, ekolojik afetler gibi gözle görünür de değildir çünkü bu "kadın" iç dünyamıza aittir. Gerçek şu ki, bizler bunu hemen hemen bütünüyle "değersiz" olarak addedip reddetmekteyiz.

Kendi dişi doğamıza karşı verdiğimiz trajik söz, bu rüyada çok güzel sembolize edilmiş:

> "Bir caddede yürüyordum; sağ tarafımda yeni yapılmış, içinde beyaz önlükleriyle parlayan doktorların olduğu çok güzel bir hastane vardı. Fakat caddenin sol tarafında tamamen farklı bir manzara göze çarpıyordu. İçi kadın ve erkek-

lerle dolu olan inek arabaları vardı ve bu arabalar Yahudileri toplama kamplarına götürüyordu. O insanlar yıkanmamışlardı, iyi beslenmemişlerdi ve ayakta yolculuk ediyorlardı. Bu arabalar da uzun zamandır yıkanmamışlardı ve en kötüsü de bu insanların artık bu durumu önemsemeyip, farklı bir durumu arzulamayışlarıydı. Onlar bu duruma çoktan alışmışlardı."

Yolun sağ tarafı, bilinç düzeyini ifade etmektedir. Bizler, erkeksi mantığın harikalarıyla donatılmışızdır. Her uçağa binişimde, bütün o makinelere ve birçok insanı bir anda dünyanın etrafında dolaştıran o teknolojiye hayret ederim. Bu harikalar küçümsenemez bir bedel karşılığında satın alınmışlardır. Bilim dünyasının cazibesi içinde ve hissedilir sonuçları ile içimizdeki dişil dünyayı açlıktan öldürüyor ve onu ihmal ediyoruz. "Ayaklar"; iç dünyamız tarafından üretildiği için yaratıcılığı sembolize eder. Fakat ya bizler, iç yaratıcılığımızla ilgili bir şeyler yapabiliyor muyuz? Kullanılmamışlığı bizi kirletiyor ve en kötüsü bizler de bu duruma alışmışız. İnek arabasında olanlar artık farklı bir durumu arzulamıyorlardı. Bizler manevîyatımızı aç bırakarak öldürüyoruz ve manevîyatın açlığı bunların hepsinden daha ümitsiz durumda çünkü onu hissetmiyoruz bile...

Zengin Batı dünyasında uyuşturucu niçin bu kadar rağbet gördü? Çünkü bir içsel deneyime çok ihtiyacımız vardı. Maddî hedefleriyle ilerleyen birçok kültür de bu ihtiyaca kucak açtı ve vampire benzeyen bir gölge insanların kanını emmeye başladı. İhmal edilen manevîyat ruhun iç dünyası, hırçın bir yapı kazandı ve kendisini vahşî bir canavara dönüştürdü. Kişileri ve aileleri yok eden, her türlü psikolojik çöküntüyü yaratan uyuşturucuların çekiciliği zor kullanılarak asla durdurulamaz. Ne zaman ki, bizim kültürümüz manevîyata olan ihtiyacı kabul eder, o zaman uyuşturucular da öldürücü çekiciliklerini yitirirler. İç dünya, fantezilerin kurulduğu bir alan değil, insan doğasının gerçek ve hayati bir parçasıdır. Geçmiş senelerde itibar edilmeyen Tan-

rı fikri, onların öfkelerini ortaya serer. Tanrı'ya sadece itibar etmemekle kalmayıp, onun varlığını da inkar etmektedirler.

Sürekli olarak kendi üzerinde çalışmak isteyen kişiler için, iç dünyanın kendi içindeki en baskın birikmiş gölgesi bu yanlış inançta gizlidir. Çünkü bizim kültürümüz maddî dünyayı tek gerçeklik olarak görür yani bizler toplumsal olarak manevîyatı inkar ediyoruz. Dahası hayal gücü, sembolik dünyaya giden kişisel kodumuzu oluştururken, bu semboller bize yüzyıllardır önemsiz fanteziler olarak gösteriliyor. İlâhî olana tutunmak bir yana hayal gücü artık çocuksu masalların yapısında kalan bir sembolik dünya hâline geldi. Artık ejderhalara inanmıyoruz ve hayal dünyasında yürüme kabiliyetimizi de yitirdik. Geçmiş yüzyıllar boyunca bu yanlış inançların karanlığı bilinçaltımızda büyüdü. Bu insanların, sizin rüyaların gerçekliğine ciddi önem verişiniz karşısında, bunu kaale almayıp dalga geçmelerinde ortaya çıkar. Toplumun bilinçaltında rüyaların yapısı hakkında çalışmayı deneyen, ruhun sembolik dilini öğrenen ve hayal gücünün gerçek potansiyeline kıymet veren herkese karşı toplumsal bir direnç formu oluşmuştur.

Burada, grup içindeki rüya çalışmaları göz önüne seriliyor. Rüyalar paylaşıldığı ve değerlendirildiği zaman onların gerçekliği daha da gerçek bir potansiyele dönüşür. manevî dünyada daha çok hissedilir. Öte yandan bazı rüyalar her zaman gizli kalmalıdır çünkü onlar ruhun sırlarından bahsederler ve bunu başkalarının duymaması gerekir. Fakat çoğunlukla bir rüyanın yakın arkadaşlarla paylaşılması toplumsal saplantıları önler ve iç dünyamızla olan bağlantımızı kuvvetlendirir.

Rüyalarda, manevî dünyamız bilinç dünyasına karşı kendisini ifade eder, eski işaret ve sembol diliyle konuşur ve hikayesini anlatır. Anlamını sadece rüya sahibinin anlayacağı, çocukluk yıllarını, kompleksleri ve çözülmemiş kızgınlıkları anlatır. Öte yandan ruhun topluma ait hikayesini anlatan rüyalar da vardır. Simyayı, hem kişisel hem de evrensel efsanevî olaylar, anlatır. Böyle rüyalar grup içinde anlatıldığında derin bir payla-

şim gerçekleşir. Bunun sonrasında, anlatılan olaylar sadece diğerlerinin kulaklarında değil, aynı zamanda ruhlarının kutsal yerlerinde de yankılanır. Ruh, ruha konuşur; kalp kalbi dinler. Sembolik dünyaya Tanrı'nın dünyasına bir kapı açılır ve bu giriş kapısından itibaren yankılanan, tekrar tekrar yankılanan bir müzik duyulur. Bu, çocukluğumuzda hayatın kocaman okyanus sahillerinde yürüdüğümüz zamanlara uzanan hatıralarımızı canlandırır. Sadece çocukların, deniz kabuğundan denizin sesini duyabilmeleri gibi, bu rüyalar da bizleri kendi derin doğamızın şarkısıyla tekrar birleştirirler.

BELİRSİZ YARANIN ŞİFASI

Açık bir kalp gözüyle görülen rüya, ruhun birçok derin hücrelerine temas edebilir, ruha ruhun diliyle konuşabilir. Şimdi anlatacak olduğum rüya bize anlatıldığında bir sihir dolmuştu bulunduğumuz odaya. Sihirler dış dünyamızın gürültüsünü normal olarak örtüp iç ses hâline gelen gerçek sembollerdir:

> "Katedral gibi bir binaya girdim. Üstte, yüksek kemerli bir çatı ve yapının içinde taştan yapılmış, kadın-erkek heykellerinin bulunduğu mezarlar vardı. Bir mezarın yanına gittim. Bu mezarın üzerinde bana benzeyen, uzun altın saçları olan bir kadının heykeli vardı.
>
> Bu heykelle bütünleştim ve aynı zamanda onu seyrederek ondan ayrıldım. O anda, pencereden içeriye ata benzer tek boynuzlu bir hayvan uçtu. Bu atın çok kirli, bakımsız, terkedilmiş bir görüntüsü vardı. Yeleleri karmakarışıktı ve boynuzu çarpık, daha doğrusu kırıktı. Benden yardım istiyordu fakat ben bunun nasıl bir yardım olacağını bilmiyordum. Bu at bana ihtiyacı olan bitkileri anlatıyordu fakat ben o bitkileri nasıl bulacağımı da bilmiyordum. Birbirimizin gözlerine

uzun süre baktık, çok üzgündü. Sonra pencereden dışarıya uçtu ve dışarıya baktığımda onun alandaki karşı yamaçta, küçük bir yola indiğini gördüm."

Her birimiz, içimizde bu çeşit katedral ya da ibadethaneler taşırız. Onların bazen bembeyaz mermerden sütunları vardır, bazen de renkli pencerelerinden güneş ışığı girer. Bilinçaltımızda bu çeşit muhteşem kutsal hanelerin sahipleri oluruz. Şehrin küçük odalarından birinde yaşıyor olabiliriz; fakat iç dünyamızda şimdiye ve uzak geçmişe ait başka boyutlar bulunur. Bunlar gerçek evimizde taşıdığımız kutsal anılardır. Tagore'nin sözleriyle: "Sen lütfunla beni sonsuzlaştırıyorsun"[10] Bu çeşit hayalî binalara girince içimizdeki egodan daha büyük bir şeye karşı saygıyla karışık bir korku duyarız. Kendi öz benliğimizin buluşları olan taşlara dokunuruz.

Rüyayı gören kişinin katedrali, taş mezarlardan oluşmaktaydı. Bunlar içerisine kendisinin gömüldüğü mezarlardır. Kendi kutsal hanesinde, kendi içinde yatmaktadır bu kişi.Ve bu katedralde yaşayan –hikmeti sembolize eden kendi ruhunun papaz ve rahibeleri- taşa dönüşmüşlerdir. "Yılanın başını yakaladığı anda tamamen taşa dönüştüğü" Medusa efsanesinde olduğu gibi bilinçaltının negatif etkileriyle taşlaşmışlardır. C.S Lewis'in *The White Witch* (Beyaz Büyücü Kadın) kitabındaki: Yılan, Büyücü Kadın ve Gardırop, Narnia'nın yaratıklarıyla avluyu doldurduğu anda taşa dönüşmesindeki aynı dondurucu gücü gösterirler. Bu her ne kadar kendi çocuklarını psikolojik olarak besleyen bir örümcek anne olsa da dişiliği yutan bir simya yapısıdır.

Kendi öz duygularının sıcaklığı ile bağlantılarını koparmış olan taş yüzlü adamlar ve kadınlar büyünün gücünü kanıtlarlar. Kişisel duygular bilinçaltının soğuk uçurumları tarafından yenip bitirilmiş, kanları emilmiş, bomboş ve yaralanmış olarak terk edilirler. Bu süreç ruhun derinliklerinde meydana gelir. İç dünyamızın bizlere sunduğu eski zaman figürlerine olan yöne-

limimizi yitirdiğimiz zaman, duyguların sıcaklığı geri alınır ve bu figürler çok soğuk ve yalıtılmış hâle gelirler. Duyguların sıcaklığı bilinçlilikten kaynaklanır. Ateş hırsızlığı bilincin doğumunu simgeler. Fakat bilinçten uzaklaştıkça duygular soğur. Dikkat sarf etmediğimiz figürler unutulur ve yalıtılır, hayal gücünün mabetleri taş mezarlar hâline gelir, yalıtılmış hâliyle bunlar mezarlara gömülürler.

Peri masallarında olduğu gibi bu sihir tasarruf edilebilir. Taşlaşmış figürler onları hapseden sınırlardan kurtulabilirler. Uyuyan güzeli uyandıran bûse gibi, aşk onları değiştirip kurtarabilir. Eğer bu ruhanî figürleri seversek bunun sonucunu alır ve birliğe ulaşırız. Simyacılar dünyasından bizlere kalanlar bize ihtiyaç duyarlar. Onlar bilincin ışığına ve aşkın sıcaklığına gereksinim duyarlar. Eğer onlarla hassasiyetle ilgilenirsek gözleri açılır ve onların derin bilgeliği bizlerin hizmetine sunulur.

Rüyayı gören kişi, kendisine benzeyen bir heykelin önünde görmüştü kendisini... Kendisi kısa saçlı, heykel uzun saçlı olmasına rağmen heykel ona benziyordu. Rüya sahibi bu figürle kaynaştı ve şekillerdeki hâliyle onunla bir oldu . O anda ata benzer tek boynuzlu bir hayvan uçarak pencereden içeri girdi ki tek boynuzlu uçan at, sembolik dünyada pek çok anlama gelebilen bir hayal ürünüdür. Bu, aya ait bir hayvandır ve onun tek boynuzu erkeksi bir özelliğin göstergesidir. Jung, kendi sembolizmini açıklar ve şöyle der: "Bunun tek bir anlamı yoktur; fakat (*spiritus mercurialis* simya ilmindeki dönüşüm ruhuyla) ilgilidir."[11] Hikayeye göre tek boynuzlu at, şekli olmayan ve takip etmeyen bir varlıktır fakat o saf bir bakirenin kucağına başını koyacaktır. Alıcı olan kadının saflığı, ruhun enerjisini dönüştürecek olan güç ile bütünleşmek için gereklidir. Egonun güce ulaşma hedefini hırs ve kişisel kazanç uğruna kullanmaya çalışan kişi için bilinçaltının enerjisi vahşî ve yıkıcı olabilir. Fakat eğer, arayıştaki kişinin kalbi temizse ve ruhanî yapı için alıcı durumundaysa bu ruhî enerji yaratıcılıkla bütünleşebilecektir. Simyacılara göre tek boynuzlu uçan at İsa idi ve İsa'nın prensipleri-

nin ya da benliğinin gücü (ki bu simyadaki "opus"un en temel gücüdür) egonun arzuları için her zaman yıkıcı olan ve ruhun gelişimine yardımcı olacak olandır.[12]

Bu rüyada görünen nesne uçabiliyordu, öyleyse efsanevî uçan atın, Pegasus'un özelliklerine sahipti. Pegasus kanatlı bir attır; Perseus'un Medusa'nın saçlarını kestiğinde çıkan kandır. Bu aynı zamanda kadınsı değişimin Büyük Ana'nın güçlerini taşlaştıran karanlık yönlerini de sembolize eder. Pegasus "manevîyat alanında doğuştan gelen kapasiteyi ve kötüyü iyiye çevirme kapasitesini" simgeler.[13] Öyleyse bu at fevkalâde bir değiştirme potansiyeline sahiptir. Bu; karanlığın dışında doğan, rüya sahibini aydınlığa taşıyacak olan manevî güçtür.

Fakat rüya sahibi, rüyasını anlatırken, bu atın ümitsiz bir rahatsızlığından bahsetmişti. Bu sihirli vahşî hayvan nasıl bu kadar ihmal edilmişti? Bu ümitsizlik duygusu bir süre sonra daha da şiddetlendi. Toplantımızın bir hediyesi olan 6 yaşındaki kız çocuğu, birkaç gece önce gördüğü bir görüntüyü tanımlamıştı. Yatağının ucunda ışıl ışıl ve çok güzel tek boynuzlu atların olduğunu görüp, uyanmıştı. Onun gördüğü atın boynuzu kırılmamıştı, aksine gökkuşağının ışıklarıyla donanmış parlıyordu. Bu atın arkasına da ışıktan bir adam binmişti. Bu görüntüler, çoğunun yapısı ışıktan olan, iç dünyamıza bir göz atıştır ve bu görüntülere cevaben şeyh, kız çocuğuna bir daha ki sefer böyle bir rüya gördüğünde bu atın üzerindeki adamla konuşması gerektiğini söylemişti. Böylece, içindeki ışıktan adamla bilinçli bir bağ oluşacaktı.

O gün, bize iki tek boynuzlu at rüyası daha anlatıldı ve rüyada görünen bu şekillerin rüyayı gören kişi tarafından nasıl böyle ihmal edildikleri ıstırabı yaşandı. 6 yaşındaki kız çocuğu hâlen kendi ruhunun doğasındaki sihirli dünyada yaşamaktaydı. Simya dünyası onun için geçerliydi. Birçok çocukta olduğu gibi o, gerçekliği yaşıyordu. Ejderhâların varolmadığı ona henüz söylenmemişti ve onların sihirli benliği "sıradan bir günün ışığında gözden kaybolmuştu".[14] *Intimations of Immortality*

(Ölümsüzlük Bildirisi)'nde Wordsworth bu hüzünlü değişimi anlatır:

"Çayırların gürleşip, dalgalandığı günler vardır.
İşte yeryüzü ve her sıradan manzara bana,
İlâhî bir ışıkla giydirilmiş gibi
Bir rüyanın tazeliğini ve şanını anımsatır.
Fakat, o şimdi eskiden olduğundan farklı,
Her nerede olabileceksem oraya döndü
Gece ya da gündüz
Görebildiğim şeyler, şimdi görünmez oldu."[15]

Çocuk okula başlayıp, rekabet dünyasına ve dikkatle yürütülen bir baskı sistemi altına girdiğinde, tek boynuzlu bir ata benzeyen şekil gittikçe gerçekliğini daha da kaybeder. "Ejderhâlar, küçük çocuklar için sonsuza dek yaşar" ve şüphe yok ki büyüyen bir çocuk bilinçaltı okyanusundan, bilincin kuru yüzeyine doğru ilerler. Ego geliştikçe, çocuk öz dünyasına doğru gidişi durdurur. O an için, yaşamın ileri bir safhasında tekrar dönülmek üzere sırlar dünyasının terk edilmesi tehlikesi vardır. Fakat bu başka yönlere yansıtılır ve gölgenin karanlıkları ardına kitlenir. Bu durum, hayal dünyamız ile olan ilişkimizi kaybettiğimizde daha da trajikleşir, kilitli kapıları açıp o dünyaya girişi imkansız kılar.

Kültürümüz, gayet metanetlice manevî dünyamızı farklı yönlere yansıtır. Çocuk büyüdükçe onun kendi içsel gerçekliği kolayca toplumsal gölgelerin bir parçası hâline gelebilir. Ve sonra, tek boynuzlu at görünümündeki nesne ışığını yitirir ve boyunuzu kırılmış gibi eğilir. Rüya sahibi de bu toplumsal gölgeden etkilenmiş olmalıdır ve kendi değişimsel potansiyelini yitirmiştir. İyileşmek için bazı bitkilere ihtiyacı vardır.

Peki, kişi bu tek boynuzlu atı nasıl iyileştirebilir? Rüyayı gören kişi ne yapacağını bilememişti. Eğer bu şekil bir yaratığa

inanmayan bir dünyada yaşıyorsak, onların nasıl tedavi edileceğini nasıl bilebiliriz ki? Bu yaratık hangi bitkilere ihtiyacı olduğunu söylediğinde rüya sahibi bu bitkileri nereden bulacağını da bilemiyordu. Öyleyse, bu at kendisine yardım edemeyecek olan birinin rüyasına neden girdi? Bu eski çağ figürleri çok derin bir anlayış ve bilgiye sahiptirler. Bu yaratık, rüya sahibinin yaşadığı bilinç yüzeyine nazaran, iç dünyanın çalışması hakkında daha fazla şey bilmektedir. Bu yaratık, rüyayı görenin yaralanmış boynuzunu tedavi edebileceğini biliyordu. O, yorgun başını yaslayacağı kucağın, bu bakire kucak olduğunu biliyordu.

manevî hayatın kadını için "bekâret" farklı bir öneme sahiptir. Bakire kadın, kendi kadınsı doğasına –içindeki tanrıçaya– karşı dürüst olan kadındır. ("Kadın bakire olduğunda kendine aittir... Kendisinde tektir".[16]) Rüya sahibinin tedavi edici güçleri onun daha derinlerde, şimdiye kadar hep gömülüp, taş hâline getirilmiş kadınsı benliği içindedir. Rüya sahibinin önce içinde kaybolup, sonrada ondan ayrıldığı bu altın saçlı heykel, aslında öz varlığının ta kendisidir. Bu içte kayboluştan sonra, tek boynuzlu at şeklindeki yaratık rüya sahibine doğru uçarken, altın saçlı heykelin uyandırılıp kendisinin iyileştirilebileceğini biliyordu. Bitkilerin iyileştirici gücünü anlayan kadınlığın gizemli eski parçacıklarından biri olan bu heykeldi. Bitkiler doğaya aittir. Doğa Ana'nın kendisi ve onların kullanımı kadınların çok eskiden beri bilgisinde olan bir şeydir. Zehir gibi, bu çeşit bilginin kötü kullanımının da onlara ait olması gibi bu, ölüler dünyasının tanrıçası olan Hecate'nin "doğaya ait sırlarındandır".

Böylelikle bu rüya, eğer rüya sahibi kendi kutsal ruhuna ait yerlere gidebilir, kendi içindeki güç ile tekrar bağlantı kurabilirse ve kendi içindeki kadınsı güç ile tekrar iletişime geçebilirse, manevî değişime gidecek yoldaki bir çok yarayı iyileştirebileceğini vurgulamaya çalışıyor. Aynı zamanda bu rüya, bu içsel geçiş için, kişinin ruhuyla kaynaşmasının, bilincin gözlemlerindeki görüntüsüyle de dengelenmesi gerektiğini önemle vurgulu-

yor. Kişi, taş figürlerle kaynaştığında bu gözlem ondan ayrılmıştı. Perseus'un efsanesinde, kahraman Medusa'ya sadece kalkanına düşen yansımasından bakabiliyordu. Yansıma, bilincin simgeleyicisidir:

> "'Yansıma' bir düşünce tarzı olarak kolayca anlaşılmaz; çünkü o bir davranıştır. Bu, doğa kanunlarına karşın insanlığın ayrıcalıklı doğumundaki özgürlüğüdür. Kelime kendi içinde ayrıştırıldığında (yansıma sözlükte "geri dönüş" demektir) yansıma kişiyi doğal sürece yönelten bir davranıştır, duruşumuza vesile olacak bir hareket, zihinden bir şeyleri çağrıştırır, bir resim oluşturur, ilişki kurar ve daha önce karşılaştığımız terimlere ulaşır. Bundan dolayı bu "bilinçlenme" olarak anlaşılmalıdır."[17]

Bizlerin düşünme gücü sadece bizleri hayvanlardan ayırmakla kalmaz, aynı zamanda asimile edilmemiş aslî dünyamıza, bilinçaltının derinliklerine bakmamızı da sağlar. Bu içsel bir gözlemci olarak bilinçaltının yok edici güçleriyle eşit ağırlıkta olan derin düşünme davranışıdır. Bu, kişinin taşlaşmasını durdurur.

Rüyanın sonunda, tek boynuzlu at bir alanda ayakta dururken görülmüştü. Umut edilir ki, onun üzücü sözü rüya sahibini, kendisinden önce gelen görevinin önemi hakkında etkileyecektir. Bu, Jung'un "büyük rüya" dediği şeydir. Bu, kişinin hayatındaki dönüm noktasıdır. Bu derinlerden gelen bir çığlıktır ve eğer kişi bu çığlığı dikkate alır ve onu kendi içindeki kadınsı bilgeliği içerisinde keşfedebilirse, bu tek boynuzlu at iyileşir. Sonrasında, manevî değişimin güçlü enerjileri kişinin yapısının büyük çoğunluğunu değiştirmeye başlayacaktır. Bu at, değişimin gizlerini taşır ve rüya sahibi için bu yolculuk, yolculukların en harika olanı olacaktır. Kendisini, kendi bilinçliliğinin çok ötesine götürecektir: "Nasıl başladığını biliriz, fakat asla nasıl sonlanacağını bilemeyiz. Bu yol sonsuzluğa uzanır..."[18]

YARALAR TANRIYA AÇILAN KAPILARDIR

Yukarıda anlatılan rüya, yaralarımızın bizleri menzile götürdüğünden bahsederek aslî gizlere dokunuyordu. Acılarımız ve hüzünlerimiz yaralarımız yüzündendir. Bu acılar bizleri dünyadan uzaklara taşır, kaynağındaki kendi karanlığımıza geri dönüş yolunu izler. Acının bariyerleri, bizleri kendi şifamızın bulunduğu yere ulaştırır. Fakat bu yolculuk süresince bilinçliliğin ışığı, içimizdeki karanlıkları değiştirmesi için beraberimizde olmalıdır. Kaynağa ulaşan kişi ile hâlen iz süren kişi birbirinden farklıdır. Bu yolculuk boyunca iç dünyamızda her ne bulursak onu kabul edip, onunla bütünleşmeye mecburuz. Acılar, kızgınlıklar ve içsel karanlığımızda şekillenen her şey... Belki orada bir hırsızı, bir katili, bir fahişeyi bulacağız. Hem başkalarının acılarına sebep oluşlarımızı ve hem de başkalarının bizim acılarımıza sebep oluşlarını göreceğiz. Benliğimizi, çıplak benliğimizi olduğu gibi kabul edeceğiz. Ve sonraları bu çıplak benlik, ilâhî aşkın döküleceği bir tas olacak...

Sufi tarikatının dayanaklarından biri de, aşk yakıtı ile dolan kalpte gerçekleşecek bütün değişimi anlamak, yani kalbi anlamaktır. Kalp, gölgelerin gerçekliğini yerleştireceğimiz ve sonrasında da aşk ateşiyle değişecek olan, simyanın tasıdır. Kendi öz gölgemiz, kendi başarısızlıklarımız ve kusurlarımız, ruhumuzdaki "opus"un, gerçekliğin ana malzemeleridir. Bu yüzden Simone Weil şöyle der: "Sıkıntılarımızın görünmez olmasını istememeliyiz, aksine onları değiştirmekle şereflenmeliyiz".

Şimdi anlatacağımız rüyada, rüya sahibi olan bayanın kadınsı benliği çok derin yaralar almış, fakat bu yaralar onun kalp gözünün açılmasına sebep olmuş:

"Başka bir kadınla beraberdim. Bir adam gelip kalbime ateş etti. O kadın benim için yas tutarken, ben bir taşın üzerine

yatırıldım. Sol göğsüm bir kanat gibi aşağıya doğru sarkmıştı ve kanadın altı bir çiçek yaprağıydı."

Bu rüya bu kişinin, çocukken babası tarafından incitilmiş olduğunu gösteriyor, bu yüzden rüya güçlü bir kişisel ortaklığı taşıyor. Çocuk ruhundaki ilk erkeksi figür babadır ve rüya sahibinin kalbinde, bu ilk figürle ilgili bir yara açılmıştır. Bu rüya sadece kişisel bir durumu anlatmıyor, bunun ötesinde simyadan izler taşıyor. Bu kişinin yarası bir taşın üzerine götürülmesine sebep oluyor, benliğin en eski mihrabı ve sembolü olan taşa... Orada, rüya sahibi olan bayanın aslî benliğinin derinliklerinde, bir kadın tarafından yas tutulmaktadır. Aslında bu kadın, bir erkek tarafından yaralanan bu yaraya yas tutmaktadır.

Ruhunun derinliklerinde kadınlığı, kendisine ihanet edildiğini, tahrip edildiğini ve yanlış anlaşıldığın, hissediyor. İlk tecrübedeki yara, her birimizin içinde olan kendi yolumuzu belirler. Bu incitilmiş bir his, içsel bir kızgınlık, acı verici bir hassasiyet olabilir. Yine bu, anlatıma karşı olan beceriksizliği, kişinin yaratıcılığının arka plana atılışını ifade edebilir ya da bir kadının kendi kadınsı bilgesine ait yanlış düşüncelerinde kendini belli eder. Toplumsal olarak bu kişide bellidir. Bizler genelde simyanın kaynağına geri dönüşte kişisel bir karmaşa yaşarız. Bu rüyada kişisel acılar ve simya acısı açıkça anlatılıyor fakat rüya, acının daha derinlerindeki öneme de dikkat çekiyor. İngilizlerin efsanevî artisti Cecil Collins'ten şöyle aktarılır: "Yaralar Tanrıya açılan kapılarıdır" ve kalbin üzerini saran derinin altında çiçek yapraklarının bulunuşu da işte bunu simgeliyordu.

Bir acı ile meydana gelebilecek tek çiçeklenme kalbin çiçeklenmesidir. Acılar, bizleri egonun görünen yüzeyinin ötesine ruhlar ülkesine götürür. Keats, bu dünyayı gözyaşı vadisi ya da bir başka deyişle ruhun yapılanma vadisi olarak tanımlar. Onu temizleyip, değişim yaratmanın sıkıntısı egonun yaralanışını yok eder. Böylece benliğin genişletici dünyası görünebilir hâle getirilir. Bu yüzden sufilik tarikatı sıkıntılarla doludur:

"Bir keresinde resim çizen bir ressam gördüm. Diğer ressamların daha zengin, daha nadir bulunan renkleri vardı ve daha dikkate değer resimleri olmasına rağmen o ressam tek bir renk kullanıyordu. Resme, harika kızıllıktaki bir yeşil hakimdi. Gelip giden insanlar: 'Resmi sevdik, parlaklığı sevdik' diyorlardı.

Diğer ressamlar da bu ressama gelerek: 'Bu rengi nerden buldun?' diye sordular. O ise: 'Size söyleyemem' diye cevap verdi ve başını öne eğerek çalışmaya devam etti.

Bir ressam, Uzak Doğu'ya gitti ve pahalı boya maddeleri satın aldı. Fakat bir süre sonra bu renkler soldu. Başka biri de eski kitaplardan bilgiler edinerek zengin ve nadir renkler elde etti, fakat bu ressam bu renkleri resimlerinde kullanınca öldürüldü.

Fakat o parlak yeşille resim boyayan ressam resim yapmaya devam etti. Çalışmasında ilerledikçe renk daha da kızıllaştı ve ressam da daha fazla beyazlaştı. Sonunda onu resmin önünde ölü buldular ve gömmek için kaldırdılar. Diğer adamlar bu ressamın bütün kavanozlarına ve renk eritme kaplarına baktılar fakat hiçbir şey bulamadılar.

Bu ressamın üzerini çıkarıp kefenini giydirirken, onu sol göğsünün üzerinde bir yara izi gördüler. Bu yarayı hayatı boyunca taşımış olmalıydı, çünkü yaranın kenarları eski ve katılaşmıştı fakat ölüm, her şeye damgasını vuran ölüm, bu yaranın kenarlarını birleştirip, kapanmasını sağlamıştı.

Ve onu gömdüler. İnsanlar mezarlıktan dönerken hâlâ bu ressamın "O rengi nerden bulduğunu" konuşuyorlardı.

Bir süre sonra bu ressamın adı silindi fakat çalışmaları hep yaşadı, hatırlandı."

Kişinin kendisini kalp mihrabına bir kurban gibi sunması acıyı aradığı anlamına gelmez; bu acıdan kaçmamayı seçtiği anlamına gelir. Kişi benliğin çok güçlü enerjilerine, ruhun içindeki

pislikleri temizlemesi için izin verir. Her yeni doğum için eskilerin yıkılması gerekir ve eskiler en iyi gözyaşlarıyla yıkanarak yıkılır. Sonuçta, kalbin açılması kişi için bir lütuftur. Bu Tanrı tarafından açılacak olan kapıların kilitleri yüzünden acı çekmek, "Çabasız Tarikat"ın paradoksudur. Ebu Sa'id Harraz'ın sözleriyle:

"Gizemli bir 'Bir Oluşun' zevkine
Acı çekerek ulaşılmaz.
Ve garip ama,
Acı çekmeden de
Kimse bu zevki tadamaz."[20]

Güneşin herkes için parlaması gibi manevî yaşam da bedavadır. Fakat aynı zamanda istediğiniz her şeyin bedelini de ödemeniz gerekir. Gerçekleri istiyorsanız, bedelini ödemelisiniz; parayla değil, kalbinizin kanıyla... Bir dostun grubumuza ilk katıldığı zaman söylediği gibi; "Burada, kendi benliğimizi feda etmekten başka bir şey geçmiyor". Mirabai de aynı anlaşmadan söz eder:

"Tanrıyı aldım, Tanrıyı kazandım.
Anlaşmamız oldukça basitti:
Ben beni verdim,
Ve karşılığında onu aldım."[21]

SAVAŞÇININ DANSI

Gölgeler dünyasında yaralı bir kadının çektiği acı baskındır; fakat bir erkek için içgüdülerinin dünyası onu bir savaşçı olarak bambaşka bir deneyime, gölgelerin karanlığını taşıyan bir deneyime götürebilir. Şimdi anlatacağımız rüya, kişinin öz dünyası-

nın savaşa götürüldüğü ve böylece kişinin aslî dünyasıyla temasa geçirildiği bir değişim süreci anlatılıyor:

> "Görünürde siyah bir pantere doğru sabit olarak bakıyordum. Sonra kendimi Afrika'da buldum; elimde bir mızrakla, kabileye ait bir tarzla dans ediyordum. Sonra da kendimi Kızılderililerin dünyasında buldum.Ve birden bire annemin rahmine geri döndüm, tekrar doğdum. Sonra da ben kendi kendimi doğurdum."

Bu rüya, siyah bir panter olarak şekillenmiş, karanlık içgüdülerin güçleriyle bir karşılaşma ile başlıyor. Bu çeşit bilinçaltının güçleri, beşerî dünyamıza ait değildir, onlar ormanın kuralsız kanunlarını izlerler. Bilinç yüzeyindeki bu rüyada, özümüzdeki güç, bir tehdit olarak görülebilir. Bir panter gibi iyilik-kötülük ikilemi ile şartlandırılamaz. O, kendi öz kanunlarıyla, kendi gibi hareket eder. Bizim toplumumuz sivilleştikçe bizler bu enerji ile bütünleşmeyi bıraktık ve o da diğerleri gibi kendi cehâletimizin karanlıklarına atıldı. Kendi varlığımızın köklerine geri dönmek için bu karanlığa girmemiz gereklidir. Eğer vahşî bir hayvanın gözlerine doğrudan bakarsanız, onun size saldırmayacağı söylenir; ve işte bu içimizdeki vahşî hayvanla karşılaşmanın da en iyi yoludur. Böylece bilincin göz kamaştırıcı parlaklığı gölgeleri silahsızlandırır ve onların oradaki enerjilerinin değişim geçirmesine izin verir.

Kızılderililer, bilinçli olarak "güçlü hayvanı" desteklemeyi öğrenmişler ve böylece güç merkezini kendi içlerinde dengelemeyi başarmışlardır. Kişinin "güçlü hayvanı" ile olan ilişkisini kaybetmesi, insanda bazı hastalıklara sebep olabilir. Bundan dolayı "Şaman," insanlarla birlikte onların ruhî dünyalarında, bu hayvanı bulmak için yola çıkar. Böylece kişi içindeki içgüdüsel gücün merkeziyle –ruhun şifasıyla- tekrar bağlantı kurar. Bu rüyayı gören kişi kendi güçlü hayvanını bulmuş ve bu da rüya sahibinin tekrar doğmasına sebep olmuştur.

Rüyayı gören kişi Amerikalıydı. Jung, Amerikalıların gölgelerini genellikle siyahî bir insan ya da bir Kızılderili ile karakterize ettiklerini söyler.[22] Çünkü bu ırklar beyaz insanın yansıtılmış, asıl yönlerini taşırlar. Rüya sahibi siyahi adamın –kendi gölgesinin köklerine- Afrika'daki köklerine uzandı: "Kendimi Afrika'da buldum, elimde bir mızrakla kabileye ait bir tarzla dans ediyordum." Dans, her zaman bir bütünleşmeyi sembolize eder ve bu dansa rüyayı gören kişi kendi erkeksi doğasının bir parçası hâline gelmiştir. İçindeki savaşın bedelidir bu...

Savaşçı figürü, kendi iç soruşturmasını tamamlayan kişilerin kahramanlık örneklerini kapsar. Fakat bu figürler batının teknolojisinden yara aldılar. Artık bir kılıç ya da mızrakla savaşılmıyor. Rambo gibi kahramanların çekiciliği var, fakat eski savaşçılardan Troy'un ya da Hector'un sahip olduğu gibi bir onur ya da saygınlık taşıyorlar mı? Ya da James Bond, tam olarak bir Achilles'in yerini alabilir mi? Bugünün savaşçıları karanlığın toplumsal gücü ile kişisel olarak gizlice savaşabilirler; ama ya onların arayışlarının manevî boyutu nedir? Onların hikayeleri değişimi gösteren sembollerden çok, hissiyatsız işlenen suçların hikâyeleridir. Savaşçılık, yozlaşmış uygarlığın arenasında, hayvanlarla savaşan bir gladyatör hâline gelmiş ve olayın manevî boyutunu yitirmiştir.

Bilinç ve bilinçaltı arasındaki kültürel ayrım, savaş üzerinde anlaştı. Genç delikanlılar, erkek olmak için erkeksi enerjilerine ihtiyaç duyarlar ve içgüdüsel olarak bıçak ve silahları çekici bulurlar. Fakat gerçeği yansıtan testlerin çokluğuna rağmen, kültürümüz onlara sadece video oyunlarını, yabancı canavarları yok etme olanağını sunuyor. Uyuşturucular ve seks erkekliğe adım atmanın tek göstergesi olabilir mi?

Savaşçı simgesi, gölgelerin içine bastırılmış olabilir, fakat onun daha derinlerdeki amacı bilinçaltında bulunur. Efsaneler, ruhun mücadelelerini tanımlarken, sadece ruhî tanımlamalar yaparlar. En büyük mücadele ise kişinin kendisi ile olan mücadelesidir. En büyük serüven ve en zor görev kişinin kendi varlığının

karanlıklarına girmesi, oraları keşfetmesi ve öğrenmesidir. manevîyat yolu, bu kişinin tahammül gücünü test edecektir. Gölgelerle yüzyüze gelmek gerçek bir cesaret ve azim ister. Sonrasında arayıştaki kişi, en büyük düşmanının kendi kalbi içinde olduğunu görecektir. W.B.Yeats bu konuda şöyle der: "Niçin bizler savaş meydanında ölen insanlara saygı göstermeliyiz ki? Kişi kendi benliğinin derinliklerine girerken cüretkar da davranabilir".[23]

Savaşçının kılıcı, bu manevî mücadele için gereklidir ve kılıç, aşk ile kıvamını bulmuş bir kılıç olmalıdır. Bu kılıç soğuk ve umursamaz değildir, dikkatsizce yaralayıp, tahrip eden bir kılıç da değildir. Onun keskinliği doktor bıçağının bileyi gibidir ve yeri geldiğinde hastalıklı bölgenin iyileştirilmesi için gereklidir. Savaşçının kılıcı, merhametsiz olmaya da muktedir olduğu hâlde, anlayışlılık bilgeliğini taşımalıdır. Bu kılıç, korumayı ve kaale almayı da öğrenmelidir.[24] Aşk, bu iki güce de sahiptir. Güçlü bağışıklık sistemi gibi o da, aklın kalıplaşmış motiflerini ve egonun yapısını yok ederek, ruhun ihtiyaçlarını dikkate alır. O bizi, bilinç sınırlamasının ötesine gitmeye ve en büyük bütünleşme ile bütünleşmeye zorlar. Aynı bunun gibi sufi şeyhi de, müridini şartlandıran ve onu hapseden yapıları kırmak için bir çok taktik uygular:

> "Bir gün, büyük şeyhlerden Bahaeddin'in yanına bir adam geldi. Sorunlarından bahsederek yardım istedi ve bir şeyh olarak Bahaeddin'in önderliğini talep etti. Bahaeddin ona manevî çalışmalarını bırakmasını ve ulaşmış olduğu mertebeden bir kerede vazgeçip ayrılmasını söyledi.
>
> İnce kalpli ziyaretçi, Bahaeddin'e itiraz etti. Bahaeddin de: 'Bu durumu kanıtlayacak bir olay meydana gelecek' dedi ağırbaşlılıkla. O anda odaya bir kuş girdi ve gideceği yeri bilmez bir hâlde orada burada uçmaya başladı. Sufi şeyhi, kuş odanın tek camının yanına konana kadar bekledi ve sonra aniden ellerini çırptı.

> Bu hareketle beraber kuş doğruca açık pencereye yöneldi ve özgürlüğe uçtu.
>
> Ziyaretçi için bu bir şok ve hatta bir tehdit etkisi yapmış olmalıydı. 'Aynı fikirde değil misin?'dedi Bahaadin."[25]

Sadece erkekler değil, kadınlar da savaşçı figürüne ihtiyaç duyarlar.Bu tarikat için gerekli olan şey, acımasız bir azim ister: "Her şeye rağmen devam edebilmeyi" ön görür. *Daughter of Fire* (Ateşin Kızı) adlı kitabında Bhai Sahib, Irina Tweedie'ye şöyle söyleyerek sataşır:

> "Kadınlar... Onlarda azim yoktur. Bu yüzden manevî hayat kadınlara uygun değildir."[26]

manevî değişim süreci, kişi kendisinin görünen tahammül sınırlarının ötesine azmettiğinde gerçekleşir. Ve sonra, enantidromya gerçekleşir, (enantidromya; Jung'un, bilinçaltının -zamanın karşısına - çıkışı için kullandığı bir terimdir.[27]) ve böylece karanlık aydınlığa dönüşür. Bu yol üzerindeki kişi "Bundan fazlası ölümdür" diye düşününceye dek imtihan edilir. Kişi bunu kabul ederse imtihanı geçmiş olur ve artık yüksek mertebeler için hazırolduğu anlaşılır.[28]

Bir kadının ruhundaki azim, "animus"a –onun erkeksi yönüne- aittir. Bu, kadına "yumuşak başlılığının bedelini ödeyecek olan manevî sağlamlığı" verir.[29] Kadının erkeksi yönünde istek gücü vardır ve bu, kişinin en yalnız hâliyle yürümesi gereken yol için gereklidir. Eros ve Ruh efsanesinde, kadınlığı anlatan ruh, sonunda başka bir dünyaya girmek zorundadır. Bu yolculukta kendisine "bir erkeğin kendisini (kadını) susturarak ondan yardım isteyerek yalvaracağı" söylenir. Fakat kadın, en ufak bir merhamet duygusuyla dahi hareket etmemek zorundadır. Bu gereksinim duyulan metanet ve istek gücü, diğer bir çok peri masalı ve efsanelere de akseder. Kadın, bu

öğüde uyarak dönüp cevap vermemelidir. Bir erkek için uzak bir amaca kilitlenmek ve eli kadar yakın olan bir amacı reddetmek çok daha kolaydır. Fakat bir kadın için bu imtihanların en zorudur ve imtihanı geçmek için azim gücüne sahip olması gerekecektir. Sufilik yolunda kişi her zaman asıl olana konsantre olmak zorundadır. Bu arayışın gerçek amacı sahip olduğumuz her enerji zerreciğini tüketecektir. Bir kadın bu tek hedefe kilitlenme meziyetine sahip olmalıdır; çünkü çözülme en son ana kadar devam eder. Bir dost, bir rüyasında kendisini ve şeyhini kovboy olarak görmüştü. Birlikte güneşin batımına doğru at sürüyorlardı. Birlikte ama yalnızlardı. Kovboy, batının savaşçı efsanesidir. Şu söyleyiş bugüne kadar gelmiştir: "Kişinin yapmakta olduğu, yapmak zorunda olduğudur." Bu rüyayı gören kişinin erkeksi yönü olarak ortaya çıkan şey; azimdir. Gerçeğe ulaşmak için sürdürülen bu soruşturma en hoşgörüsüz yapılardandır. Fakat, yapılacak olan şey, yapılmaya değer olandır.

İçinde siyah panter olan rüyada, rüya sahibi kendi erkeksi özüyle bütünleşerek bir mızrak ile dans ediyordu. Önce Afrika dansı yapıyordu, sonra Kızılderililerin dansına ortak oluyordu. Bir Kızılderili olarak bu enerjiyi kendi hayatının üzerine alıyordu. Kızılderililer manevîyatın ve doğanın ritmiyle yaşamış bir millettir. İçinde hem dıştaki Tabiat Ana'nın cömertliği ve kutsiyetinin ve hem de ruhun ilâhî sembollerinin bulunduğu bir içsel boyutta yaşamışlardır. Mandala kumları ile ilgili bir resimdeki hoş kulübeler ve mükemmel bir ruh için kendilerine uydurdukları ayin kuralları, hayatın tümü boyunca izlenecek olan yoldur. Hem kendi içlerinde hem de dış dünyada kökleşmiş olan bu yol, tek bir manevî güç tarafından yönetilen Kızılderili ülkesinin hem iç hem dış hayatını kutsal kılar. Rüya sahibi bu kutsal bütünlük ile ve onun bir parçası olan dans ile bağlantı kurmaktaydı.

Manevî dünyaya yapılan yolculuk, Büyük Ana'nın rahmine geri dönüş yolculuğudur. Bu bir kahramanın tekrar dünyaya

gelip, doğacağı bir gece deniz yolculuğudur. Bu, ikinci doğumdur. Fiziksel doğumdan çok ruhî bir doğumdur:

> "Etin doğurduğu et; ruhun doğurduğu da ruhtur.
>
> Efsane, sana söylediğim şey değildir, tekrar doğurulmak zorundasın.
>
> Rüzgâr, estiği ve sesinin duyulduğu yerdedir. Fakat sen, ondan gelen sesi en iyi duyan olduğun hâlde, bu duyum o rüzgârın nerden estiğini bildirmez; ama yakınından geçer. İşte bu herkesin ruhî olarak tekrar doğumudur."[30]

Kızılderili dansından sonra rüya sahibi kendisini annesinin rahminde görmüş ve tekrar doğumu yaşamıştı. Ruhanî benliğimiz karanlıklar içinde, gölgenin yansıtılmış enerjisinde gizlidir. Tam bir dönüş yapmak için "varlığımızın ilkel kökleri"ne inmeliyiz. İlkel doğamız, "modern dünyamız" için tekrar doğumun yeridir. Önceki yıllarda, kişi içgüdüleri tarafından esir edildiğinde, kişinin içgüdülerinden yüz çevirmesi ve bilincin yönünde yukarılara bakması için manevî arayış talep edilirdi. Sonra talip olan kişi, güç kullanarak kendi içgüdüsel dürtülerini yenerdi. Dünyevi zevklerden el çekmiş kişi ya çölde oruç tutar ya da dağdaki mağarasında çıplak otururdu.Fakat, batı yönlü bilincimiz, bizleri bilincin farklı yüksekliklerine sürükler. Bunun anlamı, ruhanî bütünlüğümüzün ilkel benliğimizde olduğudur. Savaşçının kabile dansında, rüya sahibi gerçek benliği ile, kendi öz bütünlüğü ile tekrar doğmuştur.

Bu rüyada göze çarpan son şey, rüya sahibinin doğumudur. Benliğin doğumu, kendi en içteki öz varlığımızın kutsal çocuğundan başkası değildir. Aydınlanma, kişinin içinde bir takım sonsuz gizli ve aynı zamanda da çok basit bir takım doğumların olmasıdır. Şu, tamamen bilinmelidir ki; bizler bir bütünün parçalarıyız ve aynı zamanda kendi başımıza da bir bütünüz. Benlik, işte bu bilgidir, akla ait olmayan bir bilgidir. Kalpteki bu bilgi vücudun her bir hücresinin parçası oluncaya dek yada "vü-

cudun her bir hücresi kalp oluncaya dek" yayılmalıdır.[31] Başlangıçta bu bilgi bir an gelip gider; fakat yavaş yavaş kendisini boşaltır, hiçbir yer kalmayacak şekilde tüm varlığa aşılar. Her hücre ait olduğu yeri bilir. Galib'in deyişiyle; "O bilenler, her daim benlik şarabını içenlerdir".[32]

Bu çocuk, karanlıklar içinden doğar, düşünce ve istekle beslenir. Onun ağlayışı ruhun iç çekişleridir. Gözlerini açtığında sonsuz dönenceler görür ve bizim bakışımızı da oraya çevirir. Benliğin doğuşu, gerçek yolun başlangıcıdır. Bu yolda yürürken Tanrı, ilâhî aşkla yanan kişi ile istisnasız kaynaşır. Arayıştaki kişi, etrafa baktığında, onun içindeki çocuğun gözlerinden, Tanrı da bakar ve kişi orada İlâhî Kalp'in gizlerine erişir.

İLÂHÎ MASKELER VE İÇTEKİ KADIN
-KADININ İKİLİ DOĞASI-

Kimdir bu sabah kadar aydınlık, ay kadar ürkütücü, güneş kadar yakın ve sancağı elinde bir ordu kadar heybetli bakan?

Solomon'un Şarkısı[1]

Hüzünlü, kaşları çatık bir yüzün ardında saklanan gölgeler, ruhun diğer kapılarını açan, iç dünyanın gizemli, efsanevî dünyasında bize yol gösteren izler olarak kabul edilir. Bir kadın için İlâhî Aşk, kendi içindeki (animusta) erkeksi yönde ortaya çıkar. Daha önce bahsettiğimiz gibi bu aşkın, kor alev hâlinde yanan yollarında yürümek için ona güç kuvvet verecek olan enerji budur. Bir erkeğin ruhunda da İlâhî Aşk maskeli ve efsanevî bir şekilde ortaya çıkar. Erkeğin çekici ve büyüleyici kadınsı yönü, onu çok güzel ama çok meşakkatli derinliklere, kendi ruhuna götürür.

Anima, bir venüs gibi bilinçaltı sularından doğar. Birçok farklı şekle girebilir, hem bakire hem de baştan çıkarıcıdır. Bir-

çok erkek için o; erkeklerin en eski ve en güçlü tasavvurlarından biridir; her şarkı ve her şiir onun hürmetine yazılmış gibidir. Erkek, onu ilk gördüğü andan itibaren "her daim onu sevmiş,istemiş olduğunu" bilir. Ariadne gibi o kadın figürünün elinde de bir mum vardır ve erkeklere kendi bilinçaltılarının labirentli yollarında rehberlik edebilir. Kişiyi gizlenmiş varlığının özüne geri götürebilir. O kadın, erkek ruhunun içsel gizemlerini simgeler. O kadınla olan beraberlikten Hz. İsa gibi bir benlik doğar. Birçok sufi şiirinde anima Allah'ı çağrıştırır. Kadın güzelliğini İlâhî güzelliğin aynadaki yansıması olarak tasvir eder:

"Sevgilim, yeni bir ay gibi
Başını uzatıp
Kendisini gözümün önüne serdiği
Ve sonra çekilip gittiği zaman
Aşk ile çılgına döndüm."[2]

MERHAMETSİZ GÜZEL

Kadın, hem yapıcı, hem yıkıcı bir varlıktır. Hayatı düzene sokan da odur, onu yok eden de o... Anima, onun karanlık yönündedir. O, erkekleri ruh sularına geri çeker ve orada onları boğup bırakır. Kişisel olmayan derinliklerde soğuk ve merhametsizdir. Sadece güç arar, bütün gizemli çekiciliğini bilinci zehirlemek için kullanır. Keat bu kadını *"Merhametsiz Güzel" (La Belle Dame Sans Merci)* olarak tanımlar. Eldeki cesur kılıcın, o kadının güzelliği, uzun saçları ve vahşî gözleri karşısında nasıl büyülendiğini anlatır. O kadın o adam için "aşk şarkıları" söyler; onu "çiçek balları, çiğ kudret helvası ile besler ve garip bir dille ona kesin olarak 'onu çok sevdiğini' anlatır." Fakat o adam bir kez baştan çıktı mı, adamı terk eder . Ve o adam artık bütün rü-

yalarında o kadının kendisini büyüledikten sonra nasıl perişan bir şekilde terk ettiğini görür:

"Soluk benizli krallar, prensler gördüm.
Ve soluk benizli savaşçılar, hepsi ölü gibi
"Merhametsiz güzel" diye bağırıyorlardı
Hath'ın esiri o.
Alaca karanlıkta onların açlıktan ölmüş dudaklarını gördüm,
Dehşetli ve korkunç bir ihtar abidesi olarak
Aralıktı o dudaklar.
Uyandım ve kendimi soğuk bir tepenin yamacında buldum."[3]

Aynı orijinal hikaye göz kamaştırıcı güzelliğiyle Marlene Dietrich'in oynadığı *Mavi Melek* filminde de anlatılır. Marlene bu filmde eyalete ait kasabaları gezen küçük bir tiyatro turnesindeki aktristi (anima rolünde) oynuyordu. Tiyatronun gezdiği kasabalardan birinin saygıdeğer bir okulunun değerli bir öğretmeni oyunu seyreder ve Marlene'den etkilenir. Onunla olmak uğruna mesleğini bırakıp, tiyatro ekibine katılır. Marlene ise onu sürekli aşağılamaktadır, adamın rolü palyaçoluktur. Sonunda, tiyatro kendi merkezi yerine geri döner. Marlene adamı, kendi öğretmen arkadaşlarının ve sevdiklerinin önünde palyaço rolünü oynaması için zorlar. Bu çeşit bir boyun eğdirilişin tahammül edilmez kabulü karşısında adam bir zamanlar ders verdiği sınıflardan birine gidip, kendisini asar. Keat'ın şiirinde olduğu gibi burada da anima, kurbanını önce baştan çıkarıp sonrada onu yok eden Marlene'nin sihriyle dokunmuştur. Kötü kader, cezbedici bir kadın silueti kadar içsel bir figürdür ve erkeklerin çoğu onun soluk kesici hırsı tarafından esir edilmişlerdir. Bu çoğu kez gerçekten var olan bir kadın değildir, sadece erkeklerin kendilerini açlıktan öldürüp bırakan hayallerinden ibarettir. Bir kadınla ilişki kurmakta çok zorlanan bir arkadaşım, bir keresinde "her ateşi yakabilecek" güzellikte büyüleyici bir kadının tasvir edildiği

bir rüya gördü. O kadın aslında bilincin düşmanı, hislerinin kaynağıydı. Örümcek ana gibi, kadının merhametsiz ve yok edici zalim yönünü simgeliyordu. Öyle ki Keat'ın şiirinde de geçtiği gibi "yalnız ve mantıklı bir oyalanışla" eline geçirdiğini parçalanmış ve izole edilmiş bir hâlde bırakıyor, terk ediyordu.

BAKİRE İLE EJDERHA

Anima'nın gücü kişisel ve toplumsal bilincin tam ortasında oturduğu için öz dünyadan gelir ve onun simgeledikleri Büyük Yaratıcı'nın kendisiyle bütünleşir. En karanlık şekli Medusa'dır ki onun tek bir bakışı, taş etme gücüne sahiptir. Büyülenmiş ve korkmuş erkekler karanlık animalarını, büyüleyici güzellikteki bir kadına ve kötü kadere yansıtırlar. Bu yazıyı yazmadan hemen önce, senkronik görünen bir araba üzerinde şöyle yazdığını gördüm: "İkinci karımın arabası bir süpürge sopasıdır." Bu "şaka" aslında bir adamın rüyalarını sık sık ziyaret eden kötü bir kadın hakkındaki derin korkulara işaret ediyor. İşte hep bu korku yüzünden birçok masum kadın büyücü cadılar addedilerek işkence ile öldürülmüştür. Çünkü kişinin kendi içindeki karanlıklarla yüzleşememesi, bu karanlıkları yansıtması için bir baskı oluşturur.

Erkeklerin kötü kadın korkusu, ejderha anne korkusundan kaynaklanır. Bunlar bilincin minicik bir ışığının bile sızmadığı bilinçaltının en derin korkularını oluşturur. Bu aslî yerde (bilinçaltında) herhangi bir ahlâkî değer bulunmaz. Aydınlık ve karanlık üzerine bir ayrım da yoktur. Bu "pençe ve dişlerde kan izlerinin bulunduğu, ve kaplanın –tanrıçanın- farklılaştırılmamış enerjisini sembolize eden" içgüdülerin vahşî ormanıdır. Bu kadına duyulan korku bütünüyle gerçektir ve asla reddedilmemelidir. Jung, bir gün şöyle demişti: "Kadın, çok ama çok güçlü, sihirli bir varlıktır. Bu yüzden kadınlardan korkarım".[4] Eğer içi-

mizdeki kadınla, yaratıcı arasında bir ilişki kurabilirsek bu korkuyu daha iyi anlamlandırabiliriz. Efsanelerde bakire, -anima sembolü- genellikle bir ejderhanın elinde tutsaktır.Eskiden, kahramanın ejderhayı öldürmesi gerekirdi. Erkeklerin, kendi içsel dürtülerinde –anne- nin gücüne duydukları korkudan kurtulmaları gerekir. Sadece bu şartı yerine getirerek toplumsal kadın benliğinden sıyrılıp kendi öz kişiliklerine ulaşabilirler. Anima eski bir figür olmasına karşın, toplumsal bilinçaltına uzanan kökleriyle , o aynı zamanda bir kadınla olan kişisel ilişkiyi de sembolize eder. Bir erkeğin anima figürü –kendi anne modelinin ortak doğası içinde kendi kişiliğinin kolayca kaybolduğu, kendi annesi ile olan ilişkilerinden farklı olarak- çok gizli ve özeldir.

Erkeklerin kadınlarla olan ilişkisi ilk olarak ejderhanın tutsak tuttuğu "anne" örneği iledir. Bu örneğe hapsolmuş adam hep o anne figürünü arar, o adam için bütün kadınlar o anne figürü ile vasıflanmışlardır. Bu durumda bilinçaltı ile kişisel yaratıcının bir ilişkisi olmayabilir çünkü adam hâlen tutsaktır. Kendi iç ve dış dünyasındaki kadın ile kişisel ilişkisini anlaması için, saf kadınsı benliğinin özgür olması gerekir. Fakat birçok ejderha öldürülmüştür ve artık annenin kişiyi ve dünyasını iyileştirecek gücüne ihtiyaç vardır. Anima hâlen özgür bir duruşu, ejderha ise öldürülmeyi değil kabul edilmeyi beklemektedir. Kadın korkusuna gözlerimizi çevirmeye ve bilinç aynasında onun en karanlık yüzünü görmeye ihtiyacımız var. Sadece böyle yaparak bu korkuyu yansıtmaktan vazgeçer ve ancak bu şekilde kadının güçlü enerjisini reddetmektense onunla bütünleşiriz.

Anima genelde ilk olarak kadının en ideal formuyla ortaya çıkar. Namuslu ve çok güzel bir bakiredir. Batı kültüründe kadınlığın aydınlık ve karanlık yönleri ayrıdır. Kahraman fikri şereflendirilmiştir. "Cennetin Kraliçesi Mary" yansıtılmış, karanlığa gömülmüş; onun yerine dünyaya daha meyilli olan ikizi (ilk kez Judeo-Christian geleneğinde) Lilith olarak ortaya çıkmıştır. Bu kişi Adem'in ona boyun eğmeyi kabul etmeyen ilk karısı olarak tanıtılmıştır. Ejderhayı öldürmekle, belki bir bakireyi kurta-

rabiliriz; fakat kadının içgüdüsel gücünü reddetmiş oluruz. Kadın, hem bir bakire ve hem de bir ejderhadır. Artık bu iki özelliği birbirinden ayırmak gereksizdir. Bilinçaltının öz gücü tehdit altında olmaktan kurtulmalıdır. Eğer bir ejderhanın yüzüne sevgi ve bilinç gücü ile bakarsak, onun enerjisi ile bütünleşebiliriz. Bu bir erkek için geçerli olan bir çalışma olduğu gibi bir kadın için de gereklidir. Tıpkı erkeklerin içlerindeki kadınsı potansiyel ile birleşmeleri gerektiği gibi, kadınlar da kendi öz güçlerini kabul etmeye muhtaçtırlar. Burada kendi yaşamımızın kahramanını arayan göz ortaya çıkar. Geleceğin çocuğu ejderhanın sırtına binip onu kullanmaya gereksinim duyacaktır.

Bilinçaltına indiğimiz zaman orada kadınlığın doğal enerjisi ile karşılaşırız. Bu kadın anima idealleştirilmiş figürünün kapsayamadığı kadar romantiktir. Bu idealleştirilmiş imajın sunumunu Hamlet'te; Prens Hamlet'in Ophelia'ya beslediği o ilk aşkta çok açık bir şekilde görebiliriz. "Ruhumun taptığı güzellerin en güzelidir kutsal Ophelia". Dünyaya meyilli hiçbir şey Hamlet'in hayaline girmemiştir. Fakat tıpkı ay gibi, kadınların da hep bir karanlık yönü vardır ve bu asla önemsenmeyecek bir şey değildir. "Sesi ister yakından gelsin, ister uzaktan; Hecate'nin varlığı hep hüküm sürmektedir."[5] Hamlet'in kaderi annesinin cinsel içgüdüleriyle amcası Claudius'la zina etmesi sayesinde kadının karanlık yüzü ile yüzleşmesini sağladı. Bu iğrenç olay, annesini hayvanca bir cinsî dürtü ile itham ediyordu:

> *"Reddedilmiş, fakat yaşamak için*
> *O kırışık yatakta kan ter içinde*
> *Ahlaksızca pişirilmiş,*
> *Domuz ahırının pislikleri içindeki sevgililer ve sevişmeler!"*[6]

Hâl böyleyken, bu imajın çağrıştırdığı sadece hayvanî pislikler değildir; fakat bunun bu şekilde anlaşılmasının anne ile bağlantısı vardır. Eski zamanlarda, sevgili –yeryüzünün kraliçesi-

olarak kutsallaştırılmışken, "domuz ahırının pislikleri" üretken dişi fahişeyi sembolize etmekteydi. Hem sevgili ve hem de fahişe, kadın cinsel organı ile ilişkilendirilmiştir. Bir Hindu evlilik geleneğinde kadının cinsel organına bal sürülürdü. "En ilkel ve en eski genelev kurumları fahişelerle doluydu ve onlar Yunanda da Latinlerde de 'domuz' olarak adlandırılırlardı".[7]

Cinsellik ve verimlilik anneye aittir. Burada, Shakespeare anneyi hem şehvetli ve hem de ahlâksız içgüdülere sahip bir varlık olarak tanımlar. Hamlet'in "ruhunun taptığı" Ophelia'sı ise bu derin ve karanlık animayı içine almaz ve böylece Ophelia bilinçaltına geri dönerek orada önce çılgınlığın içinde sonra ise "anlamsız bir akıntı içinde boğularak" kaybolur. Daha sonra Hamlet, kadınlığın iki yönünü birleştirmeyi başarır ve böylece onun üstün doğasının da farkına varır. Ophelia gömüldüğü zaman, Gertrude Hamlet'in bilinçaltına inişinde deliliklerinden sonra hissettiği ruhanî durumu şöyle açıklar:

> *"Biraz sonra, kadının masumluğu kadar hasta,*
> *Onun iki taraflı altınları açığa çıktığında,*
> *Hamlet'in sessizliği tazeliğini yitirerek kalakalır."*[8]

Burada kadının "masumluğu" Yaratıcı'nın kadınsı ruhuna, kadınlığın ulaşabileceği en yüksek zirveye delâlet etmektedir.[9] Bu kadının özünün değişimidir. Kadının çift yönlü yüzü "iki taraflı altın" olarak ifade edilmiştir. manevîyattaki simya süreci, karmaşık zıtlıkların saf altına çevirilmesidir.

ÇEKİCİ VE KURNAZ KADIN

Anima'nın negatif yönü birçok farklı şekilde kendini görünür kılabilir. Kadın her zaman dış dünyaya ait bir figüre yansı-

yarak ortaya çıkmaz. Anima, bilinçaltı ve bilinçli akıl arasında arabuluculuk yapar ve o kadın sayesinde erkek, bilinçaltının yaratıcı enerjilerine bir giriş kapısı bulur. Kadın, onun düşünceye dalışıdır; fakat kadın negatif yönüyle erkeğe yaratıcı düşüncelerinin meyvesini tatma izni vermez. Kadın, onun potansiyelini bilinçaltında tutacak ya da-Gogh veya Wagner gibi büyük sanatçıların yaptığı gibi – erkeği bilinçaltının yaratıcı gücüyle altederek, erkeğin kendi kişisel benliğinin cinnet geçirmesini sağlayarak onu kaybedecektir.

Jung, kadınların bu yüzünü, görünmez kurnazlıklarla dolu olarak yaşadı. Bilinçaltının fantezileri üzerinde çalıştığı bir zamanda içinden bir ses bunun bir "sanat" olduğunu söyledi ve Jung eğer bu sese inansaydı:

> "O kolayca beni yanlış anlaşılmış bir sanatçı olduğuma inandırarak baştan çıkarabilir ve benim sanatçı doğam bana gerçeği inkâr etme hakkını verirdi."[10]

"Anima"nın karanlık yüzü her daim bizleri gerçeklikten uzaklaştırarak, büyüleyici fakat kasvetli bilinçaltı sularına götürmek için cezbetmeye çalışır. Ona karşı savunma gücü bilinçtir, o bizi gündelik yaşamda sıradanlaştırarak bir yerde oturup kalmaktan korur, aynı zamanda manevî dünyamızda da kolaylaştırıcı bir köprü olur. Jung, "anima"nın tehlikeli yönüne ve bilinçaltının içeriği ile bilinçli olarak çalışmanın önemine vurgu yapar:

> "Anima'nın, bilinçaltının ağzından yavaşça içe sızışı, bir erkeği tamamen yıkabilir. Son analizde kesin faktör bilinçliliktir ki o, bilinçaltının gösterilerini algılayıp ona karşı tavır alabilir."[11]

Jung gibi bilinçaltı ile ilgili gerçeğe dayalı araştırma ve çalışmalar yapan bir arkadaş, aniden ard arda gelerek onu fikirleriy-

le cezbeden ve yazısının yönünü şaşırtmak için çalışan bu karanlık yüzlü kadını tecrübe etti. Bir süre, bu fikirleri mi takip etmesi yoksa bir önceki izde mi devam etmesi gerektiğini düşündü. Onun fikirlerinin çekiciliğinin farkındaydı ve çalışmasının merkezî temasından böylesine cezbolup uzaklaşmanın tehlikesinin de farkındaydı. Ve aynı zamanda da, bilinçli olarak bu yeni fikirlerin peşinden gitmeyi seçti. Bu kararı bilinçli olarak vermek küçümsenmemelidir, bunun anlamı araştırmacının bilinçaltı tarafından baştan çıkarılmadığıdır. Bu olayın çok derin psikolojik etkileri olmuş olmalıydı ki, bir süre sonra araştırmacı bir rüya gördü. Bu rüya peri masallarının efsaneleri gibiydi:

> "Kötü bir adam ve onun karısına karşı verilen bir savaşta, kötü adamın adamları tarafından kuşatıldım. İçinde olduğumuz yer garip bir yerdi, yengeç kabukları yapıştırılarak oluşturulmuş çok yüksek bir kalenin üst yarısındaydık. Yuvarlak, simetrik bir yapısı vardı ve tüm çevresi belli aralıklarla bölünmüş 10-12 girişe sahipti; fakat içine girilmez görünüyordu. Savaşın lideri bendim fakat aynı zamanda lider olmaktan bir o kadar da uzaktım... Öyle ki liderin farklı biri olduğunu görüyor ve onu gözlemleyebiliyordum.
>
> Kötü adamın karısı pusudaydı. fizikî olarak mükemmel güzellikte, şuh, ışıktan bir elbise giymiş kadın formunu aldı ve bu kılıkla kaleye girdi. Ben, yani lider, onun giydiği o elbisenin altında yatan aslını görebiliyordum, onun kim olduğunu bilinçli olarak biliyordum; fakat onun bu değişik kılığı ile oyun oynamaya karar verdim. Onun kılığını gizlemesi gibi ben de onun kim olduğunu bildiğimi gizledim ve kasten onu baştan çıkarıp ona âşık oldum.
>
> Ertesi sabah kaledeki diğer insanlar biz yatakta birlikte yatarken yanımıza geldiler. Kalenin kemerlerinden birinin geçtiği çok geniş bir odadaydık. O, yataktan çıktı ve herkesin gözü önünde hızla değişmeye başladı. Anbean, yaşlı, bunak,

ölmek üzere olan bir kadına dönüştü. Ben, yani lider, ona âşık olmanın öldürücü hastalığını hissederek yatakta kala-kaldım. İşte bu onun aslında yapmak istediği şeydi. Baştan çıkarıcı tuzakları işe yaramıştı. Fakat yatakta ölürken, ilâhî bir kadın sesi bize net ve yüksek bir sesle şöyle dedi (sanki binanın dışından içeriye doğru yankılanıyordu): 'Bir başkasına borçlu olduğun için–neden borçlu olduğun önemli değil- bir kitabı yazarsan, bu senin kitabın olmaz.'

Bu sesi daha önce de duymuştum, kim olduğunu biliyordum. Hayatımda bir kez, o da 15 yıl önce yatağımda yatarken bana konuşmuştu ve söyledikleri hayatımı değiştirmişti."

Bu rüya, rüya sahibinin egosu ve gölgesi arasındaki içsel çatışmaları, "kötü adam" ve "anima" olarak sembolize eden bir savaşla başlıyor. Sık sık olduğu üzere, gölge ve negatif animanın bir birleşme noktası vardır, o da kötü adamın karısıdır. Rüya sahibinin gördüğü kale içine girilmez gözüküyordu. Bu kale gölgeden gelecek tek bir atakla yenilgiye uğratılamazdı. Direkt yüzleşmeler genellikle sebepler tarafından yenilgiye uğratılır fakat animanın "yavaş yavaş içe sızışı" ve "öneri" gücü bunu başarır. Jung'un da uyarıda bulunduğu gibi aslında bu daha da tehlikelidir. Bu kadının cesareti, erkeğin bilincini temelden çürütebilir, yaptığı her şeyin değerini düşürebilir, ilgisini yanlış yönlere çekebilir. Öyle ki, kişi genelde ne yapmakta olduğunun dahi farkında değildir.

Bununla beraber, rüyanın başlangıcında, rüyayı gören kişinin egosu hem savaşın "lideri" olan ve hem de "liderden tamamen uzak olan" bir niteliğe sahipti. Liderin başka biri olduğunu görüp onu izleyebiliyordu. Daha önceki sayfalarda bilinçaltının yok edici gücünü dengeleyen detaylar ve gözlemleme davranışının önemi üzerinde durmuştuk. Bu davranış, kadının baştan çıkarıcı kuşatmasında kaybolmadan kişinin animanın karanlık yüzünü deneyimlemesini imkansız kılmaktadır.

Anima, kılık değiştirmek gibidir ve bu rüyada birçok peri masalında olduğu gibi, büyücüye benzeyen kötü kadın, kahramanı baştan çıkarmak için çok güzel, şuh bir kadın maskesine bürünüyor. Fakat rüya sahibinin bilinçli düşünüşü, ona kadının maskesinin altındaki gerçek yüzünü görebilme kabiliyetini veriyor. Öte yandan da kadınla oynamak için kendi kendisine izin veriyor. Gerçek hayatta, bilinçaltından gelen fikirlerin tehlikeli cazibesinin farkındaydı; fakat onlar üzerinde çalışmaya karar vermişti. Riskli bir rol oynayarak, "kasten kadının cazibesine kapılıp" kötü adamın karısına âşık olmuştu.

Aşk, bütünleşmeyi sembolize eder, rüya sahibi animanın karanlık arzularının hilekâr doğasını kabul ederek, bilinçli bir şekilde bunu deneyimleyebildi. Böylece kadının negatif enerjisi ile bütünleşti. Ne zaman ki âşıklar ertesi sabah uyandılar, bir bütünleşmeyi sezen kaledeki diğer insanlar da onların yanına geldi. Âşıklar aynı yatak odasındaydılar. Kalenin iç yapısına uygun olarak geniş bir odadaydılar ve odanın ortasında bir kemer vardı. Rüya sahibinin ruhu, bu şekilde ayrılık deneyimi yaşamadan tek bir manevî bütünlüğü simgelemiş olmaktadır. Bu kemerin aynı zamanda uğurlu bir sembolik anlamı da vardır. Çünkü bir kemerin altından geçmek üyeliğe kabul törenini "yeniden doğuşu", "eski hayatı gerilerde bırakmayı" simgeler. [12]

Animanın karanlık yüzü ile bir bütünlük sağlamak, çok derin bir kabuldür. Fakat öncelikle rüya sahibi; bozulmayı,ölmeyi ve bilinçaltının eski alışkanlıklarını bırakmasını içeren bir çürüme evresi geçirmek zorundadır. Rüyada, çok güzel, baştan çıkarıcı bir kadın, yaşlı bir nine hâline geliyordu. Bu da birçok peri masalında görünen bir şeydir. Negatif anima cezbedici gücünü kaybedince, gerçek yüzü olan büyücü kadın kılığına geri döner. Bu kadın yalnızca yaşlı değildir aynı zamanda ölmektedir de... Rüya sahibi de onunla aşk yaşadığı için kendisine bulaşmış hastalıktan dolayı ölmektedir. Bu, aslında tam da kadının istediği şeydir, bilincinin sonsuza dek hükmünü yitireceği bilinçaltında onu cezbetmek ve yok etmek... Fakat rüya sahibinin bilinçli ka-

rarından dolayı, bu ölüm onun bilinçaltının karanlıklarında kaybolmasına izin vermeyecektir. Dahası bilincinin dönüşümüne sebep olacaktır. Gerçekte yeni bir ilişkinin ortaya çıkabilmesi için, rüya sahibinin kadına karşı olan eski davranışlarının ve kadının yaratıcı potansiyeli ile olan ilişkisinin ölmesi gerekir. Artık negatif anima, kadınların ilâhî yüzü olan Sofya'ya dönüştürülmüştür. Rüya sahibinin duyduğu ses işte bu bilge kadının sesidir. Negatif yönlerinden, negatif yüzünden temizlenmiş ve kadınlığın en yüksek mertebesine ulaşmış bir kadının sesi artık rüya sahibinin bütün ruhundan geçerek duyulabilmektedir.

Rüya sahibi Sofya'nın sesini bir kez de on beş yıl önce duymuştu ve bu onun hayatını değiştirmişti. O bunu asla unutmadı; fakat bu kez animanın karanlık yüzü ile bütünleşerek Sofya ile direkt bir iletişime geçmeye muktedir olmuştur. Sofya ona bütün çalışmalarında rehberlik etmiştir. Fakat ilk olarak ona ana prensipten bahsedecektir. "Bir başkasına borçlu olduğun için–neden borçlu olduğun önemli değil- bir kitabı yazarsan, bu senin kitabın olmaz." Bu çok sıradan bir söz gibi gözükebilir (sana sahip benlik gerçek benliğin olur); fakat derin bir psikolojik manası vardır. Animanın yaratıcı potansiyeli üzerine çalışırken, onun içinden çıkacak olan enerjiye kanal açarız. Eğer kişi kendi iç benliğine karşı dürüst değilse bu enerji sapık bir hâl alabilir. Bilinçaltından gelen bu enerji yanlış anlaşılır, bozulur ve çok tahrip edici bir güce dönüşebilir.

Bilinçaltının enerjisi ile çalışırken tek motivasyonumuz, en derinlere, yaratıcılık amacımıza ulaşmaktır. Bu amaç her zaman bizim manevî (gerçek) benliğimiz ile uyum içindedir. Eğer kişi kendi manevî rehberini izlemekte serbest değilse ve eğer bu enerjiyi çok farklı bir amaca hizmet için kullanırsa (eğer kitap bir şekilde bir borç ödemek için başkasına yazılıyorsa) bu enerji yanlış bir yöne kayacak, kirlenecektir. Bu her türlü dış sebebe ya da dışa ait bir fikre sadakati gösterir; çünkü bir sebebi doğrulamak insanın içinde süre giden bilinçli yapıyı hapsedebilir. En tehlikeli durum ise, bu enerjinin egonun güç arzusu için, kişisel

kazanç ve prestij için kullanılmasıdır. Bu enerjilerin en önde geleni paradır. Dinamik; fakat esas olarak etik dışıdır. Bu enerji ayrımcılık ilkesi taşımaz ve güç hayranı, güce acıkmış gölgeleri besler. Öyle ki bu gölgeler zamanla egoyu bile hakimiyetine alacak kadar güçlenirler.

Bilinçaltının tüm potansiyeli yaratıcılığa kullanılmadan önce, gölgelerle yüzleştirilmiş ve animanın karanlık maskesi çıkarılmış olmalıdır. Bu inanılmaz kuvvetteki gücü koymak için tertemiz bir kaba ihtiyaç vardır. Çünkü bilinçaltının çok derinlerine inilmiş ve daha fazla kanal açılmıştır. Bu yüzden de daha yüksek bir ahlâk standardına gereksinim duyulur. Ahlâk standardının manası "daha iyi biri olmak" değil bilincimizin, içinde bulunan aslî enerjiler tarafından bozulmaması ya da yanlış yola sapmaması için temizliğe ve saflığa ihtiyaç duymasıdır.

KAPLANLAR VE KAPLAN ZAMBAKLARI

Anima kişisel ve öz bir yapıdır. Sonuçta o bir kadınsı yapıdır ve kadınların içgüdüsel güçleri kaplan olarak simgelenir. Doğuda, tanrıçalar kaplanın sırtına binmiş hâlde resmedilirler. Bu görüntü kadının en vahşî hâlidir. Bununla yüzleşip değişmek gerekir. Bu kaplanı bir kez rüyamda gördüm; fakat ondan korktuğum için onun kötü bir şekilde yaralanmasına sebep oldum:

> "Sahipleri akşam yemeği için dışarıda iken, evlere ilgilenmek için ben gidiyordum. Evde yangın çıktı ve ben de dönüp o evde yaşadıklarını bildiğim çifti kurtarmak için alevlerin arasına daldım. Onların çok ideal bir ilişkileri vardı. Aniden evin içinde üç tane kaplanın olduğunu fark ettim. Alevlerden korkmuş, iyice gerginleşmişlerdi, tehlikeli olabilirlerdi. Ben içerideki çifti kurtardım ve sonra da kaplanların dışarı çıkıp bize saldırmamaları için yanan evin kapısını

> üzerlerine kapattım. Evin sahipleri geldiler, yangın ekibini aradılar. Zaten itfaiye de gelmek üzereydi. Evin sahibi, kaplanlarını kurtardı; çok kötü yanmışlardı. Dışarı çıktıklarında, özellikle bir tanesi o kadar acı bir haykırışla inliyordu ki, içim paramparça oldu. Daha önce hiç bu kadar acı bir inilti duymamıştım. Çok derinden etkilendim. Kaplanlardan ikisi hastaneye kaldırıldı, bir tanesi ise benimle kaldı. O kadar canı yanıyordu ki ondan korkmuyordum."

Bu rüyada ruh-evimde bir yangın, bir karmaşa göze çarpıyordu. Bu karmaşadan dolayı ben idealleştirdiğim o ilişkiyi kurtarmaya çalışıyordum. Fakat o evde ikâmet eden sadece o çift yoktu, üç de kaplan vardı. Kaplanlar kadınların öz güçlerini, her türlü idealleştirilmiş kadın imajının enerji eksikliğini nitelerler. Kişisel olarak romantik, duygusal bir insanımdır. Kadının derinlerdeki karanlık yönlerini kabul etmemek için kadını idealleştirmişim. Fakat meditasyon ile bilinçaltı harekete geçirilmiş, yansıtılmış duygular gün yüzüne çıkıp tamamlanmaya ve bütünleşmeye hazır hâle gelmişlerdi.

Kişi ilk olarak kişisel gölgeleri ile yüzleşir. Bilinçaltında yatmakta olan özü de karanlık ve aydınlık yönleri ile sevilmeye muhtaçtır. Bu rüya, benim içimde yanmakta olan bir karmaşayı tanımlıyor ve bütünleştirilmesi gereken üç kaplanı vurguluyor. Dahası, eğer o çifti idealleştirilmiş bir ilişki olarak ele alırsak bu sayı dörde çıkıyor.

Tekrar rüyaya dönecek olursak, kaplanlardan korkup, evin içinde yanmaları için kapıyı yüzlerine kapatmıştım. Korktuğumuz için gölgelerimiz üzerine kapıları ne kadar sık kapatırız öyle değil mi? Yaralanmış ve ihmal edilmiş bu yönümüzün aldığı darbeden dolayı çektiği acının farkında bile olmayız. Bilinçaltının bu yönü apaçık ortadadır ve hissettiği acı da kendi manevî sıkıntılarımızdır. Muhtemelen bu kaplanlar tehlikeli olacaktı; fakat içeride bir yangın vardı. Kaplanları gerginleştiren, idealleş-

tirdiğim ilişki ile onun karanlık doğası arasındaki iç çatışmamdı. Onları yanmaya terk ettim; fakat sonunda evden dışarı çıktıklarında işittiğim sesleri hayatımda duyduğum en acıklı sesler olarak zihnime kazındı. Bu güzel ve güçlü hayvanların evden çıkarken topallamalarını görmek, can havliyle haykırışlarını duymak beni günlerce derinden etkiledi. Daha sonra aktif olarak yer aldığım bir hayalimde, kaplanlardan birine "Neden?" diye sordum. Ve kaplan basitçe şöyle cevap verdi: "Bu yol üzerinde olmak zorundaydım". Muhtemelen bu yol ruhî enerji yoluydu. Korkmamak için çok yaralı olması şart olmamalıydı, onu sevmek ve nasıl incitildiğine şahit olurken merhametli olmak gerekiyordu.

Evin sahipleri geldiklerinde, ne yapmaları gerektiğini gerçekten iyi biliyorlardı. Yangın ekibi hemen yola çıktı ve bu arada ev sahipleri kaplanlarını da dışarı çıkardılar. Buradaki ev sahipleri, ruhun tüm enerjilerine liderlik yapan "üst benlik" olabilir. Öyle ki o, "büyükten daha büyük, küçükten daha küçüktür". Kalpte yaşar ve bilinçaltının tüm birikintileri onunladır.

Bu sınırsız güç, bütün güçlerin kaynağıdır. Yaşam sürecinde kendini belli eder. Her kalbe girer. Her kalpte, o kalbin içindekilerle birlikte yaşar. İşte bu benliktir.

"O, güneşi doğuran ve batırandır. Ve yine o bütün güçlere ev sahipliği yapar. Ondan daha üstünü yoktur. İşte bu benliktir."[13]

Benlik, ruh-evinin gerçek sahibidir. Egomun, idealleştirdiğim kadın imajı yüzünden acı çekmesine izin veren odur. Sadece kaplanın acısını duyarak korkularımdan emin olabilir ve böylece özümdeki kadınsı benliğin gücüyle yaşayabilirdim. Bir gün sonra, bu rüyayı gördüğüm saatlerde Afrika'da bir kaplanla beraber yaşamakta olan *"Vahşi Çocuk"* adlı bir filmi izledim. Ve bu filmden sonra rüyamın benim için kazandığı anlam derinleşti.

Rüyadan sonra, yaralı kaplanla bütünleştim, onu kalbime aldım ve aktif yaratıcılığın enerjisini kullanarak onu aşkla terbiye

ettim. Aylar sonra, bu rüyam derinlerdeki kadınsılıkla bütünleşmemi simgeleyen yeni bir rüya ile devam etti:

> "Üstadımla birlikte budanması gereken bir küme kaplan zambağının önündeydik. Budama makasını kullanarak onları budadım. Bu rüyamın devamı olan rüyada ise, bu zambaklardan örülmüş hasırdan bir meditasyon çulu giymiştim. Bana o zambakların enerjilerinin nasıl bütünleştirildiğini anlatan bir şema gösterildi."

Kaplan zambağı çiçeği figürü, kadınlığın iki ayrı yönünü çok açık bir şekilde ortaya serer. Zambak, bütün bakire tanrıçalar için kutsallaştırılmıştır ve Hıristiyan sembolizminde "temizlik" ile ilişkilendirilir. Kaplan zambakları böylece, kadının doğal çiçeklenmesini, hırsını, saflığını ve masumiyetini, içgüdüsel bilgeliğini her yönü ile yansıtmış olur. Bu çiçekler budanmak zorundaydılar. Sadece bu yolla kadınlığın ikili yapısı ile bütünleşilebilir ve bu enerjinin yaratıcılığa yönlendirilmesi sağlanabilirdi.

Kaplan zambaklarından örülmüş hasır ise, artık bu enerjilerin ruhanî bir yapıya büründüğünü gösteriyordu. Artık içimdeki kadınsı duyguların, beni idealleştirilmiş bir sevgili fikri ile kuşatamayacaklarının ifadesiydi bu... Ve yine bu işaret beni şekiller dünyasının ötesindeki şekilsizliğe götürecek olan potansiyele işaret ediyordu.

Canlı çiçekleri kesmek simya sırlarından *opus contra naturam*'ı simgeler. (Rosarium'a göre simya bizlerin hayallememizin bir ürünüdür[14])

Benliğin doğumu ruhun en derin hücrelerine açılır ve rüyalar sık sık bu doğal simgeleri kullanırlar. Rüyadaki "doğum ve çiçeğin açması" da bu sırrı ifade eder. Yeryüzü ülkesinde böyle bir dönüşüm yoktur. Orada sadece *urobouros* –kuyruğunu yiyen yılan- imajı hüküm sürer. Doğada aslında her şey çürür ve ölü

iken tekrar doğar, bu kapalı dairenin dışına hiçbir çıkış yoktur. Yeryüzü örümcektir, kişinin bilincinin doğumuna karşı koyar. Hatta bizleri yaşam ve ölüm ikileminin ötesine götürecek olan manevî doğumumuza olan karşı koyuşu çok daha şiddetlidir. Aslında manevî doğum, sonunda bizi yeryüzünün gücünden azad ettirecek olan benliğin çiçeklenmesidir.

İLLÜZYONLAR DANSI

Yeryüzü, sayısız ayartıcılarla bizleri sürekli karşı karşıya getirir. O, illüzyonların metresidir ve anima maya dansı ile dans eder. Jung, Maya dansını animanın bir safhası olarak tanımlar:

> "O, kişiyi maya dansı ile hayata kazandıran mükemmel bir illüzyonisttir. Sadece hayatın sebepsel günlük beklentilerini değil, aynı zamanda da iyinin-kötünün, başarının-yıkımın, umudun-umutsuzluğun kararsızlığına dair hayatın korkunç paradokslarından birini öteki ile dengeler."[15]

Salome, erkekleri bu dünyanın güzelliklerinin girişinde alıkoyan, kendi gerçek amacını peçesinin altında gizleyen baştan çıkarıcı güzellikte bir kadındır. Dünya zevklerinden el etek çekmiş olanlar gözlerini kadınlardan kaçırırlar ve kadınların cazibesinden kaçmaya çalışarak şehvî arzularını cezalandırırlar. Fakat çok sık rastlanılan şey, bu baştan çıkarıcı kadın imajının nadiren bastırılabildiğidir. Kadın; çekiciliğini gölgelerden dahi yansıtır. Ve bu kadın, dindar kişilerin rüyalarını sık sık ziyaret eden bir şeytan hâline gelir.

Dünyanın cezbedici güzellikleri güç kullanılarak reddedilmemeli aksine "gözlemlenmelidir". Bilinçli bir bakış ile gözlemlenmeli ve çözülmelidir. manevî arzuların gücü, dans eden kadının peçesinin ardındakilere ve gerçek güzelliğe bir göz attık-

tan sonra içten içe onu yalanlayan münafıkların gerçek yüzünü görebilme yeteneğine sahiptir. Sufi şiirleri, güzellikten insan tasviri yoluyla bahseder; çünkü bu şekilsizliğin bir aksidir. Kadın vücudu en büyük cevherdir; çünkü o en büyük sanatkarın en güzel yaratığıdır. İbni Arabi'ye göre; "Kadın, dünyaya ait güzelliklerin en yüksek mertebede bulunanıdır. Fakat dünyevî güzellikler, ilâhî güzelliği gösteren ve onun yansıması olan bir güzellik olmanın dışında bir hiçtirler.[16]" Sufi şiirinde, kadına ait her özellik bir sembolik öneme sahiptir. Gözler, Tanrı'nın görüntüsündeki sırrı ifade eder. Bir ben ya da güzel bir iz ilâhî cevherin ta kendisini sembolize eder ve kadının vücut şekli, bükümleri Yaradan'ın gizemlerini mecazî olarak anlatır.[17]

"Saçlarının buklelerinden gelen güzel bir meltem,
Beni sonsuza dek sarhoş etmeye yetti.
Işıltılı gözlerindeki pırıltı ve büyü,
Her nefeste boğmakta beni..."[18]

RUHUN GİZLİ MAHZENLERİ

Ruh, yaradılış dansının içinde gizlenmiş kadınla bir gizem taşır. Kadın, her ne kadar bir erkek için baştan çıkarıcı olsa da kadın aynı zamanda bir rehberdir. Dante'nin Beatris'i gibi kadın, kişiyi ruhunun gizli mahzenlerine de götürebilir. Kadının karanlık yönlerini bir kez kabul ettikten sonra o artık kişiyi yoldan çıkaramaz ve yok edemez. Sadece kişiyi, iç benliğinin güzelliklerine götürür ve bunu yapan onun peçesiz yüzünden başkası değildir. Şimdi anlatacağımız rüyadaki kadın da işte böyle bir kadındır:

"Bir şatodaydım. Harikulade güzellikte bir kadın beni şato-

nun halka açık olmayan bir bölümüne götürüyordu. Başka kimsenin görmesine izin verilmemiş gizli bir yere geldik. İçeri girdim. Şimdiye kadar gördüğüm odaların içerisinde en güzeliydi. Şandelleri vardı. Dikdörtgen bir odaydı ve içinde büyük bir havuz vardı. Havuzun ortasında ise çok güzel su zambakları açmıştı. Çiçeklerle mandala şeklinde bir arajman yapılmıştı.

Havuzda şimdiye dek gördüğüm en güzel balıklar yüzüyordu. Henüz yemlenmişlerdi; ben de onları biraz besledim. Balıklar mercan rengiydi ve japon balıkları gibi şişmanlardı. Aralarında bir tane de kurbağa vardı.

Sonra birden havuzun aslında zürafalarla dolu olduğunu fark ettim. Bir tane büyük zürafa, bir sürü de yavru zürafa vardı. Sanki normalde yaşadıkları yer oraymış gibi suyun altında nefes alabiliyorlar ve orada rahatça yaşayabiliyorlardı. Tekrar o kadına eşlik ettim ve şatoyu gezerken benimle hep o ilgilendi."

Benlik şatosunun içinde rüya sahibinin güzeller güzeli anima figürü onu halka açık olmayan ve daha önce kimseye gösterilmemiş gizli bir yere götürüyor. Ego dünyasında yaşarken ve günlük yaşamın koşuşturmasıyla ilgilenirken çok nadiren kendi varlığımızın en özündeki yerlere girebilme imkanı buluruz. Zaman zaman bir rüya bize gerçek benliğimize mucizevî bir şekilde göz atabileceğimiz bir pencere açıverir. Sosyal hayatımız içerisinde sadece başkalarına karşı değil, kendimize karşı da güzelliklerimiz geçerlidir. Sadece biraz geri çekilip –meditasyon sessizliğine ya da uykudaki huzurun derinliklerine indiğimizde- peçeler kalkar. Sırlara vakıf olabilir ve çok uzun zamandır kollarımıza almamız için beklemekte olan gelinimizin miş kokusunu duyabiliriz:

"Etrafı çevrili, baharın susturulduğu, çeşmesi mühürlü bir bahçe...

> Hoş meyveleri olan bir meyve bahçesi; nar çiçekleri, Hint sümbülleri...
>
> Uyanış... bir kuzey rüzgârı; ve senin gelişin güneyden. Benim bahçemde çiçek açtın, bu çiçeğin balı damlayabilir.
>
> Sevgilim, bahçene girmeme ve o güzel meyvelerden yememe izin ver."[19]

Kadın, bizleri zengin ruhunun meyve ve çiçekleriyle donatılmış bahçesine götürür. Bu "gizli bahçe"yi bulmak için duyulan özlem, cinsî çekicilikten çok daha derindir. Bu bahçe akla değil kalbe ait olan bir bilgelikle dopdoludur ve bu yer âşıkların gerçek buluşma yeridir. Cinsel hazzın o kısacık anlarında bu bahçenin meyvelerinden tadarız. Cinsî çekicilik kalpten yayılan ve birleşmenin hatırına bizlere verilen bir haz deneyimidir. Irina Tweedi'ye göre burada "işlevsel olan beden değil ruhtur"[20] Eğer bir çift, hem ruhen ve hem de bedenen aşkı yaşıyorlarsa ve haz anında her şeyi "Gerçek Sevgili" ye veriyorlarsa, işte onlar gizemin coşturan evine, bu güzel kokulu bahçeye girmeye hak kazanırlar. Gizemli anlar çok erotik de olabilir (Cinsel organlarda değil daha çok boğazda hissedilen, boğazdan gelen bir enerji). Bu haz anlarında gizem hep alıcı olan kişinindir. Seven sevgilisinin ruhu ile bütünleşir. Erkek ya da kadın bu deneyimde kadınlaşır ve onun coşkunluğunda her iki taraf da köleleşir ve özgürleşir, mest olur ve temizlenir:

> *"Beni sana al, beni sende hapset.*
> *Benim için, özgürlük beni kendimden geçirmen,*
> *Temizlik ise beni mest etmendir"*[21]

Ruhun gizemleri dişidir. Rüya sahibinin gördüğü şatoda gizlenmiş olan o güzel odadaki her şey dişiydi. Odada, ortasında harika su zambakları olan büyük bir havuz vardı. İfade etmiş

olduğum gibi zambak, nilüfer çiçeği ile aynı özellikleri gösterir ve bakire Tanrıça için kutsallaştırılmıştır. Çamurda büyüyüp, yükselip, ancak su yüzüne geldiğinde çiçek açar. Bu yüzden zambak, bilinçaltının çamurlu derinliklerinde başlayan ve sonra bilince ulaştığında orada çiçek açan içsel değişim sürecini simgelemektedir. Böylece ego, çok önemli olan bu içsel değişimlerin farkında olmaz ve kişi genelde bir şeyler olduğunu hissetmez bile... Bütün varlığımızı baştan aşağı değiştiren simya süreci derinlerde, kendi içimizde, ruhumuzun yapısını değiştirerek sessizce büyür. Değişim bu şekilde köklenmiş değildir ve nadiren uzun sürelidir; ancak yüzeyin dalgalı olmasını sever. Gerçek bir içsel çalışma sabır ve azim ister. Sadece bu azmi ve sabrı gösterebilenler dosdoğru bir söz vermiş olurlar ve sadece onlar açık sonuçlar deneyimlemeksizin bu zor, bu tatlı yolda yürümeye devam edebileceklerdir.

Fakat sonunda çiçek açılır, su zambakları mandala şeklini almışlardır. Benliğin güzelliği, önce rüya sahibinin gözlerini açar. Bu her zaman saygıyla karışık bir korku hissi verir; çünkü o kutsal doğamızı bilince taşımaktadır ve gerçek evimiz akla gelir:

> *"Ne kadar güzel bir nilüfer çiçeğiydi! Bu çiçek kainatın dönencesinin kalpteki ifadesiydi! Sadece birkaç saf ruh bunun gerçek zevkini tatmıştır.*
>
> *Müzik onun her yerindedir ve onda Sonsuz Denizi'n coşkusuna katılan bir kalp vardır."*[22]

Havuz balıklarla doluydu. Bu, simya sürecinde birleşip değişen bilinçaltını sembolize etmekteydi. Fakat bu balıklar "şimdiye kadar gördüğü en güzel balıklar"dı. Burada rüya sahibi bilinçaltına gizlenmiş olan benliğinin güzelliğini tekrar görüyor. O balıklar " çok güzel bir mercan rengiydiler". Mercan, Büyük Tanrıça'nın ağacıdır ve içsel dönüşümün derinlerde gerçekleşmesi sebebiyle o Büyük Tanrıça'nın hakimiyeti altındadır. Söy-

lediğim gibi, Büyük Tanrıça, kişinin bilinçliliğinin gelişmesine karşı koyar. Fakat kalp kraldır ve benlik de liderdir; "Her türlü gücün merkezidir; öyle ki Tanrıça dahi Benlik'in emirlerine uyar." Eğer arayışçı –istek ve meditasyonla- kalpte yaşayan bu esas üzerine yoğunlaşırsa, Tanrıça'nın enerjileri ona yardım edecek ve ruhun gelişimini engellemeyeceklerdir. Nilüfer aynı zamanda aşkın rengi olan pembeyi de çağrıştırır. Bu imalar aşk yolunun içsel sırlarındandır, kalpteki meditasyon aşk enerjisiyle arayışçının tüm ruhuna aşılanır. Ruh ve onun tüm içeriği aşkın enerjisi ile dönüşerek kendi içindekilerden vazgeçer.

Balıkların haricinde havuzda bir de kurbağa vardı. Kurbağa aya ait bir temdit ve dönüşüm sembolüdür, içsel değişim için dişiliğe vurgu yapar. Fakat sonra rüya sahibi havuzun "zürafalarla dolu olduğunu" fark eder. Uzun kirpikleri ve soylu görünümleriyle zürafalar en zarif ve kadınsı yaratıklardan biridir. Bu zürafalar su altında yaşamaktan memnundular; çünkü bu onların yaşam alanıdır. Bilinçaltı kadına ait güzelliğin ve zarafetin mekanıdır. Bu nitelikleriyle, konuşmaktan çok huzura ait derin bir bilgeliğe sahiptir. Zarif bir kadın yürüyüşü, doğasıyla uyumlu bir harekettir. Sufi için bu kadının kaşının kavisi ilâhî güzelliğin inceliğini sembolize eder. Duyularımızla algıladığımız ve unuttuğumuz şeylerdense, kelimelerle ilişkilendirilmiş bilgilere değer vermeye şartlandırıldık. Bir dokunuş, nasıl saklı hisleri uyandırıyorsa ve bir okşayış nasıl anlayış hissini iletiyorsa zürafa imajı da kadınlığın uzun zaman göz yumulmuş içgüdüsel niteliklere sahip dünyasını simgeler. İşte şimdi, mantıksal varoluşumuzun soğukluğuna sıcaklık getirmek için ona ihtiyacımız var.

ANLAMIN GETİRİSİ

Anima, bir erkeğe ruhunun müziğini duyurabilir ve böylece bu müziğin onun hayatında kendisini belli etmesini sağlayabilir. Kadın, onun yaratıcılığını canlandırır. Kadınla birleşmesi ise erkeğe varlığının kaynağından akan ateşi getirir. manevî güçlerimiz ile iletişimimizi sağlamayarak kadın, günlük yaşantımıza bir anlam sağlar. Bu anlam, her birimiz için özel olan bir yolla gün ışığına çıkar. O kadının elleri, her hareketiyle her birinde yaratıcı jestler bulunan ruhun teklifleri hâline gelebilir. Ekmek pişirmek ya da şarkı yazmak, bir resim yapmak ya da çiçek sulamak... Her hareket manevî bir sırrı anlatır, güzelliğinin görünmesine, anlamının duyulmasına izin verir.

Anlam, dış dünyadan değil iç dünyadan gelir. Bu aslî, orijinal varlıklar anlamlarla mühürlenmiştir. Saf maddeler, kendilerini ayırıcı bir anlama sahip değillerdir. Duyularda yerleşmiş bir şeyleri ifade etmezler. Fransızca'daki *bon* İngilizce'deki *(iyi)* anlamına gelir. Onlar anlam niteliği taşımaktan çok bir şeyleri anlamlandırırlar. Amerikalı modern filozof Huston Smith; bu anlam çeşidini "varoluştan" diyerek açıklar. Bu "bir şeylerin olduğunu söylediğimiz zaman zihnimizde canlanan şey"dir.[23] Dilimiz, dış dünyaya ait duyuları tanımlamak için geliştiğinden, bu çeşit bir anlamı açıklamak için az sayıda kelime bulabiliyoruz. Bir şeylerin "çok anlamlı" ya da "oldukça anlamlı" olduğunu söyleyebiliriz; fakat bundan farklı olarak bazı şeylerin anlamlı geldiğini ifade edemeyiz. Sanskritçe'de sevgiyi, aşkı tanımlayan doksan altı kelime vardır, bir çocuğu sevmek kardeşini sevmekten farklıdır, erkeğin karısı için duyduğu sevgi ile kadının kocasına duyduğu sevgi farklı kelimelerle ifade edilir, bir guruya (Hindu dini üstadı) duyulan sevgi de farklı bir kelimede ifade bulur. Dilimizde ise sadece bir kelime bulunmakta, duygularımızın yoksulluğu dilimizin yoksulluğuna yansımış. Farklı niteliklere sahip duyguları isimlendirememişiz, çünkü onlara değer vermiyoruz. Kadınlığı reddedişimiz, o kadının getireceği an-

lamları da hayatımızın dışında bırakmamıza sebep olmuş.

Anima, anlamın getirdiği bir mesajdır. Fiziksel ve sembolik dünyayı bir arada tutması ile kadın, günbegün hayatımızda, ruhumuzu test etmemize imkan tanır. Anima üzerinde çalışma, müsamahakâr olmamalıdır; ancak manevîyatı daha iyi anlamaya yöneltmelidir. Bu durum rüya sahibinin kendi anima figürü ile aşk yaşayacakken odanın diğer ucunda belirip duvardaki bir sembole işaret ederek "Bunun anlamı nedir?" diye soran üstadın tasvir edildiği bir rüyada anlatılır. Rüya sahibi animasıyla olan ilişkisinin anlamını bilmek zorundadır. Bu sembolik iç dünyanın anlamlarının dış dünyaya aşılandığı –fakat bugün büyük olasılıkla çorak bir toprak hâlinde olan- bilinçli bir anlaşma olmalıdır.

Animanın en zirvedeki formu benliğin en derin manalarını gündelik yaşama taşıyan Sofya'dır. O, Shakespeare'nin *King Lear*'ındaki Cordelia'da vücut bulur. Lear'ın kızkardeşi olan Cordelia, egosunu göklere çıkarmayı reddeden, kabul etmedikleri ve suskunluğu sebebiyle sürgün edilen bir kızdı. Sonra Kral, animanın güç düşkünü olan yönünü vurgulayan kız kardeşleri Goneril ve Regon ile karanlıkla yüzleşmek zorunda kaldı. Bu iki kız kardeş onu dünyevî statüsünden sıyırıp, kendi bilinçaltının kopardığı fırtınada çalılar arasında yalnız başına bıraktılar. Ve bu şekilde Kral bu dünyanın değer verdiği şeylerden çok farklı olan kendi içsel bilgeliğine ulaştı. Bu bilgelik, sufiler tarafından iyi bilinen benliğin doğal bilgisi, divanelik bilgisiydi. Lear sonunda Cordelia ile yeniden karşılaştığında artık ego dünyasını (kazanan-kaybeden) sorun etmeyecek fakat bu dünyanın arkasından onun maskeli görüntüsüne bakacaktır.

"Bazı şeylerin gizemini üzerine al
Tanrının casusuymuşçasına..."[24]

Sufiler, gerçek gizemlerin ve anlamların saklı olduğu kalp-

lerin içini görebildikleri için "Tanrı'nın Casusları" olarak bilinirler. İbn Arabi, Sofya'yı "kalbin sırlarından başını kaldıran imge" olarak tanımlar. O bizi kutsî doğamız ile bağlar ve her şeyin içinde gizlenen manevî amacı görmemizi sağlar. Her yaratılmışın içinde bizlere geçek evimizi hatırlatan bir mesaj gizlidir, her şey, her yaprak, her taş, yaratıcının şarkısını mırıldanır. Sofya'nın kulakları sayesinde bizler de bu yüce şarkıyı duyabilir, onun gözleri sayesinde Tanrı'nın her caddeye ve her yerde gökyüzüne yansıyan yüzünü görebiliriz. Sofya'nın en büyük bilgeliği bize öteleri işaret eden yoludur. En yüksek anlamıyla o Kutsal Sofya'dır, yüksek benliğin kadınsı yönüdür. Onunla olan anlaşmamız aslında kendi gizemimize adım atışımızdır:

"Canım Sevgilim!
Sana çok kez yalvardım ama sen beni duymadın.
Sana sık sık kendimi gösterdim ama sen beni görmedin.
Kendimi güzel kokularla süsledim ve sen beni koklamadın.
Lezzetli bir yemek oldum beni tatmadın;
Neden kokumu ya da dokunuşlarımı takip ederek bana ulaşmıyorsun?
Beni neden görmüyor, neden işitmiyorsun?
Neden? Neden? Neden?

Senin için olan mutluluğum diğer bütün mutlulukları geçiyor,
Sana sunduğum zevkler diğer bütün zevkleri aşıyor,
Ben senin için diğer bütün şeylerden daha iyiyim.
Erdem benim, güzellik ben...
Sev beni, sadece beni sev!
Benim içimde kendini sev, içimde sev!
Hiç kimse sana benden daha yakın değil,

Herkes seni kendi hatırı için seviyor.
Ben ise seni senin için seviyorum.
Ve sen, benden kaçıyorsun.
Canım Sevgilim!
Beni tam olarak iyileştiremezsin.
Bana yaklaştıysan
Bu ben sana yaklaştığım içindir.

Ben sana senden daha yakınım,
Ruhundan, nefesinden daha yakın...
Yaratılmışların içinde kim,
Sana kim ben gibi olabilir?
Seni senden kıskanırım;
Başka kimseye ait olma isterim...
Kendine bile!
Benim ol, benim için benim içimdeymişçesine,
Farkında bile olmasan da...

Canım Sevgilim!
Bir olmamıza izin ver.
Eğer yolu bulursak,
Ayrılığa giden yolu,
Ayrımı yok edeceğiz.
El ele devam etmemize,
Gerçeğin varlığına vakıf olmamıza izin ver.
Bu gerçeklik yargıcımız olsun,
Birlikteliğimiz üzerine bunun damgasını vur.
Sonsuza dek."[25]

TANRI'NIN VE İÇİMİZDEKİ KADININ TAKTIĞI MASKELER

ULAŞILMAZ GELİN

Kalbimi hızla mest ettin, kız kardeşim,eşim,sen...
Tek bakışınla mest eyleyip, tek öpüşünle kelepçeledin kalbimi.

Solomon'un Şarkısı[1]

PRENSES VE HİZMETÇİSİ

12.yüzyıla ait sufiler'in arayış hikayelerinden *Mantıku't-tayr*'nda Attar; babasının hizmetçilerinden birine âşık olan ay kadar güzel bir prensesin hayatından bahseder. Aşk prensesi esir almıştır ve tek istediği o hizmetçi ile birlikte olmaktır. Fakat; eğer herhangi birinin birbirlerine duydukları aşktan haberi olacak olursa, bunun her ikisi için de öldürücü olacağını da bilmektedir. Prenses bu üzücü durumu güvendiği hizmetlilerine söy-

ler. Birlikte prensesin isteğini yerine getirmek için hiç kimsenin hatta hizmetçinin bile bilmediği bir plan kurarlar.

Akşam, hizmetlilerden biri hizmetçinin yanına giderek ona uyuşturucu etkisi olan bir kap şarap sunar. Hizmetçi uyuyakalınca planı uygulamaya koymaya başlarlar. Hizmetçiyi prensesin odasına taşırlar. Hizmetçi yarı sarhoş gözlerini açtığında, odanın görkemi karşısında gözleri kamaşır, prensesin güzelliği ile sersemler, cennette olduğunu düşünür, coşar. Prenses de sevgilisinin dudaklarına hoş buseler sunar ve "sevgilisinin gözlerine dalar". Hizmetçi ile prenses birlikte olurlar ve takatsiz kalıncaya dek muhabbetle sevişirler. Sonra tekrar prensesin hizmetlilerinden biri hizmetçiye uyuşturucu bir içecek verir. Hizmetçi tekrar uyandığında kendisini kulübesinde bulur.

Neler olduğunu tanımlayamaz. Bu bir gizemdir. Bu bir rüya gibidir. Geceyi kendisinden geçmiş bir hâlde, güzelliğini kendisini şaşırtmak için kullanan bir kadınla geçirmiştir. Bu kadın onun hiç tanımadığı biridir. Aşkın saklı gizleri o hizmetçi için aşikâr edilmiştir.

Bu hikayede prenses Tanrı'yı simgelemektedir. Tanrı bir hizmetçiye âşıktır. (Sufi'nin anlamı Tanrı'nın kölesidir) Bizi arayan, bizi çağıran ve bizi isteyen odur. Her zaman arayanın biz olduğumuzu düşünürüz; fakat daha derinlerde olan gizem şudur ki, biz çağırılmaktayız. Arayış içindeki kimse aranılma gerçekliğindedir. Bu Kur'an'da şöyle dile getirilir: " O onları sever, onlar da onu severler."[2]

Gizemli bir şekilde bizi sessizce kollarına çekerek, baştan çıkaranın hep o olduğunu Rumi şöyle anlatır:

"Ey Sultan, Aziz, Yankesici
Aşk, kulaktan gelir herkese,
Gizli yollardan bizi Tanrı'ya sürükler.
Hiç bilememişim,
Tanrı'da beni istermiş.[3]

Hizmetçi, prensesin kolları arasında uyandığında, sanki bir rüyadan uyanır gibiydi. Rüyalar, iç ve dış dünyamızın buluşma noktalarıdır. Rüyalar sayesinde O bize işaretler gönderir. Aşka düşmek de rüyaya dalmak gibi midir? Yansıtma süreci boyunca ilâhî güç, genelde insan şeklinde görünür. Görkemli, Tanrıça güzelliğinde bir kadın, Tanrı haşmetinde bir erkek gibi... Bazen kişi, bu yansımaların nasıl başka bir insana dönüştüğünü bilinçaltının yapısında dokunmuş gizemli giysileri ile ya da bu giysiler olmadığı hâlde görür. Bu yansıtma diğer gerçekten çekicidir ve garip bir şekilde tanıdıktır. Kişinin içsel dikkati bilinçsiz olarak bu kişiye yönlendirilir, kalabalık bir odada da olsa görünmez bir yol ile gözleri onu bulur.

O kişiyi kendinden bir parçaymış gibi görür. O kişinin çekiciliği ise kendi bilinçaltının gizeminde saklıdır. Sonra bu ani yansıtma gene ani bir şekilde geri alınır. Artık o "diğer" kişi gizemini kaybetmiştir, sıradan bir insandır sadece...

TANRI'NIN KADIN KILIĞINDAKİ GÜZELLİĞİ

Kadının büyüleyici yönü, yaratıcılığın bilgeliğini taşır. Yaratıcılığın bütünü Tanrı'nın kadın bedeninde görünebilir. Anima bir kadına yansıtıldığında onda tamamlanma bulur ve ona karşı korkuyla karışık bir saygı duyar. İç dünyanın ve dış dünyanın güzellikleri onda bir araya getirilmiştir. Tanrıçaya soyut olarak tapınılmaz; çünkü onun esas özelliklerinden biri de fiziksel görünümüdür. Kötü niyetli olanların ise farklı özellikleri vardır. Öte yandan erkeksi ruh daha soyut bir doğaya sahiptir. Bir kadın bir erkeği akıllı olduğu için, ruhu için sevebilir ve onun fiziğinin güzel olmasına gereksinim duymayabilir. Fakat bir erkek sevdiği kadının bedenini güzel görmeye ihtiyaç duyar. O bir Afrodit bulma arayışındadır. Bundan dolayı birçok kadın dergisi vardır ve onlar maalesef Afrodit'in bedeninin güzelliğini por-

nografi seviyesine düşürerek erkeklerin bu isteğini ifade ederler. Oysa kadın kendi olarak asla iffetsiz olmaz, tıpkı toprak gibi:

"Kadın altın gibidir, toprak gibidir, o asla iffetsiz değildir. Altın, tuvalete düşse bile alıp temizlendiğinde gene altındır, değeri düşmez. Toprak ise her şeyi arındırır, mevsimleri dönüştürür. Toprak her zaman temizdir ve kadın da her aybaşından sonra temizdir."[4]

Kadın bedeni ve cinselliği yeryüzünün kutsal cevherlerinden bir parçadır. Şimdi anlatılacak olan rüyadaki anima figürü kadının tüm bu yönlerini içeriyor. Bir erkeğin ruhunda bir kadının kıymetli bir altın gibi değer taşıdığını naklediyor:

> "Yarı çıplak olduğum hâlde, eski kız arkadaşım Aurelia ile karşılaştım. Aniden onun da yarı çıplak olduğunu fark ettim. Kenarları açık bir tunik giymişti. Onun olağanüstü güzellikteki vücudunu görebiliyordum. Kasları güçlüydü, bana Diana'yı hatırlatıyordu.
>
> Şakalaşarak birbirimizi yakalamaya çalışıyorduk ve bir dakika içinde yolun dışına çıktık. Kahverengi toprağı olan taze sapanlar dikili bir alanda koştuk. Alan bir küçük tepeye doğru kıvrılıyordu. Aurelia benden hemen hemen on metre uzaktaydı, açık alanda sırtüstü yere uzanmıştı.
>
> Uçarcasına ona doğru atıldım, yavaşça karnı üzerine uzanarak, cinsel organına dokundum. Aniden karnı ile bacakları arasındaki bölgenin ufalanmış toprakla örtülü olduğunu fark ettim. Ellerimi, bu toprağın içine uzattım ve o toprağın ne kadar değerli olduğunu hissettim. Sonra kutsal bir seramonideymişim gibi Aurelia beni kendine çekti ve bedenini bana teslim etti."

Rüya sahibinin anima figürü Aurelia ismi ile şekil bulmuş ki bu isim (Latince'de altın demek olan) aurumdan türetilmiştir.

Onun "olağanüstü güzel vücudunu" görünce rüya sahibi onu Diana ile ilişkilendirmişti. Diana; Artemis'in Romalı eşdeğeridir, temizliğin ve ilkel kadınlığın göstergesidir, ormanlık bölgede avlanan bir tanrıçadır. Aurelia, kapalı kapılar ardında ya da yatakta değildi. Bu da Diana'ya işaret eden bir imadır. "Zengin kahverengi bir toprak"tan bahsedilmektedir. Aurelia'nın güzelliği ve toprak birbiriyle alakalıdır ve Aurelia sayesinde rüyayı gören kişi toprağın ne kadar değerli olduğunu fark etmektedir. Aurelia'nın altını, onun temiz, kadınsı benliğinin altınıdır. Rüyanın sonunda Aurelia "bedenini rüya sahibine teslim etmekteydi" Böylece rüya sahibi kadınlığın kutsal gizemine kabul edilmiştir. Rüyanın tasvirinde eski zamanın tutku, aşk ve ölüm tanrıçası Inanna'nın şarkısı yankılanmaktadır:

"Benim vulvam, boynuzum,
Cennetin gemisidir.
Yeni ay gibi arzuyla dopdoludur.
Altında sonsuz bir arazi uzanır.
Ben olduğum için,
Vulvama kim gelecek?
Benim en yüksek mertebeme erip,
Islak toprağıma ayak basacak?
Dumuzi cevap verir:
Ey mükemmel kadın, kral vulvana gelecek,
Ben, Kral Dumuzi senin vulvana geleceğim.
Inanna yanıt verir:
Öyleyse, ey kalbimin erkeği haydi vulvama gel!
Ona gel!"[5]

Toprak ve cinsellik, eski kadınların doğum ayinlerinden bir parçadır. Rüya sahibi, bu törene kabul edilmiş ve sonrasında o kadınla olan ilişkisi dönüşüm geçirmiştir. O, kadının doğal

enerjisinin hem güzelliğini hem de kutsallığını yaşadı. Eski zamanlarda kutsal fahişeler, tanrıçanın tapınağında bu kabul ediş işlevini yerine getirirlerdi. Bu zamanlar geçmişte kaldı ve o tapınaklar yok edildi ya da çer çöp yığınına dönüştü,yıkıldı. Fakat animanın rehberliğinde aynı kutsal süreç bir erkeğin ruhunda tekrar yaşanmaktadır. Aslında anima daha direkt içsel tecrübeler, tanrıça ile daha yakın bir bağlantı sunar. Rahibe tanrıçanın çanağı olduğu hâlde anima kendi başına orijinal bir figürdür. O, kendi hayalinde erkek elbisesi giymiş bir tanrıçadır.

Bir erkeği kendi içindeki kadın ruhunun gizemine kabul eden anima, bunu fani bir kadın güzelliği ve büyüleyiciliği üzerinde somutlaştırır.Aslında anima figürünü üzerinde taşıyan kadın fiziksel olarak güzel olmak zorunda değildir. Anima figürünün en güzellerinden olan Kleopatra'nın fiziksel olarak çekici olması umulur bir şey değildi.[6] Fakat erkeklerde, kadın bedeninin güzelliğini tecrübe etme, Afrodit'in vücudunu görme ve ona dokunma isteği vardır. Güzellik seyircinin gözündedir ve planlanma büyüsü ile her kadın yücelmiş görülebilir. Bu erkeksi ihtiyacın en eski hâlinde bir yanlış anlaşılma vardır ve son yıllarda bir çok kadın bu yanlış anlamadan yola çıkarak, sadece bedenleri ile değerlendirildiklerini hissederek buna isyan ettiler. Daha önce bir kadının rüyasından bahsetmiştim. Bu rüyada kadın kralın metresiydi ve o erkek için kendisini sadece bir "nesne" olarak hissediyordu. Ataerkil kültürümüz kadınlığın içsel tapınaklarını yok etti ve onun dış formunu bir nesne gibi yansıtma arayışına girdi. Şimdi ise kadına eski mevkiini vermenin, ona her hâliyle itibar etmenin zamanı geldi. Dünyevi güzelliğin en yüksek formu olarak bir kadın bir erkeğe onun hiçbir zaman sahip olamayacağı şeyi; kalbi ile iletişim kurabilmesini sağlar:

> "Kadın arayışın ötesindedir ve bu çok net görünebilir. Şekilsizlik tüm şekillerin ortasında bulunur. Ben şekillerin güzelliklerine şarkılar söylüyorum."[7]

Genelde, anima bir kadın üzerine yönlendirildiğinde kadın kendisini bir obje gibi kişi gibi değil suret olarak hisseder. Kadın, kendi olarak görünmediğini hissettiğinde bu yönlendirilişi kırmak ya da bundan kaçmak isteyebilir. Bu, erkeklerin bu ilâhî suretle ne yapacağını bilememesinden ya da bunu kendi kişilikleriyle karıştırmalarından olabilir mi? Eğer bir kadın kendisini kutsal kadınlığın bir bireyi olarak görebilseydi, bu yönlendiriş onun kendi içinde bir itibar görür müydü? Böylece kişisellikten öte kendine has bir dünyanın ötesini görebilme imkanı verilen kadının bu yansıtmanın bir hapis değil, kutsal emanetlerin saklandığı bir mekan gibi görmesi mümkün olur muydu? Kadın sevgilisinin bu yansıtmasını kadınlığının iç kutsallığı ile ilişkilendirip, yine bu kutsallığının sevgilisinin ilgisinin kaynağı olduğunu hissedebilir miydi?

KOŞULSUZ SEVGİ

Kültürümüzün manevîyatı reddetmesi sebebiyle, bu enerji açığa çıktığında onunla ne yapacağımızı bilemeyiz. Çoğu insan için aşk, en güçlü ve en direkt deneyimdir. Dini okullar insanlara çok önceden parçalanmış olan öz dünyaları ile nasıl kaynaşacaklarını öğretir. manevîyatı, günlük hayatımızın bir parçası hâline getirmeyi, kendi metafizik kuvvetlerimiz ile nasıl yaşayacağımızı öğrenmeliyiz.

Yansıtma, aşk ilişkileri ve evliliklerdeki yanlış anlaşılmalar konusunda bir çok açıdan sorumludur. Kendi yansıtmalarımız ile âşık olur ve o kişiyle evleniriz. Bir süre sonra aslında hiç de hoşlanmadığımız ve tanımadığımız biriyle yaşıyor olduğumuzu fark ederiz. Özellikle de harekete geçen bu psikolojik drama anlaşılamıyorsa iç dünyamızın karışır ve acı çekmemize sebep olabilir. Birçok doğu ülkesinde aşk evliliği yapılmadığından animus/anima yansıtması çok güçlü değildir. Dahası, romantik aşk

her ne kadar tarih boyunca var olmuş olsa da, farklı kültürlerin edebiyatlarında bulunsa da, romantik aşk sadece batı kültüründe dominanttır.[8] Romantik aşk fikri, batı kültüründe 11. yüzyılın sonunda Toroubadours şiirlerinde nâzende aşkın alışkanlığı olarak ortaya çıkmıştır. O zamandan beri, toplum ruhu tarafından artan bir ilgiyle sahip çıkılmıştır. Bugün sinema ve televizyon ekranlarını kültürümüzün bir parçası olarak doldurmaktadır. Romantik aşka inanıyoruz, onun neşesi bize mutluluk veriyor ve onun trajedisine ansızın yakalanıveriyoruz.

Pekâlâ cevap bu yansıtmadan vazgeçmek için kendimizi eğitmek ve âşık olduğumuz kişiyle asla evlenmememiz midir? Bu armağandan kaçmayı mı denemeliyiz yoksa yarattığı karışıklığı (içimizde oluşturduğumuz ideal kişiliği sıradan bir insana yansıtışımızı) çözen gizli bir anahtar var mıdır? Bir keresinde bu soruyu çok yaşlı bir ermişe sormuştum, iki kelime ile cevap vermişti: "Koşulsuz sevgi". Evet, koşulsuz sevmek her şeyi içine alıyor. Koşulsuz sevgi rağbet görmeyen ama makbul olandır. St. Paul tarafından tanımlanan aşk da bu özelliktedir:

> "Aşk uzun süreli bir acı verir ve o çeşit çeşittir. Aşk haset etmez, aşk kendisiyle övünmez ve sönmez. Kendi yolunu aramaz, kolayca tahrik olmaz, sevdiği için kötülük düşünmez... Her şeye dayanır, her şeye inanır, her şeyden umuda kapılır, her şeye katlanır."[9]

Koşulsuz bir sevgi zıtlıkları barındırır, insanı ve ilâhî olanı, kişiyi ve yansıtmalarını... Kafa karıştırıcı ve acı verici ayrılıklar, zıtlıklar arasında gidip gelen bu hâl, âşık için hiç de huzur verici bir durum değildir. Koşulsuz sevgi, ikiliği aştığı için egoya ait değildir. Seven kişi kendini değil, sevdiğini düşünür, korur ve aşkla kendinden geçmiş bir deli olur. Bununla beraber âşık, canı yansa da ateşe geri döner, sevdiği kişiden uzakta durmaya dayanamaz.

Bu acı verici süreç boyunca kalbin simya çanağında, seven kişinin yansıtmaları egosu ile beraber yakılır. Animus/anima reddedilmemiş aksine ateşle dönüştürülmüş olarak kalpteki yerine geri döner. Sonra âşık olan kişi sevdiğinin gözünde kendi yansıtmalarını değil, onun ruhunun güzelliğini görür. Sevilen gerçek hâliyle, hem ilâhî boyutta hem de insanî boyutta görülebilir. Fakat bu defa da seven kişinin içsel ilgisi içine kapanır ve "başka bir yüz" arayışına girer. Bu süreç yansıtmalarla başlar, kalpte devam eder ve kendi aşk serüvenimizin gerçek doğasını bir anlık göz kaçışlarıyla görmeye başlarız. Başka bir insana duyduğumuz aşk, sadece ilâhî aşkın, gerçek aşkın bir yansımasıdır.

Anima ya da animus bilinçaltımızın derinlerinden ortaya çıkar ve bizi aşkın kendine ait kurallarına götürür. Bir erkek için kendi bilinmeyen ruhu bir insan formuna girer, bir kadın bedeninde toplanabilir ve bu sayede erkek kendi içindeki kadınsı benliğe aşina olmaya başlar. Bir kadın için de, Tanr'nın erkeksi ruhu kendisine dokunur ve bir erkek formunda kendisini kollarına alır. Bu simya sayesinde, insanoğlunun nihaî paradoksu ile -hem ilâhî oluşumuz hem de insan oluşumuzla- yüzleşiriz. Bu bizlerin en güzel şanıdır ve en büyük ızdırabıdır. Âşık olmakla, kendi ilâhîliğimizin kıyılarına dokunmaya muktedir oluruz ve bir öpücüğün dahi sonsuza dek devam ettiği o zamansız dünyaya gireriz. Fakat bu şarabı her tattığımızda ayrılığın acısını da tadarız. Hem kendimizin hem de sevdiğimizin insan olması sebebiyle kalp ağrısını yaşarız. Birleşmek, kavuşmak için yanar tutuşuruz. Aşkın birliğine ulaşıp, bu gizemlerin biriyle diğerini harekete geçiririz –çünkü O; duyguları ve arzuları çoğunlukla bizden farklı bir insanoğludur-. İkilik bakidir ve insanlık mertebesinde "aşkın coşkusu her zaman şiddetli ızdırap getirecektir."

En güzel aşk şiirlerinden *Romeo* ve *Juliet*, *Tristam* ve *Ideult*, *Leyla* ile *Mecnun* hepsi aynı hikayeyi; aşkın bu dünyada nasıl bir ayrılık trajedisi olduğunu anlatır. Sadece ölüm âşıkları sonsuza dek birleştirebilir. Ölüm bizi zıtlıklar dünyasının, egonun ötesi-

ne geçirir, bundan sonra ayrılık yoktur. Fakat sufi; "Ölmeden önce ölmeyi" ister çünkü o; kendisinden ayrı olmayan aksine "Kendisine şah damarından daha yakın olan"[10] bir "Ait olunan" olduğunu bilir. Eğer egosundan kurtulabilirse, ikilik zincirinden de kurtulmuş olur.

Aşkın yolu, kişiyi egosunun ötesine götürebilir. Bu geride hiçbir şey kalmayana dek devam eden, acı verici bir süreçtir. Bu *fena* olma hâlidir, yok olmaktır. Bu hâl, egonun hükmünü, kişinin benlik duygusunu tamamen kaldırır, böylece gerçek ve evrensel benliğin inşası tamamlanır. Bu sufi deyimiyle: Her şeyden geçerek ebedîleşmek, fenada bekâ bulmaktır. (el-bekâ ba'del fena). Bu büyüleyici yolculuk genellikle muamma bir beşerî aşkla başlar. Bir keresinden bir adam sufi şeyhlerinden Cami'ye geldi ve Şeyh'in yoluna talip oldu. Bütün kutsal kitapları derinlemesine incelemişti ama Şeyh'in şu sorusuyla irkildi: "Hiç âşık oldun mu?" "Hayır" cevabını verdi adam. Ve şeyh ona "Git, âşık ol, acı çek, sonra gel" dedi. Adam gitti, âşık olmayı ve ıstırap çekmeyi öğrendi. Yıllar sonra şeyhe geri döndü ve sonunda şeyhin halefi oldu. Sonsuz hiçliğe âşık olmak kolay değildir. Ait olduğumuz, bizi kendine doğru çeker ve o bilir ki ilâhî aşkı tecrübe etmek için önce bir kadına ya da bir erkeğe âşık olmak daha kolaydır. beşerî aşkla kalbimiz açılır ve sonra beşerî aşkın ötesinde onun kollarına giden aşk yolunu izlemeye muktedir oluruz. Sufiler beşerî aşkın, ilâhî aşkı öğrenmek olduğunu söylerler. Küçük kız çocuklarının ilerde anne olacakları için oyuncak bebeklerle oynamaları gibi, bir insana âşık olup onu nasıl seveceğimizi öğreniriz, sırf bir gün onu sevmeye muktedir olabilmek için... Camî'nin söylediği gibi:

"Yüzlerce şey deneyebilirsiniz; fakat yalnızca aşk sizi kendinizden kurtarır. Öyleyse –dünyevî bir görünüşte dahi olsa- asla aşktan kaçmayınız. Çünkü o; en yüce gerçekliğe hazırlıktır.[11]

O, en kıskanç âşıktır ve seni kendisi için isterse, senin beşerî aşkla sınırlı kalmana izin vermeyecektir. Seni, onun kuşatmasından hiçbir şeyin ayıramayacağını göstermek için sana acı verir.

Kur'an da onun sözleriyle vuku bulduğu üzre: "Ve ben, seni kendim için seçtim."[12]

YUSUF İLE ZÜLEYHA

Eğer birini gerekten seversen, kendinden geçersin. Önemli olan sadece o olur. Yusuf'a âşık olan Züleyha'nın hâli de böyleydi. Yusuf Batı'da Yakup'un köle olarak satılan oğlu Josef olarak bilinir. Zindandayken Faraoh'un rüyasını ; yedi yıl kıtlık ve yedi yıl bolluk olarak tabir etmiş ve büyük vezir yapılmıştı. Orta Doğunun en büyük aşk hikayelerinden biri olan Yusuf ve Züleyha'nın hikayesi Kur'an'da: "Hikayelerin en güzeli" olarak tanımlanır. Sufiler için bir ibret tablosu olması için Cami, bu hikayeyi 15. yüzyılda şiirsel bir şahesere dönüştürmüştür.

Cami, bu iki aşığın anlatıldığı hikayeye, dünyevî güzelliklerin aslında Gerçek Güzellik'in bir yansıması olduğunu anlatarak başlar. Âşık olduğumuz zaman o güneşin ışınlarına yakalanırız ve çile çekerek onun zevkine varırız. Böylece aşkın esiri olup kendimizden, benliğimizden geçeriz. Camî daha sonra bu aşk hikayesini bir rüya boyunca o aşkın esiri olan Züleyha'nın gözlerinden anlatır. Züleyha, rüyasında kalp gözüyle dünyanın en yakışıklı erkeğini görmüştü. İlâhî sevgili, bir erkek kılığına girmişti ve Züleyha'nın kalbine aşk tohumları ekti. Züleyha bu görüntüye âşık oldu, bu eşsiz güzelliğin esiri oldu, o "gerçeklikten önce gelen görüntüydü". Fakat Camî, okuyucusuna bu perdenin altındaki gerçeği, bizlerin şekiller dünyasına âşık olduğumuzu, çünkü kalplerimizde onun aslında şekilsizliği içerdiğini bilmekte olduğumuzu anlatır:

> "Susamış bir adam testiye uzanır, çünkü içinde su olduğunu bilir. Fakat okyanusun dalgaları arasına düştüğünde, sarsıntıyla kabaran su artık düşman olmuştur."[13]

Züleyha rüyasında âşık oldu ve bu onu ümitsizliğe sürükledi:

> "Ey saf cevher! Kalbimi benden aldın. Ne ismini ne de nereli olduğunu söyledin... Ne kalbime ne de kalbimin arzularına sahibim artık..."[14]

Âşık olduğumuzda, kalbimizi aşkla yitiririz ve aklımızı da aşkta kaybederiz. Aşkın simyası ne şekiller dünyasına ve ne de aklın rasyonelliğine uyar. (Bu yüzden: "Aşk sebeplerden daha ötededir"[15] denir.) O, asla anlayamayacağımız bir dünyanın en derin gizemidir, anlaşılabilirliğin ötesindedir. Sadece âşık olan kişi bilir aşkı, öte yandan o kişinin aşkta kayboluşunu kimse anlayamaz. İşte Züleyha da kendisini bu şekilde bütünüyle bir rüya da yitirmişti.

AYRILIK ACISI

"Mecnunlara bilgeliği, divanelere yolu gösteren" aşk Züleyha'yı üzüntüye ve acıya gark etmişti. Bu başına gelenlerin anlamını bilmeden ayrılık acısı çekiyordu. Âşık olduğumuz zaman, özümüz tarafından aşka yöneltiliriz. Birleşmek arzusu ile yanar tutuşuruz. Her ne kadar bu bütünleşme yanlış yönlere de yansıtılsa, aslında birleşmek istediğimiz, bize bütünlüğü getirecek olan kendi içimizdeki eşimizdir. Beşerî aşkta, kalpte gizli olan büyük mutluluğu tadabilir, fakat aynı zamanda da sevgilimizden ayrı oluşun ıstırabını yaşarız. Bu yüzden de aşk, çok çilelidir. En derinlerde hissedildiğinden, kendi vücut buluşumuzun, canlı oluşumuzun en büyük acısıdır. Ayrılıktan daha acı bir şey ve bir olmaktan da daha büyük bir mutluluk yoktur. Ayrılık, hayatın içine örülmüş yün gibidir. Zaman zaman doyumsuzluk olarak, zaman zaman da sıradan yaşantılarımızın hoşnutsuzlu-

ğu olarak görülür. Fakat o aşkın getirisidir, gerçek gücünü gösterir ve bizleri inanılmaz acılarla baş başa bırakabilir. Bunun verdiği acıyı sadece kalplerindeki kan ile bu acının bedelini ödeyenler bilir. Sadece aşk yolunun yolcuları bu kanayan yarayı anlar. Öte yandan bildikleri bir şey daha vardır: Ayrılık acısının menzile giden en kestirme yol olduğu...

Züleyha ters mizacının ilâhî görünümüyle ilgili ilk rüyayı görmesinden sonra, her gününü ayrılık acısı çekerek geçirmeye başladı. Ve sonra kalbinin arzusunu yerine getiren bir rüya daha gördü. Bu rüyada o kişinin Mısır'ın büyük veziri olduğu kendisine söylendi. Züleyha, bir çok kral ve prens tarafından istenilen çok güzel bir prensesti. Rüyasından uyanır uyanmaz, oralarda Mısırlı birinin olup olmadığını sordu ve sonra da babasına Mısır'ın büyük vezirine olan aşkından bahsetti. Babası Mısır'a evlilik için elçiler yolladı. Fakat umulmadık bir şey oldu. Züleyha'nın bu büyük vezirin, rüyalarına giren kişi olmadığını anladığındaki hayal kırıklığını düşünebiliyor musunuz? Çok güçlü ve zengin bir adamla evlenmiş olması Züleyha'ya daha fazla acıdan başka hiç bir şey getirmemişti.

Sonra Yusuf köle olarak satılığa çıkarıldığında Züleyha onu gördü. Ve görür görmez, onun rüyasındaki kişi olduğunu anladı. Onu satın aldı ve onunla birlikte olmanın yakın olduğunu düşünerek çok mutlu oldu. Fakat hikayenin tam da bu noktasında, bir başka kadın; Beyza da Yusuf'un güzelliğine yenildi. Beyza, Yusuf'a onun güzelliğinin kaynağını öğrenmek için bazı sorular sordu ve Yusuf verdiği cevaplarla, kişinin gerçek ışığın yansımalarının değil, o gerçek ışığın aranması gerektiğini açıkladı:

> "Benim gizem perdemin ardında gizlenen güzellik, kusurların en küçük bir izinden dahi beridir. Dünyanın her zerresinden, yüzlerce ayna yaratmıştır ve o aynaların her birine kendi yüzünden bir iz bırakmıştır. Zeki gözler için görünen her güzellik bu yüzün sadece bir yansımasıdır.

> Şimdi sen, bir yansıma görmektesin. Bu yansımanın kaynağını bulmak için acele et, çünkü bu ilk ışıkta yansıma tamamen söndürülür. Bu ilk kaynaktan uzak olmaktan sakın, çünkü yansımaların seni soldurunca karanlıkta yalnız kalırsın. Yansıma; gülün solması kadar kısa ömürlüdür, eğer daimlik istiyorsan kaynağa yönel ve sadakat istiyorsan da onu orda ara. Neden ruhun bir dakika burada olup sonra gidecek olan için gözyaşı akıtsın?"[16]

> "Sadece tek bir varlık gerçekten sadıktır, sadece tek bir varlık her ağlamayı duyar ve her gözyaşını hisseder. Onunla her kucaklaşma bizi daha derinlere götürür ve onun bize her dokunuşu müthiş bir şefkat timsalidir. Onunla yakınlık giderek büyür ve sonsuzluğa uzanır. Onun bir yansımasını sevmek ise bizi ondan uzaklaştırabilir. Yusuf'un sözlerini dinledikten sonra Beyza da bu gizli gerçeği görür oldu: "Bu çeşit bir aşka düşmek... Gerçeğin kirli gölüdür". O "arzu perdesinin" ardındakini gördü ve ömrünün kalan kısmını inzivaya çekilerek geçirdi. "Ait Olduğu"nun ışıltısını görerek öldü."[17]

Öte yandan Züleyha, Yusuf'a olan şiddetli arzusundan uzaklaşmadı ve çile yoluna girmedi. Onun tuttuğu yol bütünüyle maşuğu Yusuf içindi. Onu sanki her şey oymuşçasına çok sevdi:

> Züleyha kerevizin tohumundan kartal ağacına kadar *her şeye* Yusuf adını verdi. Yusuf'u çok sevdi, onun adını birçok farklı şekilde ve sadece kendisinin bildiği içsel anlamlarla gizledi. *Balmumu ateşin yanında yumuşuyor* dediğinde aşkım beni istiyor demek istiyordu. *Yükseklerdeki aya bakın, söğüt yeni yapraklar verdi, yapraklar titriyor, kişniş tohumları ateşe yakalandılar, güller açıyor, Kral'ın ruhsal durumu bugün iyi, komik değil mi, mobilyaların tozunun alınması gerek, suyun akışı buraya, bu gerçekten gün ışığı, sebzeler çok güzel, ekmek daha tuzlu olmalıy-*

dı, bulutlar rüzgâra karşı hareket ediyorlar gibi görünüyor, başım acıyor, başımın ağrısı daha iyi olurdu gibi bütün cümleler onun içindi. Her şükrü, Yusuf'un dokunuşu ve her şikayeti, Yusuf'un uzaklığıydı.

Aç olduğunda açlığı Yusuf içindi, susadığında Yusuf'un adı şerbetti, üşüdüğünde ise kürk... Bu âşık olan her kişinin yapabileceği bir şeydir. Duygusal insanlar bu kutsal isimleri sık sık kullanırlar fakat o isimler için artı bir gayret sarf etmezler. İsa peygamberin Allah'ın adı ile seslenmesinde olduğu gibi, Züleyha da aynı şeyi Yusuf isminde hissediyordu.[18]

Sevilen ile kurulan böylesi bir hüviyet, her şeyin aşka ait olduğu gizemli bir durumdur. Dünyevi âşıkların sınırları vardır, özel nağmeleri ve paylaştıkları mahremlikler vardır. Fakat tasavvuf için Tanrı'dan başkası bir hiçtir, her şey onun adıyla yazılmıştır. "Ulu Tanrım Ben Anna" (*Mister God: This is Anna*)adlı kitap; II. Dünya savaşından önce Londra'nın doğu sınırında büyüyen ve hayatı bu pencereden gören bir kızın hikayesini anlatır. Hayat, bu kızı tamamen büyülemiştir; çünkü gördüğü ve yaşadığı her şey ona Ulu Tanrı'yı anlatmaktadır. Işığın gölgeye dönüşme şekli, aynaların bir çok yansımalar yaratabileceği ve daha bir çok olay, her şey bu kızın Ulu Tanrı hakkında daha da fazla şey keşfetmesine sebep oluyordu. Anna şu sırrı anlamıştı: Tanrı bizim merkezimizdir ve onun merkez olduğunu bilmemiz bizim için gereklidir. O her şeyin merkezinde olmasına rağmen bizim dışımızda kapıyı çalıp girmek için bekler.[19] Tanrı'yı her şeyde daha fazla görmeye başladıkça Tanrı bize daha da nüfuz eder. Yaşamın mükemmelini yaşamış olarak Anna sekiz yaşında ölür. Ölmeden önce şöyle der: "Bu içeriden dışarıya dönmek gibi". O yaratılmışların peçesi ardında olanı gören ve manevî sırlara göz atan biriydi..

Züleyha, Yusuf'a âşık oldu, onu arzu etti ve onu istedi. Fakat Yusuf çok temiz bir insandı ve Züleyha'nın tüm yalvarışlarına

rağmen onu reddetti. Züleyha kendi arzusunun ötesinde hiçbir şeyi göremiyordu. Henüz kendinden vazgeçme noktasına gelmemişti, egosunun hapsindeydi. Yusuf'un azmini zayıflatmak için onu hapse yolladı ve dövdürdü. Hapiste olduğu sürece Yusuf kendini derin düşüncelere adadı ve Züleyha da onu düşünmekten kendisini hepten kaybetti. Yusuf'u zindana attırdı; ama kendisi daha fazla hapsoldu. Kalbi onunla o kadar doluydu ki başka hiç bir şey onu ilgilendirmiyordu. Dış dünyanın hiçbir anlamı yoktu, bilincinde Yusuf'tan başka hiçbir şeye yer yoktu. Sufilerin kendilerini Tanrı'yı zikretmeye adamaları gibi "Züleyha da kendisini Yusuf'un anısına adamış, tamamen kendisinden geçmişti. Ve böylece aklının karatahtası tüm iyi ve kötü niteliklerden temizlenmişti".[20]

Yusuf hapiste, rüya tabircisi olarak tanındı. Faroah'ın gördüğü yedi şişman inek ve yedi zayıf inek rüyasını yorumlamak üzere çağrıldı. Yorumu ise kendisine itibar ve özgürlük getirdi, neticede Büyük Vezir oldu. Züleyha'nın kocası talihsizliğinin kahrından öldü. Züleyha artık her şeyini; hem kocasının prestijini ve hem de sevdiği adamı kaybetmişti. Kaderinin kalan kısmını kendisinden Yusuf'a haber götürülmesine adadı. Ve yıkık bir harabede yaşamaya başladı. Artık ayrılık acısından ve dilinden düşmeyen Yusuf adından başka hiçbir şeyi kalmamıştı. Bu noktada her arayışçının başına geldiği gibi tüm terkedilmişliği yaşadı. Her şeyi alınmıştı, geride sadece keder ve özlem kalmıştı. Bu hâlde tek tesellisi sürekli tekrarladığı sevdiğinin ismiydi. Tanrı bizlerin kalplerini doldurmadan önce, onun ayaklarının tozundan daha küçük olmalı, bir hiç hâline gelmeli ve hiçbir yerde olmamalıyız. Bir dostun rüyasında anlattığı gibi: "Tam bir ümitsizlik noktasına erişmek zorundasın". Ancak bu noktadan sonra ego teslim olur ve ona yer açar. Bir kalpte iki şey bir arada yaşamaz- ya O, ya da ego için yer vardır-. Ve ego ancak "bizleri acıya ve gözyaşına boğarak gider". Züleyha'nın Yusuf'a olan aşkı da onu bu seviyeye getirdi, içte ve dışta bütünüyle yoksullaştı.

Bu kimsesizliğinde Züleyha sadece süvari alayı geçtiğinde Yusuf'un tek bir bakışına mazhar olabilmek için yol tarafında sazlardan bir kulübe inşa etti. Züleyha'nın çektiği acılar onun güzelliğini de götürmüştü ve aşk onun arzusunu da azad etmesine mal olmuştu. Küçük çocuklar onunla alay edip, dalga geçtiler; fakat Züleyha artık kendisi ile ilgili hiçbir şeye aldırmıyordu:

> "Artık yeterince ayrılık acısı çekmedim mi? Kurban etmediğim, kendimden başka neyim kaldı? Sevdiğimden daha ne kadar ayrı kalacağım? Ondan ayrı kalacağıma kendimden ayrı kalmayı tercih ederdim!"[21]

BİR YANSIMANIN KIRILMASI

Her şeyi elinden alınmış olan Züleyha, Yusuf'un yakışıklılığına hayrandı. O, tüm ömür boyunca tapındığı bir mabet hâline gelmişti. Bir gün Yusuf yoldan geçerken Züleyha, Yusuf'un yüzünü görebilmek için bir dilenci kadın gibi yere çömeldi. Yusuf da onu görmeden geçince, kalbinin derinliklerinden bir çığlık yükseldi Züleyha'nın. Fakat süvari alayının gürültüsünden kimse onu duymadı. Bu olay, Züleyha'nın dünyevî şekillere bağlanışının parçalanması oldu. Kalbinde taşıdığı o silueti kırdı ve gözyaşları ile, kanayan kalbinin kanları ile onu yıkadı. Bir rüyada görülen o "sevgili" imajı ego tarafından arzu edilerek kendisini aşk yoluna götürmüştü. Çok uzun zamandır bu siluete tapıyordu. Ve bu onun siluetin ardında olanı görmesini engellemişti. Aşk, çok yakışıklı bir erkek silueti olarak şekil almıştı fakat bu erkeğe tapınarak Züleyha kendi ve aşk arasına bir duvar örmüştü. Bu duvar yıkılmalıydı.

Yansıtmanın özellikleri, kendimizin bilinmeyen yönlerinde, bilinçaltı sularında bir bütün olup bir başkasında vücut bulur. Gölge, perde ardındaki mizacımız, ihtiyar adam ya da kadın

tarzındaki içsel yansıtmalarımız sayesinde bizlerle buluşur. Bu çok pozitif bir amaç içerir çünkü kendi içsel yapımız ile bağlantı kurup-onların gücünü, bilgeliğini ve karanlık yönlerini hissetmemizi- o yapıyı anlamamızı sağlar. Eğer bu yapılar, yansıtmalar yoluyla tecrübe edilemeseydi, sonsuza dek bilinçaltında kalır ve sahip oldukları o sonsuz enerji dönüştürülemezdi. Onlar yansıtmalar sayesinde kimlik kazanırlar ve özelliklerini gösterir hâle gelirler. Fakat bir an gelir, artık onları da kendimizden bir parça hâline getirmek için bu enerjileri yansıtmanın bir faydası olmaz, aksine onlarla bütünleşmek gerekir. Ruhumuzun bu yönlerinin sorumluluğunu almalı ve bu yönlerimizdeki enerjiyi ve gölgelerimizin enerjilerini yaratıcı bir biçimde kullanmalıyız. Psikolojik dönüşüm süreci, bilinçaltındaki enerjilerle bütünleşme sürecidir ve eğer içsel enerjilerimiz her zaman yansıtmalarda sınırlı kalırsa onların enerjileri ile bütünleşmemiz imkansız hâle gelir, içsel dönüşüm bir yerde hapsolunmuş olur.

Öte yandan bir yansıtmayı geri almak kolay bir iş değildir. Bu yansıtma ne kadar uzun zamandır varsa, o yansımanın kabul edilip ruha gark edilmesi de o denli zor olacaktır. Yolumuz üzerinde duran bir taşa dönüşmesi muhtemeldir. Dahası, sadece gölgemizin yansıtmalarını geri çekmek, kendi karanlık yönlerimizle tanışmak değil, olumlu yansıtmalarımızı da geri çekmek zordur. Nefis ve mizaç, özellikle de üst benlik dehşetli, korkunç enerjilere sahiptir; hatta onlar içimizdeki tanrılar ve tanrıçalardır. Öyle ki; kendi kişisel doğamızın ötesinde bir başkasının hayatını yaşamak, bu enerjilerin kendi benliğimize ait olduklarını kabul etmekten daha kolaydır.

Gölgeler, egonun karanlık yönleridir; fakat mizaç öz bir yapıdır ve onun enerjisi bizi egonun ötesine götürür. Onlar öte dünyanın sözcüleridir. Bundan dolayı yansıtıldıklarındaki enerjileri çok güçlüdür; çünkü aşkın gücüne sahiptirler. Âşık olmak harika bir hediyedir. Bu diğer bir insanla olabilecek en derin bağlantıyı kurmamızı sağlar. Artık yalnız değilizdir, kalpten kalbe bir yol kurulmuştur. Tüm yansıtmalardaki özellik işte bu-

dur: Bizi diğer birine bağlıyor gibi görünür, hatta bir link oluşturarak gölgemizi yansıtmamız bile bunu gösterir. Bunun sebebi, gölgemizin (anima/animus) aslında bizim ortağımız oluşudur. Onun yansımasında aşkın paylaşımlı samimîyetini tecrübe ederiz. Hatta, Züleyha hikayesinde de dışta bir ilişki oluşturulamadığından yansıtma hep bu ihtimali yaşatıyordu. O, bizim içteki yalnızlığımıza ve en derin korkumuz olan yalnız kalma korkusuna temas etmektedir.

Yansıtmaları geri çekmek, yalnız olduğumuz bir süreç değildir. Özellikle de bir sevgilinin şefkat dolu dokunuşuyla, bir başkasının kalbindeki sıcaklık ile getirilirse... Fakat ilgimizi iç dünyamıza çevirmemiz, kendi kendimizle kucaklaşmamızı gerektirecek bir zamanda olacaktır. Bu yol bizi "en yalnız yolun" ötesine taşır, soyutlanmış gibi görünerek terk ediliriz. Oysa sadece, iç yalnızlığımız ile İlâhî Sevgili ile kucaklaşabiliriz, sadece tamamen çıplak kaldığımızda o bizi kabul edecek, kollarına alacaktır.

Yansıtmanın başlangıcında sevgili imajı aşkın enerjisi için yardımcı bir kuvvettir. Fakat seven kişi için ulaşılması gereken amaç her türlü çaba bu maskeyi uzaklaştırmak için gösterilmelidir:

"Aşkta gelinecek en son nokta örtüsüzlüktür. Aşk; yolculuğun ilk basamağında kaldığı sürece, sevenin gıdası sevgili formuna oturmuş kişi tarafından sağlanır. Öte yandan, aşk bir kez kendi amacına ulaştı mı o artık her türlü formdan soyutlanır. Bundan önce, sevgili mükemmelliği ile ortaya çıkar ve aşk ile kişinin kendisi arasında bir engel olur. Bundan dolayı seven kişi bu maskeyi uzaklaştırmak için elinden geleni yapmalıdır."[22]

> Züleyha, kalbine yerleştirdiği o formu kırdı ve böylece aşkın kendisine yol açıldı. O artık ilgisini kalbini açan tek varlığa, bu Hediyeyi Veren'e çevirdi. Bu gerçekleştikten sonra Yusuf'un o yoldan bir dahaki sefer geçişinde Züleyha artık Yusuf için değil onu yaradan için ağlıyordu, Yusuf bu yakarışı duydu ve bu yakarıştaki hürmeti hissetti. Züleyha'yı yanına

çağırtı ve bu aşkla harap oluş hikayesini dinleyince Züleyha'ya dua etti, Züleyha'nın güzelliği tekrar eski hâline dönüverdi. Evlendiler, Züleyha sevgilisinin kollarında onunla bütünleşmenin mutluluğunu yaşadı. O bütün yaşantısını aşka adamıştı. "Bir zamanlar engel olan her şeyi beşerî aşk potasında eritmişti". Aşkı onu öylesine saflaştırmıştı ki "gerçeklik güneşi parladığında tek bir engel dahi görünmüyordu". Yusuf ile evliliği, kendi içindeki İlâhî Aşk ile evliliğinin sembolüydü. Kendisini adayarak saflaşmış ve aşkın kendisi olan güneş ışığında kendisini kaybetmişti.

Yusuf ve Züleyha hikayesinde Cami aşığı ve maşuğu ve İlâhî Aşk'ın Züleyha'ya nasıl geldiğini, ona nasıl acı çektirdiğini anlatır. Acı çektirilerek Züleyha'nın kalbi boşaltılmıştı ta ki ondan başkası kalmasın. Bu yolda, sadece aşkın gücü arayışçıya acı verebilir. Bir dost düşünde, kalbinin tüm dokularının yırtıldığını ve geriye tek bir lifin kaldığını görmüştü. Bu lif İlâhî Sevgili içindi. Hayatının her dakikası artık onun müziği ile dolacaktı. Bu ıstırap verici bir süreçtir ama bundan daha değerli olan bir başka şey de yoktur. Camî son olarak şunları söyler:

> "Eğer bu yola gücü yeten bir kişiysen, kalbini avuçlarına almalısın. Başka bir deyişle isimlerin anlamları üzerine çalışmalısın."[23]

LEYLA İLE MECNUN

Züleyha sonunda sevdiği ile birlikte olma mutluluğuna ermişti; fakat Mecnun'u Leyla'nın yanına götürebilecek tek şey ölüm oldu. Leyla ile Mecnun hikayesi Orta Doğu'nun en bilinen aşk hikayesidir. Mecnun "deli" demektir; çünkü o Leyla'nın aşkıyla deli olmuş, hayatını çöllerde (sevgilisi için döktüğü göz-

yaşları üzerine) şiirler yazarak geçirmiştir. Leyla isminin manası ise "karanlık olan" dır ki bu isim Leyla'nın çok güzel olmadığını ifade eder. (İsmin diğer bir manası ise daha derin bir anlam taşır, dişiliğin karanlık yönlerine işaret eder ve Mecnun'u yok eden acıyı anlatır.) Leyla ve Kays (Mecnun adını almadan önceki adı Kays idi.) okulda tanışmışlardı ve çocukluk aşkı yaşamışlardı. Kays, Leyla'dan aşkına karşılık buldu ve nereye gitse onun güzelliğini anlatır oldu. Kalbini aşkla kaybetti ve adı "Mecnun", deli adam oldu. Leyla da onu sevdi; fakat ailesi Mecnun'un deliliğinin, Leyla'nın güzel ismini lekelemesinden korktular ve onları ayırarak Leyla'yı eve hapsettiler.

Leyla maşuk; Mecnun âşıktı ve bu hikaye, hasretle yok olan bir arayışın hikayesi oldu. Nizamî'nin diliyle 12. yüzyılın sonunda yazılmış olan bu hikaye, sufi sembolizmi için zengin bir kaynak olmuştur.

Mecnun ayrılık acısıyla kavrulduğu sıralarda bir gün sürünerek Leyla'nın çadırına girdi:

> "Bu sabahın tüm aydınlığı Leyla idi, Leyla'nın elinde arzuyla kendini tüketen bir kandil yanıyordu. Leyla bahçelerin en güzeliydi ve Mecnun da bir hasret meşalesiydi. Leyla siyah saçlarının altından lütfettiği tek bir bakışıyla büyüleyebilirdi. Mecnun onun kölesi olmuştu ve bir derviş Leyla'dan önce dans ediyordu. Leyla'nın elinde misk kokulu bir bardak şarap vardı. Mecnun şaraba dokunmadı bile, zaten kokusuyla çoktan sarhoş olmuştu."[24]

Mecnun seven taraftı; kendi hasret ateşinde kendini yakıyordu. Sevgilisi ise elinde aşk şarabıyla onu mest ediyordu. Esmer Leyla, kadınlığın karanlık yönlerinin gücünü simgelercesine onu büyülemişti. Bu büyüleniş bir erkeği kendi ruhunun gizli sırlarına gark eder. Hıristiyan geleneğinde âşık ve maşuğun bu anlaşılması zor ilişkileri; Mary Magdalene'nin Christ'e olan aş-

kında, özellikle de Christ'in ölümünden sonra Mary'nin bahçıvanı Christ sanmasında gizlendi. Mary Magdalene de kadınların ihtiraslı, karanlık yönünü taşımaktaydı. İlâhî aşk şiddetli ve yakıcıdır. Sevenin izlediği yol Dionysus, ateşten doğma mutluluk tanrısı gibidir. O bizi bilinçaltının derinliklerine, yapı taşlarına ve sarhoş edici karanlığına götürür ki o karanlıkta hem delilik ve hem de mutluluk vardır.

Mecnun Leyla'nın aşkıyla tamamen sarhoş olmuştu. Onun aşkı her şeyi yakıp kül ediyordu: "Aşk ateşiyle yanarken gözlerinden süzülen yaşlar mutluluğuydu." Hapsolunmuş bir aşk kölesi olmaya başladı. Bu yegâne arzusu onu toplumdan uzaklaştırdı. Sadece bu çeşit bir şarabı tadanlar onun getirdiği bu yakıcı tutkuyu anlayabilirler. Seven kişinin bu yegâne arzusu onu dünyadan soyutlar.

> "Benim hastalığıma kim şifa olabilir? Ben toplumdan dışlandım, hani evim, hani ailem? Ne onlara ne de sevgilime giden bir yol var. İsmim, itibarım ayağa düştü; kayaya çarpıp parçalanan bir bardak gibiyim. Kırık davulun sesi önce güzel nağmeler yayar, fakat artık davulun sesi kulaklarımda sadece ayrılığı seslendiriyor.
>
> Güzeller güzeli bir avcının kurbanıydım; topallayarak onun gönüllü hedefi oldum. Tam bir teslimiyetle sevgilimi takipteyim, o benim ruhumdur. Eğer "sarhoş ol" dese tek yapacağım sarhoş olmaktır. Deli olmamı isterse de deli olurum."[25]

Mecnun, Leyla için sebepleri yok ediyordu. O, Leyla'nın sonsuza dek kurbanı olmuştu. Leyla, güzeller güzeli karşı konulmaz kadın mıydı? Bu hikaye tanıdık mıydı yoksa? Mecnun çekici bir kadının büyüsüne mi kapılmıştı yoksa bilinçaltının karanlık sularında mı kaybolmuştu? Artık o kadının ruhu kendi ruhu mu olmuştu? Bu aşk deliliği, bilinçaltı güçleri tarafından alt edilmekle aynı şey miydi?

Aşk yolculuğu Mecnun'u içte var olan kadınlığın kendinden geçirici güzelliğine götürdü. Sevgilisinin tek bir göz kırpışı, mazeretlerin ötesine uzanan bir aşk dünyasının kapısını açıyordu. Fakat, tasavvuf Mecnun'un Leyla'nın hayalî metresiyle kandırılmadığını nasıl bilebilirdi? Gerçekte bilinçaltı sularına çekilmekle, Büyük Yaratıcı'nın kucağında, aşkın birliği içinde boğulmak arasında bir fark var mıydı?

Her iki durumda da kişinin bilinci yoktur ve hayatta bir olma hissi ilk birleşme ile tecrübe edilir. Fakat bu iki durum arasında büyük bir fark vardır; sevenin deliliği benlik kabını içerir. Kişi daha yüksek bir bilincin doğabilmesi için ego bilincini yok eder. Büyük Yaratıcı'nın kollarına yakalanan kişi için tüm benlik yok edilir. Tanrı'ya yolculuk; menzile yolculuktur, bu annenin rahmine geri dönmek değil bu dünyanın ötesine uzanmaktır. Tek bir bakışıyla sevgilisini sarhoş eden kadın, çekici ve tehlikeli bir kadınla aynı değildir. Leyla, Mary Magdalene gibi kadınlığın karanlık yönlerini simgeler ama aynı zamanda bunun da ötesinde onun gözlerinde İlâhî Sevgili'nin ışığı vardır.

KALP POTASI

İç dünyanın sarhoş edici enerjisi, Dionysus'un mutluluğudur. Ego için bu enerji yakıcıdır ama ruh için sevinç kaynağıdır. Dionysus'un enerjisini parçalar, bilincin köklü yapılarından uzakta gözyaşı döker, doğum için bu ateş kalp kabı içinde var olmalıdır. Eğer seven kişi kendisini aşka verir ve kendisi için bir şey istemeyip sadece sevgilisini arzu ederse, bu durumda bilinçaltının bu en güçlü enerjisi onda bir dönüşüm gerçekleştirecektir. İşte bu aşığın göstermesi gereken en önemli davranıştır.

Bir önceki bölümde, bilinçli davranışların, bilinçaltının negatif, yıkıcı etkileriyle eş ağırlıkta olduğunu vurgulamıştım. Öte yandan manevî yol, ego bilincinin ötesine geçer ve öyle bir an

gelir ki arayışçının her türlü zihinsel ve psikolojik güvencin ardından çekilmesi gerekir. Sonrasında ise arayışçı sadece kendi bilinci üzerine değil aynı zamanda da benliğin kutsal bilinci üzerine odaklanır.

Egodan uzaklaşarak benliğe yönelişte âşık, bilinçaltının en güçlü enerjilerini içeren bir potada ilerler. Meditasyon, derin düşünüş ve dua bu potayı güçlendirir ve sabit kararlılık ya da kişisel farkındalık çatlakların gün yüzüne çıkmasını engeller. Bu pota yeterince güçlendiğinde ise, içine ateşi alabilir hâle gelir ve böylece egoyu zayıflatan, onu kül eden anka kuşu doğar. Bu süreç, eğer benlikle birlikte başka bir güvence ilişki varsa meydana gelir. Öbür türlü bilinçaltının güçleri egoyu yok edecek ve yeni hiçbir şeyin doğumuna izin vermeyecektir.

Benlik, bilinçaltı enerjilerinin hükümdarıdır. Benlik tüm bedene nüfuz etmesine rağmen, merkezi kalpte bulunur. Eğer manevî ilgimizi meditasyon ve tefekkür ile kalbimiz üzerine yoğunlaştırırsak, benlik ile bir iletişim kurarız ve onun hayatımıza girmesine izin veririz. Sonrasında benlik, bilinçaltının enerjilerini egoyu ve onun bağlantılarını yok etmek için kullanacaktır. Eğer bu sürece teslim olur ve benliğe güvenirsek sonsuza dek sürecek bir değişime uğrarız. Bir sonraki hikayedeki üstad ve talebeleri bu süreci anlatan bir simgeleme olarak okunabilir. Sufi geleneğindeki dış üstad hep iç üstadı; benliği işaret eder. Böylece bu hikaye aşk ve adanma ile talebelerin nasıl öldürülüp tekrar doğumlarının sağlandığını anlatır:

> "Çocuk, talebelerden birinin oğluydu, ailecek anne, baba ,amcalar hepsi üstadın öğrencileriydiler. Hepsi orada oturuyorlardı ve çocuğun üstadı da oradaydı. Çocuğun yüzünde doğal bir gülümseme vardı, her zaman gülümsüyormuş gibi görünüyordu. Üstadı çocuğa bakarak: "Neden gülüyorsun?" diye sordu. Çocuk gülümsemeye devam etti. O anda herkes eline bir sopa aldı. Ellerindeki bu sopalarla sopalar kırılınca-

ya dek çocuğa vurdular. Çocuk hâlâ gülümsemeye devam ediyordu. Sopalar kırıldığında güreşçilerin pratik yaptıkları ağır odun parçalarını aldılar ve vurmaya devam ettiler. Çocuğun başı omuzları içine, omuzları da bedeninin içine girinceye kadar vurdular. Kimse bunu yapanın kim olduğunu anlayamadı bile, ortada kırılmış kemik yığınlarından başka hiç bir şey kalmamıştı. Her yerde et ve kan vardı. Sonra üstad durdu ve çocuğun akrabalarına : "Bunu yapma özgürlüğüne sahip değil miyim?" diye sordu.

"Evet, ölüm ve yaşam için biz sana aidiz, sen bize ne istersen onu yaparsın" dediler "Evet" dedi. "Ne istersem onu yaparım." Ve kalkıp içeri gitti. Bazıları onun içerde oturup betel ağacı fındığı yediğini söylediler. Sonra o geri çıktı ve "Bu nedir?" diye sordu. "Burada kim yatıyor?" Bir zamanlar insan bedeni olan kırık kemikler kümesini göstererek, emir verici bir ses tonuyla: "Kalk" dedi ve çocuk kalktı. Bir bütün hâlindeydi, üzerinde hiçbir yara izi görünmüyordu. Üstadı çocuğa artık bir veli olduğunu söyledi. O artık tüm hayatı boyunca veliydi."[26]

Bu Sufi büyüklerinden Bhai Sahip'in gençliğinde şahit olduğu gerçek bir olaydır. O, bu olayın önemini şöyle açıklıyor:

"Bildiğiniz gibi birini veli yapmak otuz ya da kırk yılı alır. Fiziksel olarak kalp, beden ve akıl insanoğlunu içindeki tüm kötülüklerden temizlemek için büyük bir acı çekerler. Oysa buradaki olay yarım saat içinde cerayan etmiştir. Böyle berbat bir acıda ne kadar çok kötülük bir anda yok olmuştur tahmin edebiliyor musunuz? Çocuk üstadını çok sevmişti, her zaman yanında oturup, ona bakıyordu. Hiçbir zaman üstadından önce konuşmamıştı. Gerçekten de veli olmak için hazırdı. Ve onun veli oluşu; zaman ve insanlar açısından farklı olan bir yolla gerçekleştirildi."[27]

Çoğu arayışçı temizlenişin bu acı verici sürecini içsel olarak tecrübe eder. Kalbin arzusu hem yakar hem de ötelerin ötesi üzerinde dikkatimizi sabit tutar. Ötelerin ötesinde olan Sevgili'dir, kendi Üst benliğimizdir. Arzu, öncelikle içsel bir çaba ile kendinden vazgeçerek işe başlar ve bu derin arzu, egoya üstün gelmeye çalışır. Ebu Said İbn Ebi'l Hayr'a göre Tanrı'ya ulaşmanın daha hızlı bir yolu yoktur. O, bunu şöyle tanımlar:

> "Yaşayan ve ışık saçan her ateş 'onun kölelerinin' gönüllerine Tanrı tarafından yerleştirilmiştir. 'Benlik' leri (nefis ya da ego) yanmıştır belki, ama o yandığında bu ateş ne bu dünyada ne de öteki dünyada sönmeyecek olan bir 'arzu' (şevk) hâline gelir."[28]

Leyla ile Mecnun hikayesinde, Mecnun'un sevgilisinden ayrılığı onu kalbindeki ateşe müptelâ kılmıştı. Leyla'nın ulaşılmazlığı sadece onun arzusunu pekiştirmeye yaramıştı. İlâhî Sevgili bir erkek ya da bir kadın suretinde göründüğü zaman, aşk dokunulabilir ya da erişilebilir görünür. Fakat bu sadece bir illüzyondur. Fiziksel bir kavuşma anında dahi aşk maskesini giyip, kendisini gizleyebilir. Eğer aşk bizi kendisi için istemekteyse bize her zaman daha ötelerden el sallayacaktır. İlâhî Sevgili bizi kendisine nasıl götüreceğini bilir. Kalbimizdeki cevheri bilmektedir ve o cevhere nasıl isterse öyle şekil verir. O bizim bir kez aşk şarabını tattığımızda, sonsuza dek yok olacağımızı ve arzu acısının bizlerin en güzel kaderi hâline geleceğini bilir. Bu, dünyada sunulabilecek her şeyden daha güzeldir. Mecnun'un babası, oğlunun deliliklerini ve çektiği acıyı görünce onu ortalarda dolaştırmak istemedi ve hac yapması için Mekke'ye götürdü. Böylece hac boyunca bu aşktan kurtulmak için dua edebilirdi. Fakat Mecnun sadece aşkının daha da yoğunlaşması, daha da artması için dua etti:

"Bana 'Leyla'nın aşkını kalbinden sil' diyorlar. Fakat ben sana yalvarıyorum, Ey Tanrım! Bu aşkın daha da büyümesine izin ver. Hayatımda geri kalan ne varsa hepsini al, Leyla'ya ver. Çektiğim acı bir oluşun ferahlığına götürecekse beni, onun saçının tek bir telinden dahi sevgimi esirgemiyorum. ona izin ver canımı acıtsın, beni kınasın, onun şarabı tek başına benim kabımı doldursun ve benim adım onun mührü olmadan var olmasın. Hayatım onun güzelliğine kurban olsun, kanım onun için özgürce aksın. Onun acısıyla bir mum gibi yansam da yaşayacağım hiçbir gün bu acı benden uzak olmasın. Sevmeme izin ver Ey Tanrım! Aşkın için aşka izin ver ve içimde yanmakta olan aşkı şimdi olduğundan yüz kat daha büyüt!"[29]

Böylece aşk, Mecnun'u kollarına aldı ve o, çöllerde tek başına yaşar oldu. İçindeki özlem onu olgunlaştırdı, aşk ateşi egoyu parçaladı. Bu dünyada değildi artık o, çünkü aşk onun ilgisini başka bir yöne çekmişti. Ego, bize bir kimlik verir fakat benliğin daha derinlerdeki kimliğine ulaşmak için önce ego kimliği gitmelidir. Egonun pençeleri kırıldığı zaman, aşk kim olduğunu bilmez hâle gelir. Mecnun'un babası onu bulmak ve ailesine geri götürmek için geldi. Fakat Mecnun kesin olan tek şeyin ölüm olduğu bir karmaşa hâlindeydi, sadece gizemli birkaç kelime ile cevap verebildi:

"Sadece seni değil, ben artık kendimi de bilmez oldum. Ben kimim? Kendi kendime soruyorum: 'Senin adı ne? Sen âşık mısın? Kime âşıksın ya da seviliyor musun? Kim tarafından..?' Kalbimde ölçülmez bir alev, beni kül eden bir ateş yanmakta. Şu anda nerede yaşadığımı biliyor muyum? Yediğimin tadını alabiliyor muyum? Kendi içimdeki çölde kayboldum. Ölüme doğru sürüklendim oysa, 'Ölüm benim içimdeydi. 'Tek yapacağın şey, bir oğlun olduğunu unut-

maktır. Bu dünyaya geldiğimi yazan kitapları silmelisin. Beni buraya göm ve şöyle düşün: Biraz aptal, biraz sarhoş deli bir adamdı...Ondan ne beklenebilirdi ki?"[30]

Böyle bir durumda idrak ve zekâ anlamsız olduğundan, daha büyük bir anlama ulaşmak için zekânın ötesine yolculuk zorunludur. Bu yolculukta her şey yitirilebilir, her şey yok olabilir ve yol gösterecek olan tek şey çelişkilerdir:

"Bilmediğin şeye ulaşmak için,
Her şeyden önce cahiller yolundan gitmelisin.
Sahip olmadığın şeye sahip olmak için,
Sahip olduklarına el konulmasına izin vermelisin.
Olmadığın yerde olmak için,
Gitmediğin yoldan gitmelisin.
O bilmediğin tek şey; bildiğin şeylerdir.
Kendin bildiğin şey sen değilsin
Olduğun yer ise olmadığın yerdir."[31]

Aşk Mecnun'u tüketti ve onu varoluşa götürdü. O, aşkın öznesi tarafından yutuldu ve sevgilisiyle bir oldu. Artık gelinen bu mertebede ayrılık yoktu: "Sevmenin ne demek olduğunu biliyorsanız, sevdiğinizden başka herkesten vazgeçmeyi anlarsınız". Aşkla zengindi Mecnun ve başka hiçbir şeyle ilgilenmiyordu. Çöllerde kökler, otlar ve meyveler arasında yaşadı, hiçbir şeyden korkmayarak kendisini ölüme terk etti. Vahşi hayvanlar onun olağan dışı gücünü hissettiler ve ona saldırmayıp onunla dost oldular. Açlıklarını unutup, Mecnun'a karşı uslu ve arkadaşça davrandılar. Tilki, vahşî eşek, aslan, kurt ve panter onunla birlikte yürüyorlardı, onun yoldaşı oluyorlar, uyuduğunda onu gözetiyorlardı. Mecnun'un aşkı vahşî hayvanları bile değiştirmişti. Sevenin ruhunda en derinlerde, en vahşî içgüdüsel güç-

lerin dahi aşkın gücü ile değiştiğine şahit olmuşlardı. İçgüdüsel enerjiler güçle evcilleşmez. Fakat aşk ateşi, ruhun bir çok yapısını değiştirir, bütünleştirir ve kalpte bütünleşen başlıklar arasına onları da dahil eder. Kalp kraldır ve ego teslim olduğunda artık hiçbir çelişki ve mücadele kalmaz; çünkü artık her şeyin ait olduğu bir yer vardır, her şey kabul edilmiştir.

Mecnun aşktan başka hiçbir şeyle ilgilenmiyordu. Aşk şiirlerini rüzgârlara okumaktaydı; fakat bu şiirleri başkaları da duyunca bir şair olarak ün saldı. Genç, romantik bir şair onu ziyarete geldi. Ama Mecnun'un kalbindeki hasretin derinliğini anlayamadı. Gençliğinin romantik tutkusu sandı. Romantik hisler bizi aşka götürebilir; fakat bu, ateşe uzaktan bakıp onun sıcaklığını anlamaya çalışan pervanelerin hâline benzer. Sadece ateşin içine uçan ve onun içinde yanıp kül olan pervane, ateşi bilir. Mizacımız yola çıkıp bizi aşka özendirir fakat olması gereken her türlü yapının yanması ve bütün ikiliklerin yok olmasıdır. Gerçek Sevgili, sevenin kalbine girdiğinde Mecnun bu romantik gence; kendisini her şeyden ve hatta kendisinden bile vazgeçiren bu acı dolu yolu anlatmak için şöyle konuştu:

> "Benim kim olduğumu sanıyorsun? Ayyaş mı? Aşk hastası bir divane, duyularının kölesi, arzudan hissizleşmiş biri mi? Anla ki; ben bunların hepsinden daha büyüğüm, heybetliyim, aşk kralıyım. Ruhum şehvetin karanlığından temizlendi, özlemim aşağılık arzularımdan soyutlandı, aklım utançtan münezzeh oldu. Bedenimdeki duyguların pazarını kurdum. Aşk, varlığımın özü oldu. Aşk bir ateştir ve ben onun alevleriyle yanan bir odun parçasıyım. Aşk içime yerleşti ve evimi süsleyip, donattı, benliğimin bohçasını bağladı ve gitti. Şunu iyi düşün; beni görmektesin ama aslında ben yokum; benden kalan tek şey sevgilimdir..."[32]

Leyla, Mecnun'dan önce öldü. Mecnun da onun mezarını bulup, orada öldü. Vahşi hayvanları onun cesedi başında nöbet-

çi gibi durdular. Hayatta hiç müttefik olmamışlardı fakat, Mecnun, Leyla'nın aşkıyla bu dünyaya gelebilecek birliklerden daha derin bir Birlik'i bulmuştu. Onun aşkı, onu sufi üstadlarından Hallac'ın "Ene'l-hakk" (Hak benim) dediği için şehit edildiği ve bu şekilde tanımladığı mertebeyle aynı basamağa getirdi:

"Ben oyum, Sevdiğim varlığım ve o , sevdiğim de Ben'dir.
Biz bir bedende yaşayan iki canız.
Beni gören onu da görür,
Ve onu gören ikimizi de görmüştür."[33]

ÇAĞRI VE YANKI

ŞEYH İLE OLAN İLİŞKİ

Dünya güzelliklerle doluydu, ta ki sakallı, yaşlı bir adam gelip kalbime yerleşene ve kalbimi özlemle tutuşturup, onu aşka gebe bırakana dek... Şimdi çevremdeki güzelliklere nasıl bakar ve onları nasıl görebilirim? Ya onlar sevgilimin yüzünü gizlerse?

İran şarkısı[1]

YÜZÜNÜZ VE İSMİNİZ OLMADAN

Bir keresinde, Georgia'da bir Jung yanlısı konferansa katıldığımda üstadımın iki video röportajını sunmuştum. Altı yaşında bir kız çocuğu da annesiyle birlikte bunları izliyordu. İlk video gösterildiğinde, küçük kız birkaç dakika ekrandaki ihtiyar kadına baktı ve sonra derin bir meditasyon aşamasına girdi, film bitene kadar bu şekilde uykulu gibi kaldı. Fakat birkaç gün sonra ikinci video gösterildiğinde küçük kız oldukça kendindeydi

ve röportaj bittikten sonra sordu: "Konuşmanın ötesinde ne yapıyor?" "İnsanların kalplerine nüfuz ediyor" diye cevapladım.

Irina Tweedie, üstadı Bhai Sahib ile karşılaşmadan önce bir Fransız olan Lilian'ı ziyaret etmişti. Bu kadın Bhai Sahib'in müritlerinden biriydi. Irina o gece Lilian ile kaldı ve gecenin sabahında Bhai Sahib'den bir mektup geldi. (7 gün önce postalanmıştı.) Bu mektupta şöyle yazıyordu: " Yanında Rus bir kadın var ya, işte onun kalbinin kalbinde ben varım".

"Kalbin kalbi" benlik merkezidir. "Fiziksel olarak bedenin sağ tarafındadır".[2] Şeyh; "kalplerin kalbindedir", çünkü kişinin şeyhiyle ilişkisi benlik mertebesinde var olur. Bir dostumuz bir sabah uyandı ve şeyhinin kalbinin içinde olduğunu, öyle yakın ve öyle samimî olduğunu gördü. Ve aynı gün öğleden sonra grup toplantısına gittiğinde oturup insanlarla konuşan şeyhini görünce bütünüyle altüst oldu. Bu kalbinin derinlerinde olan kişi miydi? Şeyh, insanların en önünde oturuyordu ve bir çok yönden aralarında uzun bir mesafe vardı, ulaşılması güçtü. Dostumuz şeyhiyle konuşmakta ve ona kendisini anlatmakta çok zorlanıyordu, oysa kalbinde ona öylesine yakındı ki...

Şeyh ile olan ilişki ego bilincinde yer almaz, o benliğin iç gezegenlerine aittir. Bu ilişki çok karışık olabilir; çünkü o her günkü uyanıklığındaki bilincimizden tamamen farklı bir boyuta aittir. Benlik mertebesinde ikilik yoktur. Şeyh ve talebesi birdir ve aynı zamanda da bireyseldirler. Bireyselliğin yitirilmediği fakat onun özüne sahip olunan bir -bir oluş-, kaynaşma vardır. Tek olan ve yalnız olan Ait Olunan, benliğin kutsal bireyselliği içindedir. Bu mertebede tümüyle yalnızızdır aynı zamanda da bütünüyle evrenle birizdir.

Şeyh ile olan ilişkideki samimîyet, ruhların birleşmesindeki içsel tecrübeyi yansıtır. Bu birlik, benlik seviyesindedir ve cinsel bir birliktelikten çok daha yakındır; çünkü ayrılık yoktur ve kişilik mertebesinin de çok ötesindeyizdir. Bu kişisel olmayan bir ilişkidir. Ego bilinci seviyesinde, kendi kişiliğimiz ile bağlantı

kurarız. Dahası her yakınlık ve samimîyet bir kişilik boyutuna sahiptir. Şeyh ile olan içsel ilişkinin yakınlığı bizlerin uyanık bilinçlerine yansıtılmıştır. Arayış yolundaki her kişi "ruhsal yakınlığı" hisseder ve bunu ego bilincinin "normal" seyrine, kişisel boyutuna getirmeye çalışır. Çünkü bu ilişki egoya ait değildir, buna uyabilecek bir gidişatta tanınabilir hiçbir şey yoktur. Dahası arayış içindeki kişi kendisini karmaşa içinde bulur.

Şeyh ile olan ilişki kalpten kalbe, ruhtan ruha bir yoldur. Bu ilişkinin en temel parçası aslında bir öğreticinin olmamasıdır. Üstad boşluktur ve bu şekilde ötelerdeki Kesin Boşluk'un tecrübe edilmesi sağlanır. Şeyh ile kişilik boyutunda hiçbir ilişki yoktur. Çünkü üstad, boşluk olan kişidir: "Hiçbir özelliği olmayan, şekilsiz" kişidir. Çünkü üstad yoktur, tarihe karışmıştır. Benlikten bağımsızdır. O, seven kişinin Ait Olduğu ile buluşması için yer açan bir boşluktur.

Üstad ya da şeyh esastır. Bilinmeyen bir bölgeden geçerken bile bir rehbere ihtiyaç duyan bizler, bilinmez iç dünyamız için buna ne kadar çok ihtiyaç duyarız? Rumi'nin deyişiyle: "Bir rehber seç. Bu yol rehbersiz, sıkıntıdan başka bir şey değildir; gözyaşı ve tehlike sunar. Bir refakatçi olmadan gitmekte olduğunuz yolu bile kaybedebilirsiniz. Bu yolda yalnız seyahat etmeyiniz."[3] Üstad (şeyh), arayış içindeki kişinin içsel varlığına seslenir, kalbin saklı cevherlerini uyandırır ve şöyle der: "Evet, bu yolculuğu yapabilirsin. Bu imkansız bir rüya değil, bir gerçektir. Ben bunu tattım, biliyorum." Şeyhin varlığı, arayışçının kalbine direkt olarak kendi deneyimlerini sunar ve arayışçının kalbi de buna cevap verir. Talebenin kalbi, içten içe hep kendisine anlatılmasını ister. Bunu anlamak oldukça zordur. Şeyh, talebeye kişisel sesiyle değil, köklü manevî geleneğin, bu yoldan daha önce geçmiş olanların şarkısıyla seslenir. Sufi Şeyh, neslin, menşein insanî temsilcisidir. Her birinin birbirine geçmiş olduğu zincirin halkasıdır. Nakşibendî zincirinin rengi altın sarısıdır. O altın bir yoldur, altının pırıltılı enerjisi, mürşidi birçok büyük şeyhe bağlar ve bu yüksek şahsiyetler de bizimle ilgilenmeye

başlarlar. Menzile götürecek olan bu yalnızlık ve harap olma yolunda bize yardım ederler.

Halkanın yaşayan temsilcisi olarak şeyh, çoğu zaman müridinin fiziksel ilgi odağı olarak görünür. Önder, talebenin isteğini ve amacını kontrol eder ve kalbinin en derin arzularını bilir. Talebesini cesaretlendirir, arzularının güçlenmesini sağlar ve aklını karıştırır. Bir keresinde bir kadın üstadına şöyle demişti: "Ben bu korkunç hasreti yaşıyorum ve sana bunu azaltman umuduyla geldim". Üstadı bir şey dememiş, sadece kendi kendine gülümsemişti; çünkü bu kadının arzusunun kendisine her gelişinde daha da artacağını biliyordu. Üstadın yapması gereken kalpte yanan arzuyu kuvvetlendirmek ve arayışçının ilgisini bu yönde sabit tutmaktır.

Üstad, ilgi odağıdır; çünkü boşluktan ibarettir. Talebeyi çağıran üstad değil, ona işaret eden boşluktur. Bu akıl için anlaşılmaz bir şeydir ve çok rahatsız edicidir. Talebe için en önemli kişi gerçekten önemlidir; çünkü orada hiç kimse yoktur. Sufi geleneğinde şeyh "yüzü ve ismi olmayan"dır. Bu öğreten kişinin önemli olmadığı bir öğretimdir. Bu kelimelerle ifade edilemeyen, fakat öğretmenin de esas olduğu bir öğretimdir. Öğretmenin özü, talebenin özüne seslenir ve onunla çok derin mevzuları, kalbin gizemlerini, ruhun zehirlenişini konuşur.

Bir keresinde bir rüya görmüştüm; bu rüyada: "Önderime sahip olabilmemin tek yolu onun ekmek ve şarap dolu bir sepete dönüştüğü andır," dedim. Eğer şeyh, bu yolun hakikatlerini açığa vursaydı, onun kişiliğine değil, sadece manevî olarak gereksinim duyulan gıdalara ihtiyaç duyardık. Şeyhe olan bağlılığımız aslında sahip olduğumuz tek limittir. Eğer bir şey isimlendiriliyorsa o sınırlandırılmış demektir. Bu yüzden, müridin şeyhinin ismini zikretmemesi eski bir gelenektir. Alex adlı bir dostumuz rüyasında; bir barın arkasında duran Hintli bir adama götürülmüş ve o adamla tanıştırılmıştı. (Bu Alex'tir ve bu da ..... Beydir) Fakat parmaklığın ardındaki adamın yüzü yoktu. Alex uyandığında, çok şaşkın bir haldeydi çünkü o adamın ne bir yü-

zü vardı ne de bir ismi... Bar ya da meyhane "Tanrı ile bir oluşu algılamış, mükemmel bir sufinin kalbini" temsil eder. Meyhane aynı zamanda "şeyhin evidir".[4] Sakîlik, şeyhlik eğitimidir, çünkü şeyh rüya sahibine manevî zehir verebilecek olandır:

> *"Sarhoş ol ve savrul ilâhî aşk şarabıyla*
> *Bu kutsal mey mahmurluk vermez."*[5]

NE DOĞULU NE DE BATILI

Şeyh, öteler için görülebilir bir bağdır, manevîyat otoritesini taşıyandır ve bu yolun canlı bir örneğidir. Bir dost grubumuza ilk katıldıktan sonra bir rüya görmüştü. Bu rüyada gösterilen şeyh, daha gizli daha derin bir sır anlatılıyordu:

> "İçinde insanların oturduğu bir odaya girdim. Odadaki iki adamdan birinin daha otoriter bir görüntüsü vardı. Bu adam beyaz saçlı ve beyaz sakallıydı, adam ya beyazdı ya da nurdan öyle görünüyordu. Diğer adamdan daha gençti. Ne doğulu ve ne de batılıydı. Bu iki adam arasında biraz boşluk vardı ve odada oturan diğer insanların hepsi bu boşluğa bakıyorlardı."

Bu rüyada asıl şeyh, var olmayan yaşlı bir kadındı. Odada oturan tüm insanlar boşluğa bakmaktaydılar. Rüya sahibinin bilinçaltı, kavranması çok zor olan bu gerçeği anlamıştı: şeyh sadece bir boşluktu. Bu rüya ile bilinçaltı bunu bilince anlatmaya çalışıyordu. Bu ona manevî bir açılım sağlamıştı. Bu kişi bir daha şeyhinin dış görüntüsüne bağlanmadı. Rüyanın bir boşluğun iki yanında oturan adamlarla ifade etmek istediği; direkt Kur'an'da yazılı olan bir bölüme işaret ediyordu. Rüya sahibi her ne kadar

Hintli bir ailenin çocuğu da olsa bilinçli bir şekilde Kur'an bilgisine sahip değildi. Adamlardan birinin rengi ya beyazdı ya da ışıktan öyle görünüyordu ve diğeri de "ne doğulu ne de batılıydı". Kur'an'ın 24. suresinin 35. ayetinde ise şöyle geçmektedir:

> "Allah; gökyüzünün ve yeryüzünün nurudur. Onun nuru bir oyuk içindeki bir lamba ve o lambada bir kristalin içinde yanan göz alıcı bir yıldız ışığı gibidir. O kandil, mübarek bir zeytin ağacıyla tutuşturulmuştur ki o zeytin ne şarkîdir ve ne de gâybî. Onun yağı hemen hemen ateş dokunmasa bile ışık verir. Nur üstüne nur! Allah kimi isterse onu nuruna eriştirir."

Kur'an'ın tüm ayetleri gibi bu ayet de farklı şekillerde yorumlanabilir. Fakat rüya ile olan ilişkisine bakıldığında, kişinin şeyhi ile olan ilişkisinin gizemine işaret etmektedir. Çünkü Allah'ın nuru şeyhin nuru ile yansır ve kalplerimize ulaşarak oradan bizi kendi ışığına çağırır. Aslında var olan tek ışık: "Yeryüzünün ve gökyüzünün nurudur." Onun nuru kalplerimizdeki oyuklarda gizli olduğundan, çağrılmayı, uyandırılmayı bekler. Şeyh ise içinde Allah'ın nurunun parladığı kişidir; çünkü onda egonun gizlenmek için kullanacağı bir maske yoktur. Şeyhin nuru, talebesinin nuruna ulaştığında, talebenin nuru daha da parlak yanmaya başlar: "Işık ışığa doğru yükselir ve ışık ışığa doğru alçalır ve o, *nur üstüne nurdur*".[6]

Onun nuru olmadan kendi nurumuzu göremeyiz. İlâhîlerde yazıldığı gibi; "Senin nurunda nuru görebileceğiz".[7] Bu Tanrı'nın lütfu iledir, o bizler kendi nurumuzu görebilelim diye kendi nurunu gösterir. "Allah kimi isterse onu nuruna eriştirir." Şeyh; Tanrı ile bir olandır, onun temsilcisidir ve bunu onun için yine onun izniyle yapar. Bu nurun maddesi ise aşktır. Şeyh, kalplerimizdeki aşkı uyandırır, kalplerimize seslenir ve kalplerimizdeki yanıtların içinde gizli olan hasrete ulaşır. Kalplerimiz hasretle daha da yandıkça, Tanrı'nın kalbi de âşık için öyle yanar:

"Kalp, kral için her iç çektiğinde, kral da kalp için iç çeker ve onlar böylece buluşmuş olurlar. Senden bir ışık yükseldiğinde, diğer bir ışık da sana doğru iner. Ve senden bir ateş yükseldiğinde de seni karşılayacak olan ateş sana doğru alçalır."[8]

Şeyh, tatlılıkla, usulca eser kalpteki kıvılcımın üzerine, ta ki bu kıvılcım mürşidi de yakan bir ateş hâline gelinceye dek... Çünkü başlangıçta bu ateş dünyevî meşgalelerle kolayca sönebilmektedir, şeyhin görevi ise bu ateşi yanar hâlde tutmaktır. Fakat, egonun yeterli bir kısmı yanıp, artık direncinin kalmadığı an; bu kıvılcımları hiçbir şeyin söndürmeye gücü yetmez. Sonra süreç işlemeye başlar, artık geriye dönüş yoktur. Kıvılcımlar rüzgâra ihtiyaç duymazlar; çünkü manevîyat yakıcı bir tutku hâline gelmiştir. Arayış içindeki kişi artık tamamen Tanrı'nın ellerindedir. İşte gizemli geçidin sırrı (seyrin sırrı) budur. "Yeryüzündeki nurun özü senin için can atar, senin nurunla etkileşime geçer ve senin nuruna doğru alçalır."[9] Sonunda müridin nuru ile Tanrı'nın nuru kaynaşır ve tek bir nur hâline gelir. Şeyh ile olan ilişkinin ikiliği de böylece sona erer. Mürit, şeyhi ile bütünleşir ve kalpleri birlikte erir. Müridin üst benliği şeyhinin benliği ile birleştiğinde artık eğitimin sonu gelmiş olur.

ŞEYHE TESLİMİYET

Tasavvuf yoluna düşmüş kişi, Allah ile birliği yakalamış olan şeyhi ile birliği yakalamak için sürekli bir içe çekiliş hâlini arar (*Fena fiş-Şeyh*). Şeyhinden sonra bir insan olarak değil, bir öz olarak peygamberi ile kaynaşır (*Fena fil-resul*) ve en sonunda Allah'a ulaşır (*Fena fillah*). Tüm bu süreç bir ömürdür. İlk basamak olan şeyh ile kaynaşma ise en zor olandır: "Şeyhinle bir olabildiğin andan itibaren gerisi için çaba göstermene gerek yok-

tur."[10] Şeyhle bir olmadan önce ise büyük bir çaba gereklidir. Çünkü bunu başarmak için şeyhin tüm isteklerine teslimiyet gerekir. Bu Allah'ın isteklerine tam bir teslimiyetle teslim olmanın ilk basamağıdır. Teslimiyet, teslim olana kadar en zor şey olmasına rağmen, teslim olduktan sonra da en kolay şeydir. Çünkü ego benlikten önce kendinden vazgeçmek zorundadır. Bir kalpte ikisi bir arada yaşayamaz, ya ego ya da benlik kalmalıdır. Ego bir kez teslimiyeti öğrenirse artık teslimiyet, yönetimi ele alır. "İlâhî şeyler için nasıl bir çaba gerekebilir ki?"[11] manevîyat için en büyük engel olan şeyin üstesinden, Allah ile bir olmuş şeyhin isteklerine razı olunarak gelinir.

Sufi olmak için tüm endişelerden vazgeçmek gerekir; çünkü endişelenmemiz gereken kendimizden daha kötü bir şey yoktur. Kendinle meşgul olduğun zaman, Yaradan'dan ayrılırsın. Allah'a giden yol tek basamaktır; o da kendinden vazgeçmektir."[12]

Bir dostumuz şeyhi ile karşılaştıktan hemen sonra bu teslimiyet noktasının vurgulandığı bir rüya görmüştü:

> "Evin dışına çıktım ve caddede şeyhimle karşılaştım. Parmağıyla beni işaret ederek kısık bir sesle: "Artık seni kontrol eden sen değilsin, benim." dedi."

Teslim olmak, çok rahatsız edici bir süreçtir çünkü egonun kıymetli özerkliğinden vazgeçmesini gerektirir. Bu ölümdür ve aynen fizikî ölüm gibi refakatinde ötelerin bilinmezliğine dair derin bir korku getirir. Fakat bu iki çeşit ölümden birine karşı geliştirilen korkusuzluk, diğerinden de korkmamamıza yardımcı olur. Bu yüzden de, Allah'a teslim olmuş bir şeyhe teslim olmak, teslim oluşu mürit için daha kolay bir hâle getirir. Şeyhin varlığı içsel güvenliği sağlar fakat bu ancak nihaî bir teslimiyetle mümkündür. Bu yolla şeyh, müridini bu dönüşüm süreci boyunca gizliden gizliye destekler.

Teslimiyet, özde o dıştaki şeyhe karşı değildir. Her insan gi-

bi şeyhin de hataları vardır; fakat Tanrı'nın nuru şeyhtedir ve bu nur müridin kalbinde saklı olan nur ile aynı nurdur. Şeyhteki nura teslim olarak mürit; kalplerimiz içindeki üst benliğin nuruna da teslim olmuş olur. Çünkü yolun başlangıcında müridin nuru, direkt algılanamayacak kadar gizlidir ve ancak şeyhinin kalbindeki aynaya yansımasıyla kolayca görülebilir.

Şeyhe teslimiyetin amacı, kişinin kendi nuruna teslim olmasıdır bu yüzden benliğinden bağımsız (egosu Allah'a teslim olmuş) olan, "var olmayan" ve yoldan çıkmaksızın müridin Üst benliğine ayna olacak bir şeyh bulmak çok önemlidir. Hintli büyüklerden Anandamayi Ma, guru gibi bir önder bulmanın ne kadar önemli olduğunu şöyle anlatır:

> "Gerçek bir guru bulmak lütuftur. Kişi onun tavsiyelerini koşulsuz yerine getirmelidir. Gurunun söylediklerini hürmetle uygularken, onu mutlu ederken onun kişiliğine bağlanmamalıdır. Hakiki bir guruda; olması gerektiği gibi kendisinin sadece bir vesile olduğunu vurgulayacak ve kişiliğine gösterilen büyük saygıyı desteklemeyecektir. Hâlen ego bilinciyle hareket eden ve kişiliğine rağbet edilmesine izin veren guru gerçek bir guru değildir."[13]

Hakikatten uzak bir guru bulma tehlikesi, ilâhî bir kuşatma ile çevrelenmiş bir boşluğa teslim olmaktansa, kişisel isteklerine uyan bir öndere teslim olmaktır. Keza, mürşidin ego dönüşümünün gerçekleşeceği yer o boşluktur.

YANSITMA SÜRECİ

Şeyh ile olan ilişkinin önemli bir bölümünü genellikle yansıtma süreci oluşturur. Şeyhin baskın rolü, müridini bir çok fark-

lı bir yansıtma biçimine karşı kuşatır. Bu yansıtmalardan en sık görüleni ise üst benliğin yansıtılmasıdır. Üst benliğimiz oldukça korkutucudur, ışık saçan dinamik yapısıyla kendimizin bir parçası olarak kabul edilmesi oldukça zordur. Genellikle bu içsel bilgeliğe ya da altıncı hisse sahip olduğumuzu biliriz. Oysa bunu; üst benliği bilgelik ve nurla dopdolu şeyhe yansıtmak daha kolaydır. Önceleri bilinmeyen bu yansıtma sayesinde, başka birine aitmiş gibi görünse de kişi kendi bilmediği yönlerine vakıf olur. Mürit, üst benliğini şeyhe yansıtması sayesinde kendi ilâhî nuruyla bir ilişki kurmayı başarır. Bu durum, genellikle şeyhin üst benlik olarak şekillendiği rüyalarda aşikardır. Şeyhiyle olan ilişkisi sayesinde, mürit benliği ile bağlantı kurmayı ve ona yakın olmayı, kendi içsel varlığının gerçek doğası tarafından boğulmadan başarır.

Fakat öyle bir an gelir ki, artık bu yansıtma bir sınırlanma meydana getirir. Bu an, kendi kutsal varlığımızı tamamen bilir hâle geldiğimiz ve şeyhi aracı kılmaksızın üst benliğimiz ile ilişki kurup onunla yaşamayı öğrendiğimiz andır. Kendisine "artık kontrolün kendisinde olmadığı" söylenen dostumuz bu rüyasından bir yıl ya da daha fazla bir zaman sonra şu rüyayı gördü:

> "Küçük bir grup insanla birlikte oturuyorduk. Şeyh bize şu soruyu sordu: 'Bana artık gereksinim duymamanız için, daha neye ihtiyacınız var?'"

Şeyh, gemici gibidir; müridine maddî dünyadan manevî dünyaya geçişte yardımcı olur. Fakat mürit bir kez manevîyat sahiline ayak bastığında artık gemicinin işi bitmiş olur. Artık arayıştaki kişi gemiyi ardında bırakmalı ve sağlamca kendi ayakları üzerine basmalıdır. Keza, yolculuk bitmemiştir, yollar sonsuzdur. Bahaeddin Nakşibendî'nin sözleriyle:

> "Amaca ulaşmayı anlamlı kılanlar biziz. Müritlerimizin kendi-

lerini bizden ayırıp, sadece amaçlarını düşünmeleri gerekir."[14]

Manevîyat yolunda, dış ilişkiler sınırlandırılmışlardır. Dışta bulunan şeyh sadece içte bulunan şeyhi işaret etmektedir. Kişinin kendi varlığının yapısı Tanrı ile birdir. Zen geleneğinde şöyle söylenir: "Yolda Buda'ya rastlarsan onu öldür". Arayışına devam eden kişi "yalnızlıktan yalnızlığa" yolculuk eder. Zira dışta bulunan şeyhine karşı hiçbir güvencesinin olmadığı bir mertebeye ulaşmalıdır, o yansıtma kendi içine kapanmalıdır. Grubumuzdaki birçok kişi rüyalarında şeyhimizin öldüğünü görürler. Bu her zaman, şeyhe yönlendirilen yansıtmaların ölümünü ve yansıtılmış her ne varsa onlarla bütünleşmeyi temsil etmektedir. Şeyhi birkaç yıl önce fiziksel olarak ölmüş olan bir dostumuz, rüyasında şeyhi Babayi'yi bir sandalye üzerinde ölmüş gördü. Ve sonra şeyhi tekrar canlandı; dostumuz şeyhine sordu: "Siz; öldükten sonra dirilen çok büyük bir yogi olmalısınız". Şeyhi ise şöyle cevap verdi: "Ben büyük bir yogi değilim, ben senim."

Bir şeyhin yapacağı şey, bizi kendimize dönmemiz için yönlendirmektir, bizi ikilikler dünyasından uzaklaştırıp benliğin birliğine götürür. Şeyh öldüğünde bu ilişkinin sonu değildir sadece ilişki bir dönüşüm yaşar. Bu dönüşümde ikilik birlik içinde erir. Şeyh ve müridi bir potada erirler ve böylece arayıştaki kişi aslında hep varolmuş olanı, bir ilişkinin gerçek doğasını anlar. Çağrı ve yankı birdir. Şeyhin nuru arayıştaki kişinin nurunu çeker; fakat aslında onu uyandıran ve kendine çeken tek bir nur vardır. Bu, kalpte "nur üstüne nurdur".

KISIRDÖNGÜ

Şeyh, müridin önce bir göz atıp sonra daha da tanışıklaştığı, sonrasında ise kendi gerçek benliğini algıladığı bir ayna gibidir. Şeyh çok öncelerden görür müridindeki içsel potansiyeli... Ve dış görünüşü her ne olursa olsun direkt olarak onun özüne nü-

fuz eder. Hakiki bir şeyhin müridiyle ilişkisi özden öze bir sevgidir. Bu asla değişmeyecek; fakat her zaman tamamlanacak bir ilişkidir:

> "Şeyhe duyulan sevgi azalmaz da çoğalmaz da... Onun için en başla en son aynıdır, bu kapalı bir döngüdür. Şeyhin müridine sevgisi artmaz, fakat mürit için bu oldukça farklıdır, o bir döngüyü tamamlamak zorundadır. Zaman geçip, mürit ilerledikçe şeyhini kendisine daha da yakın hissetmeye başlar. Oysa şeyh daha yakın değildir; o her zamanki yakınlığındadır fakat mürit bunu bilmez."[15]

Şeyh talebesini bütünüyle kuşatır, onu karşılaştırmalara ya da yargılamalara tabi tutmaksızın bir bütün olarak kabul eder. O, talebesini bulunmakta olduğu yerinden alır ve yansıtma süreci boyunca kendisinin ardında takipte olmasını sağlar. Talebenin tüm potansiyelini gördüğünden, talebenin sahip olabileceği her türlü benlik kuşkusuna aldırmaz görünür. Talebe, başarısızlığa uğramış ya da yoldan çıkmış gibi görünse de üstadı onun manevî yeteneğine –Allah tarafından doldurulma yeteneğine- güvenir ve bu inancını talebesi bunu kendince anlayana kadar emin bir şekilde taşır. Üstad, talebesini asla geri çevirmez; tıpkı Allah'ın insanoğlunu hiçbir zaman geri çevirmediği gibi... Çünkü bizler Tanrı'nın birer parçalarıyız.

Zamanla üstad sanki talebesini reddediyormuşçasına daha sert ve acımasız davranmaya başlar; fakat bu sadece talebesinin olgunlaşmasına yardım etmek içindir. "Şeyh, hoşgörüsüz olmalıdır, çünkü müridinin en yüksek mertebeye ulaşmasını ister".[16] Talebe, gerekli olduğu anda üst benlik yansıtmasını geri çekemiyorsa ve eğer şeyhine fazla bağımlı hâle gelmişse şeyh talebesini kendi hâline bırakma ihtiyacı duyar. Tasavvufta talebe grubun dışına atılabilir ve aynı geleneğin gerektirdiği gibi, bu kişi grubun diğer üyeleri tarafından da yalnız bırakılır. Böylece kişi

kendi manevî gücünü algılayabilme imkanına sahip olur. Eğer grubun bütün üyeleri üstadları üzerine fazla yansıtmalarda bulunuyorlarsa, üstad gelenekte de olduğu üzere yok olur. Bir gün insanlar gelirler; fakat artık orada hiç kimse yoktur. Hiç kimse üstadın nereye ne kadar süreyle gittiğini bilmez. Bu iki hafta, iki ay hatta bir yıl bile olabilir. Sonra, doğru zaman geldiğinde ve grup kendilerine dayanmayı öğrendiğinde üstad tekrar ortaya çıkar. Dışta bulunan güvensizlik ortamı ile kişi yüksek derecede bir içsel güvenliğe ulaşmayı başarır.

Üstad, her zaman dışsal kısıtlamalardan uzak olmak zorundadır, böylece her an işaretleri takip edebilir, bunun anlamı bir konferansı tam orta yerinde kesip bırakmak ya da en çok ihtiyaç duyulduğu anda insanları terk etmek de olsa... Bu zaman diliminde talebe bütünüyle teslimiyet içinde olursa, üstadıyla ilişkisi daha da güçlenmiş olur. Dışsal bir yok oluşta üstad, aslında içsel olarak daha bir varlığını hissettirir. Dış dünyadaki terk edilmişlik hissi ile talebe aslında her daim var olmuş olan manevî bağın farkına varır.

YANLIŞ ÖNDER

Üstad figürü, -her ne kadar- egodan bağımsız olsa da arayışçının üst benliğini yansıtışı söz konusudur ve bu durumda da bu yansıtmanın yakalanması ve geri verilmemesi gibi bir tehlike söz konusudur. Egoyu memnun edebilecek belli bir güce sahip kişiye yönlendirilen üst benlik yansıması onu kuşatır. Eğer bu olursa, üstad bu yansıtmanın geri dönmesini istemeyecektir ve daha da kötüsü hilekar ve ustaca talebesine kendisine bağlı kalmasını empoze edebilecektir. Üstad ile olan ilişkiye psikolojik bir analiz yapacak olursak üstad bir "nakil aracı" dır. Üstad, arayışçının yansıtmalarını taşır, fakat biraz önceki analizden farklı olarak bir karşı nakil söz konusu olmamalıdır. (üstaddan

öğrencisine ulaşan bir yansıtma var olmamalıdır.) Üstad; üstad rolü ile ilişkilendirilmemelidir ve mürit de öğrenci rolünü algılamamalıdır. Arayıştaki kişi özgür bırakılmadır.

Eğer üstad, üstad rolüyle bir şekilde bağdaşmışsa, yansıtmaların kırılma vakti geldiğinde müridini reddedemeyecektir. Pozisyonundan kaynaklanan prestijinden dolayı egosu herhangi bir şekilde mutlu oluyorsa; gerekli olduğu anda grubunu terk edemeyecektir. Tasavvufta, tek bir kişinin ya da bütün grubun potansiyellerini anlamaları için yakalanması gereken anlar vardır. Gerçek bir önder hem bütünüyle kuşatan ve hem de bütünüyle özgür bırakandır. Çünkü o an geldiğinde, doğru zaman geldiğinde, o kişisel ilgilerinden uzak olarak tereddütsüz davranmalıdır. Çoğunlukla üstad, zamanında anlamadığı bir işareti izlemek zorundadır ve bu yüzden arayışçının en sevdiği şeye bile karşıymış gibi de görünebilir.

Kişinin, benliğinden kurtulamamış bir üstadının olmasının bu gibi tehlikeleri olmasıyla beraber, en önemli olan talebenin davranışlarıdır. Hayatın getirdiklerini kabul etmede yeterince düşünen ve yeterince mütevazı olan biri için her türlü kırgınlık duygusunun ötesine geçmek için yanlış üstad, doğru üstada yönelen bir basamak olabilir. Aslında, yanlış bir üstad ile bile kişi Tanrı'yı anlayabilir:

> "Kişi, farkında olmadan yanlış bir üstad bulmuşsa ne olur? Bu ilk bakışta talihsizlik gibi görünüyorsa da kişinin üstadının yanlışlarını fark edeceği bir zaman gelecektir ve sonra kişi hakiki bir önderi nasıl keşfedeceğini kesin olarak bilecektir. Bundan başka düşünülmesi gereken bir seçenek daha vardır. Üstaddan daha önemli olan şey; kişinin kendi davranışlarıdır; çünkü nihai anlamda kimse kimseye benlik algısını kazandıramaz. Onu bulmak zorunda olan kişinin kendisidir. Yani, samimî bir arayışçı, üstadının ardındaki Tanrı'yı görür, üstadı gibi kendisi de kusurlara sahip olabilir ama sonunda

üstadının ötesine geçip Tanrı'ya ulaşmayı başaracaktır."[17]

Yansıtma süresi boyunca talebe üstadını en derindeki arzularının simgesi olarak görür. Eğer kişi bu simgeye kâfi miktarda inanç duyuyor ve arzusunda doğru yerde duruyorsa, kendi öz cevherini bulmak için bu simgenin ötesine geçebilecektir. Yansıtmanın kendisine dönük olan yüzünde kendi gerçek yüzünü görebilecektir. Fakir, yaşlı bir Hintli kadın vardı. Hasta oğlunu ziyaret etmek istiyordu. Fakat oğlu, kabarmış nehrin diğer tarafında yaşıyordu ve geminin kaptanı onu diğer tarafa götürmüyordu. Nehrin kayalıklarında ise, bir Brahman büyüğü sihirli bir törenle ateş seremonisi yapmaktaydı. Fakir kadın ona yaklaşarak nehri geçmek için ondan sihir istedi. Brahman gizli seremonisini kesmek istemiyordu; çünkü keserse zorlaşan sihrini tekrar okumak zorunda kalacaktı, kadını bir an önce başından savmak için; "Sadece sürekli 'Ram, Ram' diye tekrar et nehri geçersin" dedi ve büyüsüne geri döndü. Akşam güneşin batımında Brahman gizli seremonisini bitirmiş nehrin kıyısında oturuyordu. Yaşlı kadının tekrar kendisine yaklaştığını görünce şaşırdı ve kadının simasındaki mutluluk ve hürmet ona daha da şaşırtıcı geldi. Kadın onu başıyla selamladı ve; "Ey Ulu insan, olağanüstü güçlerin ne kadar büyük, 'Ram, Ram' diyerek nehrin içinden geçtim, oğlumun yanında kalıp onunla ilgilendim. Gene o kutsal dizeleri tekrarlayarak nehirden geçip geri geldim Sana bu kutsal yardımın için teşekkürlerimi sunarım." Brahman yaşlı kadına hayret ve şaşkınlıkla baktı. Kadının kendisine olan olağanüstü inancı onu kabarmış suların arasından nehrin karşı tarafına geçirmişti. Kadının teslimiyetini ve inancının kuvvetini duyumsadı.

BENLİĞİN ÇAĞRISI

Üstad, talebesinin ego dünyasından benliğin daha geniş boyutlarına geçmesini sağlayan bir basamaktır. Üstad ile olan iliş-

ki sayesinde üst benlik bilincimize daha yakın bir yerlere getirilir ve ego onun yaydığı titreşimlere uyum sağlar. Arayıştaki kişinin ilgisi yavaş yavaş benliğe kayar, içinden gelen işaretleri anlamlandırarak, daimi bir dinleyici olarak yaşamayı öğrenir.

Benlik, varlığımızın çekirdeğidir. "Küçükten daha küçük" olup kalpte saklandığı hâlde o, vücudun her organını kuşatan ve her organa ve insanoğlunun bütün yapısına nüfuz edecek kadar "büyükten daha büyük"tür. O, egoya sürekli mesajlar gönderir, hedefi işaret ederek onu yönlendirmeye çalışır. Fakat kişi manevîyatla ilgilenmiyorsa, algıladığı dünyayı tek parça olarak görüyorsa, ego kendisini bu içsel rehberden gelen dalgalardan koparır. Bir dostumuza rüyasında bu hâl, şöyle seslendirildi:

> *"Güçlü bir ego algısına sahip insanlar işaret edilen hayata geçemezler. Çünkü onların yaşamlarını egolarının istekleri yönetir ve bundan dolayı başka bir şeyin onlara yön vermesi imkansızdır."*

Eğer ego kendisinden daha üstün bir bilinçten habersizse, ego ile benlik arasından hiçbir içsel iletişim yok demektir. Benlik hâlâ egoyla iletişim kurmaya çalışmaktadır ve sınırlı perspektifinden sıkılan kişi kendi içindeki sınırlılığı bilmeksizin, zaman dünyasında mahpus kalmıştır, ölüm ve yaşam zıtlığı arasında zincirlenmiştir.

manevî yaşamın başlaması, kişinin ilgisini illüzyonlar dünyası olan dış dünyadan uzaklaştırıp, Benlik çağrısını dinlediğindedir:

> *"Sana uzaklardan sesleniyorum,*
> *İlk günden beri seni çağırıyorum.*
> *Asırları geçerek sana ulaşıyorum,*
> *Zamanın sonsuzluğundan,*
> *Çağırıyorum, çağırıyorum...*
> *Her zaman...*

Sesim sesinin bir parçasıydı,
Fakat sesim sana cılız geldiğinden onu nadiren duyabiliyorsun.
'Bilmiyordum' diyebilirsin.
Fakat bir yerlerden hatırlıyorsundur,
'Duymadım', 'Nedir o, hani nerede' dersen,
Bir yerlerden duymuşsundur sen, aşağılardan,derinlerden bilirsin sen.
Ben her zaman olduğu gibi senin içindeydim ya,
Ben hiç kaybolmamacasına içindeyim.

Kim bu çağıran desen de,
Bu kim diye düşünsen de,
Nereye kaçacaksın? Söylesene?
Kendinden kaçabilir misin?
Ben, senin için tek olduğum için,
Bir başkası yok.
Sözün de, ödülün de benim.
Cezan da, arzun da
Ve hedefin de benim..."[18]

Dinlesek de, dinlemesek de benliğimiz hep bize seslenmektedir. Bu sesleniş dostça bir çağrıdır ve bizi menzile götürecek olan yol odur. Fakat, bir İran şarkısında da söylendiği gibi bu aynı zamanda cezamızdır da... Benlik; egonun düşmanıdır, onun teslim olmasını ister durur. Bu yüzden ego bizi, ölümüne sebep olacak bu yola asla teşvik etmez. Sadece o istediği için içimizden gelen sesleri dinleriz: "Allah kimi isterse onu nuruna ulaştırır." Birisi Rabia'ya şöyle dedi:

> "Bir sürü günah işledim, eğer tövbe edip Tanrı'ya dönersem, beni bağışlar mı?"
>
> "Hayır" dedi Rabia. "Ancak o sana dönerse sen de ona dönebilirsin."[19]

ÜSTAD HİÇBİR ŞEY YAPMAZ

Önder, her zaman bize egodan uzakları, öteleri işaret eder, Bu öteler kendi özümüzden başka bir şey değildir. Daha önce bir dostumuzun gördüğü, bu yolculuğun başlarını tanımlayan iki rüyadan bahsetmiştim. Birinci rüyada üstad: "Artık seni kontrol eden sen değilsin, benim." demişti ve ikinci rüyada da "Bana artık gereksinim duymamanız için daha neye ihtiyacınız var?" diye sormuştu. Bu dostumuz bu iki rüyayı da anlatan üçüncü bir rüya gördü:

> "Üstadım, süresi geçmiş sürücü ehliyetimi aldı ve fırlatıp attı. Sonra da; 'Artık senin için hiçbir şey yapamam' dedi. Ben; 'Peki ben kendim için ne yapabilirim?' diye sordum. 'Hiçbir şey" diye cevapladı."

Rüyadaki sürücü ehliyeti kişinin egosu tarafından yönlendirilen hayatını simgelemekteydi. Bizler çoğunlukla, kendi egolarımızın köleleri olarak yaşarız, onun arzularıyla yönleniriz. Yaşam, egodan ve onun bağlantılarından bağımsız yaşamayı öğrenmektir. Rüya sahibi için artık ego kimliğinin "süresi geçmişti" ve fırlatılıp, atıldı. Farklı bir yönlendiricinin gelip, hayatını yönetmesi için her şey hazırdı. Rüyadan anlaşıldığı kadarıyla üstad artık görevini tamamlamıştı, ego kalıbının parçalanmasına yardım etmişti ve artık yapabileceği hiçbir şey yoktu. Ve dostumuza "kendisinin de bir şey yapamayacağını söyledi". Bu rüya, rüya sahibinin artık hedefine vardığı yada terk edildiği manasında değildir. Aksine ego bilincinin ötesindeki benliği göstermektedir ve benlik yapılış değil, oluş hâlidir.

Aslında üstadın yaptığı hiçbir şey yoktur; hatta onun yardım etme isteği bile bir bariyerdir. Benim üstadım her zaman kendisini "apartman yöneticisi" olarak tanımlar, o sadece hâlis arayışçılarla ilgilenir, asıl olana daha da yakınlaşmaları için me-

kân bulur. Bu mekanda insanlar değişir, çünkü bu ev sarhoşların, değişimin evidir. Bu evde kalanlar bir daha asla eskisi gibi olmazlar. Öz varlıklarında ve bazen de dış dünyalarında esrarengiz ve harikulâde şeyler meydana gelir. İnsanlar psikolojik ve fizyolojik olarak iyileştirilirler. İçsel gelişime ket vuran engeller ortadan kaldırılır, hayat daha zengin ve daha bütün bir hâle gelir. Fakat üstad, kendisi bir şeyler yapmaz, "bir şeyler kendiliğinden yapılır." İnsanlar onun sadece bir güvenlik görevlisi olduğunu duyduklarında inanmazlar; çünkü onlar bütün özel yeteneklerini ve güçlerini üstadlarına yansıtma eğilimindedirler. manevî yaşamın gerçeği çok basittir, o bütünüyle bir farkındalık hâlidir. Anandamayi Ma, üstadın işlevini en basit ve en doğal ifadeyle şöyle tasvir eder:

> "Bu çocuğun sana tavsiye edeceği şey bir ağacın altında oturmandır. Ağaçtan kasıt, gerçek bir şeyhtir. Şeyhler, ağaçlar gibidir. O hiç kimseyi çağırmaz ve hiç kimseyi de uzağına yollamaz. Gelen herkese, kadına, erkeğe, çocuğa, hayvana sığınak olur. Eğer bir ağacın altında otururursanız o sizi havadan, kavuran güneşten koruduğu gibi, sağanak yağmurlardan da koruyacaktır. Ve size çiçekler, meyveler sunacaktır. Bunlardan bir insanoğlu da faydalanabilir, ağaç için çok küçük olan bir kuş ta... Onun meyvesi gelen herkes içindir. En sonunda o kendisini de verir. Nasıl mı? Meyve, aynı türden yeni bir ağacın tohumunu da beraberinde taşımaktadır. Yani bir ağacın gölgesinde oturarak, ona sığınabilir, onda gölgelenebilir, meyve ve çiçeklerinden, aldığınız şeye bağlı olarak kendi benliğinizi de bilir hâle gelirsiniz."[20]

Üstad üstaddır ve arayış içindeki kişiye kendi içindekiyle aynı olan iç tohumu bulması için izin verir. Bir dostumuz üstadı, ağaç şeklinde görmüştü. Daha fazla insan geldikçe, ağaç daha fazla dallanıp budaklanıyordu. Bazı insanlar gövdeye daha ya-

kındı ve diğerleri de kendi aralarında konuşarak dal uçlarının altında oturmaktaydılar. İnsanlar farklı şeyler isterler, herkes gerçekleri istemez. Bu yolda asla çok kişi olmaz çünkü gerçekliğe ermenin bedeli kişinin kendisini feda etmesidir ve insanların bir çoğu bütün o bedeli ödemek için hazırlanmamışlardır. Hâl böyleyken, sığınak veren, çiçek ve meyveler sunan ağaç imgesi herkes içindir. Üstadın görevi ise kişiye istediği şeyi vermektir.[21] Bir keresinde opera şarkıcısı olmak için eğitim alan bir kız grubumuza gelmişti. Eğitimini tamamlamak için Yeni Zelanda'ya gidene kadar bir yıl bizlerle birlikte oldu. Bu bir yıl süresince onun bizler arasında ne bulduğunu merak ettim ve gitmeden az önce o bana bunu anlattı. Sesine, başka şeyler için değil sadece şarkı söylemek için izin vermeyi nasıl öğrendiğini anlattı. O içsel güvenini bulmuştu, bu da sesini takip etmesini sağlamıştı, özel hediye, teslim etmesi için kendisine verilmişti. Onun için, rüya sahibi için de olduğu gibi zamanı dolmuş sürücü ehliyetinin miadı dolmuş ve fırlatılıp atılmıştı ve bu kız çok daha kıymetli şeyler de bulmuştu. Bu nasıl olmuştu? Sadece ne zaman vakit bulsa gelip üstadın dizi dibine oturmuştu.

ÜSTAD SİZİ BULUR

Sufi geleneğine göre bir şeyh gerçekten gereklidir. Fakat bir şeyhi nasıl bulabilirsiniz? Seyahatin bir çok görünüşünde de olduğu gibi bir şeyhi bulma süreci de umduğunuzdan çok farklı bir şekilde gelişir. Şeyhinizi siz bulmazsınız, şeyhiniz sizi bulur. İsteği ve manevî çabası sayesinde arayışçı, manevî arenasında bir ışık yakar. Bu ışık yeterince parlak yandığında sonraları bağlantıya geçeceği şeyhinin ilgisini çeker ve sonra şeyh görünür olur. Arayışçı belki tam da bir kitaba başlayacak ya da kendisine şeyhten bahseden biriyle buluşacaktır... Fakat bu hadise kesinlikle bir "şans" ya da "tesadüf" değildir.

Çoğu kez, bir rüya kişiye şeyhini bulmakta rehberlik eder. NewYork'ta yaşayan bir dostumuz rüyasında, İngiltere'nin yeşilliklerinde ihtiyar bir kadına âşık olduğunu görmüştü. Uyandığında hâlâ bu aşkı hissediyordu, peki ya o kadın kimdi? Ne yapmalıydı? Bir süre sonra kitapçıda bir kitabın kapağında aniden bu kadının resmini gördü. Bu kadınla tanışmak için İngiltere'ye gitti ve onun önüne oturduğunda sadece ağladı, ağladı...

Şeyhle olan ilişki fiziksel dünyaya ait değildir, ruh boyutundadır, zamanın ve mekanın dışında gizemli bir bağlantıdır. Zamanı geldiğinde, mürit hazır olduğunda, bu ilişki kendini gösterir ve şeyh ortaya çıkar. Şeyh dünyanın öbür ucunda da olabilir, hemen köşe başında da.. Belki mürit bu fiziksel mekanda şeyhiyle birkaç defa karşılaşsa onu görecektir, belki de hiçbir zaman yüz yüze karşılaşamayacaktır. Fakat aynı yolu izleyen biriyle iletişim kuracaktır. Mürit, şeyhinin fiziksel varlığı ile epey zaman geçirecektir. İhtiyaç duyduğu şey kendisine verilecektir. Şeyhin görevi, müridine Hakikate ulaşması için en iyi imkanı sağlamaktır. Birçok insan için şeyhin fiziksel varlığı gereklidir, yeteri kadar ilerleme sağlanana dek, bu yolu yaşanan bir gerçek hâline getirmek için şeyhin fiziksel varlığına gereksinim duyulur. Fakat diğerleri için içsel bir bağlantı kurarak bu yolu deneyimlemek, şeyhin fiziksel yokluğuna bağlıdır.

Fiziksel varlık ya da yokluk, her ikisi de farklı zamanlarda gerekli olabilir. Her ikisi de farklı şekillerde müridin, şeyh ile olan gerçek ilişkisinin manevî yapısını fark ettirmekte yardımcı olurlar. Bir bayan arkadaşımız şeyhinden ayrılıyordu, gözyaşları içerisindeydi çünkü onu bir daha görüp göremeyeceğini bilmiyordu. Ona gayet net olarak şöyle denildi: "Bu yolda ayrılığı kabul etmeyiz."

Başlangıçtaki iki, üç yıl için şeyhin fiziksel olarak varoluşu müridin yaydığı titreşimleri bu yola akort etmek için ve bağlanışı kuvvetlendirmek için gereklidir. Sonra, manevî bağlılığı test etmek için mürit şeyhi tarafından ya da koşullar gereğince uzağa,hayatın içine bırakılır. Fakat insanoğlu öylesine bireyseldir

ki, her kişi için bu çok önemli ilişki farklı olacaktır. Hayat ve koşullar, her zaman insanoğluna ihtiyacı olan şeyi o dakika verirler. Eğer bir kişi şeyhinin yanına sadece senede bir kez gidebiliyorsa, yine her neye ihtiyaç duyuyorsa bu yıldaki tek görüşmede istediği o şey kendisine kesinlikle verilecektir. Belki her gün şeyhin yanında olan kişi kadar ve belki de daha fazlası, ona bir görüşmede verilecektir. Şeyhin yanında olmak "pilin şarj olması" gibidir, müridin ilgisinin dinamik olarak hedefe tekrar kilitlendiği bir süreçtir. Günlük yaşamlarımızda manevî ilgimizin yoldan sapması çok kolaydır ve ilk yıllarda şeyhin fiziksel varlığı müride sağlam olmasında yardımcı olabilir ve böylece mürit kendi en büyük arzusunun farkına varabilir. Birkaç yıl sonra talebe artık şeyhinin manevî feyzine uyum sağlamış olmalıdır ve bu feyiz tarikatın feyziyle aynıdır ve artık fiziksel bağlantı gerekli değildir.

Daha dış bir boyutta, şeyh günlük yaşamda karşılaşılan zorluklarda müridine önderlik eden işlevsel bir araçtır. Dünyada yaşamak ve İlahîyat yolunu izlemek kolay değildir. Bu yolda bir adım ötede olan birinin yanında olmak büyük bir kar olabilir. Şeyh her ne kadar, çok nadiren direkt olarak nasihat verse de, o bir problemin özünü gizler ya da yansıtma yoluyla müridine neyin ona eziyet verdiğini görmesine yardım eder. Problemler gayet kullanışlıdırlar, çünkü onlar yükselmemize yardımcı olacak basamaklardır. Hâl böyleyken, tarikatta karşılaşılan bir takım problemler gerçekten çok karışıktır ve şeyh müridine bu düğümün çözülmesi için en iyi yolu bulmasında yardımcı olur.

Bazen nasihat, kişisel konuşmalarda verilir, özellikle de eğer problem kişisel ilişkilerle alakalıysa... Olabildiğince çok şey grup içinde tartışılır. Bahaeddin Nakşibend şöyle der:

> "Bizlerin yolu, grup müzakereleridir. Yalnızlıkta kibir vardır, kibirde tehlike vardır. Saadet grup içerisinde bulunmalıdır. Bu yolu izleyenler büyük kâr elde edeceklerdir ve grup müzakerelerinin lütfuna ereceklerdir."[22]

Eğer problemler grup içinde müzakere edilirse gün ışığında paylaşılmış olurlar ve böylece mesuliyetleri azalır. Kişi diğer birinin yaşadığı zorluklardan ya da deneyimlerden çok şey öğrenebilir. Bazen şeyh direkt olarak rehberlik eder fakat çoğunlukla "bir kapının dahi her zerresiyle işittiği" şekilde konuşur. Şeyh, bir müridi için söyleyeceği şeyi bir diğer müridine söylüyormuş gibi söyler. Bu şekilde mürit, her daim dikkatli olmayı ve gelebilecek bir işareti yakalamak için sürekli hazır olmayı öğrenir. Üstadının kelimelerinde gizleneni yakalamayı öğrenerek mürit; Yaradan'dan ışık hızından hızlı gelecek belirtileri, imaları da yakalamayı öğrenir. Bu belirtiler grup içindeyken de gelebilir çünkü cemaat her anıyla bir öğretim mekanıdır. Bu yüzden de mürit tetikte ve anlayışlı olmayı öğrenmek zorundadır. Grup müzakerelerinde ya da sıradan görünen bir konuşma içinde geçen, görünen mana ile gerçek mananın farkını ayırt etmeyi öğrenmek zorundadır.

Tıpkı ebeveynlerin çocukları için en iyisini istemeleri gibi, şeyh de müridi için her zaman en iyi olanı ister. Fakat şeyh, sadece müridine anlayabileceği kadarını verir. Bu noktada önemli olan şey, şeyhin verdikleri karşısında müridin alış kapasitesidir. Şeyh, bütünlükle doldurulmuş bir boşluktur, mürit de bir diğer boşluk olmayı amaç edinmelidir. Mürit, daha çok istedikçe ve kendi üzerinde daha çok çalıştıkça psikolojik problemlerini hâlleder, nefsinin ve aklının yönelişleri azalır ve daha fazlasını alabilecek hâle gelir.

ŞEYH İLE BÜTÜNLEŞMEK

Şeyh, "bütünlük" ile bağlantı kurabilmek için gereklidir:

> "Tanrı her yerdedir; ancak o, ancak bir önder vasıtasıyla bilinebilir. Şeyhinizle bağlantı kurabiliyorsanız Tanrı'yı bulacak-

> sınız. Sizin için önemli olan şeyhinizdir, sadece şeyhiniz... manevî önderiniz her şekliyle bir bütündür. Sadece onun gibi olmaya çalışarak kişi her şekliyle bütünlüğü yakalayabilir."[23]

"Bütünlük" bir güç merkezi olarak düşünülebilir, bu güç merkezinin eve bağlanması durumunda tüm elektrik donanımının sigortaları bundan etkilenecektir. Şeyh ise dönüştürendir, milyonlarca voltluk enerjiyi, kişi için gerekli olan yüz ya da iki yüz volta dönüştürür. Şeyh vasıtasıyla, mürit o gerçek bütünlük ile bağlantı kurabilirse şeyhiyle bütünleşme sayesinde o gerçek mükemmellikle de bütünleşebilir.

Şeyhin dizi dibinde oturmak, müridin daha yüksek bir benlik mertebesinin titreşimlerine uyum sağlaması açısından yardımcıdır. Öte yandan, manevî dönüşümün gerçek süreci fiziksel düzeyde meydana gelmez, benlik mertebesinde gerçekleşir. İşte gerçek öğretimin yaşandığı nokta burasıdır. Bu mertebede, öğretilenler müridin kalbine mühürlenir. Şeyhin dinamik enerjileri müride nakşolunur. "Nakşibendî" kelimesi İran dilinde "nakkaş" ya da "oymacı" (Arap kökenli *nakşi* kelimesi ise; damgalamak, nakşetmek, oymak) anlamlarına gelir. Nakşibendî tarikatında, şeyhin manevî doğası ve yapısı üst benlik mertebesine nakşedilir ve sonra sıradan bilinçliliğe yansıtılır. Üst benlik – "bir baş parmağından daha büyük olmayan, geçmiş ve geleceği belirleyen kalpteki kişiliktir"[24]- "kalbin kalbinde" bulunur. Bu eğitim süreci "kalpten kalbe bir yansıma" olarak da anlamlandırılabilir; çünkü şeyhin üst benliği müridin üst benliğine yansıtılmaktadır.

Eğitim; en derin anlamıyla birleşmek demektir, bu yüzden de Gerçek Bütünlük'le olan gizemli ilişkinin özünü oluşturur. Sufi, sadece "Ait Olduğu"nun var olacağı bir birleşmeyi arzular:

> "Kutsal eve ilk kez girdiğimde" diyor Ebu Yezid; "Kutsal evi gördüm. İkinci kez girdiğimde evin sahibini gördüm. Üçün-

cü kez girdiğimde ise ne evi gördüm ne de sahibini."

Ebu Yezid'in burada anlatmaya çalıştığı şey, "Tanrı'da fena bulduğu ve artık hiçbir şeyi bilmediğidir. Her şeyi görebilmiş olsaydı Tanrı'yı görürdü". Bu yorumun kanıtı ise bir sonraki anektodta veriliyor.

> Bir adam Ebu Yezid'in evinin kapısına geldi ve onu çağırdı:
>
> "Kimi arıyorsun" diye sordu Ebu Yezid.
>
> "Ebu Yezid'i" dedi adam.
>
> "Ey gariban" dedi Ebu Yezid. "Ben otuz yıldır arıyorum Ebu Yezid'i, hâlâ ne bir iz buldum ne bir işaret".[25]

Kişinin kendisini Tanrı'da kaybetmesi bir fena bulma sürecidir, yok olma sürecidir. Kişi yok oldukça, Sevilen'in varlığı da büyüdükçe büyür. Bir süre sonra ikilemlerden arta kalan sadece onun varlığının bilinci olur. Fakat bilinçlilik –obje ve nesnenin ayrılığı- ikilemleri de beraberinde getirir. Bütün bir kayboluşta ise ne obje ne de nesne vardır. Âşık bütünüyle kendinden geçtiğinde farkındalık kalmaz. Artık Maşuğun yüzünün yansımalarının göründüğü aynalar yoktur:

> *"Ne aşkın farkındayım, ne de âşık olduğumun*
> *Ne kendimi biliyorum ne de sevdiğimi."*[26]

Aşkın amacı böylesine bütün bir yok oluştur, öyle bir kayboluştur ki bu, geriye hiçbir şey kalmaz. İşte bu ne ölü ne de diri, gerçek bir önderin izleridir. Böylesi bir şeyhle olan ilişki sayesinde mürit, kendi varlığında da aynısı bulunan o özü alır ve yavaş yavaş o özle birleşmeyi öğrenir. Şeyhinin boşluğu ile birleşerek kendi hiçliğinin farkına varır. Bahaeddin Nakşibendî, kendisinden beş asır önce yaşamış olan El-Hakim el-tirmizi ile olan manevî bağının nasıl bir etkisi olduğunu

şöyle anlatıyor:

> "Yirmi yıldır el-tırmizi'nin izindeyim. Onun hiçbir özelliği yoktu ve artık benim de hiçbir özelliğim kalmadı. Bunu bilenler bilir ve anlayanlar anlar."[27]

Şeyh, bütün bir yok oluş mertebesine ulaşamamış bile olsa, kendi içinde bu nakşı –kendi şeyhinin nakşını; aslı Bahaeddin Nakşibendî olan ve ondan öncekilere dahi uzanan bir mührü taşır. Şeyhlerin bu büyük vekâlet zincirleri tarikat mührünü birinden diğerine taşır. Mürit hazır olduğunda, umut vaad edip etmediği test edildikten sonra bu mühür bir ateşle, istekle yandığı hissedilen bir ateşle onun kalbine de kazınır. Bu yolun özü, bu mührün aşığı, yok edip ayrılık maskesini kül edinceye kadar kalp ile birleşmektir.

Mürit ile şeyhin ilişkisi kalbîdir, bu ilişki tüm birleşmelerin yaşandığı mekanda; kalptedir. Müridin kalbi şeyhinin kalbi ile birleştirilir ve bu sayede ayrılıklar yok olur. Bilinç düzeyindeki aklı ötelere taşıyan bu tecrübe, bir armağandır. Sessiz, derin düşünümlerle mürit, bu armağanın gücünü anlar ve bu armağanı bilinç düzeyine yaklaştırır. Sevilen birini, mümkünse Tanrı'nın kendisini düşünerek mürit, kalbini aşk duygusuyla doldurur. Sonra bu düşünceler akla geldikçe kalbi zayıf düşürür ve kalbi aşkın gücü ile boğar. Aklın bu boğulması aslında kişinin nefsinin "Bir" olanla birleşmesi sürecidir. Bireysel aklın, evrensel akla kayışıdır. Karşılığında mürit, kendisinin iyi yönlerini zihnini ve nefsini verir. Bu feragatlar ile kalpteki nakış aktif hâle gelecektir ve mühür bu kez kendisini bilinç yapısına nakşedecektir, sır; yavaş yavaş kendini açığa vuracaktır.

Başlangıçta şeyh ve mürit iki ayrı taraftır. Nefsin yansıtmalarını taşıyan şeyh, tüm bir bilgelikle donatılmış olarak görünür ve manevî gıdaları aç olan müridine ihsan etmeye muktedirdir. Fakat özde şeyh, her şeyini Tanrı için feda etmiş bir kişidir, Tanrı'nın en derin ve en içteki benliğimizi açığa çıkardığı bir boş-

luktur. Bunun anlamı şeyhin varlığının amacının, insanlara istediklerini vermek olduğudur. Bir ağacın; meyve, çiçek ve sığınma vermesi gibi şeyh de müridinin manevî ihtiyaçları doğrultusunda ona cevap verir. Bütün Hakikatı ise herkes istemez. Şimdi anlatacağımız rüyada şeyh bu gerçekliği başkalarına değil de, rüya sahibine veriyor gibi görünüyor:

> "Boş bir yüzme havuzundaydım. Şeyhim havuzun bir ucunda, köşedeydi. Grubumuzdan bir arkadaş şeyhimizi ziyaret için gelmişti ve havuzun bir köşesinden bakıp gülümseyerek beni selamladı.
>
> 'Bana huzur ve sukunet verdi' dedi. Kendimi kırgın hissettim. Birçok insanın ileri ve geri gideceğini ve şeyh tarafından onlara bir şeyler verileceğini biliyordum, fakat bana verilmeyecekti.
>
> Yavaşça yürüdüm ve havuzun dibinden yukarı doğru uzanan merdivenden çıktım. Muhtemelen şeyhim beni geri çağıracaktı. Oyalandım ama çağırmadı. 'Hiçbir şeyim yok' dedim kendi kendime, 'bana hiçbir şey vermedi'. Sonra merdivenleri çıkarken yorulduğumda fark ettim ki, şeyhim ve ben aynıydık."

İnsanların alacakları şey, istedikleri oranıncadır ve bazıları için bir parça huzur ve bir mutluluk dokunuşu yeterlidir. Öte yandan manevîyata gereksinim duyan kişiler de vardır ve "Hakikatten" başka onları tatmin edebilecek başka hiçbir şey yoktur. Bu, bu insanların diğerlerinden daha iyi insanlar oldukları için değil, diğerlerinden çok önce nakşolundukları, işaretlendikleri içindir. Bu insanlar için ötelere giden yol dışında, hayat anlamsızdır. Bu temel ihtiyaçları, feda etme duygusuyla bağlantılıdır. Bu insanlar en derin anlamıyla bu dünyada toplumdan atılan kişilerdir ve onlar kalplerinin en derininde başka bir yerlere ait olduklarını bilirler.

Rüyayı gören dost, kırgınlık hissiyle boş bir yüzme havuzunda duruyordu. Şeyh kendisinden başka herkese bir şeyler veriyordu. "Bana hiçbir şey vermedi." Bu tasavvuf grubunda yaşanan çok insanî bir duygudur ve kıskançlığı da beraberinde getirir. ("Diğer kişiler ilerliyorlar gibi görünüyorlardı, harikulade rüyalar görüyorlar ve olağanüstü şeyler tecrübe ediyorlardı.") Her zaman başkalarını kendimizden daha net olarak görürüz; çünkü kendi yüzümüz bizden en çok saklanandır. Çoğunlukla en son farkına vardığımız şey bize ne kadar verildiğinin farkına varışımızdır, kendi dönüşümümüzdür.

Fakat rüyadan gelen mesaj daha derin bir mevzudur. Rüya hiçlikteki boşluğu aksettirmektedir; yüzme havuzu boştur ve rüya sahibi tekrar tekrar kendisine hiçbir şey verilmediğinden bahsetmektedir. "Kap boş ise doldurulabilir." Sadece boşluk ve hiçliktir, bizlerin daha fazla bütünlüğe ulaşmasını sağlayan. Egonun varlığı azaldıkça, şeyh ile bütünleşme de daha fazla tamamlanır. Gerçekte şeyh "hiçlik'i" verir, kendi içimizdeki hiçliğe bizleri yakınlaştırır. Mantığımızın ve şekiller dünyasının çok ötesinde olan bu yerlerin içine usul usul çekiliriz.

Rüya, dostumuzun merdivenleri çıkarken yorulmasıyla sonlanır, bu simge çok sık olarak yalnız bırakıldığını hisseden her mürit için geçerlidir. Oysa bu ümitsizliğin hissedildiği anlar, sahip olduğumuz fikirleri bıraktığımız, şartlandırılmalarımızı ve beklentilerimizi bastırdığımız anlardır. manevî yaşam zannettiğimiz gibi değildir, bu içsel bir açılım olduğundan zihnin ve onun sahip olduğu fikirlerden çok farklı şekillerde vukû bulur. Bu düşünceler çoğu zaman manevîyat yolunun gerçek doğasını anlamamızı engeller. Rüya sahibinin kendisine hiçbir şey verilmediğini kabul ettiği an, ona şeyhi ile olan gerçek ilişkisi gösterilmiştir: "Ben ve şeyhim aynıydık".

Eğitim ilerledikçe, şeyh ile olan ikilik yok olur ve bu yok oluş müridin üst benliği ile şeyhin üst benliğinin birleşmesine kadar devam eder. Her ne kadar bu birleşme kişinin içinde mey-

dana geliyorsa da durum yavaşça sufinin genel yaşamına da nüfuz eder, fakat bu süreç yıllar alabilir. Sonunda bu bir yaşam biçimi hâline gelir, bilinçli bir gerçekliğe ulaşır. Irina Tweedie bu sürecin kendisi için nasıl geliştiğini şöyle anlatıyor:

> "Her yoganın amacı, güdümlü bir hayata ulaşmaktır; bu da üst benliğin sesini dinlemektir, ki bu ses eğitimin sonunda üstadın sesi hâline gelecektir. Kutsal kitaplarda müridin ruhuyla şeyhin ruhunun birleştirildiği yazar. Şeyhim Bhai Sahib, bana cahil olduğumu, ruhumun yok olacağını söylemişti. Fakat bu nasıl olacaktı? Düşündüğüm gibi olmadı. Şeyhimle birleşmem, üstadımın talimatlarının ve isteklerinin bir ikilik yaratmadığı hâle geldiğimde gerçekleşti. Üstadım ve ben vardık; fakat direkt bilgilenme doğuştan ruhtaydı.
>
> Şeyhim öldüğünde, onun bana ihanet ettiğini düşünmüştüm. O tüm iyeliklerimi bıraktırmıştı, bütün param fakirlere verilmişti ve sanki o bana hiçbir şey vermemişti, hiçbir şey öğretmemişti, hiçbir şey... diye düşündüm. Sonra Himalayalar'da olduğum bir gece çok derin düşüncelere daldığım bir meditasyonda onunla bağlantı kurdum. Artık fizikî olarak yoktu. Sadece bir enerji merkeziydi ama onun o olduğunu biliyordum. Çok dramatik bir açığa çıkıştı. Artık yalnız değildim. O babam gibiydi. Artık meditasyona girebilir ve ona her türlü sorumu sorabilir -asla kendim için değil sadece diğerleri için-, ve muhteşem cevaplar alabilirdim. Bu nasıl bir güvenceydi... Fakat yavaşça, çok yavaşça benim kontrolüm dışında, bana bile fark ettirmeden bir çeşit değişim gerçekleşti. Bir üstad hem var gibiydi hem de yok gibi..Kendisini görebildiğim bir üstadım yoktu, onunla bağlantı kuramıyordum. Fakat ihtiyacım olduğunda, sadece çok ihtiyacım olduğunda onu hissediyordum. Ve aklım bu kademeli içe çekim sürecine alıştı ve anladım ki bu ben değildim, bu Tweedie değildi. Bir dakika önce cevabını bil-

mediğim şeyi, sonra içimde şeyhimle bir olan başka bir şeyle biliyordum."[28]

NUR ÜSTÜNE NUR

Mürit şeyhine dahil olduğunda aslında Allah ile bir olur. Özde ne mürit vardır ne de mürşit, ne âşık vardır ne de maşuk, sadece kendini açığa veren bir ışık vardır. Bu açığa çıkış kalpte olur çünkü kalp; müridin, şeyhin ve Tanrı'nın buluşma mekanıdır. O, kalpten kendisine seslenir; nur nuru çağırır, nur nuru uyandırır, nur nura gark olur. Mürit kalbindeki birliği daha çok sağladıkça, bu sürece kendisini daha da kaptırır. Anlatacağımız rüyada son imge nurdur:

> "Şeyhimin avlusuna girdim ve onun diğer tarafta oturmakta olduğunu gördüm, malasını (bir çeşit tespih) bir kap suya batırıyordu. Onun yanına gittim ve kabın içine baktım, ne kendi yüzümü, ne şeyhimin elini ve ne de malayı gördüm, görünen sadece nurdu.

Şeyh, tespihinin tanelerini parmaklarıyla oynatarak dua eder. En derin yakarış, kelimelerden uzak olandır, sessizce içi Tanrı ile dolan bir boşlukla birleşmedir. Şeyh kendisini yakarışa kaptırdığında, mürit de duanın bir parçası hâline gelir çünkü şeyhin -bir- oluşu müridin kalbine yansıtılır. Kabın içine baktığında dostumuz bu yansımanın gerçek doğasını gördü. Ne kendi yüzü, ne şeyhin eli ve ne de mala... Sadece nur vardı. Hıristiyan mistisizminin azizlerinden John Ruysbroeck'in deyişiyle:

> "Burada hiçbir şey yok, sadece bu nurda, bu nurla ve bu nurun içinde parlayan sonsuz bir görüş var."[29]

KALBİN YOKSULLUĞU

Dün gece şeyhim bana yoksulluk dersini öğretti:
Hiçbir şeye sahip olmamayı ve hiçbir şey istememeyi.
Rumi[1]

FAKİRLİK ÇULU

Tasavvuf kişiyi şekiller dünyasından alıp, şekilsizlik âlemine taşır, akıldan alıp kalbe götürür. Bu yolda her türlü arzu sınırlanmadır:

> "Bir mürit üzerinde düşünmekte olduğu şeyi Mısırlı Zunnun'a söyledi: "Bu dünyada her şeyin üstündeki gerçeklik yolunun yolcusu olmak istiyorum."dedi.
>
> Zunnun ona şöyle dedi: "Bizim kervanımıza eşlik etmen için önce iki şeyi kabul etmen gerek. Bunlardan biri; istemediğin şeyleri de yapmak zorunda kalacağındır. Diğeri ise yapmak

> istediğin şeyleri yapmana izin verilmeyeceği... Çünkü kişi ile hakikat yolu arasında duran şey 'istek'tir."[2]

Bu yolun yolcusu olan kişiler doğuda "fukara" olarak bilinirler. (Modern İranda 'derviş') Bu kelime onların kutsal yoksulluklarını simgeler: "Fakir elinde erzağı olmayan kişi değil, yapısında arzu bulunmayan kişidir."[3] Bu durum mürit için hem yardımsızlık hem de özgürlük anlamına gelir, arzu ve yön ve gideceği bir yer yoktur. Eğer her şeyden vazgeçmek gerekseydi, manevî ilerleyiş isteği dahi bir sınırlanma olurdu. Çok uzak ufuklara gider gibi görünen yol, bir illüzyondan ibarettir. Kalbinin arzuladığı yolda giden ve tüm değer yargılarını bu yola göre oturtmuş bir mürit için, bu son bağlantıdan vazgeçmek oldukça zordur. Fakat vazgeçilmesi gereken tek şey bu dünya değildir, manevî dönüşüm fikri de terk edilmelidir. Böylesi bütün bir yoksulluk sufinin gerçek yamalı giysisidir:

> Bir derviş çuldan bir aba ve yünden bir kep giyiyordu. Şeyh Ebu Ali ile görüşmeye geldi. Ebu Ali'nin müritlerinden biri ona; "Bu çul için kaç para verdin?" diyerek muziplik yaptı.
>
> Derviş cevap verdi: "Onu tüm bir dünyaya karşılık satın aldım. Karşılık olarak bana ahiret teklif edildi; fakat almaya değer bulmadım."

manevî yoksulluk bütün bir çıplaklıktır. Onun mührünü basması için, kişinin şekilsiz bir balmumu olmalıdır. Çünkü bu hâl, isteğin ötesindedir, yoksulluk aranmaz. Ona ait olan her şey gibi bu da bir hediyedir. Bu yol kişiyi daha ileri gidemeyeceği bir yere getirir. Kalan yalnızlık ve ümitsizliktir. Kişi gidecek başka bir yol olmadığını kabul edince –yolun sonunda tam bir ölüm olduğunu anlayınca- özgürlük başlar. Fakat özgürlük ancak, kişinin daha başka bir şey yapamayacağını derin bir şekil-

de anladığında ortaya çıkar. Bu bulunan yeni boşluk, manevîyatın başladığı gerçek yerdir.

SIKINTILI YOL

Müridi yolun sonuna taşıyacak olan seyahat zorlu ve acı vericidir. Kişiyi zaman zaman dünyayı ışıtan güneşten alıp, kendi varlığının karanlıklarına götürür. Şimdi anlatacağımız rüya işte bu hikayeyi anlatıyor. Uzun yıllar alan, acıyla yüklü; fakat kişiyi nefsinin ötesine, benlik okyanusuna taşıyan bu süreci tanımlıyor:

> Kaldırım döşeli ana yola paralel uzanan çamurlu bir yolda yürüyordum. Kaldırımlı yol sağımda kalıyordu, ileride de sarı otlar ve masmavi, açık bir gökyüzü vardı. Diğer tarafta da hava parlak ve güneşliydi. Fakat soldaki çamurlu yol karanlık ve güvensiz bir ormandı.
>
> Yürürken solumda çok büyük bir ağaç gördüm. Ormandaki diğer bütün ağaçlardan uzaktaydı. Gövdesi genişti ve dalları uzaklara uzanıyordu, alan boyunca uzanacak kadar uzunlardı. Sonra ağacın dışa çıkan kökleri dikkatimi çekti. Hareket hâlinde ve çok fazlaydılar, büyük kirişler gibi kıvrılıyorlardı.
>
> İçimde bu büyük ağacın içine girmek için büyük bir istek duydum. Dalların aşağı doğru eğildiği yerde bir açıklık var gibiydi. Eğer girersem açık alanlardan ve güneşten mahrum kalacağımı biliyorum ve diğer tarafım girmek için isteksizdi. İkinci duraksamadan sonra girmeye karar verdim. Açıklıktan girerken eğilmek zorunda kaldım çünkü dallar çok alçaktı. Sonra biraz ilerleyince daha da eğilmek zorunda kaldım çünkü dallar alçaldıkça alçalıyor ve gittikçe bana daha da çok yaklaşıyorlardı. Onların bedenimi sarıp sarmaladığını hissettim ve sonunda zeminde emeklemek zorunda kal-

dım. Çünkü yürüyecek bir boşluk, hatta bir eğim bile yoktu. Ben emeklerken dallar beni daha da fazla sardı.

"Yakında hareket edemeyeceğim" diye düşünüyordum. "Donmuş, hareketsiz, olduğum yerde kalmak zorunda kalacağım". Bu endişe verici bir düşünce değil, bir durum değerlendirmesiydi. Aynı zamanda bu beni saran dallar ve yapraklarla birlikte bir pupa hâline gelebileceğimi de düşündüm. Sonra kaymakta olduğumu fark ettim. Sanki bir şey beni yavaşça ileri itiyordu. Kendimi tamamen, teslimiyet duygusuyla bu kayışın beni götüreceği yere bıraktım. Az sonra ormanın diğer ucundaydım ve önümde bir deniz uzanıyordu. Güneş bir Turner resmi gibi pembe altın ışıklar saçarak batmaktaydı. Çarşaf gibi sakin olan bir denizdi, sağ tarafımdan sakin fakat akıcı bir nehir bu denize boşalıyordu. Sadece meraklı gözlerle seyrettim. "Her şey bir yana, çok da zor değildi".

Bu rüyadaki sembolik imgeler dizisi bir hayat hikayesinin neredeyse yarısını anlattı. Rüya, rüya sahibinin kaldırım döşeli ana yolun yanındaki çamurlu yoldaki yürüyüşüyle başlıyordu. Sufi, dünyadaki ana yollardan yürümez, onunki biraz daha çamurlu bir yoldur. Peygamberin hadisinde geçtiği gibi:

> "Bu dünya da elbiseleri ve ayakkabıları kirli, zaman zaman bir ağaç gölgesinde oturan, bazen de çöllerde yürüyen gelir-geçer bir yolcu gibi olun. Her zaman yolcu gibi olun; çünkü burası eviniz değil."[4]

Anayol rüya sahibinin sağında kalıyordu. İleride çayırlar ve masmavi bir gökyüzü vardı. Burada güneş ışığının apaçık parladığı sağ taraf, bilinci temsil etmektedir. Oysa sufi yolu, hayatın ne apaçık ne de kapkaranlık olduğu, bilinçaltının kirini ve çamurunu taşıyan bir yoldur. Çamurlu yolun solunda ise karan-

lık ve güvenilmez bir orman uzanmaktaydı ki bu da bilinçaltının en eski hâlini simgelemektedir. Ormanın dışında, bilinçaltına yakın büyük bir ağaç vardı. Ağaç, en eski muhteşem sembollerden biridir. Bu hayatın merkezinde bulunan *mundi eksen*idir; hayat ağacıdır. Su, yeryüzünün çok derinlerinden çizilir; çünkü tüm hayata gıda ve korunma sağlar. Öte yandan hayat ağacı, evrenin merkezine kök salmış kendi varlığımızdan başkası değildir. Yusuf Campbell *mundi eksen*ini şöyle tanımlar:

> "O, merkezî noktadır, her şeyin onun etrafında döndüğü bir kutuptur. Dünyanın merkez noktası durağanlığın ve hareketin bir arada olduğu bir noktadır. Hareket zamandır,durağanlık ise sonsuzluktur. Mitolojik deneyim ise, hayatınızın bu anlarının aslında sonsuzluk anları olduğunu anlamanız ve şu an yapmakta olduklarınızın sonsuzluk yönlerini tecrübe etmektir."[5]

Yeryüzünün derinliklerinden çıkıp gökyüzüne kadar uzanan hayat ağacı kişinin içsel eksenidir. Fanilik ve bakiliği, iki zıtlığı birbirine bağlar. "Dönmekte olan dünyanın hâl-i hazırdaki merkezi" yaşamdır ve o insanın en derin sırlarını: "Bizlerin fani dünyada yaşayan baki varlıklar olduğumuzu" bilir.

Rüya sahibi bu ağacın içine girmek için içinde büyük bir istek duymuştu. manevîyat yolu her zaman bizleri kendi merkezimize –egonun küçük bilincine değil, gerçek benliğimizin görkemli derinliklerine- geri çeker. İlk başta, çamurlu yollarda ilerleyen manevîyat yolcusunun bilinçli bir yönlendirme duygusu vardır. manevî amaç ya da hedef arayışında kişi öncelikle tasavvuf geleneğinin özel şifrelerini ya da düşüncelerini takip eder. Belirli bir meditasyon sürecini izler ya da diğer başka manevî yolları dener, bazı gizli parçaları okur. Fakat öyle bir an gelir ki; arayış içindeki kişi içinde kendisini bilinçli yoldan uzaklaştıran bir istek duyar, bu istek kendi iç doğasının çağrısıdır ve onu bi-

linen dünyadan alıp varlığının bilinmez derinliklerine götürür. Sonra gün ışığı arkalarda kalır ve o dönüşümlerin yaşandığı kendi iç varlığımızın derinliklerinde olan bilinçaltı bizi kendi içine çeker.

NEHİRDEN DENİZE

Rüya sahibi "güneşli açık alanlardan" ayrılmakta biraz tereddüt yaşamış; fakat sonra içeri girmeye karar vermişti. Kişi kendi kendisine izin verişinin önemini abartmamalıdır. Tasavvufun özü teslimiyet denemeleridir, inanç gerektiren ve sizi tamamen değiştirecek olan bir sisteme güvenmenizdir. Âşıklar gibi, önce bilinçaltının karanlıklarına, sonra da Tanrı'nın şekilsizliğinin göz kamaştırdığı karanlığına "Bütün âşıkların kendilerini kaybettikleri suskun karanlığa"[6] giriş için kendimize izin vermeliyiz.

Rüya sahibi, aslında kendi iç benliği olan ağaca girdikçe dallar alçalıyor, dallar alçaldıkça da rüya sahibi daha fazla eğilmek zorunda kalıyordu. İnsanoğlunun en yüce öğretmeni kendi gölgesidir, içinde bulunduğumuz o acımasız, aşağılık, kızgın ve dargın gölge... Kendi içimizde daha derinlere daldıkça, yetersizliklerimiz, hatalarımız ve başarısızlıklarımız bize daha da fazla gösterilir. Sonunda, bu yolculuğa daha fazla devam edemeyeceğimizi anladığımız, hiçbir şey yapamadığımız, artık daha ileri gidemediğimiz bir noktaya geliriz. Amacımıza ulaşmak için her şeyimiz olduğu hâlde, hâlen ona ulaşamamışızdır. Bu genellikle psikolojimizde meydana gelen, daha fazla azim edememe hâlidir. Her şeyi denemiş olmamıza rağmen, amaç hâlâ bizden ötede durmaktadır. Her şeyimizi istemektedir. Bizi kendi sınırlarımıza doğru iter ve o sınırları deldirtir. Bu, çoğu zaman çok derin bir ümitsizlik anıdır. Kendi sınırlarımız ile yüz yüze geliriz ve yapabileceğimiz tek şey kalbimizin derinliklerinden yardım istemektir. Bu yolla teslimiyete itiliriz.

Bu süreçte önemli olan kendimizi bütünüyle teslim edebilmemiz ve elimizden gelen bütün gayreti gösterebilmemizdir. Başka türlü bu tam bir teslimiyet olmaz. Ancak tüm gayretimizle çaba gösterdiğimiz zaman yetersizliğimizi hissederiz. O anda vazgeçmekten başka bir seçenek kalmamıştır. Bu teslimiyet oldukça acı vericidir; çünkü egonun –nefsin- ölümünü içermektedir.

"Teslimiyet, teslim olana kadar dünyadaki en zor şeydir, teslim olduktan sonra ise dünyadaki en kolay şey..."[7] Egonun çarkı bir kez bozuldu mu, başka şeyler yönetimi devr alabilir hâle gelir. Rüya sahibinin acı dolu ruhu ve dış etkenleri, egoyu artık hareketlerini belirlemek için teşebbüs dahi edemeyeceği bir noktaya itmişlerdir. Rüya sahibi, dallardan dolayı git gide daha da eğilmek zorunda kalmış, sonunda emekler olmuş ve en son "yakında hareket edemeyeceğim... donmuş, hareketsiz olduğum yerde kalmak zorunda kalacağım" düşüncesiyle yorulmuştu. Fakat işte bu, içsel bir hareketsizlik vaktidir. Öyle ki bu hareketsizlikle baş edilmez, sadece kabullenilir. Artık değişim başlamaktadır. İlk olarak kendisini ruhun kelebeklerinin doğacağı bir pupa olarak hayal etmişti. Sonra ileriye doğru kaydığını hissetmiş ve bu kayışa engel olmamıştı. Bu onun egosunun daha kuvvetli bir güce teslim oluşudur.

Bir kez teslim alındığımızda ve artık yönümüzü belirlemek için savaşmayı bıraktığımızda manevî yaşam kolaylaşır. Üst benliğin enerjisine karşı koymaktan vazgeçtiğimizde, ruhanî varlığımız evrensel denizin bir parçası olur ve bireysel yaşamımızı tecrübe etme imkanı buluruz. Rüya sahibinin bilinçaltının ormandan çıkıp benliğin içsel dünyasına göz atışı, bu rüyada sembolize edilmiş son şeydir. Artık önünde uzanan engin bir deniz vardır; "pembe altın ışıklar saçarak güneş batmaktadır." Manzaranın güzelliği ve ışıkların renkleri egonun ötesinde bir bilinçaltının göstergesidir. Bilinçaltının üst boyutunda ne kötülük vardır, ne de kargaşa... Denizin durgunluğu da bunun ispatıdır. Artık rüya sahibinin kişisel yaşamı bir nehir gibi evrensel denize akmaktadır.

Rüya sahibi son olarak; "Her şey bir yana o kadar da zor değildi" diye düşünmüştü. Bu his, varolmuş bütün zorlukların –karşı koymak- yüzünden olduğunu göstermektedir. Kişi bir kez karşı koymaktan vazgeçtiğinde değişim enerjisi artık serbestçe ortaya çıkar. Ümitsizlik karanlıkları sadece geçici bir dönemdir. Bu dönemde kişi acizliğinin bilincine varır ve burada manevî yaşamın bir paradoksu ortaya çıkar: acizlik aslında çok kıymetlidir. Çünkü o ötelere giden kapıları açar: "Ruhu fakir olan kimseler mübarek insanlardır ve onların sarayları cennettedir."[8]

DAR YOKUŞ

Her biri bize özel ve baş edilmesi çok zor engellerle yüz yüze geliriz. Yenilgimizi tamamen kabul edene kadar defalarca savaşır ve defalarca yeniliriz. Üzerine binilmeden önce terbiye edilmesi gereken bir at gibi, dizginleri başka bir şeylerin ele alması için mürit de terbiye edilmelidir. Bir başka arkadaşımız rüyasında bir yokuşa tırmanırken yolun git gide daha da zorlaştığını görmüştü:

> Yolda tek başıma idim, beyaz bir araba kullanıyordum. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu ve yol gittikçe dikleşiyordu, dikleştikçe de daralıyordu. Yola toprak kaymıştı, arabayı çok zor kullanıyordum. Direksiyonu iki elimle birden tutmak zorundaydım. Yağmur altında yavaş yavaş ilerliyordum. Sonunda tepenin üstüne çıktım ve arabayı park edip dışarı çıktım. Yanımda gölgesi uzanan çok büyük bir şey vardı.

manevîyat, başlangıçta yokuşlu bir yolu tırmanmak gibidir. Her zerremizle uğraşıp çabalamamız gerekir. Yol gittikçe daralır "bıçak sırtı kadar darlaşır". Boğaz, bir kapıdır ve darlık hayata

dair bir ipucudur. Bunu anlayabilecek olan çok az sayıda insan olacaktır.[9] manevî yaşam müridin ilgisini hedefte sabit tutmasını gerektirir ve ancak bu şekilde manevî boyut o kişi için anlamlı ve anlaşılır hâle gelmeye başlar. Bu ruhî odaklanma, ruhun dönüştürücü enerjilerinin bilincimize aktığı bir kanaldır. Benlik ve ego arasında bir bağlantı oluşturur. Hem bilinçaltı hem de dış dünya dikkat dağıtacak bir çok şeye sahip olduğundan, başlangıçta bu kanalı açık tutmak ve bağlantıyı koparmamak için her türlü çabaya ihtiyaç vardır. Kişi arabasının direksiyonunu "iki eliyle" sımsıkı tutmak zorundadır. Bu hem sağ tarafa ve hem de sol tarafa gösterilebilecek en fazla ilgiyi sarf etmeyi, erkekliği ve kadınlığı dengede tutmayı sembolize eder.

"Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu", bu sürüşü daha da zorlaştırıyordu ve hatta toprak kaymasına bile neden olmuştu. Yağmur çoğunlukla yukarıdan aşağıya düşen rahmeti temsil eder. Bu ilâhî bir lütuftur. Tarikattaki bir zorluk da, başlangıçta manevî etkilenmelerin çoğunlukla akıl karıştırıcı ve süreci zorlaştırıcı olarak ortaya çıkmasıdır. Aynen şeyh de, müridinin yoluna engeller koyacak, ve bu da müridin çelişkilere düşmesine ve kafasının karışmasına sebep olacaktır. Bu yüzdendir ki, manevî gerçeklik, gündelik yaşamdaki bilinçliliğimizin bu içsel gerçekliği tecrübe etmesi açısından çok farklıdır. Dünyevi şartlanmaların kırılması gerekir. manevî doğrular, mantığın işlediği zihnimiz için çelişki yaratıcıdır, çoğu kez kişiyi paradokslara sürükler, bu da normal düşünme yapımızı karıştırır. Aristides'in deyimi ile: "Tanrı'nın verdiği şifalar arasında en büyüğü paradokslardır". Rüyadaki heyelan, her şeyi dengesizleştiren içsel yapıları yansıtmaktadır. Çünkü manevîyatta ulaşılabilecek en güvenli his güvensizliktir.

Her türlü zorluğa rağmen, rüya sahibi tepenin üstüne çıkmayı başarmıştı ve orada arabasını park edip, dışarı çıkmıştı. Ve yanında "gölgesi düşen çok büyük bir şey" görmüştü. Rüyayı gören arkadaşımız bu gölgeyi şeyhiyle bağdaştırdı; çünkü onun varlığı da belli belirsizdi. Şeyhin bu şekilde görünmesi, rüya sa-

hibinin artık üst benliği ile ilişki kurduğunu gösteriyor. Bu manevî çabaları ve ilgisinin yoğun olmasının semeresidir. Rüya sahibi bu manevî bağı güçlendirmişti; fakat şimdi beyaz arabası da onun bu manevî amacına hizmet etmekteydi. Bu yolculuğun bir adım ötesinde her türlü yön duygusu, hedefe yönelişteki her mücadele, bir sınırlanma hâline gelecektir. Çünkü bir sonraki adım üst benliğe tümüyle teslim olmaktır. Meister Eckhart'ın tanımlamasıyla manevî yoksulluk mertebesidir:

> "Kişi yaratılmışlığının getirdiklerinden, doğduğu anda olduğu kadar soyutlanıp, yalıtılmak zorundadır. Ve sana sonsuz gerçeklikten söylüyorum: Tanrı'nın varlığı ile bütünleşmeyi arzuladığın, sonsuzluğun ve Yaradan'ın ötesine dair özlemler duyduğun sürece soyutlanmış olamazsın. Çünkü o; hiçbir şey istemeyerek, hiçbir şey bilmeyerek ve hiçbir şey arzulamayarak tek başına manevî yoksulluğa sahiptir."[10]

Yoksulluk mertebesi, müridin tüm varlığının bu yola feda edildiği, yolun ve müridin artık tek olduğu bir teslimiyet hâlidir. Çünkü artık yol ve yolcu arasında bir ikilik yoktur. Teslim olmak dışında yapacak bir şey yoktur. Yön duygusu olmaksızın sufi, Yaradan'ın elinde bir enstrüman hâline gelir. Dünyada onun istediği gibi yaşamaya kendini adamış bir köle olur.

DÜNYAYA GERİ DÖNÜŞ

Yolun başında yolcu, dikkatini dış dünyadan soyutlayıp, bireysel yaşamının kaynağını bulmak üzere bu ilgiyi içine yöneltir. Bu kaynak, hayatın akıntılarından gelen benlik kayalarıdır. Fakat, yolculuğu tamamlamak için kişi tekrar dış dünyaya dönmelidir. Egonun isteklerinden soyutlanmasına gerek kalmadan, bütünlüğe açılan bir araç olarak hayatını devam ettirecektir.

Sonra kaynağın başlangıcı olarak yaşam nehrini ve bu nehrin benlik okyanusuna dökülüşünü deneyimleyecektir.

Mürit, nereden geldiğini ve nereye gittiğini bilir. Başın ve sonun, alfa ve omeganın tek olduğunu bilir. Bu yaşam nehrine geri dönüş süreci, bir önceki rüya sahibi tarafından sonraları görüldü:

> Çok kayalıklı ve bir çok şelâlesi olan çok yüksek bir dağa çıkıyordum. Bir ara yukarıya baktığımda, şelâleye tırmanan bir grup çocuk gördüm. Aşağıdan onların oyunlarını seyrediyordum. Şelaleye ulaştığımda çocuklardan biri kucağıma düştü. Durduğum yerde kalıp, onun güzelliğini seyrettim.
>
> Sonra dağa tek başıma çıkmaya devam ettim. Uzaklarda, bir kayanın üzerinde oturmakta olan bir şeyh gördüm. Sırtı bana dönüktü ve üzerinde siyah bir elbise vardı. Yüzünü görünce, onun benim yaşlarımda bir kadın olduğunu fark ettim. Gözleri kapalıydı ve derin düşüncelere dalmıştı. Fakat daha da yaklaştığımda gördüm ki, şeyh içinde hiçbir şey yazmayan bir kitap okuyordu. Onun yanında, uçurumun kıyısında durduğumda, sağ tarafımda berrak,tertemiz akan bir şelâle gördüm. Su, dağdan aşağı müthiş bir kuvvetle çağlıyordu. Şeyh mi beni itti, ben mi düştüm bilmiyorum. Kendimi çağlamakta olan şelâlenin derin suları arasında yok olurken gördüm.

Bu rüyada da, gene yükseklere tırmanış vardır; fakat bu defa rüya sahibi yayadır. Bir kez daha müridin yükselişine karşın suyun düşmesi imajı yer almaktadır. "Siz ona bir adım atarsanız, osize koşarak gelir". Allah'ın rahmeti müridin üzerine yağmaktadır; fakat yolculuğu daha da zorlaştırmamak için o an görünmemektedir. Çocukların şelâlede oynaması ise, bu rahmet indiren, hayatın özü ile rüya sahibi arasındaki masum ve mutlu ilişkiye işaret etmektedir. Hıristiyanların deyimi ile; "Acı, bize gelen

küçük çocuklar gibidir, onlara gelmelerini yasaklarız çünkü burası Tanrı'nın krallığı gibidir." Onlar esas doğamızın masumiyetini yansıtır.[11] Bu kaynağa yakın bir yerde yaşanan hayatın kolaylığı ve güzelliğidir; fakat maalesef bizler kendi karmaşık dünyamızda kayboluruz. Benliğe dönmek, bu içimizdeki çocuğa geri dönmektir, Blake'nin Masumiyet'in Şarkısı'nda anlattığı gibi:

> *"Yeşilliklerden çocukların cıvıldayışları duyulduğunda,*
> *Ve tepelerin kahkahaları işitildiğinde,*
> *Kalbim göğüs kafesinde rahata kavuşur.*
> *Her zerrede, huzur hissedilir.*[12]

Rüya sahibi şelâlenin yanına vardığında, bu çocuklardan biri onun kucağına düşmüştü. Burada, rüya sahibinin o masum saf doğası kendisine geri verilmiştir ve o, bu güzelliği seyre durmuştur. Bu içteki çocuk, varlığın yapı taşıdır. İçteki güzelliği görünebilir kılan; hayatın akışıdır. Çiçeklerin güneşe açılması gibi, gerçek güzelliğimiz de benlik ışığında görünebilir hâle gelir. Herhangi bir çabaya gereksinim duymaksızın hayatımıza nüfuz eder. Bu İsa'nın sözlerindeki derin manada gizlidir:

> Bahçelerdeki zambakları düşünün; bir uğraş vermeden, eğilmeden nasıl yetişirler...
>
> İşte sana söyleyeceğim şey; Solomon'un bile tüm o şöhretine karşın, o zambaklardan tek bir tanesi kadar güzel giyinemediğidir.[13]

TANIK VE ŞEYH

İçindeki çocuğun güzelliğini keşfettikten sonra, rüya sahibi dağa tek başına tırmanmaya devam etmişti. Gerçek manevî

yoksulluk, kimseye bağlı olmamaktır, her şeyi arkada bırakmaktır. Rüyanın devamında, bir kayanın üzerinde oturan bir şeyh görülmüştü. Bu şeyh, açığa çıkan özü yani benliği sembolize eder. Benliğin bir çok görünümü vardır. Masumluk, saflık, güzellik ve neşe gibi... Fakat o, çorak bir özellik de taşır, bir çöl kadar boş, bir kaya kadar çıplaktır. Şeyhin sırtı rüya sahibine dönüktü ve siyah bir elbisesi vardı. Siyah, renksizliktir, "manevî yoksulluğu " yansıtır, Tanrı'da fena bulma hâlidir:

> "İki dünyaya da ait bir giysi olan siyah elbisenin manevî yoksulluk olduğu söylenir. Bu, tasavvufun Tanrı'ya adanmak olduğunu anlatır. Kişinin ne içerde, ne de dışarıda, ne bu dünyada ne öteki dünyada varlığının bulunmamasıdır. Kişi ilk hâlindeki aslî fakirliğine geri döner ve bu fakirlik, olması gerekendir. Bu hisle birlikte acizlik, bütüne yansıdığında, kişi Tanrı ile bir olduğunu söyleyebilir.[14]

Siyahlara bürünmüş şeyh, en son manevî yoksulluk mertebesi olan "fenayı; Tanrı'da tamamıyla yok oluşu, bütün bir hiçlik mertebesini simgelemektedir. Bu yok olma mertebesi, rüya sahibinde de potansiyel olarak bulunsa da bu kendisine henüz bildirilmemiştir, o sadece üstadının sırtını görmektedir. Fakat yüzünü görünce; "onun benim yaşlarımda bir kadın olduğunu fark ettim. Gözleri kapalıydı ve derin düşüncelere dalmıştı." Bu figür Jung'ın gördüğü rüyadaki derin bir meditasyona dalmış olan yogiyi hatırlatıyor. Bu yogi, Jung'ın yüzü ile aynı yüze sahipti ve Jung rüyadan; "Hımm, öyleyse o beni düşünen biri, o da bir rüya gördü ve rüyada gördüğü bendim"[15] düşüncesiyle uyanmıştı.

Derin düşüncelere dalmış yogi Jung'ın sufilerin "gökteki tanık" olarak nitelendirdikleri üst benliğini ifa ediyordu (Şahid fis-sema). Tanrı'nın yarattıklarının güzellikleri üzerine tefekkür etmek de bu tanıklığı gerektirir. Aynen rüya sahibinin kendi içindeki çocuğa bakması gibi, Tanrı da yarattıklarının güzelliğine, kendisine âşık olan kişinin gözlerinden bakar, bu tanıklıktır.

Gölgemiz, aynen içsel karanlığımız gibi bizi kendi öz doğamızdan ayırır. Bu karanlık seven ile Sevilen arasında bir perdedir. Yokuş yukarı uzanan bir yolu tırmanan kişi, gölgeler üzerine çalışarak karanlık perdeleri kaldırır. Perdeler kalktığında sevilen sevdiğinin yüzüne bakar ve yarattıklarının güzelliğine şahit olan bu kişinin gözlerinden kendi güzelliğini telakki eder.

Seven ile sevilen arasındaki ilişki bir tanığın aracılık yaptığı çift yönlü bir yapıya sahiptir. Sevilenin güzelliği öyle bir şeydir ki, seven kişinin gözleri çok az bile görmeyen, aciz bir kör olsa dahi tanıklık ederek "ışığın içindeki kişiyi" bilebilir. Sufi deyimiyle; "Kendini bilen, Rabbini bilir." Bu söz; kişinin kendi benlik bilgisine sahip olarak, kendi üst benliğini de "Rabbini" de bilir hâle geleceğine delalet eder. Üst benlik, Kaynak'tan hiç ayrılmayan parçamızdır. O Tanrı ile birdir. İsa'nın benlik mertebesinde konuşurken; "Ben ve babam biriz"[16] diyerek kastettiği gibi...

Kişi, üst benliğiyle oluşturduğu bağı kuvvetlendirerek, Tanrısallığı öğrenmekle kalmaz, Yaradan'ında da yarattığını bilmesini sağlar. Bu yolla âşık, yaradılışının en büyük amacını gerçekleştirmiş olur: O; tek ve mükemmel olan, dünyayı kendini bilmek için yaratmıştır. manevî yoksulluk, Yaradan'ın kendisini herhangi bir tahribata uğramamış hâliyle kalbin içsel bir boşluk ya da saflık mertebesidir; çünkü Yaradan yüzünü, ancak kalbin lekesiz aynasında görebilir. Her türlü manevî deneyimin temel noktası, maşuğun kendi varlığını bilmesi için aşığın bir araç olduğudur. Aşığın tüm varlığı, en küçük hücresine kadar "kendini-bilmek"ten mesuldür. manevî yoksulluk arttıkça -aşığın yok oluşu arttıkça- bu mesuliyet de artar.

YOKSULLUK KALBE MÜHÜRLÜDÜR

Rüyada, derin düşüncelere dalmış bir şekilde oturan şeyhle, rüya sahibi kadının aynı yüze sahip oldukları anlatılıyordu. Bu

simge, şeyh ve talebe ilişkisinin özünü anlatmaktadır. Bir önceki bölümde anlattığım gibi, şeyh ile gerçek ilişki üst benlik mertebesinde gerçekleşmektedir. Bu mertebede, şeyh öğrencisini kendi gibi yapar. Şeyhin manevî yoksulluğu talebesinin kalbine aktarılır. Fakat bu içsel sürecin fark edilmesi için, talebenin bu dünyada Tanrı'nın kölesi olarak çalışması gereklidir. Bu içsel öğretmenle olan ilişki ve dış dünyadaki çalışmalar tasavvufun özde istediği şeydir. Bu öz, içsel gizemler ile bu yolu yaşanan bir gerçekliğe dönüştüren talebenin güncel hayatının bir arada olduğu bir kombinasyondur. En yüce olan ve en sıradan olan sufinin cömert bünyesinde birleşir. Böylece "en yüksek" olanla "en alçak" olan bir araya gelir ve dışarıda hiçbir şey kalmaz. İnsanoğlunun potansiyel varlığı, hem madde dünyasına hem de manevîyat dünyasına aittir. Talebe, ancak bu iki karşıtlığı kucaklayarak kendi potansiyelini fark edebilir: "Hayattaki sırlar ve sıradan şeyler doğru bir şekilde bir araya getirildiklerinde, bu En Uzun Yolculuk'u başarmayı mümkün kılarlar."[17]

Fakat içsel öğretmen, asla kişiye kendisi için verilmez. O, her zaman diğerleri içindir. Böylece, benliğin içsel boyutu ile benliğin dış dünyası arasındaki bağlantı kurulmuş olur. manevî yoksulluk içsel bir boşluk iken, dışsal bir hizmet görevi görür. Azize Teresa'nın birçok kez söylediği gibi:

> "Çalışmalarımdan hiçbir şey talep etmiyorum. Ben onun ellerinde küçük bir kalemim. Düşünen odur, yazan da o. Bu durumda kalemin üzerine vazife olan hiçbir şey yoktur."[18]

BOŞ KİTAP

Rüyada şeyh, "içinde hiçbir şey yazmayan bir kitap okuyordu". Bu kitap hayat kitabıdır, buradaki boşluk da gene manevî yoksulluğu simgelemektedir. Hayat kitabımızın sayfaları nor-

mal olarak ego tarafından doldurulmuştur. Yoksulluk mertebesinde bu sayfalar boştur; çünkü sufi için artık egonun isteklerine uygun hareket etmek yasaktır. O, bilinmezlik mertebesinde yaşar:

> *"Ne yapmakta olduğumu bildiğimi mi sanıyorsun?*
> *Bir nefes ya da yarım nefes miktarınca*
> *Kendime ait miyim ben?*
> *Bir kalem, yazmakta olduklarından ne kadar haberdardır?*
> *Ya da bir top, bir dahaki sefere nereye düşeceğini tahmin edebilir mi?"*[19]

Rumî tarafından yazılmış bu sözler, Azize Teresa'nın da söylediği; gizemlerin bilincinin Tanrı'da yok olduğu, manevîyatın içe çekiş sürecini tanımlamaktadır. Artık gizem yoktur, sadece o vardır. Bu "boş kitap" rüyadaki son gerçekliktir. Bu şeyh tarafından yansıtılmış içsel bir varoluştur ve hizmet sürecinde kalpte varlığının hükmünü sürecektir.

Rüya sahibinin yolculuğu, dağa tırmanışı ile başlar ve bu süre boyunca içe dönüklük dönemini tamamlayacaktır. Belleği ile bağlantı kurmak için ilgisini dış dünyadan ötelere çevirmiştir. Fakat bu sürecin bir de zıddı vardır. O da sonraları merkezi benlikte tutarak dünyada yaşayacak olmaktır. Bu mertebe, simyacıların *rubedo* kelimesiyle ifade ettikleri şeydir, "kızarmak" anlamına gelir. İçsel mertebenin bir bütün olarak anlaşılabilmesi ancak dış dünyada yaşamak suretiyle olur. manevî yaşam, dünyada, meşgaleler dünyasında yaşanmalıdır. İçte yaşananlar ile, dış dünyanın çarkları arasında yaşanan anlaşmazlıklar sufi'nin dönüşümüne güç verir. Bütün enerjilerin doğum yeri zıtlıklar arasındaki gerilimdir, finansal endişeler gibi olağan deneyimler kişiye çaba göstermesi, içsel ve dışsal gerçekleri uzlaştırması için güç sağlar. Şimdi yazacaklarımız Sufizm'in sırlarıdır:

> "Hepimiz, dünyada kendi hayatlarımızı yaşamak zorundayız. Dünyevi meşgalelerle meşgul olur ve buna karşın (ya da bundan dolayı) en üst mertebeye erişiriz. Daha yüksekler sınırlanmadır, daha yükseği, mükemmeli arzulamak, üstesinden gelinmesi gereken son şeydir.[20]

manevîyat yolunun yolcusu, mütemadiyen zıtlıklar arasına atılır. Küçülmeye müteakip büyüme vardır, dış nefesi iç nefes takip eder. Rüya sahibi dağa tırmanışı tamamladıktan sonra vadiye geri dönmek zorundadır, yolculuğunu hayat merkezinin kaynağından okyanuslara ulaştırmalıdır. Rüyada, rüya sahibinin sağ tarafında "tertemiz, berrak bir su" kuvvetle çağlayarak akıyordu. Bu kaynaktan çağlayan su, hayat suyudur, St. John'un düşünde gördüğü su ile aynıdır: "Ve o beni hayat suyunun Tanrı'nın Tahtı'ndan ve Tanrı'nın yarattığından fışkıran tertemiz bir ırmağa arttı."[21] Bu nehir içimizde akar durur ve o, bizim kendini açığa vuran saf doğamızdır. Hizmetimiz sayesinde bu su diğerlerini de temizlemek ve arındırmak için dünyaya akar. Bu sufinin görevidir. O, içsel ilgisi Kaynak üzerinde sabit olduğu hâlde, dünyaya ait sorumluluklarını yerine getirir. Sufi, içsel varlığı ile dış dünyası arasındaki ilişkiyi koruyarak ötelerin yüksek enerjilerinin yaşamı iyileştirmesine ve dönüştürmesine izin verir.

Nakşibendî geleneğinde, talebe hazır hâle geldiğinde dış dünyaya yollanır ya da dış dünyaya atılır. Bu anı sadece üstadı bilir:

> "Eğitimleri biter bitmez, etrafımdaki insanları uzaklaştırırım. Şimdi git ve çalış, derim, giderler. Ateş ve nefisleri ile imtihan edilirler ve asla hata yapmazlar."[22]

Bazen yeni bir "iş imkanı" umulmadık bir anda talebenin hayatına girer. Bazen bu, dünyaya geri dönüşün, içsel odaklan-

manın bir değişimidir, murakabelerden uzaklaşıp dış dünyaya karışmaktır. Çoğunlukla kişi, bu değişimin hiç de manevî olmadığını hisseder. Çünkü bu durum, içsel ilgilerinde kayba yol açıyor gibi görünür. Bir arkadaşımız aniden iş yoğunluğunun artması yüzünden zihninin çok meşgul olduğundan şikayetçiydi. (Bilgisayarlar ve diğer makinelerle uğraşıyordu). Artık bilinçli ilgisini matra üzerinde muhafaza edemiyordu. Oysa bizler bu yolda, manevî pratiklere bağımlı değilizdir. Çünkü her bağımlılık bir bariyerdir, manevî ideallerimiz bile bir sınırlanma getirebilir. Bu arkadaşımız rüyasında, üstadından gelen bir işaretle, işine devam etmesi hususunda cesaretlendirildi. Bu süreç sayesinde manevî sorumlulukların nasıl onun bütün varlığının bir parçası olduğunu anlayacaktı. Ona şöyle söylendi: "Önce sen matra çalışırsın, sonra matra seni çalışır". Bu arkadaşımızın içsel odaklanışı ve tutkusu onu üst benliğinin bağlantılarının güvende olduğu ve kendi kendine çalışabilecek yeterlilikte olduğu bir mertebeye getirmişti. Üst benlik, artık onun sıradan, günlük yaşantısında ortaya çıkabilirdi. Fakat bunu fark etmesi için önce manevî alışkanlıklarından vazgeçmek zorundaydı. Ancak bundan sonra bütün benliğinin nasıl menzil yolunda ilerlemekte olduğunu görebilecekti.

Bizler, alışkanlıkları kolay kazanırız fakat bu yolda her alışkanlık bir sınırlanmadır. manevî yaşam deneyimi, içsel tutkularımız üzerine odaklanarak çevrelenmesi gereken, güvenli bir ortam hâline gelebilir. Özgür olmak için, bir şoka ya da meşgaleler dünyasına geri itilişe ihtiyaç duyabiliriz. Rüya sahibi şelâleye kendisini şeyhin mi ittiğini,yoksa kendi kendine mi düştüğünü bilmiyordu. Sadece kendini "çağlamakta olan şelâlenin derin suları arasında yok olurken gördü". Talebenin yok oluşu hayatın derinliklerindedir. Bu hizmette kendimizi unuturuz. Hiçbir şey istememek, diğer bir bariyer yaratmamak için yardım dahi istememek zorundayızdır.

Kendini tamamen unutma mertebesi ile manevî yoksulluk, yaşanan bir gerçekliğe dönüşür. İç ve dış dünyanın zıtlıkları bir

arada erir ve kalpte zapt edilir. Âşık, mâşuğuna giden yolda hem içinde hem dışında terk edilmiş ve onun ellerinde "cansız bir hâl" almıştır. Genoalı St. Catherine hizmet ettiği yaşamı düzenleyen (hastaneleri organize ve idare ediyordu) biridir, öte yandan derin düşüncelerde olan bir âşıktır. Ve yoksulluk mertebesini şöyle tanımlar:

> "Aşk, her şeyi tek eline aldığından beri, hiçbir şey umurumda değil, o zamandan beri hiç zihnimi, hafızamı ve isteklerimi göz önüne alarak çalışamadım, sanki onlara hiç sahip olmamıştım. Öte yandan, her gün onunla daha da fazla meşgul olduğumu ve daha büyük bir ateşle yüzleştiğimi hissediyordum. Kuşatıldığım manevî hâlleri anlatacak olursam aşk beni azarlar; hiçbir söze teşebbüs etmeden yahut bedenime hiçbir ferahlık getirmeden:
>
> – Ben sana konuşmak için izin vermedim senden sadece tamamen yanmak için izin istedim- der.
>
> Eğer susuyorsam ve hiçbir şeye önem vermiyorsam 'Eğer beden ölüyorsa, ölmesine izin ver, bunu kaldıramıyorsa bırak kaldırsın, hiçbir şey umurumda değil.' diyorsam aşk beni gene:
>
> – Senden gözlerini sımsıkı kapamanı istiyorum ben ki yapacak hiçbir şeyi göreme, ben onları senin için yaparım. Senden ölmeni istiyorum, görebileceğin her an içindeki mükemmelliğin kayboluşudur. Kendin için bile olsa senden hiçbir şey yapmamanı istiyorum, diyerek azarlar.
>
> Ağzıma kilit vurduğumda ve cansız bir varlık gibi dikildiğimde aşk beni sıkıştırır, içsel barışımı ve böylece memnuniyetimi hissederim, artık kendime destek sağlayacağım bir şey yoktur."[23]

Bu gizemli yol, yolcusunu terk edilmiş biri hâline getirir. Bu, anlaşılamayacak kadar büyük bir terk edilmişliktir. Kesin olarak

söyleyebileceği tek kesin şey: "Hiçbir şey bilmiyorum. Hiçbir şey anlamıyorum, kendimin farkında değilim. Aşığım, ama kime? Bilmiyorum. Kalbim aynı anda hem aşkla dopdolu, hem de bomboş".[24] Bu bilmekten yoksun olma hâli, aşkın içlerini boşalttığı herkes ve her gizem için temel ilkedir. Bir hiç olmalı, hiçbir yerde olmalıyız. Öyle kaybolmalıyız ki; bizi bulabilmeleri için geride hiçbir şey kalmamalı. Bir sufi şeyhinin sözleriyle: "Hiçbir şey yoktur sadece Hiçlik vardır".[25] Kendi çabamızla değil ama yoksulluğumuzla o en son Hiçlik'e ulaşabiliriz yoksulluk sayesinde bir hiç hâline gelebiliriz.

> Bir kral vardı, bir gün krallığına ait saraya girerken bir adam gördü, her şey kendisi önünde eğildiği hâlde o eğilmiyordu. Kral, salondaki bu küstah yabancının davranışlarından dolayı cesareti kırılmış bir şekilde: "Nasıl bir yüreklilikle benim önümde eğilmezsin? Sadece Tanrı benim önümde eğilmez ve Tanrı'dan daha yüce bir varlık da yoktur. Sen kim olduğunu zannediyorsun?" diye bağırdı. Yırtık pırtık kıyafetleri olan yabancı gülümseyerek şöyle dedi: "Hani bir hiçlik vardır ya, işte ben oyum".[26]

EK

NAKŞİBENDÎ TARİKATININ İNANÇLARI VE DAVRANIŞ KURALLARI

1. *Tanrı'nın birliğine inanırız.*
2. *O, tüm yaşamların doğduğu ve yine tüm yaşamların geri döndüğü kaynaktır.*
3. *Sayısız isimleri ve özellikleri vardır*
4. *O, her şeyin yaratıcısıdır ve bütün yaratılmışlar onun merhametiyle kuşatılmışlardır.*
5. *Merhameti ve cömertliği; katılığını ve yardım severliğini de içerir.*
6. *Onun kendisini açığa vurması iki şekilde ortaya çıkar: Güzellikte (merhamet) ve haşmetinde (adalet).*
7. *Yaradan, insanoğlunu kendi elleriyle yaratmıştır.*
8. *Ulaşılabilecek en büyük yakınlık mertebesinde tüm insanlık onu Tanrı olarak kabul etmiştir.*
9. *Bütün insanlar; varlıklarının derinliklerinde çiçeğin iç tohumunu taşır ve o başlangıçtaki yakınlığı hatırlarlar.Ve bu; olağanüstü bir özlem yaratır, kadın ve erkek herkes "daha önce bulundukları o yere geri dönmek için yanar tutuşurlar."*

10. *Bu gizli hatıra; zikir ile, Yaradan'ın hatırlanması ile can bulur.*
11. *Nakşibendî tarikatında zikir sessizce yapılır. Sessiz zikir (meditasyon) kalpte kuvvetli ve ebedî bir etki oluşturur. (nakş="etki,damga", bend= "iletmek,bağlamak")*
12. *Sessiz zikir için belirlenmiş bir zaman ve mekan yoktur: Yaradan her yerde ve her zaman, grup içinde ya da bireysel olarak hatırlanabilir. Bizler bir grup olarak toplandığımızda da kalplerimizde sessizce zikir yaparız.*
13. *Hayatlarımızın Yaradan'a uzanan bir yolculuk olduğuna inanırız. Bu bireysel bir yolculuk da olsa, birbirimizi desteklemek için ve aşk enerjimizi güçlendirmek için bir araya geliriz.*
14. *Bu yolculuğun aşılmasının bir rehber olmaksızın imkansız olduğuna inanırız. Rehber; şeyh ya da üstaddır.*
15. Üstad, *Yaradan'ın isteklerine tamamen teslim olmuş ve böylece İlâhî benliğin farklı şekillerle yansıdığı bir ayna hâline gelmiş bir insandır*
16. *Dıştaki üstadın, bütün erkek ve kadınların kalplerinin derinlerinde ikamet eden o iç üstadı işaret ettiğine inanırız.*
17. *Sessiz zikirden başka yapılagelen çok az şey vardır. Fakat tüm yaptıklarımızın günden güne, dakikadan dakikaya Yaradan'ın isteklerine teslim olmasını kuvvetle arzu ederiz.*
18. *Sıradan hayatlar yaşarız ve var olan eğilimlerimiz, kabiliyetlerimiz, eğitimlerimiz ve mesleklerimiz doğrultusunda çalışırız. Bir çoğumuz toplumda öğretmen, terapist, avukat, sanatçı ve zanaatkâr olarak iş görür.*
19. *Aile hayatının olgunlaşmayı, sorumluluk almayı ve içsel gelişimi kolaylaştırdığına inanırız.*
20. *Her neredeysek ve her ne yapıyorsak, ne mesleğimizin ne de isteklerimizin bizi ele geçirmesine izin verir, ne de bir kimseyi ya da bir şeyi tamamlayan olmaya çalışırız. Buna geleneksel anlamda "kalabalıktaki yalnızlık" ya da "kalbin yoksulluğu" denir.*
21. *Yaşadığımız ülkenin kurallarına ve hukukuna saygı duyar ve tam manasıyla uyarız.*

22. *Aynı yolun yolcusu olduğumuz kadın ve erkeklere iç bahçelerini "temizlemeyi" öğütlemektense "kendimizinkini temizlemeye" çalışırız.*
23. *Gereksiz konuşmalardan ve izahlardan kaçınırız.*
24. *Toplumsal sıkıntılar karşısında, dünyanın felaha ermesi için kendi kalplerimizde sessizce dua ederiz.*
25. *Her toplantıda grup zikir yapmadan önce, arkadaşlarımızdan ve akrabalarımızdan bize kadar uzanan ihtiyaç içindeki herkesin isteklerinin kabulü için dua ederiz.*
26. *İnsanların çeşitli inanç, tarikat, düşünce ve (Tanrı ile) iletişim kurma metotlarına saygı duyarız.Farklı itikat ve inançlardan kimseler de aramızda bulunabilir.*
27. *Bir başka kadının ya da erkeğin özgürlüğünün başladığı yerde kendi özgürlüğümüzün sona erdiğine inanırız.*
28. *Önceliği kendimize değil, arkadaşlarımıza veririz; fakat, açık bir tavırla özsaygımızın zedelenmesine izin vermeyiz.*
29. *Her koşulda, mutlulukta da acıda da, Yaradan'a karşı doğru tutumu sergileriz: Mutluluk anlarında minnettar olur, acı anlarında ise sabrederiz.*
30. *Tarikatın sonsuz olduğuna, mesajının kesintisiz zincir halkalarıyla, bilinmeyen bir zamandan beri farklı mekânlara ulaştığına inanırız.*
31. *Her yolun Allah'a vardığına inanırız.*

DİPNOTLA

Giriş

1. Irina Tweedie'nin yayımlanmamış sözlerinden.
2. Llewellyn Vaughan-Lee, *The Lover and the Serpent*, s39-63.

Allah Aşıkları

1. Rumi, Miriam ve Jose Arguelles'in *The Feminine* kitabından alınmıştır. s 123.
2. Attar, *The Conference of the Birds*, Çeviri. C.S Nott.. 39. Bölüm ("The Valley of Love")
3. Shakespeare, *Hamlet* II.ii.249-50.
4. Attar, , *The Conference of the Birds. 39. Bölüm ("An Arap in Persia")*
5. St. John, 6:63. Irina Tweedie'nin şeyhi Bhai Sahib ile karşılaştırma: "Biz öğretmeyiz, huzlandırırız." Irina Tweedie'den, *Daughter of Fire*, s.219.
6. T.S. Eliot, *"Burnt Norton,"* I.44-45.
7. Tweeide'den alıntı: " manevî eğitim olan Sufizm, bireyselliğin sonsuzluğa ulaşımıdır." *Sufism,Islam and Jungian Psychology*, ed.. J. Marvin Spiegelmen, s127-8.
8. Cami'den alıntı *The Abode of Spring*, David Pendlebury'nin kısaltmaları ve çevirisi, *Dört Sufi Klasiğ*inden s.192.
9. Kur'an. 18:61-82, çeviren. N.J. Dawood, yeni basım. Kur'an'dan alıntı yapılan diğer bölümlerin de çevirisi Dawood'a aittir.

Hızır; Yeşil Adam, Kutsal Gerçeklik'in açığa vuruşunu direk olarak yansıtan önemli bir sufi figürüdür.O, Kur'an'da "Bizim merhametimizi lütfettiğimiz kullarımızdandır ve Bizim ilmimize malik kıldıklarımızdandır" şeklinde tanımlanır. Ayrıca bu hikayenin psikolojik yorumu için bakınız C.G.Jung *C.W.* 9i, paragraf 243-58,

10. Tweedie, *Daughter of Fire*, s.149.
11. R.A Nicholson'dan alıntı, *The Mystics of Islam*, s.115.
12. Tweedie, s.323.
13. Cyprian Rice'den alıntı *The Persian Sufis*, s.32.
14. Hayat ağacının daha geniş bir incelemesi için 181. sayfaya bakınız. "Her şeyin dönüp dolaşıp geldiği bir havuz" anlamındadır. Hızır'ın da kullandığı bir tanım da: " Ben her şeyin toplandığı o tek havuzum" (Abdul Kerim Cili, Henry Corbin tarafından *Spiritual Body and Celestial* Earth' den alıntı, s.157).
15. Corbin tarafından *The Man of Light in Iranian Sufism*'den alıntı, s.34.
16. Tweedie'nin yayınlanmamış sözlerinden.
17. Sermon: *"Blessed are Poor."*
18. Abdul Kerim Cili, Corbin tarafından *Spiritual Body and Celestial* Earth' den alıntı, s.156.
19. Corbin, *The Man of Light in Iranian Sufism cital of the Occidental Exile*'dan alıntı, s.43.
20. C.G. Jung, *C.G.Jung, Emma Jung, Toni Wolff: A Collection of Remembrance, Jensen, s.51-52*
21. Attar, çevren. Javad Nurbaksh, vol.1, s.75.
22. Twedie, s.180.
23. Ibn Arabi, Kadının kutsal yönleri ile olan ilişkimizi tanımlar, Henry Corbin tarafından *Creative Imagination in the Sufism of Ibn* Arabi'den alıntı, s.174. . Bu pasajın daha geniş açıklama için 94-95. sayfalara bakınız.
24. Kur'an 24:41. Corbin tarafından *Creative Imagination in the Sufism of Ibn* Arabi'den alıntı, s.109-10.
25. Tweedie, s.793.
26. Tweedie, s.200.
27. Nancy Qualls-Corbet, *The Sacred Prostitute*, s.62.
28. St. Matthew, 6:21-29. Aynı zamanda bakınız s.159.
29. Rice'den alıntı, s.76.
30. Kızları bir çok kez babalarının anima yansımalarını taşırlar. Bu genellikle ya karısıyla olan kötü ilişkisinden ya da karısının kendi annesinin yansıtmalarını taşımasından kaynaklanır. Burada tehlike bu anima yansıtmasının duygusal anlamda (ve muhtemelen fi-

ziksel anlamda da) baba ve kızı arasında bir cinsel yakınlığa neden olmasıdır. Anne eğer tek ebeveyn ise anne-oğul ilişkisi de aynı ihtimali taşır.

31. Bizi Hayati, "Before there was a trace of this world of men" çev. Jane Hirshfield, *The Enlightened Heart*, ed. Stephen Mitchell, s.107.
32. Nicholson'dan alıntı, s.68.
33. Tweedie, Roer Housden tarafından *The Fire in The Heart'dan* alıntılanmış, s.162.
34. Rumi, "A Thief in the Night", çev. Peter Lamborn Wilson ve Nasrullah Purcevadi, *The Drunken Universe*'den, s.105.

Kalbin Özlemi

1. "The source of my grief and loneliness is deep my breast", Çev. Charles Upton, *Doorkeeper of the Heart*, s.28.
2. Tweedie, s.135.
3. Feriduddin Attar, *Muslim Saints and Mystics*, çev. A.J. Arberry, s.21.
4. Francis Thompson, *The Hound of Heaven.*
5. Magrebi, Çev. Javad Nurbakhsh *Sufi Sembolism*'den, vol.1, s.21
6. R.A. Nicholson tarafından *Studies in Islamic Mysticism*'den alıntı, s.55.
7. Jung, C.W. 14. paragraf 180.
8. *Tao Te Ching*, Çev. Stephen Mitchell, 15. Bölüm.
9. *Tweedie, s.254.*
10. Jung,, *Collected Letters*, vol.1, s.278.
11. Bkz.Vaughan-Lee, s.127.
12. Tweedie, s.404.
13. *The Abode of Spring, Four Sufi Classics*'ten, s.191.
14. Jung, C.W. 16. paragraf , 475.

Gölgelerin Dönüşümü

1. Jung, C.W., 13. paragraf, 335.
2. Jung C.W., 7. paragraf, 103 n.
3. Robert Bly, *A Little Book of the Human Shadow*, s.17.
4. Jung, C.W., 12. paragraf, 434.
5. Yeşil sembolü üzerine, üste bakınız s.25-26
6. Jung, C.W., 13. parapraf, 161.
7. Psalm 118:22.

8. *The Hermetic Museum*, E.Edinger tarafından *Anatomy of the Psyche*'den alıntılanmış, s.11.
9. *Jung, C.W., 10.paragraf, 790.*
10. Gitanjali, I.1.
11. Jung, C.W., 12.paragraf, 518f.
12. " Süreç ilerledikçe, kişi kendisini kuşatan merhametin gittikçe daha fazla farkına varır; fakat bu gelişme egonun istekleri tarafından değil, Benliğin gelişmesi sayesinde ortaya çıkan bir olgudur." Edinger, s.6.
13. J.E. Chirlot, *A Dictionary of Symbols*. S.251.
14. William Wordsworth, *Intimations of Immortality*, 1.76.
15. *Intimations of Immortality*, 11. 1-9.
16. Esther Harding, *Women's Mysteries*, s.103, bakınız Vaughan-Lee s. 67-68.
17. Jung, C.W., 11.paragraf 235n.
18. Tweedie, *Foreword, The Lover and the Serpent*, sxiii.
19. Olive Schreiner, *Dreams*,s.119-21
20. *Four Sufi Classics*'ten *The Abode of Spring*'den alıntı, s.191.
21. Mirabai, kaynak bilinmiyor.
22. Jung C.W., 5.paragraf, 267.
23. Maynard Mack tarafından *Hamlet Casebook*'tan alıntı, ed.John Jump, s.107.
24. T.S. Eliot, Ash Wednesday", I.38.
25. Idries Shah, *The Way of the Sufi*, s.160.
26. Tweedie, s.153.
27. Jung, C.W., &.paragraf, 709.
28. Tweedie, s.475.
29. Marie-Louise von Franz, *Man and His Symbols*, ed. C.G. Jung, s.194, Bakınız Vaughan-Lee, s.54-55.
30. St. John, 3:6-8.
31. Tweedie, s.441.
32. Ghalib, çev. Jane Hirshfield, *Enlightened Heart*, Ed.Stephen Mitchell, s.104.

İlâhî Maskeler ve İçteki Kadın Kadının İkili Doğası

. *Song of Songs*, 6:10.
. Hafez, *Sufi Sembolism*, vol.1, s.6.

3. Keats, "La Belle Dame sans Merci", x-xi.
4. Kayıt Suzanne Percheron, *C.G. Jung, Emma Jung, Toni Wolf: A Collection of Rembrances*, s.51.
5. Jung, C.W. 14.paragraf, s.216.
6. Shakespeare, *Hamlet*, III.iv.91-4
7. Eric Neumann, *The Origins and History of Consciousness*, s.85.
8. *Hamlet*, V.i. 281-3.
9. *Actsa of Thomas*'da bir karakteristik kişilik vardır, Kutsal Hayal ile aynı tarzda, fakat onun kadınsı formu olarak ibadet eder.
   Gel kutsal güvercin...
   İki yavrucuk dünyaya getirdin...
   Gel ey gizli ana...
10. Jung, *Memories, Dreams, Reflections*, s.212.
11. Ibid.
12. J.C. Cooper, *An Illustrated Encyclopedia of Traditional Symbols*, s. 14.
13. *Katha Upanishad*, çev. W.B. Yeats, Kitap 2,1.
14. Jung, *The Psychology of theTransference*, s.50. Bakınız Vaughan- Lee, s.129.
15. Jung, C.W: 9ii. Paragraf, s.24.
16. Laleh Bakhtiar'dan alıntı, *Sufi Expressions of the Mystic Quest*, s.21.
17. Bakınız J. Nurbakhs, *Sufi Sembolism*, vol.1.
18. Hafez, *Sufi Sembolism*, vol.1, s.23.
19. Song of Solomon, 4:12-16.
20. Tweedie, Roger Housden'den alıntı *Fire in the Heart*, s. 164.
21. John Donne, "Batter my Heart, three person'd God".
22. Kabir, *Songs of Kabir*, çev. R.Tagore, XVII.
23. Huston Smith, *Beyond the Post Modern Mind*, s,111-12.
24. *King Lear*,ed. K.Muir, V.iii. 16-17.
25. Ibn-i Arabi, Corbin tarafından alıntı *Creative Imagination in the Sufism Of Ibn' Arabi*, s.174-175.

Tanrı'nın ve İçimizdeki Kadının Taktığı Maskeler

1. *Song of Songs*, 4:9.
2. Kur'an 5:59, A.J. Arberry tarafından alıntılanmış *The Doctrine of the Sufis*, s.155.
3. Rumi, "Eight", *Rumi, Fragments, Ecstasies*, çev. Daniel Liebert.
4. Tweedie, s.634-5.

5. Diane Wolkstein ve S.N. Kramer, *Inanna: Queen of Heaven and Earth*, s. 37, bakınız Qualls-Corbett, s.25n.
6. In C.W. 17 (paragraf 339), Jung'un notları şöyledir:
   Kendi şahsiyetlerinde anima yansıtmalarını çeken bazı kadınlar vardır, aslında tam da "anima tarzı" nı yansıtmaktadırlar.. Sözümona "sfenks-görünümlü" karakterler, donanımlarının kaçınılmaz parçalarıdır, çift anlamlıdırlar, akla gelmez entrikalarla doludurlar... Öyle tanımlanamaz sözler verirler ki, Mona Lisa'nın sessizliğindeki ifadeler sanırsınız. Bu çeşit söyler ki kadınların, yaşlı da olsalar genç de olsa, bir anne de olsa, kardeş de olsa, kuşkulu bir saflıkları vardır, çocuksu ve toy bir kurnazlığa sahiptirler ve bu hâlleriyle erkeklere çok dost yanlısı gözükürler.
7. Kabir, *Songs of Kabir*, çev. R. Tagore, XLVII.
8. Robert Johnson, *The Psychology of Romantic Love*, s.xiii, Batı ruhunda animus ve anime muhtemelen daha da farklılaşmıştır.
9. I Corinthins, 13: 4-7.
10. Kur'an, 50: 16.
11. Cami, *Yusuf and Zülaikha*, Çev. David Pendlebury, s.6.
12. Kur'an, 20:43, Arberry'den alıntı, s.113.
13. Cami, s.15.
14. Cami, s.17.
15. e.e. cummings, "evet, sevimli bir memlekettir" *Selected Poems*, p.64.
16. Cami, s.56.
17. Cami, s.57.
18. Rumi, *Open Secret*, s.82.
19. Fynn, *Mister God, This is Anna*, s.179.
20. Cami, s.107.
21. Cami, s.119.
22. Ahmad Gazzali, *Sawanih*, Çev. Nasroullah Paurjavady, s.92.
23. Cami, s.145.
24. Nizami, *The Story of Layla and Majnun*, Çev. R. Gelpke, s.29.
25. Nizami, s.37.
26. Tweedie, s.551.
27. Tweedie, s.552.
28. Nicholson, *Studies in Islamic Mysticism*, s.55.
29. Nizami, s.44.
30. Nizami, s.126.
31. St John of the Cross, *The Ascent of Mount Carmel*, 1:13.
32. Nizami, s.195.
33. Alıntılayan Nicholson, *Studies in Islamic Mysticism*, s.80.

Çağrı ve Yankı

1. Tweedie, s.87.
2. Tweedie, New Dimensions radyo programı, Haziran 1987.
3. *Mathnawi*, I,2943-45, Alıntılayan Eva de Vitray-Meyerovitch, *Rumi and Sufism*, s. 117.
4. Nurbahş, s.201.
5. Attar, çev, Nurbakhsh, s.208.
6. Necmeddin Kübra, Alıntılayan Corbin, *The Man of Light in Iranian Sufism*, s.72.
7. Psalm 36:9.
8. Necmeddin Kübra, Alıntılayan Corbin, *The Man of Light in Iranian Sufism*, s.73.
9. Corbin, *The Man of Light in Iranian Sufism*, s.73.
10. Tweedie, s.280.
11. Tweedie, s.404.
12. Ebu Said, alıntılayan Cyprian Price *Persian Sufis*, s. 33-34.
13. Alıntılayan Alexander Lipski, *Life and Teachings of Anandamayi Ma*, s. 50.
14. Alıntılayan J.G. Bennet, *The Masters of Wisdom*, s. 180.
15. Tweedie, s.120.
16. Tweedie, s.120.
17. Anandamayi Ma, alıntılayan Lispki, s.50.
18. Irina Tweedie, yayımlanmamış alıntı.
19. Nicholson, *The Mystics of Islam*, s.31.
20. Anna Bancroft, *Weavers of Wisdom*, s.67.
21. Bakınız Vaughan-Lee (s. 117-120) Şeyhin bir tezgahtar olduğu ve rüya sahibine her istediğini verdiği rüya... Bu rüya, önemli olanın rüya sahibinin ne istediğine karar vermesi olduğunu ve şeyh herhangi bir ücret talep etmese de rüya sahibinin "aldıklarının bedava olmadığının" farkında olması gerektiğini anlatıyor. Çünkü bedelini kendisiyle ödemesi gerekecektir.
22. Bennett'den alıntı, s.180.
23. Tweedie, s.529.
24. *Katha Upanishad*, çev. W.B. Yeats, Kitap 2, Bölüm 1.
25. Attar, *Muslim Saints and Mystics*, s.121.
26. Ahmad Ghazzali, *Sawanih*, s.66.
27. *El-Envarûl Kudsiyye* (The Divine Lights of the Naqshibandi Path) Bakınız Hasan Şhuhud, *The Masters of Wisdom of Central Asia*, s.44.
28. Tweedie, "Tested with Fire and Spirit," yayımlanmamış bir video bant, Haziran 1988.

29. The Blessed John Ruysbroeck, *Adornment of the Spiritual Marriage*, çev. C.E. Wynschenck Dom, s.171.

Kalbin Yoksulluğu

1. Rumi, *Open Secret*, s.47.
2. Şah, *Thinkers of the East*, s.145.
3. Hucviri, *Keshful-Mahjub* (The Uncovering of the Veils) çev. R.A. Nicholson, s.25.
4. Sara Sviri'den alıntı. "The Naqshbandi Path", yayımlanmamış bir konuşmasından.
5. Joseph Campbell, *The Power of Myth*, s.87.
6. The Blessed John Ruysbroek, *Adornment of the Spiritual Marriage*, III:4.
7. Tweedie, s. 222.
8. St. Matthew, 5:3.
9. St. Matthew, 7:14.
10. Sermon: "Blessed are the Poor."
11. St. Matthew, 19:14.
12. William Blake "Nurses Song," II.1-4.
13. St.Matthew 6:28-9, s.19'a da bakınız.
14. Lahiji, Corbin tarafından alıntılanmıştır *The Man of Light in Iranian Sufism*, s. 118.
15. Jung, *Memories, Dreams, Reflections*, s.355.
16. St. John, 10:30.
17. Shah, s.156.
18. "Mother Teresa Sees Herself as God's Pencil," The Tribune News Services, (tarih bilinmiyor)
19. Rumi, Open Secret, s.21.
20. Tweedie, s.287.
21. The Revelation of St John the Divine, 22:1.
22. Tweedie, s.165.
23. StCatherine of Genoa, Alıntı: Silent Fire: An Invitation to Western Mysticism, eds. Walter Holden Capps ve Wendy M. Wright.
24. Attar, The Conference of the Birds, s.119.
25. Tweedie, s.728.
26. Arguellas, s.99.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Argulles, Miriam & Jose, *The Feminine*, Boulder, Shambala Publications, 1977.

Arberry, Arthur J, *The Doctrine of the Sufis*, Lahore: Sh. Muhammed Ashraf, 1966.

Attar, Feridud-din, *The Conference of the Birds*, Çeviren C.S.Nott. Londra: Routledge & Kegan Paul, 1961.

..... *Muslim Saints and Mystics*, Çeviren A.J. Arberry, Londra: Routledge & Kegan Paul, 1966.

Bancroft, Anne, *Weavers of Wisdom: Women Mystics of the Twentieth Century*, Londra: Arkana, 1989.

Bennett, J.G, *The Masters of Wisdom*, Londra: Turnstone Yayınları, 1977.

Bly, Robert. *A Little Book on the Human Shadow*, San Francisco:Harper and Row, 1988.

Campbell, Joseph, *The Power of Myth*, Londra: Doubleday & Company, 1989.

Chirlot, J.E. *A Dictionary of Symbols*, Londra: Routledge and Kegan Paul, 1962.

Cooper, J.C, *An Illustrated Encylopedia of Traditional Symbols*, Londra: Thames and Hudson, 1978.

Corbin, Henry, *Creative Imagination in the Sufism of Ibn 'Arabi*, Princeton: Princeton University Yayınları, 1969.

..... *The Man of Light in Iranian Sufism*, Londra: Shambala, 1978.
..... *Spiritual Body and Celestial Earth*, Londra: I:B:Tauris, 1990.
Eckhart, *Meister Eckhart*, Çeviren R. Blankey, New York: Harper and Row, 1951.
Edinger, Edward, *The Anatomy of the Psyche*, La Selle:Open Court,1985.
Eliot, T.S: *Collected Poems*. Londra: Faber and Faber, 1963.
Fynn, *Mister God This is Ann*, Londra: Collins, 1974.
Gazzali, Ahmad, *Sawanih: Inspiration from the World of Pure Spirits*, Çeviren Nasrullah Pürcevadi, Londra: Routledge & Kegan Paul, 1986.
Happold, F.C. *Mysticism*, Harmondsworth: Penguin Kitapları, 1963.
Harding, Esther, *Women's Mysteries*, Londra: Rider & Co,1971.
Holy, Bible, King James Versiyonu.
Housden, Roger. *The Fire in the Heart*. Shafesbury: Element Kitapları, 1990.
Cami, *Yusuf and Zulaikha*, Çeviren David Pendlebury, Londra: Octagon Yayınları, 1980
Jensen, Ferne, ed. *C.G. Jung, Emma Jung, Toni Wolff: A Collection of Remembrances*, San Francisco: The Analytical Psychology Club of San Francisco, 1982.
Jung, C.G. *Collected Works*, Londra: Routledge & Kegan Paul.
..... *Psychology of the Transference*.Londra: ArC Paperbacks, 1983.
..... *Memories, Dreams, Reflections*. Londra:Flamingo, 1983.
..... Collected Letters, 2.vols, Londra: Routledge & Kegan Paul, 1973 & 1976.
..... Ed. *Man and His Symbols*, Londra: Aldus Kitapları,1964.
Kabir, *Songs of Kabir*, Çeviren R.Tagore, NewYork: Samuel Weiser, 1915.
Kur'an, Çeviren N.J. Dawood, Londra: Penguin Kitapları,1956.
Lipski, Alwander. *Life and Teaching of Anandamayi Ma*. Delhi:Motilal Banarsidaaa, 1979.
Miller, Alice, *The Drama of the Gifted Child*, Londra: Virago,1987.
Mitchell, Stephen, ed. *The Enlightened Heart*, NewYork: Harper ve Row,

1989.

..... Çevirisi, *Tao Te Ching*, NewYork: Herper ve Row, 1989

Neumann, Eric, *The Origins and History of Consciousness*, NewYork: Princeton University Yayınları, 1970.

Nicholson, R.A, *Studies in Islamic Mysticism*, Cambridge: Cambridge University Yayınları, 1921.

..... *The Mystics of Islam*, Londra: Arkana,1989.

Nizami, *The Story of Layla & Majnun*, Çeviren R.Gelpke, Londra: Bruno Cassier, 1966.

Nurbaksh,J. *Sufi Symbolism*, Londra: Khaniqahi-Nimatullahi Yayınları, 1984.

Pendlebury, David, Çeviren, *Four Sufi Classics*, Londra: Octagon Yayınları, 1982.

Qualls-Corbett, Nancy, *The Sacred Prostitute*, Toronto:Inner City Kitapları, 1988.

Rabia, *Doorkeeper of the Heart*, Çeviren Charles Upton Putney, Vermont: Threshold Kitapları, 1988.

Rice, Cyprian, *The Persian Sufis*, Londra: George Allen&Unwin, 1964.

Rumi, *Open Secret: Versions of Rumi*, Çeviren: John Moyne ve Coleman Barks,Putney, Vermont: Threshold Kitapları,1984.

Rumi, *Rumi, Fragments,Ecstaties*, Çeviren Daniel Liebert, Santa Fe: Kaynak Kitaplar, 1981.

Rumi, *Rumi, Poet and Mystic*, Çeviren R.A. Nicholson, Northampton: John Dickens & Company, 1950.

Ruysbroek, The Blessed John, *Adornment of the Spiritual Marriage*. Londra: Dent, 1916.

Schreiner, Olive, *Dreams*, Londra: Wildwood House, 1982.

Şhah Idries, *The Way of the Sufi*, Harmondsworth: Penguin Kitapları,1974.

..... *Thinkers of the East*, Baltimore, Maryland: Penguin Kitapları,1972.

Shakespeare, *Hamlet*, Editör: Harold Jenkins, Londra: Methuen & Company, 1982.

..... *King Lear*, Editör Kenneth Muir, Londra: Methuen & Company, 1952.

Smith, Huston, *Beyond the Post Modern Mind*, NewYork: Harper Colophon Kitapları, 1977.

Spiegleman, J.Marvin editörlüğünde, *Sufism, Islam and Jungian Psychology*, Scottsdale, Arizona: New Falcon Yayınları, 1991.

Tweedie, Irina, *Daughter of Fire: A Diary of a Spiritual Training with a Sufi Master*, Nevada, Blue Dolphin Yayınları, 1986.

Vaughan-Lee, Llewellyn, *The Lover and the Serpent*, Shaftesbury Element kitapları, 1990.

Vitray-Meyerovitch, Eva de, *Rumi and Sufism*, Sausalito, California: The Post Apollo Yayınları, 1987.

Wilson, Peter Lambron ve Pourjavady, Nasrollah, *The Drunken Universe*, Grand Rapids: Phanes Yayınları, 1987.

Wordsworth, William, *Poetical Works*, Londra: Oxford University Yayınları, 1936.

Yeats, W.B., (Shree Purohit Swami ile) *The Ten Principal Upanishads*, Londra: Faber and Faber, 1937.

İNDEKS

Abd-ül Kerim Cili 202
Afrodit 34, 119, 122
Altın 9, 30, 37, 38, 46, 51, 54, 56, 66, 67, 68, 72, 77, 97, 120, 149, 180, 183
Amaç 102, 134, 135, 169, 181, 182
Kızılderililer 83, 87
Anandamayi Ma 155, 165, 208, 212
Anima 37, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 107, 109, 112, 113, 114, 119, 120, 122, 123, 125, 135, 203, 206
Animus 53, 86, 123, 125, 135, 207
Ataerkil 32, 69, 122
Attar 14, 28, 117, 201, 202, 203, 208, 209, 210, 211

Bahaeddin Nakşibendî 156, 171, 172
Bakire 77, 91, 106, 111
Bal 97
Balıkçı Kral 32
Benlik 14, 16, 17, 18, 22, 33, 47, 48, 49, 56, 67, 79, 88, 89, 92, 102, 105, 109, 112, 126, 134, 139, 140, 142, 148, 154, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 170, 179, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 194
Bhai Sahib 22, 28, 33, 50, 52, 58, 86, 148, 175, 201
Bilinçaltı 11, 52, 56, 64, 67, 76, 84, 91, 95, 98, 99, 104, 112, 133, 138, 139, 140, 151, 182, 185
Bilinçli 16, 24, 37, 51, 56, 61, 64, 75, 83, 98, 99, 101, 102, 107, 114, 139, 152, 175, 181, 194
Bireysel 62, 172, 183, 186, 198
Blake 188, 209
Bly 60, 204, 211

Buda 42, 157
Bulut 46, 51
Büyücü 73, 94, 101
Büyük Ana 69, 75, 87

Cami 126, 127, 136, 202, 207, 212
Canavar 67
Cinsellik 97, 121
Cordelia 114
Çabasız Yol 54
Çürüme 47, 101

Dionysus 34, 138, 139
Doğal 23, 26, 27, 36, 48, 49, 56, 60, 62, 63, 68, 78, 96, 106, 114, 121, 140, 165
Domuz 96, 97

Ebu Said İbn Ebi'l Hayr 142
Ebu Yezid 170, 171
Ebu'l-Hasan Harakani 57
Efsane 12, 88
Ego 18, 38, 45, 52, 61, 76, 109, 111, 114, 132, 133, 139, 142, 143, 145, 148, 149, 154, 155, 161, 162, 163, 164, 185, 192
Ejderha 94, 95
Eliot 17, 201, 205, 212
Erkeklik 37
Evlilik 39, 97, 129

Fahişe 97
Fena 126, 153, 171, 189

Gazzali 207, 212
Gertrude 97
Gizem 46, 108, 110, 118, 129, 192, 196
Gölge 61, 62, 63, 64, 66, 69, 70, 100, 133, 182
Grup 14, 15, 16, 43, 50, 53, 54, 58, 71, 148, 156, 159, 168, 169, 187, 198, 199
Guru 155
Gümüş 14, 30, 37

Hafız 36
Hallac 146
Hamlet 14, 96, 97, 201, 205, 213
Hayal 38, 63, 71, 74, 76, 129, 183, 205
Hayat Ağacı 24, 181
Hecate 77, 96
Hızır 19, 20, 21, 25, 26, 202

İbadet 29, 205
İçgüdü 145
İkiz 25
İlâhî 21, 27, 38, 39, 41, 43, 44, 54, 56, 71, 76, 79, 89, 91, 92, 112, 119, 127, 135, 136, 138, 139, 142, 151, 154, 155, 170, 198
Işık 19, 24, 152

Johnson 207
Jung 11, 37, 47, 52, 59, 69, 74, 78, 83, 86, 94, 98, 100, 107, 147, 189, 202, 203, 204, 205, 206, 209, 212

Kadınlık 32
Kalabalıktaki Yalnızlık 198
Kalp 28, 29, 36, 38, 42, 51, 55, 60, 72, 79, 81, 88, 111, 112, 125, 127, 139, 141, 145, 153, 172, 176
Kalplerin kalbi 148
Kaplan 103, 104, 105, 106
Kaynaşma 148, 153

Keats 80, 205
Kleopatra 122
Köle 69, 127, 129, 186
Kral 21, 31, 32, 33, 37, 39, 114, 121, 129, 153, 196
Krishna 28
Kuluçka 47, 48
Kur'an 19, 118, 127, 151, 152, 202, 203, 206, 207, 212
Kurbağa 109, 112
Kuşatma 155
Kübra 208

La Belle Dame Sans Merci 92, 205
Lao Tsu 49
Lear 114, 206
Leyla ile Mecnun 125, 136, 142
Lilith 95

Magrebi 203
Mani 25
Maniheizm 25
Mary Magdalene 137, 138, 139
Maya 27, 107
Medusa 73, 75, 78, 94
Meister Eckhart 212
Miller 60, 213
Mister God This is Anna 212
Muhammed (as.) 36, 53, 211
Mundi Ekseni 181
Musa 19, 20, 21
Mürit 153, 154, 155, 156, 158, 160, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 176, 177, 178, 184, 187

Nakşibendî 51, 53, 149, 156, 170, 171, 172, 193, 198
Nicholson 202, 203, 207, 208, 209, 213
Nigredo 68
Nizami 137, 207, 213

Oedipux Kompleksi 37
Ophelia 96, 97
Opus 47, 68, 75, 79, 106
Opus Contra Naturam 106

Pegasus 75
Peygamber 28, 38, 180
Psalm 204, 208

Rabia 163, 213
Romantik 104, 123, 124, 145
Romeo ve Juliet 125
Rubedo 192
Rumi 118, 149, 192, 201, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 213, 214
Ruysbroeck 176, 209
Rüzgâr 30, 33, 88

Savaşçı 82, 84, 86, 87
Schreiner 204, 213
Shakespeare 97, 114, 201, 205, 213
Smith 113, 206, 214
Sofya 102, 114, 115
Song of Songs 205, 206
Spiritus Mercurialis 74
St. Augustine 10
St. Catherine of Genoa 195
St. John 16, 193, 201, 205, 209
St. Matthew 203, 209
St. Paul 124
St. Thomas Aquinas 42
şarap 15, 118, 137, 150
Şeyh 7, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 176, 178, 186, 187, 188

Tagore 73, 206, 207, 212
Tanık 189
Tanrıça 34, 111, 112, 119, 122
Thompson 203
Tırmizi 171, 172
Tristam ve Ideult 125
Tweedie 7, 22, 26, 50, 52, 86, 148, 175, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 214

Üst Benlik 105, 134, 156, 158, 159, 161, 170, 190, 191, 194
Vaughan-Lee, Llewellyn 214
Von Franz 205

Yağmur 51, 184, 185
Yansıtma 37, 60, 119, 122, 123, 134, 135, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 165, 168
Yaradan 22, 25, 28, 29, 58, 108, 135, 154, 169, 186, 190, 197, 198, 199
Yaradılış 34, 108
Yeats 85, 206, 209, 214
Yeryüzü 62, 76, 106, 107
Yeşil 25, 26, 27, 66, 67, 68, 81, 202, 204
Yoksulluk 177, 178, 186, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 196
Yumurta 48
Yusuf İle Züleyha 127

Zehir 42, 77, 151
Zen 157
Zürafa 109, 112